2

KEMAL BİLBAŞAR BEDOŞ

BEDOŞ

KEMAL BİLBAŞAR

roman

YAZKO
Türkocağı Cad. 17-19
Cağaloğlu-İstanbul
22 78 45

Yazarın öteki kitapları:

IRGATLARIN ÖFKESİ / öyküler
CEVİZLİ BAHÇE / öyküler
DENİZİN ÇAĞRISI roman / 2. basım
AV TUTULDUĞU GECE roman / 2. basım
CEMO roman / 10. basım
MEMO roman / 4. basım
YEŞİL [illegible] roman
BAŞKA [illegible] AĞALARIN DÜĞÜNÜ roman / 2. basım
KÖLELİK [illegible] roman
ZÜHRE [illegible] roman
YONCA KIZ roman / 4. basım
KURBAĞA [illegible] roman

Bu kitap Uğur Matbaasında dizildi, basıldı,
Ağaoğlu Yayınevi Tesislerinde ciltlendi 27 73 37
İstanbul 1983

BEDOŞ

KEMAL BİLBAŞAR

1. basım 1980

Yazarlar ve Çevirmenler Yayın Üretim
Kooperatifi

Sevgili Eşim
Bedia Bilbaşar'a

BİRİNCİ BÖLÜM

BEDOŞ'un Annesiyle Babası Nasıl Evlendiler

Bedoş'un annesi, Adana Kadısı Nimetullah Metin Raşi'nin en küçük kızı Başo idi. Kadı Efendi Arnavuttu. Lübohova'lı zenginlerin oğlan çocukları çoğunlukla İstanbul'da okurlar, kadı yada avukat olurlardı. Nimetullah Metin Raşi de bunlardandı. Birçok sancaklarda çalıştıktan sonra Adana'ya atanmıştı. Buraya geldiklerinde Başo, onbeş yaşlarındaydı. Kızıla çalan gür saçları, bal rengi iri gözleri, fildişi teniyle akranları arasında ay gibi parlamıştı. Güzelliği azzamanda Adana konkalarında dillere destan oldu. Bir çok zengin anneler' AArnavut Kadı'nın güzel kızı'nı, oğullarına alma hevesiyle yarışa giriştiler. Ne var ki, Kadı Efendi, Türkçe bilmeyen kızını Türk'e verip mutsuz etmek istemediğini ileri sürerek evlenme önerilerini, hatıra gönüle bakmaksızın, geri çeviriyordu.

Kadı Efendi'gille bir sokakta oturan Hapishane Müdürü Halit efendinin karısı Gülendam Hanım da Başo'yu, biricik oğluna almayı kuruyordu. Gülendam Hanım, bu konuda, eski kocası Adana Valisi Kürt Bahri Paşanın nüfuzuna, bir de oğlunun yakışıklılığına güveniyordu. Ee... hakçası oğlu Memduh, Adana'nın en gösterişli delikanlılarındandı. At üzerinde pırıl pırıl çizmeleri, yana yıkılmış astrağan kal-

pağıyla sokak başında görüldü mü, mahallenin bakire kızları da, taze gelinleri de cumbalara üşüşürler, ona olan tutkunluklarını, ah! lar, of! larla duyurmağa çalışırlardı. Ama sevgili oğlu Memduh, atını mahmuzlayıp şahlandırarak bu sevdalı kadınların yüreğine daha bir coşku katmaktan öte bir ilgi göstermiyordu onlara... Elbet te göstermiyecekti Memduh ta Arnavut Kadı Kızı'nın sevgisiyle yanıp tutuşmaktaydı. Eve erken geldiği bir akşam üstü, başını örtüp bahçe kapısından kaçan Kadı kızı'nın al topuklarını gördüğü an bu ateş düşmüştü içine. O günden sonra Başo hakkında bilgi almak için kızkardeşlerini sorguya çekmiş, onun kızıla çalan gür saçları, iri bal rengi gözleri, fildişi teni, balık gibi vücudu olduğunu, Türkçe'yi çocuklar gibi yarım konuştuğunu öğrenmiş, bu bilgiler tutkusunu arttırdığından onu dünya gözüyle görme hevesine kapılmış, kızkardeşleri de, iyi komşuluk ilişkileri nedeniyle günde birkaç kez evlerine uğrayan Başo'yu, ona başörtüsüz göstermek olanağını sağlamışlardı. Ne ki yüklüğe saklanıp anahtar deliğinden kadı kızını gördükten sonra Memduh'un aklı başından gitmiş, kara sevdaya tutulmuştu. Bunun üzerine Gülendam Hanımı, tokuşlanarak, tasarısını hemen uygulamağa koymuş. Vali konağına giderek, kadı kızının hasretiyle kavrulan biricik oğlunu murada erdirmesiyçin, Paşa'nın aracı olmasını yakarmıştı.

Ne var ki, Arnavut Kadı Nimetullah Metin Roşi, Bahri Paşa'nın da hatırını saymamış, kızının henüz evlilik çağına erişmediğini bahane ederek Başo'yu Memduh'a vermemişti.

O zaman Gülendam Hanımın Çerkes damarı kabarmış:

«O vermezse ben almasını bilirim efem!» diyerek eteklerini sıvamış, kocasının hizmetindeki Zaptiyelerin yardımıyla Başo'yu nasıl kaçıracağını planlamıştı:

O gün üç Zaptiye, evin alış-veriş hizmetlerini görmeğe geldiler, atlarını avlu kapısına bağladılar. İkisi çarşıya pazara gitti, biri atları beklemek üzere bahçe kapısında kaldı. Derken Gülendam Hanım, ansızın sancılanıverdi. Gülendam Hanım'ın büyük kızı Firdevs, başını örterek kadı efendinin konağına geçti. Büyük bir telaş gösteriysiyle Başo'nun annesi Tayyibe Hanımdan yardım istedi. Çok iyi yürekli, yardımsever bir kadın olan Tayyibe Hanım, dolaptan sancıyı kesen nane Ruhu şişesini çıkardı. Ondan yarım bardak suya onbeş damla kadar damlattı. Başo'ya verdi :

«Git, bunu Gülendam Hanım'a içir! Sancıyan yere de sıcak suya batırılmış havlu koy!» dedi.

Başo, Firdevsle, Hapishane Müdürü'nün evine geçtiği sırada ikindi ezanı okunuyordu. Genç kız, üst kat merdüvenlerini tırmanırken, birden güçlü kollarla sarıldığını, ağzının bir bezle tıkandığını fark etti. Bu saldırı öyle ansızın olmuştu ki, Başo, bağırmayı bile akıl edememiş, salt elinden bardağı düşürmüştü. Ortalığa nane ruhu kokuları yayılmıştı. Başo, bu kokuyu ömrü boyu anımsayacaktı.

Memduh, kollarıyla sardığının kulağına:

«Kadı kızı, korkma! Kılına dokunmayacağım. Direnip işimi zorlaştırma!» dedi tatlı bir sesle.. Başo, bu sese ömrü boyu itaat edeceğini sezinlemiş gibi, kendini bu güçlü kollara bıraktı.

Memduh, kızkardeşi Firdevs'in yardımıyla, Başo'yu kara çarşafa sarıp rahatça merdüvenlerden indirdi. Yukarı sahanlıktan durumu izleyen Gülendam Hanım :

«Bu gece Hapishane hocasını çağırtıp nikah kıydırmayı unutma Memduh!» diye bağırdı artları sıra...

Memduh, avlu önünde bekleyen atlardan birinin terkisine Başo'yu bindirdi, kendisi de eğerin üzerine

sıçradı, öteki atlardan birini Zaptiye eri yedeğine aldı, yoldan toz kaldırarak uzaklaştılar.

Aradan uzun zaman geçtiği halde kızının eve dönmediğini gören Tayyibe Hanım, meraklandı. Başo'yu alıp getirmesi için hizmetçisini Gülendam Hanımgile yolladı.

Hizmetçiyi karşılayan Firdevs, yaşlı kadının Başo'yu almağa geldiğini öğrenince, telaş ve coşku gösterisiyle :

«Aman yarabbi! Güzel Başo'cuğumun başına bir hal mi geldi yoksa? İlacı anneme içirir içirmez konağınıza dönmüştü, bir saat önce...» dedi, hizmetçiyi sözlerine inandırdı.

Ama Kadı Efendi, eve geldiğinde, karısından Başo'nun ilâç götürdüğü Hapishane Müdürünün evinden dönmediğini öğrenince kızının, büyük olasılıkla onlar tarafından kaçırılmış olacağını düşündü, hemen kadılık kolcularını kaçanların ardına saldı Ne ki, kolcular iki gün sonra eleri boş döndüler. İl sınırları içinde, hiçbir yerde izlerine rastlayamamışlardı.

Bu süre içinde Gülendam Hanım, Bahri Paşa'yı birkez daha ziyaret etti. Oğlunun Kadı Kızı'nı, gönül rızasıyla kaçırdığını, nikah ta kıydırdığını bildirdi. Bahri Paşa, bu habere, göbeğini oynata oynata güldü. Doğrusu eski karısı, Paşa'lık hatırını saymayan inatçı Arnavut'a, hak ettiği cezayı vermişti.

«Afferim Gülendam!» diye sırtını okşadı eski karısının. «Oyununi çoh beğenmişem!»

Gülendam, Bahri Paşa'nın oyuna, öyküye bayıldığını bilirdi. Arabasıyla hükümet konağına giderken bile oyun icad ederdi Paşa. Bir gün seyisini gönderip, okul çocuklarının çevresine toplandığı simit tablasını devirtmiş, çocuklar da dağılan simitleri kapışıp kaçmışlardı. Simitçi ağlayarak saçını başını yolarken, Paşa kasıklarını tutarak gülmüştü. Sonra da simitçiye iki altın ihsan etmişti. Bunu duyan si-

mitçiler, o günden sonra Paşa'nın geçeceği yollara dizilmeğe başlamışlardı. Simitçilerin bu tutumu karşısında: 'Ben de bu Adanalı fellahları akıllı sanırdım. Meğer ki heç akıları yokmuş. Her gün biri yoluma çıkıp iki sarı lirayı cebe indirmek için sıraya girmesini bile beceremediler. he vallaha...' dediğini anımsadı.

Bahri Paşa, gülümseyerek başını sallayan eski karısına bir kese altın verdi:

«Ha bu keseyi al! Yovrilerin heçbir şeyden mahrum olmalarını istemem. Bilirsin, Memduh karatasını oğlum kimi severim,» dedi.

Evet, doğruydu. Boş gezenin baş kalfası oğlu, her gün Vali konağına gider, Paşayı eğlendirirdi. Paşa tavla oynamayı severdi. Oyun sırasında Memduh ona türlü güldürücü öyküler anlatırdı. Tavlada yenerse Paşa'dan bir mecidiye, yenilirse bir altın bahşiş alırdı. Paşa'nın en büyük zevki tavlayı zaferle kapayıp hasmının koltuğu altına vermekti. Kesesinden bir altın çıkarıp avucuna tutuşturduktan sonra:

«Hadî get, oyunu öğren de gel! Bu sarı lire ile de yenilmenin acısını unutmcğa çalış. Biz Osmanlilar Viyana bozgunundan beri, yenilmenin acısını unutamamışık. Yenelim deyi girdiğimiz her dövüşte alta düşmüşük. En sonu Padişahlarımız saraylarına kapanıp şarapla karıyla avunmuşlardır,» demeği de unutmzdı.

Gülendam Hanım, Paşa'nın verdiği keseyi koynuna yerleştirerek:

«Tanrı ikbalini arttırsın Paşa'm!» deyip çekildi.

O gün Memduh'un Kadı Kızı'nı kaçırdığı haberi kentte yıldırım hızıyla yayıldı Coşkulu söylenti Kadı Efendi'nin kulağına da geldi ve Nimetullah Metin Roşi, akşamüstü, cübbesini uçura uçura Vali Paşa konağının selamlık merdivenlerini tırmandı. Bahri Paşa, Kadı Efendi'yi güleryüzle karşıladı; bo-

zuk aksanlı Türkçesiyle :

«Buyurun Kadı Efendi! Konağımızın yolunu derhatır etmenizden ziyadesiyle memnun oldum. Hoş geldiniz!» dedi, yer gösterdi, soğuk şerbet söyledi. Konağa ateşi burnunda gelen Kadı Efendi, Vali Paşa'nın kendisiyle alay eder gibi konuşmasından daha da fıtillenmişti, burnundan soluyordu. Vali Paşa, bilmezlikten gelerek ziyaret sebebini sorunca parladı :

«Malum-u samileri, üç gündür kızım kayıp... Hayatı mematı hakkında hiçbir malumat alamadım. Kolcularım, vilayet sınırları içinde aramadık yer bırakmadılar. Ama bu gün, sevgili kızımın, Hapishane Müdürümüzün hayta oğlu tarafından, zor kullanılarak kaçırıldığını öğrendim. Kızımın iadesi için baba-oğul'a emir buyurmamız recaya geldim. Aksi halde ben de zora başvuracağım.»

Bahri Paşa, maroken koltuğuna iyice yaslandı :

«İyi ama Kadı Efendi, benim mesmuatım sizinkine uymuyor,» dedi. «Kerimeniz hanım, Halit Beyin oğlu tarafından zor kullanılarak kaçırılmamış ki... Bu iş, gönül rızasıyla olmuş. İki gencin birbirlerini sevdiklerini evvelce de sizearzetmiştim. Ama siz buna itibar etmediniz.»

Kadı Efendi, kalkıp kalkıp oturdu:

«Benim kıızm temiz süt emmiştir, has Arnavuttur. Anasına babasına da, geleneklerimize de itaatkardır. Zor kullanmasalar, onu asla götüremezlerdi.»

Bahri Paşa, alaycı gülüşünü sürdürdü:

«Sevda bu Kadı Efendi, Padişah fermanı bile dinlemez. Siz kızınızı Allahın emriyle peygamberin kavliyle vermeyince, yavrucak başka çare görememiş, gönül rızasıyla kaçmış sevdiğine. Ne denebilir? İsterseniz her iki genci buraya getirteyim, kızınızın ağzından kulağınızla duyun bu gerçeği.»

Kadı Efendi, kızının bağlılığına o denli güveni-

yordu ki, Vali Paşa'nın önerisini hemen kabul etti.

Ertesi günü Bahri Paşa, ilkin Ermeni kahyası Boğos Efendi'yi yolladı Gülendam Hanıma. Başo'nun Vali Konağında babasıyla yüzleştirildiğinde Memduh'a gönül rizasıyla kaçtığını söylemezse, kızı babasına geri vermesi gerekeceğini, Kadı Kızı'nı buna göre hazırlamalarını tenbihledi. Sonra da iki sevgiliyi Payas'tan alıp getirmeleri için zaptiyeler gözediminde kendi makam arabasını yolladı.

Vali Konağı'ndaki yüzleşme, Kadı Efendi'yi canevinden yaraladı. Zifaf gecesinde yakışıklı kocasına gönlünü kaptıran Başa, bekaretini yitirmiş ayıplı bir kadın olarak baba-evine dönmeyi de onuruna yediremedi. Arnavutça olarak:

«Suçum büyük, yüzünüze bakmağa utanıyorum, beni evlatlıktan reddetseniz de haklısınız, ama söyledikleri doğru: Hapishane Müdürü'nün oğluna kendi rizamla kaçtım ben,» dedi babasına.

Kızının ağzından bu açıklamayı işiden Kadı Efendi, sapsarı kesildi. Boğazı tıkandığından birşey söyleyemedi. İki Zaptiye erinin yardımıyla salondan çıktı.

Kadı Nimetullah Metin Roşi, ertesi günü Bahri Paşa'ya istifasını yolladı. Hemen o gün eşyalarını toplayıp karısıyla Adana'dan ayrıldı, memleketine döndü.

Başo, babasıyla annesinin kendi yüzünden Adana'dan kaçtıklarını öğrendiğinde çok ağladı, bir hafta da hasta yattı. Ne var ki. kocasının, kaynanasının, görümcelerinin sevgi ve sevecenlik dolu ilgileri, onbeş yaşındaki geline, ana-baba yokluğunu unutturmakta gecikmedi. Başo'yla, özellikle cariye olarak girdiği Vali Konağında kendisine belletilenlerle birlikte. Türkçe konuşmasını da ona öğretiyordu.

IKİNCİ BÖLÜM

Bedoş Dünyaya Geliyor

Evliliklerinin ikinci yılında, Başo'nun bir yavru dünyaya getireceği belli oldu. Bu olay kaynanasıyla görümcelerinin Başo'ya karşı olan sevgi ve ilgilerini arttırdı. Yavrusunu düşürür korkusuyla ona hiçbir iş gördürmüyorlar, çevresinde pervaneler gibi dönüyorlardı. Gülendam Hanım, doğacak yavru için Safranbolu'dan sedef kakmalı bir beşik; lohusa karyolasını ve beşiği süslemek için Şam'dan yatak takımları, şal örtüler; İstanbul'dan canfes yorganlar getirtti. Hala'lar doğacak yeğenleri için zıbınlar, kundak takımları dikip işlediler.

Doğum günü yaklaşınca kayınbaba'nın tuttuğu ünlü ebeler evde yatıp kalkmağa başladılar. Gülendam Hanım, biricik oğlunun doğacak yavrusunu kucağına almak, öpüp koklamak özlemiyle geceleri uyuyamaz oldu.

Bir gece, sabaha karşı Memduh, annesinin kapısını vurdu :

«Anne, anneciğim! Çabuk kalk! Başo'ya bir hal oluyor,» diye sızlandı.

Gülendam Hanım, kocası o gece Hapishane'de nöbetçi olduğundan yalnızdı. Henüz yatmıştı, dalmak üzereydi. Oğlunun heyecanlı sesini duyunca fırladı, kapıyı açtı :

«Nesi var? Sancılanmağa mı başladı yoksa Başo?» dedi.

Memduh, omuzlarını kaldırdı :

«Bilmiyorum anne... Az önce helaya gitmişti. Odaya döndüğünde sapsarıydı, boncuk boncuk ter-

liyordu. Korktum, size geldim... Hekim çağırayım mı anne?»

Gülendam Hanım vaktin geldiğini anlamıştı; oğlunu heyecanlandırmamak için:

«Dur hele!» dedi, «Ebeleri kaldırayım, bir görsünler bakalım. Hekime ihtiyaç duyarlarsa sana haber salarım.» Sırtına bir hırka geçirirken ekledi: «Sen şimdi git, Firdevs'i Tevhide'yi uyandır. Onları benim yanıma gönder. Sonra benim odama git, orada istirahat et!»

Gülendam Hanım, bunları söyledikten sonra eteklerini uçurarak uzaklaştı. Ebelerin kapısını dövüp onları uyandırdıktan sonra oğlunun odasına koştu. İçeri girip, yatağa uzanmış, gözleri korkuyla bakan sevgili gelinin yanına oturdu. Doğum sancısıyla dudaklarını ısıran Başo'nun terli alnını, yüzünü okşadı:

«Nasılsın yavrum? Ensonu sancılandın değil mi, güzel kızım? Korkma! Şimdi geçer bir tanem! O kiraz dudaklarını ısırıp kanatma sakın! Çirkinleşirsin sonra... Al şu mendili ısır!»

Kaynanasının bu güvendirici sözleri Başo'yu yüreklendirmişti. Sancısı da azalmıştı. Genç kadın, Gülendam Hanımın elini öptü, minnetle yanağına sürdü.

Bu sırada Tevhide, uykusunu alamamış, heyecanlı bir yüzle içeri girdi. Annesini, yengesinin yatağı başında görünce:

«Buyur anne, beni istemişsiniz! Yengem çok mu hasta?» dedi korkuyla.

«Ana olacak her genç kadın, bu sancıya katlanır. Birşeyciği yok Başo kızımın. Hadi sen git ,şu Ebe Hanımların kapısını bir kez daha döv. Ne uyuşuk, ne umursuz kişi bunlar? Söyle, hemen doğum hazırlığına başlasınlar. Siz de ablanla kundak takımlarını çıkarın, torunumun beşiğini donatın!»

Böylece tüm ev ayağa kalktı. Ebelerin ikisi Ba-

şo'nun yanındaydılar, doğumla meşgul oluyorlardı Üçüncüsü hizmetçilerle birlikte koşuşan görümcelere kumanda ediyordu. Tevhide leğenle sıcak su, Firdevs sepetle temiz bezler, çarşaflar taşıyordu.

Koşuşmalar, temposu hızlanarak, ertesi gün öğleye değin sürdü. Merdivenlerdeki telaşlı ayak seslerini bastıran Başo'nun sancılı haykırışı, giderek daha sık duyuldu. Doğum zor oluyordu, ebelerin yorumuna göre... Gelininin acılı kıvranışını görmeğe daha fazla dayanamayan Gülendam Hanım. Konuk odasına sığınmış, elleriyle kulaklarını tıkamıştı.

Öğle ezanı okunurken son bir haykırıştan sonra doğum odasında bir süre ses kesildi ,ardından bir bebek viyaklaması duyuldu. Çok geçmeden ebelerden biri, kapıyı içeriden kilitlemiş olan Memduh'un, birisi Gülendam Hanımın sığındığı konuk odasına geldiler .Başo'nun nurtopu gibi bir kız çocuğu doğurduğunu müjdelediler. Aynı anda şehirde top atışı başladı. Memduh, şaşkınlık ve coşkuyla tekekeleyerek :

«Paşa baba, kızımız olduğunu ne çabuk öğrenmiş, bakın top attırarak kutluyar yavrumuzun doğumunu... Paşa bana sğylemişti kızımız olursa ramazan toplarını attıracağını...» dedi kıvanarak...

Oysa top atışlarının ardı kesilmiyordu... Ana-oğul buna bir anlam veremediler... Omuz silkip coşkuyla birbirlerine sarılarak, yeni doğan yavruyu görmek, annesini kutlamak üzere doğum odasına seyirttiler.

Gülendam Hanım, gözyaşları içinde gelinine sarıldı, öptü. Analı babalı büyütürsünüz inşalah!. dedi, boynuna bir altın dizisi bağladı, yavrunun kundağına da bir beşibirlik iğneledi. Ebelere bahşişler dağıttı.

Memduh, annesinin gizlice avucuna tutuşturduğu küpeleri Başo'nun kulaklarına taktı, sonra yavrusunu kollarına alarak hoplattı. Ömürlü olsun! o gelen ev halkı odayı doldurduğunda genç adam, kızını onlardan birine aktararak fırladı, iyi bir bahşiş alma umu-

duyla, atına atlayıp, vali konağına müjde götürdü.

Vali Paşa o gün makamına gitmemiş, selamlığa da inmemişti' Ermeni kahya, Paşa'nın keyifsiz olduğunu söyledi:

«Bugün ağzını bıçak amaor Paşa'mızın. Sabahleyin yanına vardığımda Paşa'mı bir eliyle sakalını karıştırıp öbürüyle tesbihini şakırdataraktan kara kara düşünür görmüş isem, hemen şaklabanlığa sarılmışım: 'Paşam, benim madam cariyeniz Vartanuş, gayrik ihtiyarlamıştır. Sabahları, yüzünüze güller, ayakyolundan önce bendenize seslenir: Boğoosss! Arkasından kızını, oğullarını çağırır: Mıgırdıç, Alis. Hamparssumm!. Benim bu hekiyemi ne zaman dinlese göbeğini oynadarak güleridi Paşam... Velakin bugün dudağının ucunu bilem kımıldatmamıştır.»

Kahya Boğos Efendi, elini ağzına siper ederek Memduh'un kulağına eğildi:

«Sanırsam Paşa'mızın kefini kaçırtan, yüzbir pare top atışı olmuştur evladım. Makedonya askerleri Patişahımıza baş kaldırıp hüriyet ilan ettirmişlerdir. Senin ağnayacağın memleketin efendisi denişiyor, atılan toplar onların ikbalını ilan edeyor.»

Memduh, bu sözlerin önemini kavrayamadı. Ermeni kahya, onu harem kapısında Kalfa'ya teslim etti. Kalfa da Memduh'u Paşa'nın Katına götürdü.

Bahri Paşa, minderde gecelik entarisiyle oturmuş, nargile içiyordu. Gözleri, suların fokurtusuna dikilmişti, dalgındı, ufalmış gibiydi, heybetini yitirmişti. Memduh, Paşa'yı böylesine düşkün ve ihtiyar görmemişti. Saygıdan çok, acıma duygusuyla karşısında el bağladı. Bahri, neden sonra Memduh'un varlığını hissetti, başını kaldırdı:

«Sen misin evlat? Hayır haber?»

«Tanrının izniyle refikam cariyeniz, bir kız çocuğu dünyaya getirdi, Paşa'm!»

Bahri Paşa'nın karamsar yüzü birden aydınlandı:

«Üç gündenberi konağıma ilk sevindirici haberi sen getirdin Memduh. Allah senden razı olsun! Yavrunuz ömürlü kademli olur inşallah! Ne ad koymayı düşündünüz kızıma?» karşılık beklemeden uzanıp yanındaki çekmeceden bir kese çıkardı: «Yavrucuk kötü zamanda dünyaya geldi. Hürriyet ilan edildi. Yani söz ayağa düştü. Korkarım otuzüç yılın hesabını bizden sormağa kalkacaklardır. Bugün atılan toplarla ikbalimiz tahrip olundu Memduh. Ortalığın karışacağına dair çok emareler var... Gülendam Hanıma, Bey babana selam et! Fırtına kopmadan toparlanıp İstanbul'a göçsünler... Ortalık karıştığında sizi ben de kurtaramam. Bana yakınlığınız nedeniyle size de zulmetmelerinden korkarım. Bu keseyi al! Validen Hanıma götür. Zor günlerinizde belki sizlere medar olur.» dedi, elini öptürdü. Memduh ilk kez Paşa'nın gözlerinde yaş gördü.

Ev halkı, yeni doğan yavruya ne ad koyacaklarını tartıştığı sırada Memduh içeri girdi. Tevhide, ağabeyini görünce, kendi önerdiği ada yandaş kazanma telaşıyla koştu, onu karşıladı:

«Tam zamanında geldin ağabey! Bey babamla annem, bebeğimize Tayyibe, ya da Saliha adını koymak istiyorlar. Hiç yakışır mı güzel kızına bu adlar ağabeyciğim? Ben Cemile koyalım, diyorum. Hem söylenişi hoş, hem de anlamı... Kara saçlı, kara gözlü bebeğimizin güzelliğine çok uygun bir ad Cemile... Sen de öyle bulmuyor musun ağabey?»

Memduh, küçük kızkardeşini çok severdi. Eliyle başını okşadı:

«Dur hele Tevhide'ciğim... Kızıma ad koymak için acele etmemize hiç gerek yok... Düşünür, taşınır, hepimizin beğeneceği bir ad buluruz elbet ona... Ama tası tarağı toplayıp Adana'dan ayrılmamız için vaktimiz az...» Böyle diyerek Memduh, annesine, baba-

sına, Bahri Paşa'nın sözlerini anlattı. Halit Bey, oğlunu dinlerken, hapishanesinde yıllardan beri yatmakta olan hüriyet fedailerinin hesabını da kendinden sorabileceklerini düşünerek tasalanıyordu.

Bu beklenmedik haber üzerine aile, yeni doğan yavrularına ad bulma işini bir kenara iterek göç hazırlığına girişti .Denkler sıkıldı, götürülemeyecek eşyalar, satılmak üzere bit pazarına yollandı. Halit Bey, Hapishane yönetimini baş gardiyana devr ve teslim ederek görevinden ayrıldı. Başo, lohusa yatağından en son anda kaldırıldı. Kaynanasının ve iki görümcesinin gözediminde faytona bindirildi. Ev halkı, iki arabayla istasyona hareket ettiğinde ince ince yağmur yağıyordu.

Bebeğin adını, Adana-İstanbul yolculuğu sırasında koydular. Kendisini korkunç beladan kurtulmuş sayan Halit Bey, tiren çamlarla örtülü dar boğazlara tırmanırken, coşkun bir iyimserlikle Toros'lara bakarak :

«Hey Tanrım! Bunlar dağ değil, bir yaradılış b e d i a s ı ...» diye bağırınca, Tevhide, büzüldüğü kompartıman köşesinden fırladı:

«Tamam Beybabacığım! Çok iyi bir ad buldunuz : Bedia... Bebeğimize çok yaraşacak bu ad... Cemileden bin kat güzel!» dedi. İstanbul'a gitmenin mutluluğu içinde yüzen Firdevs'le, kendilerini selamet yolunda hisseden Gülendam Hanım da Tevhide'ye katılınca, Büyük Baba sevinçli bir uysallıkla :

«Pek âlâ!» dedi. «Buna benim de bir itirazım olmayacak. Tanrım madem Toroslar bahanesiyle bu adı bize ilham etti; biz de seve seve B e d i a deriz bundan böyle sevgili torunumuza... Ha, ne diyorsun Memduh? Kabul mü?»

Memduh, kompartımanın kanepesine keyifle yaslanarak

«Kabul babacığım!» yanıtını verdi.

«Getirin öyleyse torunumu, adını kulağına okuyayım!»

Tevhide, büyük sevinç içinde yengesinin kucağından bebeği kapti, babasın agötürdü.

Halit Bey, üç kez tekbir getirdikten sonra bebeğin kulağına adını söyledi :

«Bedia, Bedia, Bedia...»

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Küçük, Özgür Yuvanın Kuruluşu

Hürriyet ile birlikte gelen türlü kargaşalıklar, otuzbir Mart ayları, İl'lerde, Sancaklarda eski yöneticilerin halkın saldırılarına uğramaları, sürgünlere gönderilmeleri, konalkarına, servetlerine elkonması, İstanbul yaşantısını da alt-üst etmişti. Bu düzen içinde Halit Bey ailesi İstanbul'da umdukları huzur ve mutluluğa erişemediler. Bahri Paşa'nın adamı olması nedeniyle yeni dönemin yöneticileri Halit Beye iş vermediler. Hazıraysa d a ğ d a y a n m a d ı ğ ı n d a n ailenin parasal durumu gün günden bozuldu. Artık Büyük Baba evden dışarı çıkmıyordu. Geceliğiyle ayaklı sarı mangalın başında oturup gazete ya da Cevdet Paşa tarihi okuyor, can sıkıntısından her saat başında bir kahve pişirmelerini istiyordu. Gülendam Hanım da üç odalı küçük ahşap bir evde yaşamağa alışamadığından sinirliydi, olmayacak nedenlerle kızlarına çatıyordu Başo, evdeki insonların birbirleriyle, alışık olmadığı biçimlerde, tartışmalarından, Kayın babasının, kaynanasının yerli-yersiz bağırıp çağırmalarından alınıyor, evde kendilerini sığıntı gibi hissediyor, çoğu kez kızını emzirme bahanesiyle odasına kapanıp ağlıyor, geceleri de gözyaşları içinde kocasına iş bulup ayrı

eve taşınmaları için yalvarıyordu.

Memduh, karısını mutlu etmek isteğiyle her gün erkenden sokağa çıkıyor, iş bulma umuduyla her kapıyı çalıyordu. Ne ki hiçbir yerde umduğunu bulamıyordu, yorgun, omuzları düşmüş olarak eve dönüyordu. Neyse ki sonunda deniz Binbaşısı olan akrabalarının hatırıyla bir polislik ele geçirdi.

Günün birinde Memduh'un, yakasında polislik aynası ve yeni üniformasıyla eve gelmesi, ailede büyük sevinç yarattı. Oh, hele şükür, erkeklerden biri iş bulabilmiş, gelir sarnıcına akmasa da damlayan yeni bir musluk bağlanmıştı. Yeni işi onuruna Memduh, evde babasına bir rakı şöleni çekti. Firdevs, mahallladaki hamile gelinlerin çocuklarını düşürebileceklerini düşünmeden, balkonda uskumruları kızarttı. Bol maydanozlu soğan piyazı üzerine yatırılmış uskumrular, kıvırcık salata, cacık, fasulye pilakisi, muska böbreği ve tahan helvasıyla donatılmış büyük sini etrafında çok neşeli bir akşam yemeği yenildi. Gülendam Hanım, südünü arttırır gerekçesiyle, tuhan helvasından büyük bir parçayı gelinin önüne koydu. Halit Bey, eli ekmek tuttuğundan dolayı ilk kez, oğluyla kadeh tokuşturdu. Şölenin dörtbaşı mamur olması içinut, tef kanun ortaya çıkarıldı. Memduh udu, Tevhide kanunu, Firdevs tefi aldı. Türlü fasıllar ve şarkılarla sabaha dek eğlendiler. Memduh, gecenin keyfini kaçırmamak için ayrı eve çıkmak istediklerini bildirmeyi erteledi. Ne ki, Memduh'un Kasım Paşa Karakolu'nda görev alması, karıkocanın tasarılarını uygulamalarına gerekli özürü sağladı. Memduh, geceyarıları Unkapanı yoluyla Aksaray'daki eve gelişinin güçlüğünden yakılmağa başladı. Çamurlar içinde eve döndüğü yağmurlu bir akşam, kendisini karşılayan annesine, bu çileyi daha fazla çekemeyeceğini, karakol semtinde bir ev arayacağını, karısını alıp oraya taşınacağını bezgin bir suratla söyledi. Gülendam Hanım, oğluna aşırı sev-

gisi yüzünden bu tasarıya karşı çıkamadı:

«Sen bilirsin yavrum!» dedi.

Böylece bir hafta sonra, Kasımpaşa'da, alt katın bir odasında ev sahibinin barındığı, küçük ahşap bir eve taşındılar.

Aslında evden önemli bir gelirin eksilmesi nedeniyle, görünüşte oğlunun kendilerini terk etmesi yüzünden kahırlanıp hastalanan nyaşlı baba, Memduh'un karakol arkadaşlarından polis Sadık Efendinin eve iç güveyi girmek istemesiyle yeniden canlandı. Memduh, küçüklüğünde merdivenden yuvarlanıp kanbur ettiği sakat kız kardeşi Firdevs'in sırada olduğunu ileri sürüp arkadaşını uyardıysa da, dünyada kimsesi olmayan delikanlının bekarlık canına tak ettiğinden, isteğinden vaz geçmedi. Böylece çöpsüz üzüm sayılan sadık Efendi, düğün dernek, on gün içinde gelip eve yerleşti. Polis Sadık Efendi, karısının neşesi, tatlı dili, temizliği haamratlığı nedeniyle bir süre sonra onun sakatlığını görmez oldu.

Firdevs'in evlenmesi eve uğur getirmişti. Bu kez Tevhide'yi taakları olan altın dişli bir kaptan istedi. İri yarı bir adam olan Hızır Reis, peçesi açık gezen ufak tefek Tevhide'yi, kapalı Çarşı'da alış-veriş ederken görmüş, beğenmişti. Genç kız iri yarı Reise varmak istemeyip ağladı, direndiyse de, bu zengin adama varırsa rahat edeceğini öne süren babasını kararından döndüremedi. Halit Beyin kızını Hızır Reis'le başgöz etmede diretmesinde, Tevhide'nin bir zamandır kanun çalıp şarkı söylerken gizli gizli yaş dökmesi neden olmuştu. Gülendam Hanımın: 'Göynünü başkasına kaptırdıysa, bu kız Hızır Reis'le evlendiğinde senesine varmaz, verem olur.' yollu uyarmalarına karşın Halit Bey, söz dinlemedi, 'Nikahta vardır keramet, diyerek iki hafta içinde küçük kızını da gelin etti. Hızır Reis zenginliğine yaraşır bir düğünden sonra on arabayla gelip nikahlısını kayınbabasının evinden aldı. Beşiktaş'ta üç katlı bir yalıya

götürdü.

Çocukları uçurduktan sonra Halit Beyle Gülendam Hanım çok yaşamadılar. İki ay arayla Merkez Efendi mezarlığına gömüldüler. Polis Sadık Efendi de terfian atandı, Bursa'ya gitti.

Memduh'ların ev sahibi, mahallelerinin Hocanım dediği inas ilkokulundan emekli, çok iyi bir kadındı. Yalnızlıktan kurtulmak için evini kiraya verdiğinden, yeni ev açan genç polisten çok düşük bir kira istemiş, kiracılarını evlatları gibi bağrına basmıştı. Hocanım, özellikle Başo'yu çok seviyordu. Ama öğretmenlik alışkanlığıyla onda gördüğü kusurları düzeltmekten de geri kalmıyordu. Bir yandan Türkçesini onarıyor, bir yandan onu iyi bir ev hanımı olarak yetiştirmeğe çalışıyordu. Ne var ki tüm çabalarına karşın Başo, bazı sözcükleri doğru söylemeği öğrenemedi: Protokal, şorva, Istavol, vişye bunlardandı.

Hoca'nın ev hanımlığı öğretisine, kendi yaşam deneylerinden çıkardığı geçim kurallarını belletmekle işe başladı: Evin ihtiyaçları peşin parayla çarşıdan, pazardan sağlanacaktı. Mahalle bakkalındn asla veresiye öte beri alınmayacaktı. Mahalle bakkalından yüz dirhemcik zeytin yağı, yarım lamba şişesi gazyağı, elli dirhem şeker, pirinç ya da peynir alanların evlerinde bet bereket olmazdı. Erzak toptan getirecekti eve. Odun, kömür yazdan atılacaktı. Tarhana, erişte, nişasta, salça gibi şeyler evde yapılacaktı. Sonra Bey'in ev harcamaları için verdiği paranın bir bölümü zor günler için saklanacaktı. Birkaç ay içinde biriken parayla sarahtan bir sarı lira alınacak, meşin kese içine konulacak, bu gizli hazine göbeğin altına gelecek biçimde bağlanarak her zaman üzerinde taşınacaktı. Geceleri yatağa girmeden meşin kese emin bir yere saklanacak, evin Efendisi bile bu altınların varlığından habersiz olacaktı. Ancak işsiz kaldığı, ya da başı dara düştüğü

zaman bunlardan birazı çıkarılıp ona verilebilecekti.

Hocanım, ev hanımlığının pratik yönlerini de, örnek uygulamalarla Başo'ya gösteriyordu: Küçük Bedia'yı komşuya emanet ederek, Başo'yu birlikte pazara götürüyor, Tosya pirincinin, Horoz fasülyesinin, Adapazar patatesinin ötekilerden nasıl ayırdedileceğini, yemeğine göre etin, hayvanın neresinden alınacağını somut olarak belletiyordu. Mutfakta bulunması zorunlu avadanlıkları pazardan birlikte satın alıyorlar ,eve dönüşlerinde bunların mutfağın neresinde durması geerktiğini birlikte saptıyorlardı.

Hocanımın eğitimiyle birkaç ay içinde Başo, Hünkarbeğendi'den Çerkestavuğu'na dek tüm yemekleri pişirmesini, içmeği seven kocasına her akşam küçük bir çilingir sofrası donatmasını öğretmişti. Çilingir sofrasını hazırlamaya da Hocanım salık vermiş, bunu önerirken şöyle demişti:

«Kocasının kötü meyhanelere dadanmasını istemeyen akıllı kadınlar, erkeğine küçük bir sinide meze hazırlar. Giyinir, kuşanır, karşısına geçer, oturur; kendi eliyle mey sunar.»

Başo, Hocanımdan öğrendiği ekonomi kurallarını, evkadınının görevlerini ömrü boyunca uygulayacaktı.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Geleceöe Dönük Bir Öneri

Hocanım, torunu gibi sevdiği, B e d o ş diye çağırdığı bebeğin bakımıyla da ilgileniyordu. Kundağını çoğunlukla o açıp bağlıyor, kakasının renginden ve de kokusundan bebeğin hastalıklarını o sap-

tıyor, sıcak havlu, günlük dumanma tutulmuş sıcak pamuk, anasonlu ıhlamur gibi zararsız ilaçlarla hastalığı o iyileştiriyordu. Kara saçlı, kara gözlü Bedoş Bebek, genellikle onun kucağında büyüyordu. Ön dişlerinden ilkini çıkardığında Hocanım bunu babası Memduh'a, sık sık yeğenini görmeğe gelen Tevhide halasına ayrı ayrı buldurarak, onlardan yavruya hırka, entarilik kumaş gibi armağanlar topladı. Sonra diş buğdayı kaynattı. Akşam konu komşuyu eve topladı. Diş buğdayı yenmezden önce, henüz yerde yastık desteğiyle oturabilen Bedoş'u geleneksel sınava soktu Bir torbanın içine tarak, ayna, makas, yüksük, patik, kitap, kalem koydu, Bedoş'tan, torba içine kolunu sokup bunlardan birisinl almasını istedi. Küçük bebek, söylenenleri henüz anlayamıyorsa da, herkesin kendisiyle ilgilenmesinden de hoşlanıyor, etrafına gülücükler dağıtıyordu. Torbadan bir türlü elini çıkarmadığını gören Hocanım, Bedoş'un minik kolunu çekip kaldırdı. Küçük kızın ince parmakları, kitabın cilti kapağını sım sıkı yakalamıştı, Hocanım, büyük sevgi gösterisiyle Bedia'yı kucakladı :

«Görüyor musun Başo annesi, Bedoş kızın ne aynayı tarağı ne makası yüksüğü almadı Onca şeyin içinden kitabı bulmuş, yakalamış. Demek benim cici torunum, taranıp süslenmeyi, kesip biçmeyi değil, okumayı sevecek. Aferin benim kara gözlü kızıma. eferin benim minicik Bedoşuma. İnşaallah ileride okuyacak, öğretmen olacak benim yavrum,» dedi.

O günden sonra, Hocanım, Bedia'nın altını değiştirirken, beşiğini sallayıp ninni söylerken, kollarında hoplatıp okşarken : 'Benim Bedoş kızım büyüyünce okuyup öğretmen olacak!' sözünü zevk duyarak yineledi. Giderek annesi, babası da dillerini bu dileğe alıştırdılar. Onlar da :

«Benim Bedoş kızım büyüyünce öğretmen olacak teyzesi!»

«Benim bir tanecik yavrum büyüyünce öğretmen olacak eniştesi!»

«Benim kızım büyüyünce öğretmen olacak halası...» demekten büyük kıvanç duyuyorlardı.

Birkaç ay sonra Bedoş, emekleyip yürüdü, yarım yarım konuşmağa başladı. Hocanım, boş kaldıkça Bedia'yı dizlerine oturtup diliyle meşgul olduğundan, küçük kızın konuşması hızla gelişti. Bir süre sonra öyle düzgün laflar söylemeğe başladı ki, eve gelip giden komşular:

«Aman Başo Hanım, bu senin kızın Allahın birliğine emannet!Tüh tüh maşşallah! Bu ne çıtır pıtır dil böyle? A... vallahi göze glecek yavrucak. Hırkasına bir nazarlık iliştiriverin n'olursunuz!» diyorlardı.

Şimdi Bedoş ta, komşu Hanımların: 'Büyüyünce sen ne olacaksın bakalım?' sorusuna, düşünmeden:

«Ben büyüyünce okuyup, Hocanım gibi, öğretmen olacağım teyze'!» yanıtını veriyordu.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Suçları Bağışlatan Kedi

Başo Hanım, babaocağını terk ettikten sonra kendisini bağışlaması için, Kadı Nimetullah Metin Roşi'ye, gözyaşlarıyla ıslanmış nice mektuplar yolladığı halde, karşılık alamamıştı. Bedoş'a bir kardeş dünyaya getireceğini anlayınca, bu kez oturup annesine mektup yazdı. Kocasından, evinden, mutlu bir kadının sıcak sevgisiyle söz açtı. Çok rahat bir yaşam sürdüğünü, evinden kuşsüdü bile eksik olmadığını belirtti. (Ne çare ki, ana - baba hasretiyle gözlerim gece - gündüz yaş döküyor. Kadı Babamın yakaran mektuplarıma yanıt vermemesi mutluluğumu gölgeli-

yor. Kocama gerektiğinde güleryüz gösteremiyorum. İki arada kalıp nasıl perişan olduğumu sen daha iyi anlarsın anacığım. Ne olur, bana yardım et! Gelip Kadı Baba'mızın elini öpmemize, hayır duasını almamıza aracı ol! Artık iki ailenin kanları birbirine karıştı. Torun sahibi olmasının yüzü suyu hürmetine suçumuzu bağışlasın Kadı Babam!) diye yakardı.

Başo, mektubunun karşılığını umutla bekledi. Ne ki, haftalar, aylar geçtiiğ halde, annesinden de ses çıkmadı.

Zavallı Başo, keder içindeydi. Anlıyordu, annesi de Kadı Babasının Arnavut damarını yenememişti, ama n'olurdu, iki satırcık mektupla, kendisini bağışladığını, bari annesi bildirseydi...

Başo Hanım, bir türlü avunamıyor, her gün gizli gizli gözyaşı döküyordu. Oysa umudunu tümden yitirdiği bir sıra, kocasının karakolda nöbetçi kaldığı bir gece, kapıları çalındı. Kapıya Hocanım çıktı. Gelen Libohovalı bir tüccardı Yarım yamalak Türkçesiyle adamın derdini anlatamayacağını gören Hocanım, Başo'ya seslendi. Genç kadın, adamla kapının arkasından konuştu. Annesinden bir mektupla bir kese altın getirdiğini öğrenince adamı içerl buyur ettiyse de, evde erkek olmadığını öğrenen tüccar, girmedi, emanetleri yaşlı kadına teslim etti. Hocanım, Libohovalı ulağa hayırlı yolculuk dileyip kapıyı örttü. İki kadın sevinçle birbirlerine sarıldılar. Hocanım, Başo'yu kendi odasına götürdü:

«Hele şu mektubu aç ta, oku kızım. İnşallah hayır haber vardır içinde,» dedi.

Başo, titreyen parmaklarıyla zarfı açtı, mektubu çıkardı. Mektup, arap harfleriyle ve Türkçe olarak yazılmıştı.

«Ben bu yazıyı okuyamam ki Hocanım!» dedi Başo, «Küçükken okulda Yunan harfleriyle Arnavutça okuyup yazma öğretmişlerdi bize...»

«Öyleyse ver ben okuyayım mektubunu,» dedi Hocanım.

Mektup annesinin ağzından yazılmıştı. Ana yüreğinin bağışlayan sıcak sevgisiyle doluydu her satırı. Kadıncağız hiçbir zaman ne kızına, ne damadına karşı bir kırgınlık duymadığını, yüreğinin hasret ateşiyle yandığını, torununu sevip okşamaya can attığını yana yakıla anlattıktan sonra şöyle diyordu : (Sizi dünya gözüyle karşısında görürse, eminim, Kadı Baban da inadında direnemeyecektir. Onun için sana bir kese altın gönderiyorum. Parayı alır almaz kocanla, yavrunla birlikte hemen yola çık! Zira ayrılık hasretiyle babacığın pek çöktü, ihtiyarladı.) Başo, mektubu gözyaşları içinde dinliyordu. Son satırları okurken Hocanımın da gözleri yaşarmıştı.

«Annen doğru söylüyor kızım... Madem baban çok ihtiyarlamış oraya gitmekte acele etmelisiniz. Memduh Bey oğlum, yarından tezi yok, işe girişmeli. İlkin dilekçesini verip izin olmalı. Sonra da vapurda yer ayırtmalı. Lloyd Kumpanyası'nın Adriyatik seferlerine ait ilanları sık sık götürürüm gazetelerde, İtalyan bandıralı gemiler de uğrar Arnavutluk limanlarına. Hangisi hakkınızda hayırlıysa onunla gidersiniz inşaallah!»

Memduhgil, bir hafta sonra, bir İtalyan vapuruyla yola çıkabildiler. Kadı Baba'ya, Tayyibe Hanıma, Başo'nun ağabeylerine, yengelerine, öteki hısım akrabaya gererken armağanlıkları, kapalı Çarşı'dan Hocanım aldı. (Bunlar arasında, Bedoş için dantelli bir kutu elbisesi de vardı.) bavulları o yerleştirdi. Yolculuk süresince yiyecekleri köfteleri, börekleri o pişirdi, kotardı.

Bu arada Bedoş Kız'a, Kadı Dede'sinin elini öperken söyleceği sözleri de ezberletti. Küçük kıza kendi parasıyla aldığı kutu elbisesini, Libohova'da Kadı Dede'sinin elini öpmeğe gittikleri gün giydirmeği unutmamasını da Başo'ya sıkı sıkı tenbih etti.

Memduhgil'in, vapurun güvertesinde yaptıkları bu yolculuk, Bedoş için her zaman anılacak tatlı bir düş oldu: Uçsuz bucaksız denizi, vapurla yarışan yunus balıklarını, peşlerinden gelen ak martıları, denizin içinden doğan ayı, mavi sularda sönen güneşi ömrü boyunca anımsayacaktı. Dostluk kurduğu güverte yolcularını da unutmayacaktı. İri kara gözleri, sevimli şakrak haliyle Bedia, müslüman yolcuların sevgilisi olmuştu. Kucaklardan inmiyordu. Entarisinin cebi çerezsiz kalmıyordu. Herkesle senli benli konuşuyordu, her sorularına da karşılık veriyordu:

«....................?»

«Biz Kadı Dede'mlere el öpmeğe gidiyoruz. Kadı dedem nedense anneme darılmış. Onları ben barıştıracağım. Kadı Dede'min elini öpmeğe gittiğimizde, beni kucağına alırsa, sakallarıyla oynayacağım. 'Kadı dede'ciğim, başım için annemin, babamın suçlarını bağışla!' diyeceğim. Yaa Hocanım ninem öğretti bu sözleri bana...»

«....................?»

«Annemi de, babamı da seviyorum, ama Hocanım ninemi daha başka türlü seviyorum.»

«....................?»

«Neden olacak? O beni hiç azarlamaz, her istediğimi yapar. Her gece yatağına gelip bana masal söyler. Ah, Hocanım nineciğimi görseniz siz de çok severdiniz. Ondan ayrıldığıma öyle üzgünüm ki... Kadı Dede'me gitmesek, şimdi hep ağlardım.»

«....................?»

«Hocanım ninem diyor ki, ben büyüyünce okuyup öğretmen olacakmışım. O zaman bir sürü çocuğum olacakmış, onları okutup adam edecekmişim.»

«....................?»

«Hocanım ninem herşeyi bilir... Falıma da bakmış. Diş buğdayı günü torbadan ne aynayı, ne makası almamışım, kitabı seçmişim. Yaa... işte bundan anlamış Hocanım benim okuyup öğretmen olacağımı.»

Bir hafta süren vapur yolculuğundan sonra, iki gün de katır sırtında yolculuk ettiler. Katır sırtında sallana sallana gidiş yavrucuğu sersem ediyor, uykusunu getiriyordu. Bu nedenle dağlara tırmanırken babasının kucağında uyudu hep Bedoş. Bir tepe üzerindeki Libohova'ya ikindi vakti vardılar. Kasabanın giriş yolunda Memduh, katırdan inmiş, Bedia'yı annesinin kucağına vermişti. Heyecandan bacakları titriyordu. Kayınbabası acaba kendilerini nasıl karşılayacaktı? Odasına kabul edip elini öptürecek miydi? Yoksa kızını kaçırdığından dolayı öfkeyle kendisini azarlayıp kovacak mıydı?

Başo'nun da rengi sapsarıydı. Ağzını bıçak açmıyordu, dalgındı. Kızının bazı kasaba binaları hakkında sorduklarına gereken yanıtları veremiyordu.

Oniki yaşına dek bu kasabada yaşamış olan karısının, evlerinin yolunu çok iyi hatırlayacağını bildiği halde, Memduh, sırf konuşmuş olmak için, yolları üzerinde rastladığı adamlara, Kadı Nimetullah Metin Roşi'nin konağını soruyordu, ama adamlar iyi Türkçe bilmediklerinden omuzlarını kaldırıp yanıt vermiyorlardı.

Kasabanın ana yolunda ilerlerken, çeşme başında bir adamla karşılaştılar. Kılığından bir evin yanaşması ya da çobanı olduğu anlaşılan adamın kucağında iyi beslenmiş, tüylü bir kedi vardı. Yanaşma, kucağında sım sıkı tuttuğu kedinin hem başını okşuyor, hem de Arnavutça olarak ona birşeyler söylüyordu.

Adamın kediye neler söylediğine kulak veren Başo, katırın dizginlerine asıldı, arkada kalan kocasına seslendi :

«Huu!...»

Memduh, adımlarını sıklaştırıp yetişti :

«Buyur Hanım!»

«Şu kucağında kedi olan adam var ya?»

«Eee...»

«O adam, bizim evin yanaşması, çobanı... Kucağında götürdüğü kedi de, Adana'daki benim kedim, Mestan...»

«Peki?»

«Yanaşmanın sözlerinden anladığıma göre kedi birkaç günden beri kayıpmış. Adam, onu yeni bulmuş, eve götürüyor...»

«Peki ama bununla neyi anlatmak istiyorsun?»

«Bak dinle! Yanaşma, kediye diyordu ki: 'Kaç gündür neredeydin more Matsi? Bilmez misin ki Kadı Efendi seni kızının yerine koymuştur? Sen kaybolalı odasından dışarı çıkmamıştır, boğazına bir lokma ekmek girmemiştir. Neye kaçtın konaktan more matsi? Öldürmek midir meramın Kadı Efendimizi?'»

Memduh, karısının sözü nereye getirmek istediğini birden kavradı:

«Anladım,» dedi, «Yanaşmadan bu kediyi alıp Kadı Baba'na götürmemizi söylemek istiyorsun. İyi ama, baaklım adam kediyi bize verecek mi?»

«Bir deneyelim hele!»

Başo, katırını tekmeledi. Memduh ta, yedeğindeki hayvanı koşturarak karısının ardından seğirtti. Az sonra adama yetiştiler. Başo adamın adını sorup öğrendi. Sonra aralarında Arnavutça olarak şöyle konuştular:

«Mero dayı! Ben Kadı Efendinin çok sevdiği kızı Başo'yum. Kucağında tuttuğun kedi de benim kedim Mestan'dır.»

Adam toparlandı:

«Hoş gelmişsin more Başo Hanım! Büyük Hanım, kahya Efendiye yakında geleceğinizi söylerken duymuştum. Tekrar hoş gelmişsin! Bu zoti erin midir Başo Hanım?»

«Evet Mero dayı! Kucağımdaki de kızım Bedoş... Annem buraya ne maksatla geldiğimizi de söyledi mi Kahya Efendiye?»

«Belki söylemiştir, ama ben duymadım küçük Hanım.»

Başo, kısaca, babasının kendisine neden kırgın olduğunu anlattı :

«Buraya kendimizi bağışlatıp hayır duasını almağa geldik, Mero dayı... Bize yardım edip sevap kazanmak ister misin?»

«İstemez olur muyum, elbet isterim küçük Hanım!»

«Oyleyse kaybolan kedimi bana ver, onu götürüp Kadı Baba'ma biz teslim edelim. Belki bizi bağışlamasına yardımcı olur.»

Yanaşma, duraladı :

«Vereyim vermesine more küçük Hanım, ama benim de Kadı Efendiye bağışlatacak bir suçum vardır. Geçende sürüden üç koyun kaptırmıştım kurtlara...»

«Hiç meraklanma! Seni de biz bağılşatırız Mero dayı!»

Bunun üzerine yanaşma, kediyi vermeğe razı oldu.

Başo, Bedoş'u kocasına teslim etti, sonra Mero dayının uzattıığ kediyi aldı kucağına, çobana iki mecidiye bahşiş vermesini söyledi kocasına. Alışık olduğu biçimde kendisinin gıdığını okşayarak ona tatlı sözler söyledi. Mestan, eski hanımının sesini almış, başını çenesine sürterek mırıldanmağa başlamıştı.

Çoban, büyük hanımdan müjde almak, hem de kurda kaptırdığı koyunları bağışlatmak için koşarak önden gitti.

Konağa yaklaştıklarında Başo, kediyi kocasına verip katırdan indi. Memduh, bir eliyle hayvanları yedeğine aldı, öbürüyle Mestan'ı sıkıca kucakladı.

Tayyibe Hanım, yolcuları, gözyaşları içinde, avlu kapısında karşıladı, heyecandan sarsılarak kızına sarıldı, öpüp koklayarak bağrına bastı. Sonra

iri iri açılmış gözlerle kendisine bakan Bedoş'u kucağına aldı. Tatlı bir sesle söylediği sözlerden Bedia birşey anlamıyordu, ama başı işlemeli bir örtüyle sarılı, tombul yanakları ıslak ıslak ışıyan bu yaşlı kadından pek hoşlanmıştı. İhtiyar kadın kendisini öptükçe o da onun yumuşak yanaklarına öpücükler konduruyordu.

Başo, annesinden sonra büyük ağabeyisiyle yengesine sarıldı. Ama ağabeyisi Ramazan Roşi, kızkardeşini soğuk bir biçimde, alnından öptü. Yengesi de kendisine sıcak bir yakınlık göstermedi.

Başo, alınmadan, güleryüzle karşılayıcılara kocasını tanıttı, Memduh, Polis üniforması içinde, teftişlerde olduğu gibi esas vaziyetinde görünmek istiyorsa da, kucağında tuttuğu kedi raaht durmadığından bir türlü beceremiyordu bunu. Mestanı kaçırmamağa çalışarak kaynanasının, sonra kayınbiraderinin ellerini öptü. Tayyibe Hanım, ancak o zaman damadının kuacğında debelenen yaratığın, kocasının sevgili kedisi olduğunu farkedebildi. Büyük bir sevinç gösterisiyle kızına Arnavutça olarak:

«Biz Mestan kayboldu sanıyorduk, meğer haspam, hanımının kokusunu almış, karşılamağa gitmiş. Oh, onu bulup getirdiğinize pek sevindim. Mestan, Kadı Baba'nın sevgilisidir. Senin kedin olduğu için ona bağlamıştı muhabbetini. Kaybolduğu gündenberi odasından çıkaramadık ihtiyarı. Ağzına sudan başka yiyecek koymadı. Hemen götürüp verin de sevindirin Kadı Baba'nızı... Mestan'ın yüzü suyu hürmetine sizi de bağışlar inşallah...» dedi.

Başo, Kadı Baba'sının karşısına hep birlikte çıkmalarını sakıncalı gördü. Hem kendisine, hem kızına ve de torununa birden kavuşursa, duyacağı heyecana, babasının ihtiyar yüreği, belki dayanamazdı.

Kadı Efendinin katına, kucağında Mestan olduğu halde, ilkin Memduh'un çıkması kararlaştı. Ardın-

dan Bedoş, daha sonra da Başo gireceklerdi odaya...

Memduh, kapıyı vurduğunda Nimetullah Metin Roşi, gecelik entarisiyle pencere önündeki minderde, bir ayağını altına alarak oturmuştu, dalgın gözlerle akşam güneşinin kızıllık çaldığı karşı yamacınra bakıyordu. Neden sonra kapının vurluduğunu duydu:

«Eya bıranda!» (*) dedi.

Besmele çekerek karısı, Memduh'u sırtından itti, genç adam besmele çekerek kediyle içeri girdi. Kadı Efendi, gelene gözlerini kısarak baktı. Memduh'u tanımamıştı, ama üniformasını seçmişti. Bu nedenle Türkçe konuşarak:

«Buyur polis Efendi!» dedi, «Hayır haber?»

Memduh sert, asker adımlarıyla yaklaştı. Kayınbabasının önünde esas vaziyetine geçti:

«Sevgili kedinizi buldum, getirdim Kadı Beybaba!» dedi.

Kadı Efendi, sevinçle doğruldu, kediyi Memduh'un elinden aldı, okşayarak hayvanla konuştu:

«Nerelerdeydin more Mestan? Birisi mi kaçırmıştı seni? Kaç gündür aç biilaç dolaştın değil mi? Bak deri kornma yapışmış, benim gibi.» Sonra karşısında dikilmekte olan Memduh'a döndü: «Hay allah senden razı olsun evlat!» Dünyaları verseler bu kadar sevinmezdim. Ben de sana bir iyilik etmek isterim... Hede, dile benden ne dilersin?»

Memduh, Kadı Efendi'nin eline sarıldı, öptü:

«Kadı Baba'cığım, beni sevindirmek istiyorsanız siz de kızınız Başo ile damadınız Memduh'un suçlarını bağışlayın!» dedi.

Nimetullah Metin Roşi, beklemediği bu yanıt üzerine ansızın damadının da polis olduğunu anımsa-

---

(*) İçeri gir!

dı, daha dikkatle baktı elini öpen genç adamın yüzüne. Ne var ki, onu iyice seçemeden Bedia, sırtında kutu elbisesi olduğu halde canlı bir taşbebek gibi koşarak içeri girdi :

«Kadı Dede'ciğim, Kadı Dede'ciğim!» diye bağırarak ihtiyarın bacaklarına sarıldı. Kadı Efendi, sevgili kedisini yumak gibi minderin üzerine fırlattı, küçük kızı kollarına alıp bağrında sıktı. Konuşamıyordu, boğazına birşey tıkanmıştı sanki... Bedoş'sa yaşlı adamın sakallarıyla oynayarak, çıtır pıtır diliyle :

«Kadı Dede'ciğim, n'olur, başım için annemin babamın suçlarını bağışla!» diye yakarıyordu.

O anda Başo da gelip babasının ayaklarına kapandı :

«Merhametine sığınıyoruz Kadı Baba'cığım!» dedi.

Kadı Efendi, öpüp kokladığı torununu damadına verdi. Ayaklarına kapanmış olan kızını omuzlarından tutup kaldırdı, bağrına bastı. Şimdi ihtiyar adamın gözyaşları sakallarından süzülüyordu :

«Sevgili kızım benim! Şükür Tanrıma, dünya gözüyle yüzünü gösterdi bana!» diye mırıldandı.

Az sonra ev halkı da odaya dolmuşlardı, ayarı ayrı tümü de Kadı Efendi'ye gözaydınlığı diliyorlardı.

Bedoş gene Kadı Dede'sinin kucağına tırmanmıştı, sakallarıyla oynuyordu.

«Adını ne koymuşlardır senin more küçük şeytan? Niçin söylemezsin adını bana?» dedi, yanağını avuçlayarak.

Bedoş, ağzını ezip büzerek :

«Benim adım Bedia Kadı Dede'ciğim!» dedi. «İstanbul'a gelirken büyük babam tirende koymuş bana bu adı... Annem gibi güzelmişim de, onun için seçmiş bana bu adı. Ama Hocanım ninem beni Bedoş diye çağırdığından, şimdi herkes bana Bedoş

diyor Kadı Dede'ciğim! Sen de bana Bedoş de, olmaz mı?»

İhtiyar adam, torununun yanağını kokladı:

«Peki benim sultan bakışlı yavrum! Ben de Bedoş derim.» Sonra birden birşey anımsamış gibi toparlandı, kapı önünde saygıyla dikilen çobana arnavutça:

«Bre Mero!» dedi, «İyi dinle beni! Yarın sabah sürünün en semiz koçlarından ikisini seçip getireceksin! Zare ölmeden kızıma kavuşursam Allah rızası için iki koç kurban etmeği adamıştım. Anladın değil mi? Yarın iki koç kurban edip etlerini fukaraya dağıtacaksın!»

«Başüstüne Kadı Efendi! Anladım,» dedi, «Büyük Hanımın da üç kurban adağı varmış. Hepsini keser, fukaraya dağıtırım yarın...» Bunları söylerken Tayyibe Hanımla bakıştılar. İhtiyar kadın başını sallayarak gülümsedi.

ALTINCI BÖLÜM

Polis Memduh Nasıl Muhabere Subayı Olur

Arnavutluk dönüşü Memduh'ların yaşayışı temelden değişti. Tayyibe Hanımın, küçük bir ev alıp başlarını sokmaları öğüdüyle verdiği paraya Başo'nun gizli hazinesinde biriktirdiklerini de katarak, Fatih'te, Sarıgüzel'de üç odalı ahşap bir ev satın alıp oraya taşındılar. Doğal ki Hocanım'la Bedoş birbirlerinden pek kolay ayrılamadılar. Bedoş öyle gözyaşı döküyordu ki, Başo, Hocanıma tümüyle evini kiraya verip kendileriyle birlikte oturması için yakarmak zorunu duydu. Yaşlı kadın Bedoş'a yeniden kavuşacağı sevinciyle öneriyi candan yürekten ka-

bul etti. Ne var ki, evini kiraya verip Memduh'gile taşınmaya ömrü yetmedi. Bir gün akşama değin görünmemesinden kuşkulanan komşular, bekçiyle eve girdiklerinde Hocanımı yatağında ölü buldular.

Hocanımın ölümünü, Karı - Koca, bir süre sakladılar Bedoş'tan. Ama en sonu onun 'cennete gittiğini' söylemek zorunda kaldılar. Babasının dizlerinde oturan Bedoş, gözlerini iri iri açarak:

«Öyleyse gidip cennetten alalım Hocanım ninemi,» dedi.

Babası, başını geri atarak:

«Olmaaz!» dedi, «Kuş olup uçamayan cennete gidemez Bedoşcuğum!»

«Hocanım ninem nasıl gitti öyleyse?»

«Kuş olup gitti.»

Bedia, ellerini çırptı:

«Sahi mi babacığım? Acaba ne biçim bir kuş oldu Hocanım ninem?»

«Hani söylediğl masallarda Zümrüt Anka kuşı vardı ya, işte onun gibi bir kuş. Yeşil mavi tüyleri, geniş kanatları olan bir kuş.»

«Biz niye onun gibi kuş olamıyoruz öyleyse?»

«Biz de onun yaşına gelince bir gün kuş olup uçacağız Bedoş!» Bedia'nın somurtarak parmağını emdiğini gören Memduh: «Ama üzülme Bedoş'cuğum, geceleri düşünde Hocanım seni görmeğe gelecektir.» dedi.

O günden sonra Bedia, bir süre, sabahları uyandığında annesine, babasına, gördüğü Hocanım ninesine değgin düşlerini anlattı. Ne ki, düş, gördüğü geceler yavaş yavaş seyreldi.

Memduh, Arnavutluk dönüşünde işini de değiştirdi. Kayınbabasının Gümrük Nezaretinde Hukuk danışmanı olan Dayı oğluna yazdığı tavsiye mektubu sayesinde polislikten ayrıldı, daha rahat, daha yüksek maaşlı bir memuriyete girdi. Ne ki ard ar-

dına gelen Balkan ve Birinci Dünya Savaşları, seferberlik ilanları, Memduh'u polislikten ayrıldığına pişman etti. Polis kalsaydı, bu hengamede silah altına çağrılmayacaktı. Cephelerdeki kayıplaraysa adam dayanmıyordu, her ay yeni bir kuranın gençleri silah altına çağırılıyordu.

Memduh'un askere alınması Çanakkale savaşının en çetin günlerine rastladı. Memurlar, öğrenim derecelerine bakılmaksızın yedek subaylık kursuna gönderiliyor, üç aylık bir eğitimden sonra gemilere, tirenlere bindirilip cepheye sevk olunuyorlardı. Ne var ki, kurs sona erip rütbe işaretlerini taktıkları gün Memduh, verilen izinden yararlanarak gittiği Sarıgüzel'deki evde üç gün gizlendi. Maltepe'deki Karargâh'a döndüğünde kurs arkadaşları cepheye sevk edilmişlerdi.

Bölük komutanı, izinli çıktığı günler kendisine içki, kaçak tütün getiren Memduh'u pek sever ve de kayırdı Bu kez de Memduh, yüzbaşısının karşısına eli dolu gelmişti. Ne ki yüzbaşısı ona eski yakınlığını gösteremedi :

«Arkadaşların cepheye giderken firar ettiğin için seni divan-ı harbe verecekler Memduh!» dedi asık bir yüzle. Memduh, ellerini uğuşturarak sızlandı :

«Ocağına düştüm Yüzbaşım! Ben firar falan etmedim, üç gün, kendimi bilmeden hasta yatmışım evde... Baksanıza insan kılığından çıktım. İsterseniz kıta doktorumuzdan rapor da alabilirim.»

Bölük komutanı'nın bu durumda hiçbir şeyin kâr etmeyeceğini anlatmak isteyerek dudaklarını büzüp omuzlarını kaldırdığı sırada posta eri Baş Kumandan Vekilliği'nden gelen bir emri imzalatmak üzere içeri girdi. Yüzbaşı kâğıda göz gezdirdiğinde yüzünün sevinçle aydınlandığı görüldü:

«İşte şimdi paçayı kurtardın Memduh!» dedi. «Geçen ay Baş Kumandan Vekilliği'nden gelen emirle sekizinci dönem yedek subay adaylarından,

kurs görmek üzere Muhabere sınıfına beş kişi ayırmamız istenmişti, ben senin adını da vermiştim. Sizi kursa çağırıyorlar. Evrakını hazırlatıp seni Muhabere tümenine sevk edeceğim. Unutma! Sen eskiden telgraf memuruydun. Ben de seni bu sebepten Muhaber sınıfına ayırmıştım, tamam mı?»

Böylece Memduh, Harp divanı'na gönderilecek yerde, Muhabere Tümeni'ne sevk edildi. Orada iki ay kurs gördü. Pratik sınavda iyi başarı gösterdi. Yazılı sınavı da, kendisine kopya veren mühendis arkadaşının yardımıyla kazandı. Evli ve de iki çocuk babası olduğundan cepheye gönderilemedi. Muhabere Zabit Vekili (*) rütbesiyle Büyükdere'de Başkomutan Vekiline bağlı Muhabere birliğine verildi. Çok rahattı işi. Ne talime çıkıyordu, ne yürüyüşe... Nöbetçi olmadığı geceler evine geliyor, soyunup dökünüyor, içkisini içiyor, sonra oğlan doğmadıkları için sevinemediği kızlarını dizlerine oturtuyor:

«Benim güzel kızları, koruyucu meleklerim!» diye sevip okşıyor, onlara masallar anlatıyordu.

YEDİNCİ BÖLÜM

Bedoş adı, bir süre için Mos Lafos (*) oluyor

Sarıgüzel'deki eve yerleştikleri günden beri, annesi ev işleriyle uğraştığı zamanlarda, kız kardeşine Bedia bakıyordu. Leman, bukleleri kıvır kıvır sarı saçlı, ablasınınki gibi kara gözlü, penbe beyaz topaç bir kızdı. Bu güzel bebeği, Hocanım ninesinden öğrendiği ninnilerle o uyutuyor, kundağını

(*) Mos Lafos: Konuşma
(**) Muhabere yedek asteğmen

açıp altını o değiştiriyor, emeklemeğe başladığı halde altını kirlettiği zaman :

«Hani çiş? Cötüne cötüne!» diyerek kıçını o şamarlıyor. «iBr daha altına edersen kıçını yakarım senin!» diye büyüklerin ağzıyla kardeşini paylıyordu.

Başo, çok mutluydu. Şimdi artık ablası da İstanbul'daydı. At pazarı'nda iki katlı büyük bir evde oturuyordu. Fato Hanımın birinci kocasından çocuğu olmadıığ için, kayınvalidesi üzerine ortak getirmeğe kalkmış, o da buna dayanamıyacağından, boşanıp babası yanına sığınmıştı. Tayyibe Hanım, dul kızını, o sırada Libohova'ya evlenmek üzere gelmiş bulunan İstanbul'un sayılı celep tüccarlarından elli yaşlarındaki iki çocuklu Bayram ağa'ya vermenin yolunu bulmuştu. Düğünden sonra Fato Hanım, İstanbul'a gelip Atpazarı'ndaki eve yerleşmişti. Garibi şu ki, üç yıl evli kaldıkları halde ilk kocasından çocuğu olmayan Fato Hanım, senesine bir oğlan çocuk dünyaya getirmişti.

Bayram Ağa'nın ölen karısından Nadire adında gelinlik bir kızı, üniversitede okuyan Ahmet adında bir de oğlu vardı. Bayram ağa genç karısını kıskandığı için mi, yoksa sürtük kızlarla düşüp kalktığından mı bilinmez, oğlunu eve sokmuyordu. Eczacı okuluna kayıtlı olan delikanlı, amcasının evinde yatıp kalkıyordu.

Başo, kocası Büyükdere'de nöbetçi kaldığı geceler iki kızını alıp ablasına yatıya gidiyordu. Bu ziyaretler Bedia için gerçek bir bayram vesilesi oluyordu. Çünkü Bayram Ağa'nın büyük evindeki yaşayış kendilerininkinden çok farklıydı. Bir kez yemek, yere kurulan sofraad değil, büyük bir salonda, dantelli örtüler serilmiş uzun bir masada yeniyordu. Yemek esnasında, önünde beyaz önlük bulunan Hoco adındaki Arnavut ahretlik kendilerine hizmet ediyordu. Bayram Ağa'nın hayvan alım-satım-

larından sonra, Okmeydanı dönüşü, Beyoğlu'ndan satın aldığı bir lokmalık baklavalar, tulumba tatlıları, börekler, helvalar büyük tabaklar içinde konuyordu ortaya. Üzerine kırmızı biberli yağ dökülmüş çorbalar, etli pilavlar, yaprak dolmaları herkese ayrı tabaklar içinde sunuluyordu. Yemeklerin sonunda peynir, meyva yeniyordu. Bayram Ağa, kahvesini içtikten sonra : 'Allah rahatlık versin!' diyerek odasına çıkıyor, neyini üflüyordu. Uzaktan uzağa duyulan bu ney sesini Bedia pek seviyordu.

Gündüzleri Nado ablası, Bedoş'u kendi odasına götürüyordu. Genç kız, kapıyı sürmeledikten sonra çeyiz sandığını açıyor, giysileri, top top kumaşları, atlas yorganları minderlere sıralıyordu. Sonra incik boncukları, bilezikleri, gerdanlıkları ortaya çıkarıyor, beğendiklerini Bedia'nın kollarına, boynuna geçiriyordu. Bir oyun heyecanı içinde Bedoş'u kumaşlar, giysilerle gelin kılığına sokuyor, tülden bir baş örtüsünü, yüzüne duvak gibi örtüyordu. O zaman Bedoş, ablası Nado'ya soruyordu:

«Sen ne zaman gelin olacaksın Abla?»

Bu soru üzerine Nado'nun yüzü birden fes rengine bürünüyordu :

«Üvey anamın gönlü olduğu zaman Bedoşcuğum!» yanıtını veriyordu ıslıklı bir sesle. Ona göre çıkan kısmetlerini 'Dengimiz değil' diye geri çeviren hep üvey anası oluyordu. Oysa neden başkaydı, kendisi ihtiyar bir aadmla evlendiğinden, üvey kızının genç bir delikonlıyla evlenmesine gönlü razı olmuyordu. Bedia, bu açıklamaları, iri iri açılmış gözlerle, anlamadan dinliyordu.

İkinci çocuğuna gebe olan Fato teyzesi, gezmelere gidemediğinden, komşuları eve topluyordu. Memduh Efendi; Cumadan Cumaay izne çıktığından, bu ağır günlerinde ablasını yalnız bırakmağa gönlü elvermeyen Başo Hanım, çoğu geceler ablasında kalıyordu. Komşularla yapılan gece toplantı-

larında mısır patlotılıyor, kestane kabak kaynadılıyor, masallar anlatılıyordu. En güzel masalları Bedia'nın annesi söylüyordu. Bu masalları annesi. Hocanım ninesinden öğrenmişti. Yüz kez dinlediği halde annesi Ebul Kasım masalını anlatırken Bedia, iri gözlerle onun ağzına bakıyor, Nado abiasının kucağında ufalıp kayboluyordu. Bedaş'un hiç sevmediği şey, masalın en tatlı yerinde komşu teyzelerden birinin bir bardak soğuk su istemesiydi. Konuk bardağıyla suyu getirme ödevi küçüğün olduğundan aşağı kata inip mutfaktaki küpten su doldurmak Bedia'ya düşüyordu.

Bedoş, annesine:

«Ama ben dönünceye kadar aşağısını anlatma anneciğim!» dedikten sonra, besmele çekip dışarı çıkıyordu. Ne var ki, büyük karanlık sofayı geçmek, tırabzan başında yanan idare lambasını alıp merdivenleri inmek, haramilerin mağarasına girmek kadar ürkütücü geliyordu küçük kıza. Merdivenin kaybolduğu karanlıklarda hırsızlar, cinler, periler pusu kurmuş gibi geliyordu ona. Bu nedenle aşağıda, mutfağın karanlığına gizlenmiş kimler varsa, onları yıldırıp kaçırmak için, sesinl erkek gibi kalınlaştırarak anlaşılmaz sözler söylüyordu. Bir yandan da yürek çarpıntısıyla merdivenleri usul usul iniyor, gıcırtıyla açılan kapıdan mutfağa girip kalaylı maşrabayı küjten dolduruyor, sonra yan yan arkasına bakarak merdivene doğru ilerliyor, kendi ayak seslerini peşi sıra gelenlerin ayak sesi sanarak birden telaşla yukarıya atılıyor, maşraabdaki suyun çalkalanıp dökülmesine aldırmadan, basamakları ikişer, üçer tırmanıyordu.

Merdivenin üst basamağına ulaşınca, idare lambasını yere bırakmayı akıl edemeden, gene aynı telaş içinde sofayı geçiyordu. Kapının önüne vardığında kendini güvence içinde hissediyor, idare lambasını geri tutarak, ardından kimselerin gelmediği-

ni anladıktan sonra onu yere bırakıyor, eliyle yüreğini bastırarak soluklanıyor, sonra sapsarı bir yüzle odaya giriyordu. Kimse onun ne türlü korkular geçirdiğini farkedemiyordu. Bardak bardak su dağıttığı teyzeler:

«Berhudar ol kızım!»

«Su gibi aziz ol kızım!» diyorlardı. Salt annesi, benzinin uçukluğunu görerek:

«Bin kere söyledim sana, merdivenleri koşarak çıkma diye! Bir gün tıkanıp kalacaksın!» diye onu azarlıyordu.

Teyzesinin evinde Bedoş'un hoşuna gitmeyen şeylerden biri de anlamadığı bir dille konuşulmasıydı. Aşçı faize Hanımdan başka herkes, annesi bile aralarında o bilmediği dili kullanıyorlardı. Konuşulanlardan bir sözcüyk bile anlamaması Bedia'yı üzüyordu, ama, kimseye bir şey söylemiyordu. Onun kendi kendine bu evde öğrendiği ilk Arnavutça sözcük m o s l a f o s oldu. Belden aşağısı yamru yumru bir yaratık olon evin ahretliği Haco'nun, lafa karıştığ sıralarda kendisini eteğinden çekip işaret parmağını ağzına götürerek hep:

«Mos Lafos!» demesi, ilk kez bu sözcüğü bellemesine neden oldu. 'Konuşma!' anlamına geldiğini çobuk farkettiği bu sözcüğün söylenişi Bedia'nın çok hoşuna gidiyordu. Her basamağında bir hecesini yineleyerek: Mos-La-Fos! diye çıkıyordu merdivenleri. Sokakta mahalle arkadaşlarıyla kaydırak oynarken: Dim mi; dim mi! yerine Mos Lafos sözünü kullandığından çok geçmeden kızlar kendisini, Bedoş yerine Moslafos diye çağırır oldular.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Marifetli Masa'nın Neden Olduğu Dertler

Bedia, izinli geldiği bir akşam, babasının kucağında oturmuştu. Annesi sofrayı hazırlıyordu. Dokumadan buruşuk sofra bezini serip hastağaç üzerine siniyi yerleştirdiği, boyası dökülmüş tahta kaşıkları sıraladığı esnada küçük kız, düşünceli gözlerle annesini izleyerek :

«Biz fakiriz, değil mi babacığım?» diye sordu.

Beklemediği bu soru, Memduh Efendiyi şaşırttı :

«Fakir miyiz?. Yok canım! Neye fakir olalıd kızım? Elhamdülillah, evimiz var, paramız var.. her şeyimiz var...»

Bedia, savında direnerek :

«Fakir olmasak, biz de teyzemler gibi beyaz örtülü masada, gümüş kaşıklarla yemek yerdik. Oysa bizim masamız yok. Diz çöküp sofraya oturuyoruz. Çorbamızı, pilavımıız tahta kaşıkla yiyoruz.» Küçük kızın birden sesi pürüzlendi, ağlamağa başladı. Bu gözyaşları karşısında içkili babanın yüreği acımayla ezildi. Mendilini çıkarıp yavrusunun gözyaşlarını silerek :

«Niye ağlıyorsun güzel kızım? İstediğin masa, kaşık olsun! Yarından tezi yok, biz de masada yeriz yemeğimizi.» dedi.

Başo Hanımın, çocukların her istediği yapılmaz, diye karşı çıkmasına aldırmadan Memduh Efendi, ertesi gün, yüzbaşısından izin istedi. Bedestene gidip açılır kapanır yuvarlak bir masa, aynı renk san-

---

(*) Konuşma, sus!

dalyeler, koltuklar, camekanlı büfe, porselen tabaklar, kaseler, falfon kaşıklar, çatallar, bıçaklar kristal bardaklar, iki gözlü tuzluklar, beyaz masa örtüleri, hatta duvara asılmak üzere çerçeveli resimler satın alıp bir arabayla eve getirdi. Kendisini kapıdan karşılayan Bedos'u kucağına aldı:

«İşte yeni eşyalarımız geldi. Yemeğimizi bu akşam biz de masada yiyeceğiz Bedoş! Bakalım bizim masamız mı güzel, yoksa teyzenin yemek masası mı?» dedi.

Hammallar, eşyaları Mutfak yanındaki oturma odasına taşıdılar. Masa, sandalyeler, büfe Efendinin gösterdiği yere konuyordu. Eşyanın her biri içeri getirildiğinde Bedoş ellerini çırpıyor, sarılıp babasını öpüyordu.

Hammallar gittikten sonra Memduh efendi karısına seslendi:

«Huu! Gel de eşyalarımızı yerleştirelim.»

Başo Hanım, gereksiz harcama diye önceden kınadığı halde yeni eşyaları görünce bir sevinç çığlığı atmaktan kendini alamadı.

Memduh Efendi:

«Sen de beğendin demek yeni eşyamızı?» dedi böbürlenerek, «Onları yerli yerince yerleştirelim hele, o zaman daha da seveceksin!»

Türküler mırıldanarak, oturma odasını, yemek odası biçimine koymağa başladılar. Memduh efendi, ilkin masalarının marifetini gösterdi tayfasına. İki yandaki kanatları yukarı kaldırılınca büyük, yuvarlak bir masa oluşuyordu. Paketten çıkardığı iki masa örtüsünden hangisinin kanatlar inik olduğunda, hangisinin yuvarlak biçime girdiğinde örtüleceğini deneyle gösterdi. Sonra kutulardan çatal-kaşık takımlarını çıkardı. Bunlardan birini kızına vererek

«Bak baaklım Bedoş, teyzenin kaşıkları bu kadar güzel mi?» dedi. Küçük kız, ancak bebeğine gös-

terdiği bir ilgi ve sevgiyle aldı kaşığı, evirdi çevirdi :

«Çok beğendim yeni kaşıklarımızı babacığım!» dedi, sonra birden bağırdı : «A... a... sapında domuz resmi de varmış.»

Memduh Efendi güldü :

«Kaşığın markası o... En iyi sofra takımları domuz marka olurmuş.»

Hocanımdan öğrendiği tutum kuralları zorlanan Başo

«Efendi, Allah bilir, avuç dolusu para verdin bu demir parçalarına.. Bize görümcelerimden, eniştemlerden başka hangi misafir gelecek ki, böyle pahalı sofra takımları aldın?» diye üzüntüsünü belirtti. Kocası, kızına göz kırptı:

«Biz onları camekanlı büfemizde, süs dursun diye almadık Hanım... Bundan böyle sofrada bunları kullanacağız. Kararımız böyle, değil mi Bedoş?»

Küçük kız ei çıparak :

«Evet babacığım!» dedi, «Biz de teyzemler gibi masada yemek yiyeceğiz bundan böyle.»

Başo, havsalası almamış gibi gözlerini açarak :

«Bu pahalı çatal kaşığı her gün bulaştırıp temizleyerek eskitmemize dünyada razı olamam!» diye bağırdı. Kocasının keyifli keyifli gülerek. «Ne yapalım, büyük kızımız böyle istiyor Hanım! Zemaneye uymamız gerek...» demesi Başo'yu daha da hırslandırdı

«Bacak kadar piçin sözüne uyup her istediğini yapmağa kalkarsan, çekeceğimiz var. Teyzesiyle sidik yarışına nasıl gireriz bir zabit vekili maaşıyla a Efendi?»

Bununla birlikte o akşam yemeğini yeni masada, yeni taabklar içinde, yeni sofra takımlarıyla ve de keyifle yediler. Memduh Efendi İçkisini yudumlarken

«Yaşa benim küçük Bedoş'um! Sayende rakımı,

Bey gibi içeceğim bundan böyle...» dedi.

Ne ki, babalarının evde olmadığı zamanlarda Başo, çocuklarını gene yer sofrasında doyuruyordu. Her seferinde Bedia, masada yemeleri konusunda direniyorsa da, Başo Hanım, babanın evde olmadığı zamanlarda büyük sofra kurmanın günah olduğunu ileri sürerek bu öneriyi uygulamağa yanaşmıyordu. Bedia, küskün bir yüzle: 'Karnım aç değil!' diye yer sofrasına oturmak istemeyince de onu azarlıyordu:

«Gel, sokul bakayım sofraya, çabuk! Aç olmasan bile oturacaksın sofraya... Yoksa kaşığı indiririm şimdi kafana!»

Bedia, telaşla sokulup sofra örtüsünü dizlerine alırken Başo Hanım, daah yumuşak bir sesle ekliyordu:

«En büyük günahtır sofraya küsmek... Allah baba bağışlamaz bu nankörlüğü. Bir dilim ekmeğe muhtaç eder sonra adamı.»

Bedia'nın her gördüğüne, bıcır bıcır dillerle babasının aldığı yeni eşyalardan söz açması, kısa zamanda komşu arnavutlar arasında m a r i f e t l i masa ve aynalı konsol günün konusu oldu. Ne ki Fato Hanımın zor bir doğumla yatağa düştüğü aynı günlerde sandığının, dolabının bir hırsız tarafından boşaltıldığının farkına varılması söylentilerin yönünü saptırdı, zihinlerde hırsızlık olayı ile Baso' gilin m a r i f e t l i eşyaya merak sardırması arasında bağlantı kurulmasına neden olacak imalar yapılmağa başlandı:

«Kadı kızının kısmeti açılmış zahir... Bakarsınız a, Fato'nun sandığındaki değerli eşyalar birer ikişer yok olurken, kız kardeşi Başo'nun evi marifetli eşyalarla doluyor... E... Allah taksimi bu... Kimin ne söylemeğe hakkı var...»

Bu söz değdirmeler giderek doğrudan suçlama biçimini aldı.

Çarşamba Pazarı'nda, dedi-koducuları kınayan candan bir komşusu: 'böyleyken böyle,' diyerek yaygın söylentiyi kendisine duyurunca Başo Hanım, sopa yemiş giib sarsıldı, gözyaşları içinde: 'Kem söyleyen Tanrısından bulsun! Bizim yüzjmüz ak, alnımız temiz!' diyerek elini şap şap alnına vurduysa da, utanç verici dedi-kodunun bu tür savunmalarla durdurulamayacağını da hesaplıyordu. En kestirim yol, ablasının evine dadanan hırsızı suçüstü yakalamaktı. Ele geçmeden aşırmanın tadını alan her kim ise, hiç kuşkusuz gene gelecekti. Gece gündüz demeden pusuya yatıp beklerse, elbet o namerdi ele gçirirdi.

Odanın kapısını örtüp Kuran-ı Krim üzerine and içirdikten sonra ablasına tasarısını açtı: Hırsız yakalanasıya Fato Hanım iyileşse de, hasta görünüp oytaktan kalkmayacaktı. Evin düzenl eskisi gibi sürdürüecekti. Yalnız geceleri ahretlik Haco, Aliye'nin kızlarıyla aşağı kattaki Haco'nun odasında kalamaktı. Geceleyin hırsızın sokak kapısından girdiğini duyarsa Başo, örümcek süpürgesinin sapıyla tavana üç kez vuracak: 'Fato abla. kalk! Aliye'nin meme vakti!' diyerek hırsızın geldiğini haber verecekti. O da Bayram Ağa'yı uyandıracaktı.

Böylece pusuya yattı Başo Hanım. Her gün beş vakit namazda beş kez, 'hırsızın basiretini bağlaması' için Tanrıya yakarmakla yetinmiyor, her ne vesileyle olursa olsun eve gelenleri göz hapsinde tutuyordu. Bunlar arasında en çok kuşkusunu çeken Kasap Şaban ağa'nın karısı Selime'ydi. Çirkin ama kahkahası bol, şen bir kadın olan Selime, ablasının dalkavuğuydu. Gülünç öyküler anlatmada olduğu kadar göbek atmada da becerisi vardı. Başo Hanımın kuşkusunu çeken. Selime'nin bel gevşekliği nedeniyle sık sık ayakyo'una gitmesiydi. Ayakyolu eşyaların çalındığı sandık odasının yanındaydı. Kadın, gereksinmesini gidermek için oda-

dan çıktı mı, Başo Hanım da ardına düşüyordu. Merdiven altına gizlenerek, hela kapısının gıcırtıyla örtülmesini bekliyordu. Bunu duyunca fırlıyor, parmakları ucunda sekerek merdivenleri hızla çıkıyor, kapısı her zaman açık duran sandık odasına atıyordu kendini. Ne var ki, işini bitiren dalkavuk kadın, Başo Hanımın umudunu hiçbir zaman gerçekleştirmiyor, ellerini yıkadıktan sonra uzun bacaklarıyla merdivenleri ikişer üçer arşınlayaark iniyor, ablasının yanına dönüyordu.

Uyur uyanık geçen geceler esnasında da hırsızın geldiğini belirtecek en küçük bir tıkırtı duyulmuyordu. Derinden derine işidilen salt, en üst katta uyuyan Eniştesi Bayram Ağa'nın horultusuydu.

Başo Hanımın umutlarını tümden yitirdiği gecelerden birinde, ortalıktan el ayağın çekildiği ileri bir saatte, ablasının yatmakta olduğu kattan bir tıkırtı geldi. Başo Hanım kulak kesilerek dinledi. Sokak üzerindeki balkona açılan pencereden geliyordu ses. Pencere dura dura, ses çıkarılmamağa çalışılarak yukarı doğru sürülüyordu. Genç kadının yüreği hem sevinç, hem korkuyla çarpmağa başladı. Alnına çalınan karanın temizleneceği an gelmiş miydi acaba? Başo Hanım, yatağından kalktı, kısık yanan idare lambasının kör aydınlığında, bir şeye çarpmamağa dikkat ederek kapıya geldi, anahtar deliğine kulağını dayadı. Şimdi pencereden içeri giren kişinin sofa muşambalarında çıplak ayaklarla yürürken, çıkardığı o belli belirsiz fışırtı duyuluyordu. Çıplak ayaklar usul usul merdivenlerden inmeğe başladı. Tahta basamaklar, gövdenin ağırlığıyla gıcırdarken hırsızın yürek çarpıntısıyla soluduğu açık seçik işidiliyordu. Solumalardan gelenin genç bir erkek olduğu anlaşılıyordu. Meraka dönüşen temize çıkma sevinci, Başo Hanımın cesaretini artırıyordu. Bu güç ve cesaretle kafası da bilinçli çalışıyordu : Hırsızın birşeyler çalmasına fırsat vermeliy-

di. Çalınmış eşyalarla hırsız suçüstü yakalanırsa ancak o zaman kendisi aklanmış olurdu.

Başo Hanım sabırla bekledi. Tınlayan seslerden hırsızın mutfaktan tencere, kazan, sini gibi eşyaları taşlığa taşıdığı anlaşılıyordu. Bu sırada üst kattaki odadan küçük Aliye'nin viyaklamağa başladığı duyuldu. Başo Hanım bunu, beş vakitte Tanrıya yaptığı yakarının yanıtı saydı. İşte Tanrı, tam zamanında kendisine yardımcı oluyordu. Gitti, idare lambasının fitilini açtı, sonra köşeye dayalı örümcek süpürgesini alarak sapıyla tavana üç kez vurdu:

«Fato abla! Kalk, Aliye'nin meme vakti,» diye bağırdı.

Uykusu çok ağır olmasına karşın Fato Hanım, seslenişi ikiletmemişti. Ayaklanıp kalktığı, telaşlı konuşmalarından anlaşılıyordu.

Bedia da uyanmıştı:

«Ne var, n'oluyor anne?»

Başo Hanım, sessizce kızının yanına süzüldü:

«Sakın sesini çıkarma! Yorganı başına ört, yat! Dışarda hırsız var,» dedi fısıltıyla. Küçük kız, kalbi çarparak yorganın altına sindi.

Bu sırada dışarda bir tıngırtı oldu. Tavanın dövüldüğünü duyan hırsız, topladığı eşyayı bırakıp kaçıyor muydu yoksa... Başo Hanım, buna fırsat bırakmamak için hemen idare lambasını alıp kapıya saldırdı. Bir hamlede kapıyı açtı. İdare lambasının aydınlığında, karşı duvara yaslanmış hırsızı hemen gördü. Lambayı yere bırakır bırakmaz ok gibi fırlayıp adamın yakasına sarıldı. Ne ki, hırsızı seçen gözleri birden hayretle açıldı:

«Aman yarabbi! Demek sendin ha Ahmet? Tüh yazıklar olsun sana! Yakalanırsan, baban gibi muhterem bir adamın onurunu iki paralık edeceğini hiç düşünmedin mi? Seni görürse yüreğine iner adamcağızın. Hem kendini, hem bizi rezil mi edeceksin?»

Delikanlının yakasını boşlamıştı. Temize çıkamaba bahasına da olsa, Ahmedin kaçmasını istiyordu. Oysa Ahmet kıpırdamadı. Yukarıdan elinde lamba ile Bayram Ağa, ardından pikeye sarılmış olduğu halde Fato Hanım, paldır küldür merdivenleri iniyorlardı.

«Hadi!» dedi delikanlıya, «Baban gelmeden kaç git buradan. Ben idare ederim.»

Ahmet, duvara yaslanmasını sürdürerek:

«Eksik olma Başo teyze, ama kaçmayacağım.» dedi. «Babam gelsin, görsün cahilliğiyle beni nasıl ziyan ettiğini...»

Bayram ağa, taşlığa inen merdivenin dördüncü basamağında durarak lambayı kaldırdı, aşağıya baktı. İlkin Başo Hanımı gördü:

«Nerede hırsız? Onu kaçırmadın ya inşallah?»

Ne ki Başo Hanımın yanıt vermesine gerek kalmadan, iç içe yerleştirilmiş bakır kapların yanında, duvara dayanan oğlunun kağıt gibi ağarmış yüzünü gördü, yüreğini bir ateş kapladı, elleri titremeğe başladı, yere düşürmeden lambayı karısına geçirdi, sonra ayağından terliğini alarak oğluna saldırdı:

«Evimizi soyan hırsız sendin demek. En sonu utanmadan bunu da yaptın. More vallahi geberttireceğim seni!» Acımadan vuruyordu. Ahmet'se, ağzı burnu kan içinde kalmasına karşın kıpırdamadan duruyordu.

«Beni bu yola zorladığın için asıl sen utanmalısın baba!»

Bayram Ağa, ağzından köpük saçılarak:

«Ben utanacak imişim ha? Bak köpeğe...» diyerek daah bir kıyasıya vuruyordu. Ahmet, korunmağa çalışmıyordu:

«Evet baba sen! Fato Hanımla evlenince beni kovup sokağa atan sen olmadın mı? Acıyıp beni evlerine aldıkları için Nedime'yle annesine teşekkür

edecek yerde, onları orospulukla suçlayıp 'Paralarımı orospulara yedirttirmem!» diyerek harçlığımı kesmedin mi? Böylece okumamı yarıda bırakmama neden olmadın mı? Evet... bu evden hakkım olanı alabilmem için beni hırsızlığa sen zorladın. Başkalarına karşı fakir fukara babasısın, yetimlerin koruyucusun, ama oğluna karşı kıskanç, nekes, allahın belası bir ihtiyarsın sen...»

Bu suçlama karşısında biran şaşırıp duraksayan Bayram Ağa, sonra daha azgın bir öfkeye kapılarak oğluna saldırdığı sırada, odadan çıkan küçük Bedia, bacaklarına sarıldı

«N'olur enişteciğim, vurma Ahmet abiye... Bak, ağzı burnu kan içinde kalmış zavallıcığın! Bağışla onu... Eve ne ziyan verdiyse söyleyin. Kadı Dedeme bir mektup yazdırıp parayı ondan isteyeceğim. Umarım parayı hemen gönderir Kadı Dede'm... Siz de onları yeniden satın alırsınız Bedesten'den.»

Bayram Ağa, bacaklarını küçük kızın kollarından kurtarmağa çalışarak, ıslıklı bir sesle:

«Bağışlamak mı, hay tövbe!.» dedi, «Bekçiyi, polisi çağırıp teslim edeceğim onu ellerimle... Çeksin cezasını hırsız köpek!»

Kızının yakarısıyla gözleri yaşarmış olan Başa Hanım da araya girdi:

«Yapma Bayram Ağa!» dedi, «Sen yeterince cezalandırdın oğlunu... Kulağına küpe olur inşallah! Ahmed'i polise teslim edersen cümle âleme rezil oluruz. Şamet'lerin de, Roşi'lerin de insan içine çıkacak yüzleri kalmaz.»

Aşağıya inen Fato Hanım da şefaatçi olunca Bayram Ağa geriledi:

«Madem hepiniz öyle istersiniz, pek âlâ... İşte bıraktım yakasını...» dedi, terliğini çıplak ayağına geçirdi, merdivenlere yürüdü, yukarı çıkmağa başlamışken durdu: «Kırsın boynunu, gitsin, bir daha do gözüme görünmesin. Öldüğüm zaman cenazeme de

gelmesin!» dedi.

Bedia, bu kez koşup Ahmed'in bacaklarına sarıldı:

«Ahmet abicim, mendilini ver de yüzündeki kanları sileyim. Dışarıda Bekçi Baba seni böyle görürse belki karakola götürmeğe kalkar,» dedi.

Ahmet, direnmeden çıkarıp verdi mendilini. Küçük kız, çömden Ahmedin yüzündeki kanları silmeğe başladı:

«Çok acıyor mu Ahmet abi?»

Ahmet, gülümsedi:

«Hayır küçüğüm, artık acımıyor.»

Kuru mendilin kanı iyice temizlemediğini gören Bedia, mutfağa girip bir tas suyla döndüğü sırada, bir kenarda burun buruna fiskoslaşmakta olan iki kız kardeşten biri, Başo·

«Madem okulu bırakmışsın, bir işe girseydin bari Ahmet Efendi,» dedi. Delikanlı başını salladı:

«Çok istedim ama, tanıdıklardan hiçbiri iş vermedi bana Başo teyze. Hepsi de Bayram Ağa'dan çekiniyordu. Tanımayanlarsa kapıyı gösteriyorlardı. Artık Romanya'ya gitmeğe karar vermiştim. Orda petrol kuyularında çok adama ihtiyaç varmış. Bu gece yol parası için göze almıştım bu hırsızlığı...»

Başo Hanım, zamanıdır, diyerek ablasının verdiği bileziği uzattı:

«Al bunu!» dedi, «Analığın verdi bunu sana. Bozdurru, iş buluncaya kadar geçinirsin, diye düşündük.»

Delikanlı bileziği almak istemedi. Ama Başo Hanım, Ahmed'in direnişine aldırmadan onu cebine koydu:

«Umarım yol parası sıkıntısı da çektirmez sana bu bilezik.» dedi.

Bedia, bağışı zenginleştirmek için, bileğini delikanlıya uzattı:

«Benim gümüş bileziğimi de al Ahmet Abi!»

Delikanlı, küçük kızın yanaklarını okşadı
«Sağ ol küçüğüm! İstemem... O sana çok yakışmış... Sakın kolundan çıkarma!»
Ahmet, iki kadının da ellerini öpüp vedalaşarak ayrıldı evden.
Bu gizi kimseye açmadıkları halde Bayram Ağanın evindeki hırsızlıkları Ahmed'in yaptığı gene de duyuldu. Dedi-koducular daha ileri gittiler, son kez yaptığı soygun sayesinde Ahmed'in, sevgilisini alarak Romanya'ya kaçtığını söylediler.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Paşa Mutfağının Zengin Yemekleri

Büyükdere'deki Muhabere çadırında, abit Vekili Memduh, Yüzbaşısıyla, bir şişe rakısına tavla oynarken telefon çaldı. Yüzbaşı açtı telefonu:
«Alo... Buyurun! Burası Büyükdere Muhabere Birliği... Ben Yüzbaşı Tayyar. Kasımpaşa...» Karşı tarafı dinlerken Yüzbaşı'nın birden sapsarı kesildiğini, telefon alıcısını tutan elinin titremeğe başladığını gördü Memduh. Tayyar Yüzbaşı, bir üst karşısındaymış gibi toparlanarak:
«Başüstüne Kumandanım! Emredersiniz Kumandanım!» diyordu.
Telefonu kapayınca Yüzbaşı Tayyar, kendini iskemleye bıraktı:
«Baş Kumandan Vekilinin köşkünden yaveri telefon etti. Enver paşa, Ayastefannos (*) tayyare karargâhı ile görüşemiyormuş. Çalışma odasının telefonu bozulmuş... Ne yapacağız şimdi Memduh? Te-

(*) Şimdiki Yeşilköy.

lefonu onaramazsak cepheye sürer bizi Enver Paşa... İster misin köşkte bilmediğimiz marka bir telefon çıksın karşımıza?» Yüzbaşı soğuk terler döküyordu.

Memduh, tavlayı kapadı. Ayağa kalkıp düğmelerini iliklerken:

«İzin verirsen, köşke ben gideyim Yüzbaşım.» dedi, «Kursta Alman yapısı son model telefonları da göstermişlerdi bize...»

Yüzbaşı, gitmek zorunluğundan kurtulmuş olma rahatlığıyla derin bir soluk aldı:

«Hay Allah senden razı olsun Memduh!» dedi. «Bu işi başarırsan kırksekiz saat izin veririm sana... Osman çavuşu da al yanına... Beceriklidir.»

Memduh selam çaktı:

«Başüstüne Yüzbaşım!»

Zabit Vekili Memduh ile, muhabere çavuşu Osman, gerekli takımları, kabloları, yeni bir telefon aracını alaark at sırtında köşke gittiler. Uşaklardan biri yol gösterdi. İki taraflı merdivenden yukarı kata çıktıklarında yaver onları karşıladı. Önlerine düşüp Paşa'nın yanına götürdü. Çalışma odasının kapısından girerken Memduh içinden dua ediyordu: 'Hey Allahım, sen beni utandırma, yavrularıma acı!'

Enver Paşa, ayağındaki gıcırtılı çizmelerle odada sinirli sinirli dolaşıyordu. Yaver, mahmuz şakırdatarak selama durdu:

«Emir buyurduğunuz Muhabere subayı geldi Paşa'm!» dedi.

Enver Paşa, sert bir hareketle döndü, avurtlarını oynatarak gelenleri süzerken Memduh Efendi ile Osman Çavuş, künyelerini okudular. Zabit Vekili Memduh, eli selam durumunda:

«Emriniz Paşa'm!» dedi.

«Evladım!» dedi Enver Paşa, «Telefon çalışmıyor. Beni Ayastefanos Tayyare Karargahı ile görüştür!»

Memduh Efendi toparlanarak:

«Başüstüne Paşam, şimdi.» diyerek keskin bir devinimle elini indirdi. Paşa'nın kırbacıyla gösterdiği telefona doğru hızla yürüdü. Masanın yanına gelir gelmez de, telefonun toprak hattı telinin çıkmış olduğunu gördü. Derin bir sevinç ve ferahlık kapladı yüreğini. Ne ki arızayı saptadığını bildirmeden, becerikli ellerle ve de gösterişli devinimlerle telefonun önce kulaklığını açıp temizledi, sonra mikrofonuna baktı, kömürlerini dikkatle gözden geçirdi. Bu iş tamamlanınca çavuşa emir verdi:

«Bir kulaç bakır tel kesip getir bana evladım!» Eski toprak hattını söktü, Çavuş'un getirdiğini bağladı. Sonra telefonun manyeto kolunu çevirdi. Karşı taraftan yanıt alınca:

«Oğlum bana Ayastefanos Tayyare Karargahını bağla! Baş Kumandan Vekili Enver Paşa Hazretleri görüşecekler!.»

Bekledi. Az sonra Karargâh yanıt verince telefonu Enver Paşaya uzattı:

«Paşam Tayyare Karargahı emrinize hazır!»

Enver Paşa, görüşmesini yapıp gerekli buyrukları verdikten sonra telefonu kapattı. Armağanlandırmak isteyen bir yüzle baktı Zabit vekili Memduh'a:

«Ne zamandan beri ihtiyat zabit vekilisin oğlum?»

«Altı aydan beri Paşa'm!»

«Evli misin?»

«Evliyim, iki kızım var Paşa'm!»

«Allah bağışlasın. Maaşlarını tam alıyor musun?»

«Sayenizde alıyorum Paşa'm!»

«Hiç izine çıktın mı?»

«Hayır Paşa'm!»

Enver Paşa, kırbacıyla çizmesini döverek yaverine, Zabit Vekili Memduh'un izine çıkarılmasını not ettirdikten sonra Osman Çavuşa da benzeri sorular sordu, birkaç mecidiye bağış verdi, görevlerinde

hep böyle başarılı olmalarını diledi. Sonra yaverine:

«Binbaşı!. Evlatları mutfağa götür, karınlarını doyursunlar!» dedi.

«Başüstüne Paşa'm!»

Zabit Vekili Memduh ile Osman Çavuş, böylesi büyük ve zengin bir mutfak görmemişlerdi yaşamlarında. Mutfaktaki kap kacağın çoğu gümüştendi. Uzun mermer masalar görmedikleri yemeklerle doluydu. Birinde sini sini baklavalar, şekerpareler, kadıngöbekleri, kaymaklı kadayifler, nemse börekler, Çerkestavukları... Bir başka masa üzerinde söğüşler, kızarmış etler, kadınbudu köfteler, bumbarlar, içi fıstık üzüm doldurulmuş tavuklar, hindiler, eÇrkestavukları... Bir başka masa üzerinde mayonezli levrekler, yağda kızartılmış barbunyalar, palamutlar, mercanlar... şişe dizilmiş kılıç balıkları... vardı.

Yaver Binbaşı:

«Arkadaşlara ne isterlerse ver, yesinler, karınlarını doyursunlar, aşçıbaşı! Zira Paşa'mızı çok memnun ettiler,» dedi.

Enver Paşa'ya allah gibi tapan al yanaklı, şişko aşçıbaşı, kılığıyla çok komik düşen askerce bir selam çakarak:

«Başüstüne Binbaşı'm! Paşa'mı memnun edenlere canımı veririm ben...» dedi Bolu diyelekti ile... Yaver çekilip gidince Bolulu aşçıbaşı, iki tabak alarak muhaberecilere sordu:

«Önce hangısından yemek isteyonuz?»

Zabit Vekili Memduh, Tayyar yüzbaşının kendilerini nasıl sabırsız bir merakla beklediğini hesaplayarak:

«Zahmet etme aşçıbaşı!» dedi. «Bizim şu anda baklava bile yiyecek halimiz yok. Enver Paşa'nın önünde duyduğumuz heyecandan ağzımızda tükrük mü kaldı?»

Tombalak aşçı, yanakları ışıyarak güldü. Tabakları yerine korken:

«Ni hikmetse, Paşa mutfağının yimekleri, esker kullarının boğazından geçmiyo bi türlü.» dedi.

Osman Çavuş, aşçıbaşının yemek vermekten vazgeçtiğini sanarak:

«Hele sen bize iki büyük kese kağıdı bul! Onları yiyecekle doldurup birliğimize götürelim, yoldaşlarımıza bi şölen çekelim, bak o zaman ne kıyak geçiyor boğazımızdan Paşa mutfağının yemekleri...» dedi.

Aşçıbaşı, elini kafasına vurdu:

«Tüh, şimdiye ne dimeğe akıl idemedim bunu? Ne dimeğe boş dönderdim Paşa'mı memnun iden kullarını?» Patates soyan yamağına döndü: «Bırak onnarı şinci Memedali! İki böyük kesekağıdı, iki de tatlı kutusu bul gel de, bu esker yoldaşlara diledikleri yeyecekleri vire'm.»

Büyükdere'ye döndüklerinde Yüzbaşı Tayyar, sabırsız, sinirli dolaşıyordu çadırın önünde... Memduh'la Osman Çavuş'un geldiklerini görünce uzaktan bağırdı:

«İşler yolunda gitti mi Memduh?»

«Gitmez olur mu Yüzbaşım? elbette gitti, köşkün mutfağını kaldırdık getiriyoruz.»

Zabit Vekili Memduh, attan inip selam çakarak tekmili verdi:

«Telefonun toprak hattını onardık, Paşa'yı Ayastefanos Tayyare karargahıyla görüştürdük Yüzbaşım! Mutfak talanından başkaca vukuatımız yoktur.»

Yüzbaşı Tayyar, sözünü tuttu, Enver Paşa'dan önce davranarak Memduh'a kırksekiz saat izin verdi. Genç adam, yiyecek dolu bir büyük kutuyla ezan vakti eve vardığında cumbaad oturan Bedoş, sevinçli el çırpışıyla müjdeledi:

«Anneciğim, Beybabam geldi.»

Babanın bu beklenmedik gelişi, evi sevinç ve mutlulukla doldurdu. Mutfak önlüğünü çıkarıp saçlarına çeki düzen vererek kocasını karşılayan Başo Hanım:

«Hayır ola huu! Hangi rüzgar attı böyle vakitsiz seni eve?»

Büyük kutuyu sehpa üzerine koyup iki kızını kollarına alan Memduh:

«Tayyare pervanesinin rüzgarı attı Başo!» dedi, «Kırksekiz saat izinliyim,» ve olanları anlattı.

Bu sevindirici haberle ana-kız pervane kesildiler. Memduh Efendi soyunup yıkanmasıyla yemek masasını donattılar. Başo Hanım, böyle mutlu günler için sakladığı rakı şişesini küçük karafakiye boşaldıp kadehiyle, su bardağıyla koydu masaya... ve kocasına seslendi:

«Huu! Sofra hazır, buyur!»

Memduh Efendi, gecelik entarisiyle odaya girince hemen karafakiyi gördü, gözleri parladı:

«Yaşa be Kadı Kızı! Enver Paşa'dan daha çok sevindirdin beni,» diyerek karısının sevimli çukurcuklar bulunan tombul elini alıp öptü. Sarı Papatyam! dediği küçük kızı Leman'ın yüksek ayaklı sandalyesini sol yanına koydu. Bedia'yı sağına, karısını karşısına alarak masaya oturdu:

«Kadı Kızı! Temin sana verdiğim o koca kutuyu açmamışsınız. Getir de bu gece keyfimiz tam olsun!»

Başo Hanım, pencere önündeki sehpa üzerinde duran kutuyu alıp, kocasının önüne sürdü. Memduh Efendi, sihirbazları yansılayan el devinimleri yaptıktan sonra:

«Açıl susam açıl!» diyerek kutunun kapağını açınca annenin de, Bedia'nın da gözleri hayretle büyüdü. Sıra sıra kızarmış tavuk butları, köfteler, dolmalar, börekler... Bir yanda da baklavalar, şekerpareler, kadayifler... Küçük Bedia, ellerini çırparak sor-

du babasına :

«Kırk Haramiler'in mağarasından mı aldın bu güzel yiyecekleri babacığım?»

Kızının masal tutkusunu bilen Memduh Efendi, Ali Baba'yı anımsatan bir sesle :

«Hayır kızım!» dedi, «Enver Baba'nın köşkünden verdiler. Marifetli masamızı Paşa yemekleriyle donatalım diye.» dedi. Kutuyu ilkin karısının, ikincileyin Bedia'nın önüne koyarak, yemek seçmelerine olanak hazırladı, sonra rakı ve su koyduğu kadehini kaldırdı :

«Enver Babanın onuruna!»

ONUNCU BÖLÜM

Görkemli Yeni Ev

Zabit Vekili Memduh'un evli ve de iki kız babası işindeki becerisiyle kendini üstlerine de, astlarına olması, giydiğini yakıştırması, şakacılığı, girginliği, da sevdirmesi görev alırken çoğu zaman kayırılmasına neden olmuştur. Herkes cepheye giderken onun Büyükdere Muhabere birliğine verilmesi, büyük ölçüde, saydığımız bu yeteneklerinden ileri gelmiştir. Köşkteki başarılı telefon onarımı olayının, yerini daha da sağlamlaştıracağı umulurdu. Oysa öyle olmadı. Memduh Efendi izin beklerken, Başkumandan Vekili Enver Paşa'nın özel buyruğuyla İstanbul-Balkan Cephesi arasında görev yapan Muhabere İrtibat Birliğine atandığı bildirildi kendisine. Her onbeş günde bir vagonla bu cepheye türlü muhabere araçları götürecekti.

Memduh Efendi, rahatını kaçıran bu atamadan çok üzünitü duyduysa da, sonradan yeni görevin kendisine bir kayırma olarak verildiğini anlamada

gecikmedi. Görev devr-i teslim'ini yapan Beşiktaşlı teymen Necati, cepheyle İstanbul arasındaki mekik dokuyuşların sağlayacağı özel avantaların neler olabileceğini anlattı ona. Memduh Efendi, bu konuda da hiç acemilik göstermedi. İstanbul'da sıkıntısı çekilen makara ve iplikleri, Sofya'da ucuza satın aldığı Osmanlı altınlarını batarya sandıkları içinde kolayca gümrükten geçirip İstanbul'da Kapalı çarşı esnafına yüklü bir kârla devrederek, birkaç ay içinde küçük bir servet meydana getirdi. Bu küçük hazine, ne zamandır Bedoş'un sorusuna bir türlü veremediği yanıtı da bulup çıkarmasına yaradı:

«Yakında bizim de teyzenin evi gibi büyük, güzel bir evimiz olacak kızım!»

Zabit Vekili Memduh, sözünü tuttu da: Sarı güzel'de oturdukları küçük evi sattı. Kendisi İstanbul dışına gittiği günlerde karısını, çocuklarını gözedirler diye, baba ocağına yakın çevrede, Hayriye Karakolu'ndan Küçükmustafapaşa'ya inen yokuşun başında iki katlı, yepyeni ahşap bir ev satın aldı. Oraya taşındılar. Memduh Efendi, Balkan Cephe gerisine yaptığı birkaç ikmal taşımacılığıyla oturma ve de yatak odası eşyalarını yenileme olasılığını da elde etti. Yeni yuvalarının kem gözlerden sakınması için, Lemanın eski bir patiği ile, iri mavi boncuklardan ve küçük tospa kabuğundan oluşan nazarlık astı sokak kapısının üst çerçevesine... Çatının alınlığına da, Tetümmeler Medresesi öğrencilerinden satın aldığı, deprem ve yangın afetlerinden koruyan y a h a f ı z levhasını çaktı.

Bedoş artık fukaralıktan yakınmıyordu. Evlerini de, komşularını da, sokakta oynadığı arkadaşlarını da çok seviyordu. Şimdi onların evine de komşular gece oturmasına geliyorlardı. Yüksek ayaklı pirinç mangalda, çaydanlık ve demlik her zaman fıkırdıyor, evin içini karanfil karışımı ıhlamur kokusu dolduruyordu. Bu toplantılarda fincan oyunları, yeni-

lenlere kara basmalar, anlatılan tatlı masallar teyzesinin evini aratmıyordu Bedoş'a. Artık annesi de konuklarına kaynamış kestane, patlamış mısır, fırında pişirilmiş kabak ikram edebiliyordu.

Bedoş, gündüzleri mahalle arkadaşı kızlarla kaydırak, beş taş oynuyor, oğlanlarla uçurtma yarıştırıyordu. Saçına bağladığı şeytan uçurtmasıyla yarışa girdiği oğlanları her zaman geçiyordu. Bu yüzden mahallede oğlanlaar da elebaşlık ediyordu. Tümü de ona hayrandı. Hayranları arasında Tetümmeler Medresesinin sarıklı, cübbeli oğlanları da vardı. Bunlardan alyanaklı, koca kafalı, sarığı her zaman eğreti sarılmış Kastamonulu İrcep, bir akşam annesinin sipariş ettiği bir kâse yoğurdu bakkaldan dönerken Bedia'nın yolunu kesti:

«Beri bak, İstangullu gız! Böyüyünce seni al'cam ben... Garım olcaksın benim.» dedi.

Bedoş, kaseyi korumağa çalışarak yolunu değiştirirken bir yandan da başını geri silkeleyerek:

«Hayır!» dedi. «Ben kimsenin karısı olmıycam... Okuyup öğretmen oluca'm..»

Ama İrcep, gene göğüsledi Bedia'yı:

«Yoo, garım olucaksın... Dinle bak ne diycem! Bizim müderris Salih Efendi var a, işte o, medreseyi bitirende Süleymaniye Camisinin hatibi yapcak beni... O böyük camide geceleri öyle dua edicem, öyle yakarıca'm ki, Tanrıya gubbeler çın çın inildeyecek. En sonu sesimi duyacak Tanrı... Yakarılarıma dayanamayarak beni zengin idecek. O zaman sana böyük gonaklar satın al'cam... Barnağına elmasyüssükler, bileğine altın bilâzikler tak-cam... Üstüne gidafe urbalar diktir'cem...»

Bedoş, İrcebin anlattıklarını iri iri açılmış gözlerle dinledi. Ne ki, bu sözlerde olasılık göremedi. Allah Baba, Atpazarı'ndaki boş arsada, ayaklar üzerine çakılmış barakada torunuyla barınan, Arnvut aşçısının çöpfıçısına döktüğü yemek artıklarıyla ge-

çinen, Yunanistan göçmeni yırtık pırtık Hasan Dede'ye; cami cami dolaşıp kendisini fukaralıktan kurtarması için gözyaşlarıyla yakaran kimsesiz Ayşe Bacı'ya bile acımazken, bu koca kafalı hödük oğlana mı acıyacaktı da, istediğini verecekti? Eğer Tanrı merhametli olsa da duaları kabul etseydi, onca kadın Telli Baba'nın, ya da Denizabdal Dede'nin tüârbesine mum götürüp adak adarlar mıydı? Kasabın evde kalmış kızına kocayı bile Telli Baba'nın gönderdiğini söylemiyorlar mıydı komşu kadınlar?

Bedoş, Receb'in tıkadığı yolu açmak için takunyasının keskin ucuyla onun ayağına vurmak zorunda kaldı. Oğlancık, acıyan yerini tutarak bir ayağı üstünde sekmeğe başlayınca eğreti sarığı hemen çözülüverdi. Bedia, onun bu haline bakarak gülerken:

«Sen daha sarığını bağlamasını öğrenememişsin Kocakafalı! Denizabdal Camisine bile hoca yapmazlar seni...» deyip yürüdü.

Bedoş, gözüpek kızlar ve de oğlanlarla bazı ikindileri Saraçhane'deki su kemerlerine tırmanıp orada ayaklarını sarkıtarak Halic'e karşı otururlar, türkü söylerlerdi. Şehzade ve Fatih camilerinde müezzinlerin ikindi ezanı okumağa başladıkları sırada, büyükleri yansılayarak toparlanırlar, dizçöküp gözlerini yumarak acımasız Tanrıya yakarırlardı. Bedoş, her seferinde Tanrıdan aansına babasına, kardeşine kendisine sağlık ve uzun ömür vermesini diler, yakarısını: 'Bana öğretmen olmayı nasip eyle!' diye bitirirdi. Ne var ki, sukemerleri üzerinde yaptığı duanın kabul olunacağından kuşkusu bulunduğundan, eve dönerken Fatih türbesine uğrardı. Türbedara görünmeden içeri süzülür, Fatih'in sandukası önüne gelir, dizçökerdi. Türbede yatanlara hep b a b a dendiği için o da: 'Fatih Baba!' diye seslenirdi sandukaya. 'Belki Allah Baba seni kırmaz, ona söyle, beni mahzun etmesin... Büyüyün-

ce muhakkak öğretmen yapsın beni... Unutmazsın, değil mi Fatih Baba'cım?»

ONBİRİNCİ BÖLÜM

Zabit Vekili Memduh Cepheye gidiyor

Memduh Efendi'nin ansızın Suriye cephesine atanması, yeni evlerinin mutlu yaşamına gölge düşürdü. Bedoş, annesiyle babasının o gece durup durup üzgün bakışlarla birbirlerine sarılmalarından, kendilerini erkenden yatağa göndermelerinden yaşamlarında bir değişiklik olacağını sezmişti. Yatağından kalkıp çıplak ayaklarla kapıya sokularak ayak parmakları üzerinde, anahtar deliğinden usulca içeriye baktığında annesiyle babasının birbirlerine sarılarak gözyaşı döktüklerini gördü. Bir süre sonra baabsının duvara asılı kadife keseyi indirerek içinden kutsal kitabı çıkarıp masaya koyduğunu, önce annesinin kitaba el basarak bir şeyler mırıldandığına, sonra babasının aynı şeyi yaptığına tanık oldu. Yatağına döndüğünde bunun ne anlama geldiğini uzun uzun düşündü. Giderek kulağına yeni çıkan bir türkünün dizeleri yankılandı :

Kadife yastığım yok
Odama bastığın yok
Kitaba el basarım
Senden başka
Senden başka **dostum yok.**

Annesiyle babası da bu türküyü mü öykünmüşlerdi?

Bedoş, bu soruya yanıt bulamadan uykuya daldı.

Ertesi sabah uyandığında babası gitmişti. Annesi minderde oturmuş, ağlıyordu. Koşarak Başo Hanımın kucağına tırmandı. Annesinin gözyaşıyla ıslanmış mendili, serin serin değdi çıplak ayaklarına.

«Niye ağlıyorsun anneciğim?»

Başo Hanım, sarılıp bağrına bastı kızını. Üzüntüsünün nedenini gizlemek isteğiyle:

«Anneler kimi zaman böyle ağlarlar yavrum,» dedi. «Ağlamazlarsa yüreklerindeki ateş onları yakar, kül eder.»

Bedia, iri açılmış gözlerle baktı annesine:

«Gözyaşları mı söndürüyor bu ateşi anneciğim?»

«Gözyaşları kızım.»

«Ama gözyaşları yanaklarından süzülüyor. Bak, mendilin bile ıslanmış. İçindeki ateşi nasıl söndürüyor öyleyse anneciğim?»

Başo Hanım, acı acı güldü:

«Gözyaşlarımın çoğu içime akıyor Bedoş'çuğum, içime...»

Bir süre sustular. Bedia, annesinin saçlarıyla oynuyordu. Birden sordu:

«Babam artık gelmeyecek, değil mi anne?»

Başo Hanım, şaşaladı:

«Nerden çıkardın bunu? Neye gelmesin? Elbette gelecek yavrum. İnşallah sağ selamet dönecek gene yanımıza. Ama bir süre askerliğini çok uzak yerde yapacak, onun için izinli gelemeyecek.»

Bedia, dudaklarını şişirdi:

«Madem öyle, niçin beni uyandırmadın? Gitmeden boynuna sarılıp bol bol öpseydim babacığımı... Kim bilir bir daha ne zaman göreceğim onu...»

Başo Hanımın gözlerinden gene yaşlar fışkırdı:

«Ben uyandırmak istedim, ama babacığın kıyamadı. Yanakların kırmızı kırmızı uyuyordun. Uzun uzun kokladı öptü seni baban gitmeden.»

Bedia, yanıt vermedi, ağlıyordu.

Memduh Efendinin cepheye gittiği günden sonra Başo Hanımın gözyaşları günlerce dinmek bilmedi. Ev işleri yaparken de, yemek pişirirken de, çamaşır yıkarken de, sökükleri dikerken de sessiz sessiz ağlıyordu. Evin neşesi kaçtığından komşular, yavaş

yavaş ayaklarını kestiler. Oysa teyzesi eskisinden daha sık geliyordu evlerine. Onları alıp götürmek istiyordu. Çünkü Memduh Efendi eniştesine: 'Çoluk çocuğum, evim barkım sana emanet Bacanak! Yokluğumu duyurma sakın onlara.' demişti. Ama celeplik mesleği ona bu konuda olanak bırakmıyordu. Günlerini Okmeydanı'nda geçiriyordu. Bu yüzden gözeldim işini Fato Hanım üzerine almıştı. Özellikle Bedia'nın üzgün yüzle bir köşede boynu bükük oturması yüreğine dokunduğundan onu birlikte evlerine götürüp oyalamağa çalışıyordu. Kendi çocuklarıyla uğraşmayı tümden Hoca'ya bırakmıştı, gününü Bedia'yla geçiriyordu. Bayram Ağa'nın Beyoğlu'ndan getirdiği sarı saçlı, mavi gözlü taşbebekle evcilik oynuyorlardı. Sandıktan çıkardığı kumaş parçalarından, dantellerden bebeğe yeni entariler dikiyorlardı. Adını Çiğdem koyduğu bebeğinin sarı saçları, çakır gözleri Bedia'ya üzüntüsünü çabuk unutturmuştu, eskisi gibi gene canlanıp dillenmişti.

Eve konuk geldiğinde bu oyunlarda, teyzesi yerine ona Nado arkadaşlık ediyordu. Bedia, Nado'da bir değişiklik seziyordu. Genç kız, eskisi gibi somurtkan değildi, analığından da yakınmıyordu. Bedia bir türküye başlayacak olsa, bozuk sesiyle Nado da ona eşlik ediyor, anlattığı şeylere de uzun uzun gülüyordu.

Bir gün Bedia, bebeğini soyup yeni bir entari giydirmek istediğinde:

«Dur!» dedi Nado, «Çiğdeme gelinlik giydirelim.»

Bedia, hayretle baktı Nado'ya:

«Gelinliği yok ki Çiğdem'in?»

Nado, anlamlı anlamlı göz kırptı:

«Var.» dedi, «Ben diktim ona gelinliği.»

Bedia, el çırptı:

«Sahi mi, hani nerde?»

Nado, parmağıyla bir dakika! diyerek gitti, getirdi gelinliği. Beyaz satenden kloş dikilmiş zengin bir

giysiydi. Küçük tacı ile tülgrekten uzun bir duvağı da vardı gelinliğin. Nado, giz verir verir gibi eğildi küçük kıza :

«Benim gelinliğim de bu biçim olacak Bedoş. Nasıl, beğendin mi?»

Bedia'nın gözleri hayretle açılmıştı :

«Sen gelin mi olacaksın abla?» diye bağırdı.

Nado, telaşla Bedia'nın ağzını örttü :

«Sus, bağırma öyle!» dedi, «Evet, yakında gelin olacağım. Vefa'da konakları bulunan Zengin bir Arnavut Beyinin oğluna bugünlerde isteyecekler beni... Caca Rüstem'in hanımı yaptı bu iyiliği bana. Bir gün analığımdan izin aldı, dikişine yardım edeyim diye, beni evine götürdü. Meğer muradı beni Arnavut Beyin hanımına göstermekmiş. Hanım, kendi faytonlarıyla geldi Caca Rüstem'lere. Bir saat kadar oturup gitti. Beğenmiş beni... Akif Beyin resmini de bırakmış Caca Rüstem'in hanımına.»

«Akif Bey kim?»

«Zengin Arnavut Beyin oğlu... Beni almak Istedikleri delikanlı yani...» Genç kız, elini koynuna soktu, küçük bir resim çıkardı :

«İşte bak! Akif bey buymuş.»

Bedia, resmi alıp dikkatle incelerken Nado sordu :

«Nasıl, beğendin mi enişteni...»

Bedia, boynuna sarılıp Nado'yu öptü :

«Beğendim ya... Çok yakışıklıymış Akif Bey... Ne zaman gelin olacaksın ablacığım?»

Nado, kasıldı :

«Onlara kalsa, bir hafta on gün içinde düğünü yapacaklarmış, ama babamın isteğine uyarlar herhalde... Kızından kurtulmak istiyormuş, demesinler, diye, babam hazırlanmak için bir ay izin isteyecektir sanırım...»

Bedia, ellerini çırptı :

«Oooh! Demek bir ay sonra büyük düğün yapıla-

cak evinizde. Sen de Çiğdem'in gelinliğinden giyeceksin... Başının üstünden avuç avuç para serpecek Akif enişte... O uğur paralarından ben de kapacağım,» dedi.

Nado, ciddi bir yüzle Bedia'yı kucağına oturttu:

«Bedoş'çuğum, senden yardım isteyeceğim!»

Bedia, kaşlarını kaldırdı:

«Ne yardımı ablacığım?»

«Eve gidince Başo teyzeme bu haberi duyuracaksın. Fato ablasının kulağını çeksin. Olur olmaz engel koymağa kalkışmasın gene analığım. Resmini görünce âşık oldum ben Akif Beye... Eğer istemeğe geldiklerinde beni ona vermezlerse, kendimi kuyuya atarım... Böyle söyle annene...»

eBdia, korkulu gözlerle baktı ablasına:

«Şimdi gider, söylerim anneme, merak etme sen ablacığım.» dedi, elini yanağına sürdü: «Ama n'olursa olsun, tatlı canına kıymayacaksın, değil mi?» diye ekledi.

ONİKİNCİ BÖLÜM

Nado'ya Yapılan Görkemli Düğün

Kocaya verilmesi konusunda Nado'nun korkuları gerçekleşmedi. Tanınmış sarraflardan Bay Ramazan Luma, hanımıyla birlikte, Arnavutlar arasında Bayo Şamet diye bilinen soylu çelep tüccarı Bayram Ağa'nın kızını istemek üzere geldikleri gece söz kesildi. Bir ay içinde düğünün yapılmasında da anlaşmaya varıldı. Bir garson erkeklere, Nado'ysa hanımlara, Tokatlıyan'dan getirtilen dondurmalar, pastalar, buzlu şerbetler ikram etti.

Ertesi gün Ramazan Bey'in hanımı faytonla gelerek, Fato'yu, Başo'yu, Nado'yu alıp çarşıya götür-

dü. Bahçekapı'daki büyük Orozdibak mağazasından ve Selanik Bonmarşesinden elbiselik, çarşaflık kumaşlar, gelinlik için ipekli satenler, küpür danteller satın aldılar. Aynı gün ikindi vakti Baçikakis'in gönderdiği Rum kadın, iskarpin; Beyoğlu kuyumcusunun gönderdiği adamsa yüzük ölçüsünü almağa geldiler. Nado, kuyumcunun adamına, kapı aralığından salt parmağını uzatarak ölçü verdi.

Bir gün sonra Rum terziler, makineleri, ütüleri, aynalarıyla geldiler Bayram Ağa'nın evine. Kendilerine üst katta ayrılan oda ile sofayı atölye biçimine soktular. Bir bölümü robları, entarileri, sokak çarşaflarını; bir bölümü gelinliği dikmeğe başladılar. Fato Hanım, bu tür kalabalıkları yöneltmeğe alışık olmadığından, kız kardeşi Başo'yu imdadına çağırmıştı. Bu gibi durumlarda Başo Hanım, eteklerini beline sokup kumandayı eline aldı mı, çevresindekileri pervane gibi döndürürdü. Bu kez de terzileri, yardıma gelmiş hısımları, komşuları ve ayak hizmetine bakanları arı gibi çalıştırıyordu.

Bedoş, gelinliği dikenlerin yanından ayrılmıyordu. Çiğdem bebeğine gelinliğini giydirmiş, tacını duvağını takmış, sehpa üzerine oturtmuştu. İkide birde onu terzilerin başı Madam Eleni'ye gösteriyor:

«Ablamın gelinliği de tıpkı Çiğdem'in gelinliği gibi olacak. Onun gibi olmazsa Akif eniştem paranızı vermeyecek, ona göre..» diyordu. Zengin konaklarında el üstünde tutulan Madam Eleni, Bedia'nın bu uyarısı üzerine, yapma bir saygıyla yerlere kadar eğiliyor, tatlı bir Rum ağzıyla:

«Oriste matmazel.. Tipkisi dikezeyis parol danör..» diye şakıyordu.

Terziler, Nado'nun roblarını bitirince, düğün için Fato'yla Başo'ya da giysiler diktiler. Çocuğu olmayan Madam Eleni, Bedia'ya büyük bir zaaf duyduğundan ona gizlice dantelli, juponlu çok güzel be-

yaz bir elbise hazırlamıştı, eski bir entarisinin ölçüsünde. Düğününden bir gün önce kutusuyla getirip Bedia'ya verdi elbisesini:

«Matmazel Bedos! Bunu ablanın düğününde giyezeksin. Ellerimle dikmişim parol donör..» dedi. Bedia, sarılıp öperek teşekkür etti madam Eleni'ye:

«Ama benim elbisemi hiç prova etmediniz Madam. Acaba nasıl gelecek üzerime?» diye kuşkuyla sordu.

Madam Eleni, Bedoş'un yanağını sıktı:

«Sen kuzağımdan hiç inmemişsin kale.. kalıbını sikarmisim elimle.. Giyinze göreziksin. Tıpatıp gelezek bedenine..»

Terziler, o gece Bayram Ağa'nın evinde kaldılar. Düğün sabahı Nado'yu da, Bedia'yı da Madam Eleni giydirdi kendi eliyle. Nado, ince beline oturan gelinlik tuvaleti içinde arı kraliçeye benzemişti. Zarifti, alımlıydı. Bedia'ysa başındaki ak kurdelasıyla bir kelebeği andırıyordu Nado'nun yüzüne renkli pullar yapıştırılırken sevinçle el çırparak oradan oraya uçuyordu.

Hazırlığı bitince Nado, aşağıdaki salona indirildi. Kendisine gösterilen yerde, önüne bakarak dikildi. Konuklar gelmeğe başladılar. Yaşı büyük olsun, küçük olsun, Nado gelen her konuğun elini öpüyordu. Bedia, bunun gelenek olduğunu bilmediğinden, konuklar uzaklaşınca ablasını eleştiriyor:

«Sen o duvağın altından gelenleri iyi görmüyorsun galiba ablacığım. Benim kadar çocukların da ellerini öpüyorsun rezil ediyorsun kendini âleme... İyisi mi bundan sonra önüne gelen küçük bir çocuksa, öksürerek uyarayım seni...» diyordu. Nado, gülmemek için dudaklarını kemiriyor:

«Böyle cırcır böceği gibi konuşup güldürürsen asıl o zaman rezil olurum misafirlere..» diyordu. Bedia, başta kupa arabası bulunan bir düzine faytonla gelini almağa geldiğinde ilk kez gördü eniştesi-

ni. Akif Bey uzun boyluydu, iri gözlüydü. Uçları yukarı kıvrılmış simsiyah bıyıkları vardı. Bir yanağı pembe, bir yanağı solgundu, ama kara simokini içinde yüzü akpak görünüyordu. Gür kaşların gölgelediği kara gözleri derinden bakıyordu. Akif Bey, gelini koltuğuna alıp merdivenlerden inerken çağrılı kadınlar, Arnavutça olarak, Tanrının ikisini de nazardan korumasını dilediler. Genç damat, Nadonun başı üzerinden avuç avuç paralar serpti konuklara. Genç kızlar ve de çocuklar, itişip kahkahalar atarak paraları kapıştılar. Bedianın payına da bir çeyrekle iki çil kuruş düştü.

Akif Bey, namahremden iki kilimle korunan aralıktan geçirerek Nadoyu kupa arabasına bindirdi, kapısını örttü, arabanın perdelerini indirdi.

Bedia da o arabaya atlamak istemişse de çarşafa bürünüp komvoya katılmağa hazırlanan annesi bunu görmüş, kolundan kavrayarak arabaya binmesine engel olmuştu: 'O arabaya gelinle damattan başka kimse binemez demişti. Başoyla kızına ikinci arabada yer göstermişlerdi.

Düğün alayı, Vefa'daki konağa, Unkapanı'na inen caddeden bir gösteri turu attıktan sonra vardı. Alt katta ayrı, üst katta ayrı iki ince saz takımı fasıl geçiyordu. Gelenlere küçük kutular içinde elvan şekerler ve lokumlar dağıtılıyordu.

Ablasının gelin gittiği konakta da teyzesinin evindeki gibi bolluk içinde yaşandığını sezinleyen Bedia, Başo Hanıma:

«Ablam rahat edecek bu konakta, değil mi anne?» diye sordu.

Başo Hanım başını salladı:

«Öyle sanıyorum,» dedi, «Dua edelim Tanrı kısmetinden güldürsün Nado ablanı...»

Düğün dönüşü Başo Hanım, Bedia'yı kendi evlerine götürme kistediyse de Bedia:

«Olmaz anneciğim!» dedi, Nado ablam gittikten

sonra teyzemi o koca evde yalnız bırakamam. Ablamın yokluğuna alışıncaya değin birkaç gün daha onlarda kalmalıyım.»

Kızının, kendisinden çok teyzesini düşünmesi, Başo Hanımı tedirgin ettiyse de, renk vermedi:

«Doğru söylüyorsun Bedoş!» dedi, «Birkaç gün daha teyzende kalıp ona canyoldaşı olmalısın... Ben Leman'la avunurum.»

Başo Hanım, Bedia'yı kapıdan ablasına teslim etti. Ahretlik Hoca'ya Leman'ı getirmesini söyledi. Fato Hanım:

«Bu gece de bizde kal Başo, yarın gidersiniz evinize...» diye yakardıysa da dinletemedi:

«İçimde bir sıkıntı var abla!» dedi Başo, «Merak ediyorum, bırak ta evime gideyim bu akşam.» Haco'nun getirdiği tombalak sarı kızını kucaklayarak hızlı adımlarla uzaklaştı.

Besmeleyle evin kapısını açıp içeri girdiğinde kahverengi malta taşları üzerinde bembeyaz ışıyan kocasının mektubunu gördü. Bu beyazlık yüreğini aydınlattı, ısıttı, sıkıntının yerini coşkulu bir sevinç kapladı. Mektubu yerden alıp öptü, kokladı. İyi haberler mi, yoksa kötü haberler mi vardı acaba mektubun içinde? Bunu anlamak ister gibi zarfı yırtıp açtı. Ama Arap harfleriyle okuma-yazmayı öğrenmemişti, mektubu okuyamadı. Çocukluğunda Libohova'da Rumca okumuş olmalarına şimdi lanet ediyordu. Kime okutacaktı peki mektubunu? Medrese çocuklarından birini çağırıp okutsa? Olmazdı, eve horoz bile sokmayacağına Kur'an üzerine ant verdirmişti kocası... Hem belki mektupta bir erkeğin duyması ayıp olan şeyler de yazmış olabilirdi Memduh... Gülümsedi. Deli bozuğun biriydi zaten kocası... Hele içkiliyken yazmışsa kuşkusuz olur olamaz laflar da etmişti mektupta... O vakit kime okutacaktı mektubunu? Mahalledeki yeni komşularını gözden geçirdi, ama hangisinin okuma-yazma bil-

diğini çıkaramadı. En iyisi Sarıgüzel'e kadar gitmekti. Mevluthan Hafız Nuriye pekâlâ okurdu mektubunu. İyi bir kadındı Hafız Nuriye, kimsenin etlisiyle sütlüsüyle ilgilenmezdi, sırdaş edebilirdi onu mektubuna...

Leman'ı kucaklayarak evden ayrıldı. Leman, Sarıgüzel'e değin kollarını kopardı Başo Hanımın, beline ağrılar getirdi. Bu yorgunluğa göre mektubunu okutabilseydi bari... Ne yazık, Hafız Nuriye'nin kapısı duvardı ,el biçimi tokmağı nafile vuruyordu.

Komşu kapısının uzun uzun dövüldüğünü duyan Asiye Hanım, cumbadan baktı, eski komşusunu tanıdı:

«A a, sen miydin Başo Hanım? Hoşgelmişsin... Hayır ola? Hafız Hanımı arıyorsan evde yok. Üsküdar'a mevluda gitti. Salıya dönecekmiş ancak... Öyle dedi... Yorgun görünüyorsun. Dur, kapıyı açayım da biraz otur dinlen!..» dedi.

Başo Hanım, mektubunu okutamadan yorgun argın döndü evine. Akşam olmuştu. Yarını beklemekten başka çaresi yoktu.

ONÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Büyük Fatih Yangınının Ettikleri

Gece bekçisi yatsı namazından sonra, asasını taşa vurarak gür sesiyle yangını haber verdiğinde Bayram Ağa, odasında ney çalıyordu. Üfürmeyi bırakarak bekçinin sesine kulak verdi, dinledi. Yangın, bacanağının evi civarındaydı. Memduh Efendinin kendisine emanet ettiği baldızıysa küçük kızıyla evde yalnızdı. Ona yardıma gitmeliydi.

Hemen kalktı, giyindi. Hediyesini gönderdiği hal-

de Bayram Ağa henüz vakit bulup bacanağının evini görmeğe gidemediğinden yolu bilmiyordu. 'Bedoş kılağuzluk eder bana.' diyerek Fato Hanıma, küçük kızı giydirmesini söyledi.

Bayram Ağa'yla Bedia sokağa çıktıklarında, baldırı çıplak tulumbacıların naralanarak, koşar adımla geçtiklerini gördüler.

«Biz de koşalım arkalarından enişte, anneciğimin imdadına yetişelim...» Bedia, Bayram Ağa'yı âdeta sürükleyerek götürüyordu. İki sokak ileride yangının kül kokulu dumanı genizlerini yakmağa başladı. Köşeyi dönünce de uzaktan gökyüzüne kızıllığı vuran, sağa sola kıvılcımlar saçarak uğuldayan büyük yangını gördüler. Evleri yanan insanların acılı haykırışları, ağıtlı yakarışları açk seçik duyuluyordu. Hayriye Karakolu'na giden sokağın iki yanında, yangından kurtarılmış, gelişi güzel istiflenmiş eşyalar göze çarpıyordu. Bu eşyaların üzerinde oturan gecelik giysileriyle çocuklar, çarşaflı, feraceli kocakarılar ağlaşıp dövünüyorlardı.

Karakol meydanına çıktıklarında Bayram Ağa'nın bacaklarına sarılarak Bedia da ağlamağa başladı. Evlerinin yerinde dumanlar tüten kara bir heyuladan başka bir şey kalmamıştı. Yalımlar, rüzgârla savrularak yokuştan aşağıya doğru ilerliyordu.

«Bizim güzel evimiz de yanmış eniştecİğim, bizim güzel evimiz de... Oysa babam yanmasın diye evimizin duvarına levha asmıştı. Bu levhanın bulunduğu evlere yangın, alevden dilini ubatamaz, demişlerdi. Ama yangın lavha mavha dinlememiş, yakmış kavurmuş işte her şeyimizi... Ne evimiz kalmış, ne de o canım eşyalarımız. Nerden buluruz öyle marifetli masayı bir daha? N'apıcağız şimdi? Babam da yok burada... Acaba annemlere bir şey oldu mu?»

Bayram Ağa, mendiliyle gözyaşlarını silerek Bedia'yı teselli etmeğe çalıştı:

«Ağlama more kızım... O evin ömrü okaymış. N'apalım, Allah canınıza keder vermesin sade... Baban burda yok diye de üzme kendini... Ben varım ya... Siz hepiniz babanın emanetisiniz bana... Ne aç, ne de çıplak bırakırım sizi... Annenlere de birşeycik olmamıştır herhalde... Arayıp bulacağız onları helbet... Belki komşular yardım etmiş, eşyanızı da kurtarmışlardır.»

Sorup soruşturarak yaptıkları uzun aramalardan sonra Başo'yu Medrese avlusunda buldular. Bedia'nın kocakafalı dediği Kastamonu'lu Recep, üç sarıklı arkadaşıyla koşup yardımlarına gelmiş Başo Hanımı, üst katı yanmakta olan evinin karşısında, çaresizlik içinde ağlar bulmuştu. Dört Medrese öğrencisi, yanmakta olan eve girmişler, ak sarıkları sıcaktan kavrularak, aşağı kattaki eşyalardan, taşıyabildiklerini kurtarmışlardı. Aynalı konsol ile içindeki sofra takımları, örtüler, altı sandalye ile yemek masası, birkaç bakır tencereyle sohan bunlar arasındaydı. Mollalar, yağmadan korumak için eşyaları Medrese avlusuna taşımışlardı.

Bayram Ağa'yla Bedia, mollalardan birinin kulağuzluğunda Medrese avlusuna geldiklerinde Başo Hanım, kucağında kızı, kilimin üzerinde oturmuş, burnunu çekerek ağlıyordu. Kastamonu'lu mollaysa baş ucunda dikilerek onu teselliye çalışıyordu:

«Uzülme ana!» diyordu, «Canınız da, şunca malınız da gurtuldu ya... sonrasına Allah kerim... Kerimin guyusu derin, demişler. Gün doğmadan ne gısmatlar doğacağını bilen mi var? İsterseniz ev bulasıya halamın evinde konuk galabilirsiniz. Halam eyi gadundur. İki göz odalı evde bi başına oturuyor.»

Bedia, koşarak annesine sarıldı:

«Yangında bir yeriniz yanmadı ya anneciğim!»

Başo Hanım, gözyaşlarını bulaştırarak öptü kızını:

«Yanmadı kızım, ama evsiz barksız kaldık işte... Bu mollacıklar olmasaydı, eşyalarımızın hepsi de yanıp kül olacaktı. Bereket yavrucuklar, yanmayı göze alarak eve girdiler de, bu eşyaları kurtardılar, sonra da buraya taşıdılar. yalımlardan hepsinin sarıkları kavruldu.»

Bedia, yolunu kesip kendisine: 'Karım olacaksın.' diyen Recebe kalbini kıracak sözler söylediğini hatırlayarak üzüntü ve pişmanlık duydu. Sarığnı yakma bahasına marifetli yemek masasını bile kurtarmış olan Recebin gönlünü almak isteğiyle:

«Sağ ol Recep abi!» dedi. «Bu iyiliğini hiç unutmayacağım. Ablamın düğününde kaptığım uğurlu paralarla sana güzel bir sarık alacağım.»

Bayram Ağa, cüzdanını çıkararak:

«Sen o parayla şeker alırsın molla kardaşlarına.» dedi. «Onlara yeni fesle sarık almaları için parayı ben vereceğim.»

Kesesinden aldığı iki lirayı Recebe uzattı. Ama Recep paraya el sürmedi, geri geri çekilerek:

«Biz yardımı Allah rızası için yaptık amca, para için değil.» dedi. Oysa Bayram Ağa'ya kılağuzluk eden molla:

«Niye almıyorsun Recep?.. Parayı hak edelim diyorsan, Amcanın ölmüşleri ruhuna birer hatim indiririz. olur biter.» deyip parayı aldı, şimdiden kitaba uydurma becerisi kazandığını gösterdi.

Bayram Ağa, cüzdanını yerine korken burnunu çekerek sallanan Başo Hanıma döndü:

«Hade Başo Hanım, hade kızım! Toparla kendini! Sen ailemizin en aklı başında, en metin kadınısın! Dünya malına güvenilmeyeceğini herkesten iyi bilirsin. Allah nice yazmışsa öyle olur. Dünya malı yanar da, yıkılır da... Sen bak, Allah başka keder göstermesin. Şimdi kalk, çocuklarla doğru bize git... Eşyalar ne olacak düşünme!.. Biz mollalarla onları emin bir yerlere koruz evvel Allah...

Yarın da gelir alırız.»

Başo Hanım, kucağında uyuyan küçük Leman'ı kilim üzerine koyarak doğruldu. Kimseye yük olmamak kararındaydı. Medrese mollası Recebin önerisinden yararlanmayı kurarak:

«Halanın evi yakınsa eşyamızı oraya taşıyın Recep oğlum!» dedi. Recep büyük coşkuyla:

«Olur ana!» dedi, «Halamın evi Medresenin hemen arkasında. Bi saate galmaz eşyanızı taşırız orıya...» Halasının evine yerleştiklerinde yolunu kesmek zorunda kalmadan sevdiği kızı sık sık görebileceğini düşünen Recep, kanat peydahlamış gibi uçarak işe girişti.

Başo Hanım, ablasının da, eniştesinin de ısrarlarına aldırmadan, iyi bir konut bulasıya değin eşyaların taşındığı evin bir odasını Recebin halasından kiraladı, oraya yerleşti. Am Fato Hanım, yalnızlığını bahane ederek Bedia'yı bırakmadı. Kız kardeşinin sofrasından bir boğazın eksilmesi kardı.

Başo Hanım, yangın gecesi telaşlı koşuşmaları sırasında kocasının mektubunu düşürdüğünden çok üzgündü. Bundan böyle nasıl haberleşeceklerdi... Memduhun adresini bilmediği için kendisi mektup yazamayacaktı kocasına... Evleri yandığı için kocasının yollayacağı mektupla para da kendisine ulaşamayacaktı. Yangın bu çok önemli bağlantıyı da zedelemişti işte... Onun üzgün. tasalı halini gören Recebin halası Emine Hanım, nedenini öğrenince:

«Meraklanma kızım! Fatih postanesine gidir, halü keyfiyeti anladırık, bizim evin adresesini yazdırırık. Sana gönderilen mektupla parayı buraya getiryler.» dedi. Başo Hanımın yüreğine su serpildi.

Recebin halası Emine Hanım, elli yaşlarında, güleryüzlü bir kadındı. Mahallede herkesin yardımına koşardı. Boş durmasını da hiç sevmezdi. Evin işlerinden artan zamanlarda ya Kapalıçarşı esnafından aldığı yemenilere oyalar yapar, ya da emek-

tar Singer makinesi önüne oturarak askeriye için kaput bezinden donlar dikerdi. Emine Hanım, kiracısın da bu işlerle uğraşmağa teşvik etti. Ama Başo Hanım ne dikiş dikmesini, ne de oya yapmasını bilmiyordu. Emine Hanım, her iki uğraşı da kısa zamanda öğretti kiracısına. Başo Hanım, ablasının dikiş makinasını taşıttı odasına, bir süre Emine Hanım hesabına çalıştı. İlk günler fazla iş çıkaramıyordu, ama becerisi arttıkça çıkardığı iş te artıyordu. Emine Hanım, kiracısının kendi hesabına çalışacak duruma eriştiğini gördüğünde, onu arkasına takarak Yemeniciler Bedesteni'ne götürmeğe karar verdi. Ne var ki, kocası askerde olan genç kadının iffetini koruma düşüncesiyle ona eski bir çarşaf, eski bir ayakkabı giydirdi. Yüzünü kalın bir peçeyle örttürdü. Gençliğini farketmesinler diye ellerini bile eldivenler içinde gizledi.

Emine Hanımın kefaletiyle Hacı Nuri Efendi, Başo Hanıma da iş verdi.

Genç kadın hevesle çalışıyordu. Çünkü bir hafta içinde diktiği donlarla oya yaptığı yemenilerden geçim paralarını sağladığı gibi, yirmi otuz kuruş ta arttırabiliyordu. Böyle çalışırsa kocası savaştan dönesiye, birkaç Reşat altını biriktirebileceğini umuyordu.

Başo Hanım, oyalı yemenileri, dikilmiş donları hep Emine Hanımla birlikte götürüp teslim ediyordu patronuna. Ne ki, kaynar su dolu çaydanlığın kucağına devrilmesi nedeniyle Emine Hanım, uzunca bir süre yataktan çıkamayınca bu işi kendi başına yapmak zorunda kaldı. Genç kadın Bedesten'e giderken, Lemanı, Emine Hanımın gözedimine bırakıp koruyucu melek olarak Bedia'yı yanına aldı. Küçük kızın çıtır-pıtır dillerle çok sevdiği babasına, ablasının düğününe, yanan güzel evlerine, marifetli yemek masasına dair anlattıkları, yemeni tüccarı Hacı Nuri Efendiyi büyülemişti. Hele Bedia: 'Büyü-

düğümde ben öğretmen olmak istiyorum amca... Fatih Baba'nın türbesine giderek hep dua ediyorum, Allah Baba'ya bu dileğimi duyursun diye.» tümceleriyle sözünü bağlamış! Hacı Nuri Efendiyi hop kalkıp, hop oturtmuştu. Aksakallı, pembe yanaklı ihtiyar, dayanamayıp küçük kızı kucağına aldı:

«Bundan sonra beş vakit namazda ben de dua edeceğim öğretmen olman için,» dedi, annesine döndü: «Bak Hanım! Bundan böyle sen kızımsın, bu ufacık ta torunum... Bunu tüm Bedesten esnafı böyle bilecek, saygısını senden esirgemeyecektir. Götürebildiğin kadar mal alabilirsin bundan böyle... Emme siparişleri getirdiğinde torunumu da birlik getirmeyi unutma, emi?» Hacı Nuri Efendi, yeleğinin cebinden aldığı gümüş çeyreği Bedia'nın avucuna verdi, yanağını okşadı:

«Bununla kendine leplebi-üzüm alırsın!» dedi.

ONDÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Beklenmedik Bir Olay

Her zamandan yüklü bir bohçayla Bedesten'den eve döndüklerinde Emine Hanım müjde isteyerek, genç kadına postacının getirdiği mektubu verdi:

«Erin mektubu Şam'dan atmış... Öyle dedi postacı Cafer Efendi. Hadi gözün aydın! Mektubu yitirdiğine tasalanma gayri...» dedi.

Bedia, el çırparak zıpladı:

«Babacığımdan mektup gelmiş... Babacığımdan mektup gelmiş.»

Emine Hanım, elindeki zarfı, evirip çevirmekte olan kiracısına:

«Hadi, açıp okusan ya mektubunu... Heç te mi merak etmiyo'sun içindekini?..» diye çıkıştı.

Yeldirmesini çözen Başo Hanım, yüzünü buruşturdu:

«Ben Arap harfleriyle okumasını bilmem ki Emine Hanım teyze!» dedi. «Gidip birine okutmam gerek. Komşularımızdan okuması yazması olan biri var mı?»

«Var ya... Asiye Hanımın kızı... İnas okulundan yetişmedir. Bi gözel okur mektubunu.»

Başo Hanım, yorgunluğunu umursamadan, başını yeniden örttü. Bedia'ya:

«Sen Emine Hanım teyzenle kal! Bedestenden buraya teptiğimiz yol yormuştur seni... Uyuyan kardeşine de göz kulak olursun.»

Bedia, başın sertçe geri attı:

«Babamın mektubunu ben de dinlemek istiyorum anne.» dedi.

Emine Hanım, Leman'a göz kulak olmayı üzerine alınca Başo Hanım da direnmedi:

«Peki öyleyse... Yürü!» diyerek kızının elinden tuttu. Çıktılar.

Asiye Hanım evde yoktu. Onaltı yaşlarındaki kızı Safinaz, bulaşık yıkıyordu. Yeni komşularının asker mektubu okutmak için geldiğini öğrenince bulaşığı bıraktı, elleriin yıkayıp kuruladı. Sofadaki minderde oturdular. Bedia, Safinaz'ın dizi dibine yerleşti. Genç kız, mektubu aldı, açtı. Memduh Efendi, (Medar-ı hayatım, sevgili rafikam hanıma!) diye başlıyordu mektubuna. Safinaz, bu sözleri okur okumaz kıkırdadı:

«Eniştemiz aşk mektubu yazmış galiba...» dedi.

Başo Hanımın yüzüne al bastı, birşey söyleyemedi.

Memduh Efendi, sevgi ve özlemlerini selamlarına katarak içiin döktükten sonra önceki mektubuna yanıt alamadığından yakınıyor, 'Gözden ırak

olan gönülden de mi ırak oluyor?' diye soruyordu. (Yakında alayın irtibat subayıyla sana bir gerdanlık, Şam kumaşından ipekli bir elbise, Bedoş'a mineli bir küpe yollayacağım. Kulaklarını deldirip takarsınız.)

Bu sözleri duyan Bedia, sevinçle ellerini çırptı:

«Gördün mü Safinaz abla... Babacığım bana küpe gönderecekmiş...» Bunu söyler söylemeı yüzünde bir irkilme belirdi: «İyi ama, kulaklarımı kime deldireceğim ben anne?»

Başo Hanım:

«Birini buluruz elbet.» dedi.

Safinaz, Bedia'nın yanaklarını, koparır gibi sıktı:

«Üzülme sen şekerim! Yarın sabah gel! Annem delsin kulaklarını,» dedi.

Bedia, genç kıza sarıldı, öptü:

«Yaşa Safinaz ablacığım! Yarın erkenden gelirim size...»

Memduh Efendi, mektubunda, irtibat subayıyla t a y ı n kağıdını da göndereceğini yazıyor: (...mahalle muhtarından kendin ve çocuklarımız için alacağın kağıtla birlikte tayin belgesini Fatih Askerlik Şubesi'ne götürürsün. Sana bir vesika verecekler... O vesikayla en yakın iaşe anbarından her ay şeker, yağ, petrol, un alıp bana dua edersiniz... Baki cümleniz Hudaya emanet olun!» diyerek selam faslına geçiyordu. Mektubun altyanına türkülerden aldığı iki dörtlük te yazmıştı:

Mendilim mavi ipek
Ortası çarh-ı felek
Geçen kış birlikteydik
Bu yaz ayırdı felek.

Mendilimin yeşili
Ben kaybettim eşimi
Al şu mendil sende sende dursun
Sil gözünün yaşını

Safinaz, genç kız coşkusuyla bu dizeleri ikişer kez okudu:

«Eniştemiz seni çok seviyor abla... Billahi barıt gibi yakmışsın biçareyi...» dedi

Başo Hanım, duygulanmıştı, gözlerinin yaşarmasını, utangaç bir gülümsemeyle gizlemeğe çalışıyordu. Safinaz kaçırmadı bunu:

«Ama sen de yangınsın eniştemize... Boşuna gizlemeğe kalkma!» dedi.

Başo Hanımın içinde kaçmak, gizlenmek istekleri belirmişti:

«Biz gidelim artık,» diyerek kalktı, «Allah razı olsun senden, mektubumu okudun. Tanrı ne muradın varsa versin!» dedi.

Fartası furtası olmayan Safinaz:

«Dua et te ablacığım, Allah bana da senin kocan gibi yüreği ateş dolu bir yiğit koca versin!» dedi.

Yolda gelirken Başo Hanım, kızına dert yandı:

«Bu dünyada en kötü şey cahillik. Cahil olmasam mektubumu kendim okurdum, Safinaz gibi densiz bir kızın maskarası olmazdım. Gülüp eğlendi bizimle... Şimdi de ev ev dolaşıp mektubumuzda yazılanları bire bin katarak komşulara anlatacak. Gizlimizi, kapaklımızı duymayan kalmayacak Babanın bana yazdığı maniler dilden dile dolaşacak... Ne kötü şey cahillik...»

Durdu Sırası gelmişken bu konuda kızına öğütler vermesi yararlı olurdu:

«Gördün ya halimi... Sakın sen cahil kalma kızım!»

«Kalmam anneciğim!»

«Okula gidince gözünü dört aç! Okumayı yazmayı da öğren, hocalarının verecekleri dersleri de belle»

«Bellerim anneciğim, ama ne zaman gideceğim ben okula?»

«Güzün... okullar açılınca...»

«Şimdı kapalı mı okullar?»

«Kapalı... Yazın tatil yapar hocalar da, öğrenciler de... Eylul'da yeniden açılır okullar.. O zaman seni de götürür yazdırırız Çelebi Sultan Mehmet Inas okuluna...»

Bedia, ellerini çırptı:

«Ben de beyaz yakalı önlük giyeceğim, değil mi?»

«Giyeceksin elbet... Her sabah saçlarını tarayıp kurdela da takacağız.»

«Kitaplarımı, defterlerimi koymak için sırt çantası da alır mısın anneciğim?»

«Sırt çantası da alırım, boya kutuları da... Sen oku sade...»

Bedia, gene el çırptı:

«Ne güzel... Okullar açılsa da bi yazılsam... Çok var mı daha okulların açılmasına anne?»

«Eh, çok sayılmaz... Beş altı hafta sonra açılır okullar»

Eve gelesiye değin Bedia, annesine belki yüz kez sordu okul ne zaman açılacak, diye... Rastladıkları her tanıdığa da muştulu bir cıvıltıyla:

«Okullar açılınca annem beni de Çelebi Sultan Mehmet İnas okuluna yazdıracak... Yaa? Beyaz yakalı önlük te alacak, sırt çantası da alacak... Okuyup öğretmen olacağım ben...» diyordu

Bedia, ertesi günü erkenden Safinaz ablasına gitti Onlara da bir çalım, İnas okuluna gideceğini, beyaz yakalı önlük giyeceğini, kitaplarını sırt çantasında taşıyacağını duyurdu Sonra kulaklarını deldirmek için Asiye Hanımın önüne oturdu Asiye Hanım iğneyi yakarak Bedia'nın kulaklarını deldi Deliğin tıkanmaması için, ucunda mavi boncuk bulunan birer iplik geçirerek küpe gibi bağladı Canı yanmasına karşın Bedia, zıplaya oynaya döndü eve:

«Küpelerime bak anne!» diye şakıdı Makinede kaput bezinden asker donları dikmekte olan Başo Hanım, izin almadan gittiği için Bedia'yı payladı:

«Sabah sabah komşu teyzeni rahatsız etmekten utanmadın mı?» dedi, sonra kızını yanına çağırdı, iplikten küpe takılı kulaklarını dikkate inceledi Delik iyi yerde açılmıştı, kanamamıştı da...

Bedia, mutlu bir yüzle:

«Asiye Hanım teyzem dedi ki, babamın gönderdiği küpeler gelince getirirsin, bunları çıkarır; onları takarım yerine, dedi Ne iyi kadın bu Asiye Hanım teyze, değil mi anne?»

Başo Hanım yerine oturdu, makinenin kolunu çevirmeğe hazırlanırken:

«Sen Fato teyzene gitmiyor musun bugün?» diye sordu

«Gitmiyorum anne!» dedi Bedoş Başo Hanım dudak büktü Demek bebek kutusunu bunu için getirmişti kızı

«Teyzem artık yalnız değil anne... Eniştem, yeğeni Kıymet ablayı getirdi teyzemlere Biliyor musun anne, bir çocuğu daha olacakmış teyzemin Sık sık hastalanıp kusması bundanmış.»

Başo Hanım, makinenin kolunu çevirdi. Bunu biliyordu. Demek ablasına yardımcı olsun diye Kıymet'i getirmişti Bayram Ağa evlerine... Onun da kocası askerdeydi. Başo Hanım, üstelemedi:

«İyi...» dedi, «Ben dikiş dikerken sen de kardeşini oyalarsın. Bebek oynarsınız... Ona masal söylersin.»

«Söylerim tabi anne... Kardeşim uyurken de sana yardım ederim. Nado ablam, makineyle dikiş dikmesini öğretti bana.»

Başo Hanım, kızının hevesini kırmamak için:

«Eksik olma Bedoş'cuğum!» dedi, «Makine boş kalırsa sen de dikersin elbet... Ama şimdilik kardeşine bakman, bir de sofrayı hazırlaman yeter bana...»

Bedia'nın teyzesinden cyrılıp annesiyle oturduğunu öğrenen Tetümmeler mollası Recep yeni fesi,

çivitli sarığıyla cübbesinin eteklerini uçurarak geldi. Bedia, bahçedeki çamaşır ipine kardeşinin yıkanmış bezlerini asıyor, herbirini mandalla iki yerinden tutturuyordu.

«Goley gelsin İstangollu gız...»

Bedia, büyükleri yansılayarak:

«Kolaysa başına gelsin Recep abi...» dedi.

Recep, yüzünü buruşturdu:

«İrcep ağbi dime bana İstangullu gız... Biliyo'n ilerde seni gendime garı ideceğimi... Garı gısmı erine ağbi dimez ki... Efendi, der, bizimki, der...»

Bedia, rüzgarla ağzına giren saçlarını küçük parmağıyla çekti, kulağının arkasına sardı:

«Başlama gene Recep ağbi... Sen de biliyorsun ki ben...»

«Biliyo'm...» diye sözünü kesti molla, küçük kızın, «Okuyup muallime (*) ol'can değ mi? Olu'san ol! Eyi ya... İki hoca olaraktan dünya evine girerik. Bana hocafendi deller, sana de hocanım...»

«Ama ben mevlut okuyan hocanın olmıyacağım ki... Okulda çocuklara okuma-yazma öğreten, ders belleten hocanım olucağ'm. Sen kendine Hafız Nuriye Hanım gibi birini bulsan daha iyi edersin.»

Recep, yakarmak için Bedia'ya sokulmak isteyince, küçük kız geriledi. Tokunyalı ayağını göstererek:

«Sokulma, bak! Takunyayı yersin gene ayağına. Sarığın da çözülür, düşer...» dedi. Bedia, bu sözleri söylerken Recebin yeni fesiyle, düzenli bağlanmış yeni sarığını gördü, yüzü sevinçle aydınlandı:

«Yeni fes, yeni sarık almışsın ha? Güle güle kullan Recep ağbi. İyi ki eskisi kavrulmuş yangında... Bu sarığın hem temiz, hem de düzgün sarılmış.»

Küçük molla, bir şeyinin Bedia tarafından beğe-

(*) Bayan öğretmen.

nilmiş olmasından ağzı kulaklarına vararak:

«Senin sayende edindik bu sarığı biz...» dedi, «İkişer mecidiyeye aldık yeni feslerimizi... Sarığımı ossun beğendiğine sevindim.»

Bu sırada Emine Hanım, kapıyı açarak Recebe seslendi:

«İrcep, yavrum! Hadi bi koşu yüz dirhem yoğurt al da gel sevabına...»

Küçük molla:

«Şinci teyze!» diyerek koştu. içinde para bulunan kâseyi aldı teyzesinden. Koşarak Bedia'nın yanından geçerken:

«Şinci dönerim, bekle beni!» dedi.

Nekl sözünü tutamadı küçük molla. Çünkü koşarak yoğurtçuya giderken ürkmüş iki at tarafından sürüklenen bir tatar arabasının altında kaldı. İri tekerleklerle boynu ezildiğinden Recep bir daha kalkalmadı düştüğü yerden. Büyük bir kalabalık, Recebin ölüsünü kucaklarında getirdiler eve. Çamura ve kana bulanmış sarıklı fesini karnı üzerine koymuşlardı. Bir anda ağıda gömüldü ev. Bedia da ağladı, yas tuttu Recep için. Ama her çocuk gibi çabuk unuttu bu acı olayı...

ONBEŞİNCİ BÖLÜM

Birbiri Ardından Gelen İki Ulak

Recebin gömüldüğünün haftasında, Memduh Efendinin mektupta haber verdiği irtibat subayı, yanında bir polis olduğu halde çıka geldi. Subay, aradığı adresteki evin yanmış olduğunu gördüğünde bilgi edinmek için Hayriye Karakolu'na uğramış, komiser, yanına bu polisi katarak Emine Hanımın evine yollamıştı onu. Başına çarşafının yeldirmesini örterken Başo Hanım, evin dağınıklığını bahane ederek, irtibat subayını içeri almadı. Kapı önüne

koyduğu sandalyeye oturttu konuğunu. (Aslında Kuran-ı Kerim üzerine içtiği anda sadık kalmak için yapıyordu bunu.)

«Kahvemiz yok, ama tarçınlı bir ıhlamurumuzu içersiniz, değil mi?» diye sordu.

İrtibat subayı:

«Teşekkür ederim efendim, içerim,» dedi. «İstanbul'da kahve sıkıntısı olduğunu duyduğundan, Memduh Abi size yarım okka çiğ kahve de gönderdi. Kutuda bulacaksınız onu.»

İrtibat subayı, ikram edilen baharatlı ıhlamuru içtikten sonra Başo Hanıma, tayın kağıtlarını, içinde emanetler bulunan tahta kutuyu teslim etti:

«Üç gün sonra Şam'a döneceğim. Gitmeden gene size uğrarım. Memduh ağabeye göndereceğiniz bir şey varsa, Çarşamba gününe kadar hazırlarsınız,» dedi.

Subay gittikten sonra, ana-kız mindere oturup merak ve heyecanla açtılar kutuyu. En üstten, işlemeli, bir bohça içine konmuş elbise çıktı. Başo Hanım, bohçayı mindere bırakıp kutuyu boşaltmayı sürdürmek istedi. Ama Bedia, annesinin ellerini tuttu:

«Şu bohçayı açalım da, elbiseni görelim anneciğim!» dedi. Yanıt beklemeden kendisi merakla bohçayı açmağa girişti. İçinden ipekli Şam kumaşından yapılmış, dantelli, beli büzgülü bir giysi çıktığını gören küçük kız ellerini çırptı:

«Aman ne güzel elbise!.. Rengi de sarı... Bu rengin sana çok yakıştığını unutmamış babacığım.» dedi. Elbisenin eteğini tutarak yanağına sürdü:

«Ne de yumuşakmış kumaşı...»

Başo Hanım, elbiseyi gene bohçasına sarmak istedi. Bedia şaşmış bir yüzle sordu:

«Cici elbiseni giymeyecek misin anne?»

Başo Hanım, kesin bir sevinimle başını geri attı:

«Hayır! Onu ancak baban eve döndüğü gün giyerim.»

Bedia, küskün:

«Ama bikez deneseydin... Bakalım vücuduna iyi oturacak mı, bi görseydik.» dedi.

«O zaman deneriz...» diye direndi Başo Hanım, bohçayı katladı, yeniden kutuyu boşaltmağa girişti. Bir bölümü hurma, bir bölümü kuru üzüm basılı bir hasır kutu çerez, bir kese kağıdı çekirdek kahveyle bir kese kağıdı Şam fıstığının yanı sıra, Bedia'yla kız kardeşi için birer çift çocuk çorabı çıkardı kutudan. İçinde gerdanlıkla küpenin bulunduğu kadife kutuları isteyerek en sona bırakmıştı.

«Şu küçük kutu senin olacak. Al bakalım!»

Bedia, sabırsız parmaklarla kutusunu açınca gözleri parlayarak bağırdı:

«Küpem mavi çiçekli... aman ne güzel!»

Başo Hanım da geniş kadife kutuyu açmıştı. Menekşe rengi kadife üzerine yerleştirilmiş gerdanlığı, beğeniyle inceliyordu. Bedia, merakla eğilip baktı

«Seninki de çok güzel anneciğim! Boncukları pırıl pırıl, hem de mavi... Bunu da babam geldiği gün mü takacaksın?»

«Elbette o zaman takacağım. Kendini bilen kadın, kocası askerdeyken süslenmez. Ablanın düğününde bile süslenmedim ben...»

«Kocası askerde olan kadının süslenmesi günah mıdır?»

«Günah değildir belki, ama ayıptır. İyi gözle bakılmaz öyle kadınlara... Büyüdüğün zamana anlarsın bunun ne demek olduğunu.»

Başo Hanım, kocasının gönderdiği şeylerin kimisini dolaba, kimisiin sandığa yerleştirip mindere oturduğunda küçük kız sordu:

«Babacığıma biz ne göndereceğiz anne?»

«Bilmem!» dedi Başo Hanım, «Düşünmedim daha... Birşeyler göndeririz elbet...»

«Ben düşündüm,» dedi küçük kız, «Babam ora-

da bizim özlemimizle sıkıldığını yazmış. Babam, sıkıldığı zaman çok sigara içerdi, değil mi anne?»

«Evet, içerdi...»

«Öyleyse şimdi de çok sigara içiyordur. Ona eniştemin içtiği tütünden alalım, diyorum. Güzel kutular içindeki o sarı tütünlerden. Eniştemin ağızlığı gibi bir de ağızlık alalım.»

«İyi düşünmüşsün Bedoş,» dedi Başo Hanım, «Teyzene söyleyelim, Bayram Ağa bize de alsın o tütünden, o kehribar ağızlıktan. Birkaç mendil ile iki şişe rakı da koyarız yanına. Rakıyı içince keyiflenir, gamını, tasasını unutur bizimki.»

Bedia, bir öneriyi beğendiğinde yaptığı biçimde, gene ellerini çırptı:

«Çok iyi anneciğim. Babam rakı içtiği zaman çok neşelenirdi sahiden de...»

«Bir mektup ta yazdırmamız gerekir babacığına... Ama kime başvuralım...» dedi genç kadın tasalı bir sesle.

«Asiye Hanım teyzelere gideriz, Safinaz ablam yazar.»

Başo Hanım, başını geri attı:

«Yoo, ona mektup yazdırmam. Densiz densiz gülmeğe başlarsa bu kez kendimi tutamam, gönlünü kıracak bir söz kaçırırım belki ağzımdan. İyisi mi, başka birini bulup yazdıralım mektubumuzu...»

Bedia, kutusu avucunda, kalktı:

«Öyleyse ben yalnız gideyim Asiye Hanım teyzeye... Küpemi taktırayım.»

«Peki, ben de kardeşinle gidip komşulardan, mektup yazdıracak birini sorayım.»

Komşular, mektup yazdırmak için Sahaflardaki arzuhalcileri saalık verdiklerinden, Başo Hanım, Leman'ı Emine Hanıma bırakarak, Bediayla Bayazit'e gitti. Birilerine sorarak Şehzade Camii arkasındaki büyük çınarın gölgesinde çalışan arzuhalcileri buldu. Bunlardan gözünün kestiği birine so-

kularak derdini anlattı. Yaşlı arzuhalci, ince kenarlı gözlüğünün üzerinden bakarak:

«Arzuhal'ı bir mecidiyeye, mektubu iki çeyreğe yazıyorum, ama madem sen asker ailesiymişsin, bir gümüş çeyrek alalım senden.» dedi, parayı peşin aldı. Bedia, annesine birçok sorular sorduktan sonra mektubu yazmağa başlayan arzuhalcıyı merak ve dikkatle izliyordu. Arzuhalci, divite bandığı kamış kalemden cızırtılı sesler çıkartarak dizi üzerinde tuttuğu kağıda birşeyler yazıyordu. Yazarken başını çalımlı devinimlerle oynatıyor, dilini de ağzının bir yanından dışarı çıkarıyor, arada sırada durup annesinden açıklamasını istediği bir şey soruyor, sonra gene dilini ağzı çevresinde dolaştırarak kalemi cızırdatmağa başlıyordu.

Arzuhalci, mektubu bitirince masa üzerine koydu. Başo Hanıma:

«Sol elinin baş parmağını uzat hanım kızım!» dedi. Başo Hanım, nedenini anlamadı ama elini uzattı. Adam, genç kadının başparmağını tutarak önce istampaya, sonra da mektubun altına bastırdı!

«Şimdi tamam oldu mektubun!» dedi, «Her istediğini eksiksiz yazdım Hanım kızım. Bak, okuyayım da dinle!»

Gerçekten de Başo Hanımın her istediğini yazmıştı arzuhalci. Evlerinin nasıl yanıp kül olduğunu ,o ana-baba gecesinde mektubunu nasıl yitirdiğini, buna ne denli üzüldüğünü, Emine Hanımın evine nasıl sığındıklarını, gene o kadının yardımıyle nasıl iş bulduğunu öyle firaklı anlatmıştı ki, dinlerken Başo Hanımın gözleri yaşardı.

Arzuhalci, Başo Hanımın duygulandığını görünce işinin ehli bir adam güvencesiyle:

«Buraya kadar yazdıklarım kocanı da senin gibi ağlatacak hanım kızım, ama merak etme, mektubun bundan sonrasını okuyunca bu kez kanat takıp uçmak isteyecek, dinle bak!» diyerek mektubun

aşağısını okudu:

«...(Yemenilere oya örmek, kopuk bezinden asker tumanı dikmek, iyi para getiriyor Efendi. Bu sayede geçim sıkıntısı çekmediğimiz gibi zor günler için birkaç mecidiyecik te ayırıyoruz bir kenara. Bu yönden yüreğin rahat olsun! Hasretinden başka bir derdimiz, tasamız yok... Sana sevineceğin başka bir haberim daha var: İki ay kadar önce, ablamın üzey kızı Nado'yu, zengin bir Arnavut sarrafın oğluyla evlendirdik. Şu Tanrının işine bak Efendi! Eniştenin adı Bayram, dünürünün adı Ramazan. Böylece Ramazanı, Bayramı bir araya getirdi Tanrı... Anlıyacağın büyük düğün yapıldı. Ramazan Bey, bir düzine faytonla geldi gelini almağa... İki taraftan da ne takılar takıldı Nado'ya, ne takılar. Vallahi aklın durur. Ben bile biriktirdiğim parayla bir altın bilezik aldım. Ne yapayım? Helal olsun! Eniştemin çok hakkı geçmiştir bize... Subay arkadaşının getirdiği güzel şeyler çok sevindirdi bizi. Tanrı da seni sevindirsin... Bedoş, daha o gün taktı küpelerini kulaklarına... Komşumuz Asiye Hanıma, birkaç gün önce deldirmişti kulaklarını. Erzak alma işini de bu günlerde Bedoş'la şubeye gidip yoluna koyacağım. Verecekleri yağın, şekerin yarısını satacağım. Şehzadebaşı'ndaki aşçılar çok para veriyormuş askeriye erzakına...)»

Arzuhalcı'nın son tümceyi okuması üzerine Başo Hanım:

«Durun!» dedi, «Bunları neye yazdınız? Ben size böyle bir şey yapacağımı söylemedim ki...»

Arzuhalcı, çok bilen biriymiş gibi böbürlenerek:

«Efendinin yüreğine ferahlık veriyoruz, dedik a... Bunu okuyunca sizin yiyecekten yana hiç sıkıntınız olmadığına temelli inanacak,» dedi, sonra omuzlarını kaldırarak ekledi:

«Aslında verecekleri erzakın size çok geleceği besbelli. Evde iki boğazsınız, onca erzakı kolay tü-

ketemezsiniz. Satmazsanız, küflendirirsiniz. Böylece sana da yol göstermiş oluyorum hanım kızım! Kötü mü etmişim bunları yazmakla yani?»

Başo Hanım yanıt vermedi. Doğru söylüyordu arzuhalci... Küflendirmektense, erzakın yarısını satıp daha çok para biriktirebilirdi kocası savaştan dönesiye...

Arzuhalci, selam kelamı da okuduktan sonra, başını genç kadına doğru kaldırdı:

«Asker mektubuna mani yazmak gelenektir. Firaklı bir mani biliyorsan söyle, onu da geçirelim mektubuna,» dedi.

Başo Hanım, bilmesine, pek çok mani biliyordu ama arzuhalcıya nasıl söylerdi? Yüz göz mü olacaktı elin herifiyle?

«Ben mani filan bilmem arzuhalcı Efendi. Bizim mektubumuz da varsın manisiz olsun!» dedi, dik bir sesle

Ama Bedia, asker babasına manisiz mektup gönderilmesine razı olamadı:

«Ben biliyorum amca... Söyleyim de onu yazın!»

Arzuhalcı, küçük kızın çenesini okşadı:

«Öyle mi? Söyle bakalım! Uygun düşerse yazarız»

Başo Hanım karşı çıkmadı, nasıl bir mani söyleyecek diye merakla baktı kızına.

Bedia, bir an düşünüp o günlerde herkesin ağzında olan bir türkünün dizelerini anımsadıktan sonra:

«Yaz amca!» dedi, «Mani şöyle:

Gemilerde talim var
Bahriyeli yarim var
O da gitti sefere
Ne talihsiz başım var.»

Başo hanım, utançla sırtını döndüğü sırada arzuhalcı:

«Aferin sana be küçük şeytan! Tam da üzerlerine düştü mani... Hemen yazayım,» dedi, kamış kalemi divite banıp cızırdatarak yazmağa koyuldu. Başo Hanım, peçesinin altından gülümseyerek, yüreği mutluluk dolu, arzuhalcının yazmakta olduğu dizeleri türkü biçiminde yineledi içinden...

İrtibat subayı, söylediği gün geldi. Evde kadın konukları olduğunu söyleyerek Başo Hanım gene içeri almadı subayı. Bir dakika beklemesini söyleyerek, dolaptan, kocasına göndereceği emaneti aldı. Bedia'yla birlikte çıktılar kapıya. Başo Hanım, sucuk pastırmayı, rakı şişelerini, tütünü ve ağızlığı yerleştirdiği kutuyu verdi subaya. Sonra kızının elinde tuttuğu küçük paketi alıp uzatarak:

«Bu da sizin,» dedi. «İçinde Hendek tütünü var Trende canınız sıkıldıkça sigara sarar içersiniz.»

İrtibat subayı, büyük kutuyu sol koltuğu altına yerleştirdikten sonra askerce bir selam çaktı:

«Sağ olun efendim!» dedi, sonra birşey hatırlamış gibi sordu: «Memduh ağabeyin mektubuna cevap yazdırmadınız mı? Yazdıracak kimse bulamadınızsa ben yaza...»

Başo Hanımdan önce Bedia atılarak sözünü kesti konuğun:

«Yazdırdık subay amca... Bayazit'teki bir arzuhalcıya yazdırdık. Çok iyi bir adamdı arzuhalcı... Babamın yüreğine ferahlık verecek şeyler yazdı hep mektuba...»

Bedia'nın bir çırpıda mektupta yazılı olanları sayıp dökmesinden korkan Başo Hanım, omzundan çekip susturdu küçük kızı.

«Yazdırdığımız mektubu da kutunun içine koyduk efendim,» dedi.

İrtibat subayı, gitmeğe davranarak:

«Öyleyse bendenize müsaade hanımefendi!» dedi, «Unutulmuş birşey varsa ağızdan söyleyin, Memduh ağabiye duyurayım.»

«Selamlarımızı söyleyin! Ablamın da, Eniştemin de mahsus selamları var... Savaşı kazanmanız, sağ salim dönmeniz için gece-gündüz dua ettiğimizi de duyurun kendisine...»

«Başüstüne Efendim, duyururum...»

Bedia, annesinin elinden kurtulup küpelerini göstererek:

«Benim de gönderdiği küpelere teşekkür ettiğimi, o kaymak yanaklarından öptüğümü söyleyin babacığıma... Asiye Hanım teyzeye kulaklarımı deldirip hemen taktım onları... Gelirken para harcayıp taşbebek getirmesin sakın bana... Eniştem Beyoğlundan uyuyan Taşbebek aldı bana. Ama küpelerime benzeyen bir yüzük getirirse çok sevinirim,» dedi.

İrtibat subayı, eğilip öptü küçük kızı:

«Merak etme böceğim! Siparişini ileteceğim bey babana» dedi, sonra Başo Hanımı selamlayarak yürüdü gitti.

Bu ziyaretin üzerinden onbeş gün geçmeden, bir akşam, ezan vakti kapı çalındı. Başo Hanım: «Kim o?» diye seslendi. Bir erkek sesi:

«Biraz bakar mısınız Başo Hanım?» yanıtını verince genç kadın: «Hayırdır inşaallah!» deyip başını örterek kapıya çıktı. Bedia da aralıktan başını uzattı. Gelen, iyi giyimli genç bir subaydı. Elinde bir paket tutuyordu.

«Buyurun, ne istiyorsunuz?» dedi Başo Hanım.

Genç subay, gayet düzgün bir İstanbul diyelekti ile :

«Akşam vakti rahatsız ettiğim için affınızı dilerim hanımefendi. Şam'dan bugün geldim, yarın sabah erkenden döneceğim. Resmi işlerden ancak şimdi vakit bulup gelebildim. Size Memduh Beyden yürek dolusu selam ile bu emanti getirdim. Buyurun!» dedi.

Başo Hanım, kaput bezine sarılıp dikilmiş paketi

aldı. İçindeki neydi acaba? Pamuklu basma gibi yumuşak bir şey vardı içinde...

Başo Hanım:

«Allah razı olsun bey kardeşim!» dedi, sonra sıkılarak sordu:â

«Memduh Efendi nasıl? Sağlığı iyi mi?»

«Çok iyi hanımefendi... Cephe gerisindeki ihtiyat birliğinde görevli. Rahatı çok iyi... Arada sırada şehre iniyoruz birlikte...»

Başo Hanım, gene sıkılarak sordu:

«Mektup göndermedi mi bizim efendi?»

Subay, biran duraladı:

«Yazmağa vakit olmadı hanımefendi. Ansızın emir almıştım da... Ama size de, Eniştenizin hanesine de çok selam etti. Biriktirdiğiniz ne kadar kağıt ve gümüş para varsa bendenize vermenizi söyledi. Onları Şam'da altuna çevirip gene size yollayacakmış. Siz de bozdurup, altınları getirecek subayla geri yollayacakmışsınız paraları.»

Kocasının böyle önemli bir siparişi mektupla bildirmemesi, Başo Hanımın yüreğine kurt düşürmüştü. Bu herif, her gün yeni bir öyküsü anlatılan dolandırıcılardan biri olmasında sakın. Subay kılığındaydı, güzel konuşuyordu, ama ne mal olduğu bilinmezdi ki. Kavun değil ki koklayasın!. Gerçekten subay da olsa bu herife para mara vermemeliydi.

«Evet Hanımefendi, lütfen biraz acele edin! Daha merkez komutanlığına uğrayacağım,» dedi subay.

Başo Hanım, Leman'ın ağladığını duyup oyalama bahanesiyle Bedia'yı içeri yolladıktan sonra, üzgün bir yüzle yakılmağa başladı:

«Fatih yangınında evimizin yandığını, şu bir göz odaya sığındığımızı yazmıştık Efendiye... Ne parası istiyor? Yemeni oyalarına göznuru dökerek kazandığım parayla zor geçiniyoruz. Ortalık ateş pahası. Askeriyeden erzak almasak, halimiz haraptı. Böyle

söyleyin Efendiye... Biriktirmişse, o göndersin bize para da, nefesimiz biraz bollansın...»

Subay, hiç bozulmadı, omuzlarını kaldırdı:

«Memduh Bey, sizin çalışkan, tutumlu bir kadın olduğunuzu söylemişti. Asker çamaşırı dikerek kazandığınız paralardan altmış yetmiş lira biriktirmiş olacağınızı ummuştu, demek yanılmış.»

Başo Hanım, aynı üzgün sesle yineledi:

«Yanılmış ya... Davulun sesi uzaktan hoş gelirmiş. Elli altmış lira değil, elli altmış kuruş bile konamaz kenara bu pahalılık yıllarında. Onda varsa bize göndersin... Böyle söyleyin Efendiye.»

Subay:

«Başüstüne Hanımefendi!» deyip karanlığa karıştı.

Kapıyı örtüp içeri girdiğinde Başo Hanımın eli, ayağı titriyordu. Kalaylı masrabayla küpten su alarak içti.

Bedia, subayın getirdiği paketi açmıştı bile:

«A... a... Baksana anne! Paketin içinden paçavralar çıktı. Başka hiçbir şey yokmuş içinde...»

Başo Hanım, subay kılıklı herifin tatlı diline kanıp paracıklarını kaptırmadığına şükretti:

«Verilmiş sadakamız varmış...» dedi, «Kör olasıca herif, subay değil dolandırıcıymış meğer...»

ONALTINCI BÖLÜM

İnsan Sevgisiyle Dolu Gözler

Bedia, elinde çinko kâse, seke seke yoğurt almağa giderken Safinaz ablasına rastladı:

«Nereye böyle uçuçböceği? Turşu mu almağa gidiyorsun, yoksa yoğurt mu?»

Bedia, Safinaz ablasının kendisini uğurlu böceğe benzetilmesinden kıvanarak:

«Yoğurt almağa Safinaz abla!» dedi, «Sen nerden geliyorsun?»

«Kapalıçarşı'dan... Kış bastırmadan birer hırka öreceğim annemle kendime... Yün aldım.» Küçük kızın yüzünü mıncıkladı: «Senin okul önlüğünden ne haber?»

«Geçen Perşembe günü yemenileri götürdüğümüzde kumaşını aldık. Ama vakit bulup dikemedi annem.»

«Öyleyse kumaşı bana getir, ben dikeyim önlüğünü. Kapalıçarşı'da duydum, haftaya Cumartesi günü açılıyormuş okullar.»

Bedia, sevinçle zıplamağa başladı:

«Sahi mi Safinaz abla?»

«Sahi ya... Muhtar Rasim Usta'ya da sordum, o da doğruladı.»

«Aman ne güzel!» dedi küçük kız, ellerini çırparak, «Ne zaman getireyim kumaşı Safinaz abla?»

«Ne zaman istersen...»

«Öyleyse yoğurdu alıp eve bırakayım, hemen getiririm...»

«Olur...»

Bedia, uçarak gitti bakkala... Bakkal Osman Efendi, tezgâhın arkasında tenekeden peynir çıkarıyordu. Küçük kız, onu göremedi, seslendi:

«Bakkal amca, bakkal amca!»

Osman Efendi doğruldu:

«Ne istedin cırcırböceği?»

«Yüz dirhem yoğurt bakkal amca... Ama çabuk ol! Arele işim var.»

Bakkal Osman Efendi, ellerini mavi bir yağlıkla kurulayarak:

«Acele işin mi var? Börek mi, baklava mı açacaksın? Yoksa teyzenlere helva mı götüreceksin?» dedi alaycı bir sesle...

Bedia, sabırsızlıkla sallanarak:

«Eğlenmeyi bırak Bakkal amca! İşim sahiden acele.» dedi. «Safinaz Ablama kumaşımı götüreceğim, bana önlük dikecek... Biliyor musun, Cumartesi günü okullar açılıyormuş. Annem beni Çelebi Sultan Mehmet İnas okuluna yazdıracak... Yaa...»

Bakkal Osman Efendi, ellerini kuruladığı yağlığı tezgâh üzerine bırakıp çinko kâseyi alarak:

«Oh, oh, oh!» dedi, «Demek haftaya okula başlayacaksın... Sevindim buna... Tanrı zihin açıklığı verir de, tez günde okur yazarsın inşallah!»

Bedia, büyükleri yansılayarak başını iki yana salladı:

«Inşallah, bakkal amca...» dedi, «Tanrı o günleri göstersin bana... Biliyor musun? Okuma yazma öğrenince annemin mektuplarını ben yazacağım. Kimseye muhtaç olmayacak annem mektup yazdırmak için... Büyüyünce de öğretmen olacağım...»

Bakkal Osman Efendi, yumuk yumuk güldü:

«Aferim benim cırcırböceğim... Öğretmenlik tam da sana göre meslek... Bütün gün cır cır cır ötersin sınıfta gayri...» Yoğurt tavasının kapağını açtı, tenekeden yapılmış düz kepçeyi aldı: «Yüz dirhemdi, değil mi?»

«Yüz dirhem, Bakkal amca.!! Ama kaymaklı olsun!»

Çocukların yoğurt kaymağını pek sevdiklerini, yolda giderken dayanamayıp parmakladıklarını bilen Bakkal Osman Efendi:

«Peki, anladım cırcırböceği...» dedi, düz kepçeyle Silivri yoğurdundan biçimli bir parça keserek kâseye koydu, sonra boşalan kepçenin ucuyla tavadan bir parça kaymak kopardı:

«Uzat bakayım gagacığını! Şu kaymağı dişle de, kâseyi parmaklama eve giderken,» dedi.

Bedia, gene seke seke döndü eve... Yoğurdu tel

dolabına yerleştirirken, pencere önünde yemenilere oya işleyen annesine muştuladı:

«Önümüzdeki Cumartesi günü okullar açılıyormuş anneciğim,» dedi, «Safinaz ablam bugün Kapalıçarşı'da duymuş. Kumaşı getir de, önlüğünü ben dikeyim, dedi Safinaz ablam... Kumaşım nerde anne?»

Başo Hanım, oya işlemesini sürdürerek:

«Dolabın alt gözünde olacak...» dedi, «Kağıda sarılıydı.»

Küçük kız, dolabın mandalına yetişmek için tabure üzerine çıktı, dolabı açtı, alt göze baktı, paketi göremedi:

«Söylediğin yerde paket maket yok anneciğim.»

Başo Hanım:

«Nasıl yok?» diyerek kalktı, kızının yanına geldi, dolap gözüne baktı:

«Sahi de yok.» dedi, «Üst gözde olmasın?» Bohçaları araladı, baktı, orada da yoktu paket. «Nereye koydum acep?» diye dudağını büzerek düşündü. Birden hatırladı: «Ha, sahi!.. Dolabı boşaltırken sandığa koymuştum onu...» Gidip ceylan derisiyle süslü sandıktan paketi çıkardı: «Safinaz'ın iyi dikiş diktiğini söylüyorlar. Ama sen gene benim tarafımdan söyle, düdük gibi dar yapmasın önlüğünü... Bedenini bol tutsun. Eteğini de uzunca kıvırsın... Boy attığında açar uzatırız,» dedi.

Bedia, paketi koltuğu altına sıkıştırdı:

«Olur anne! Söylerim,» dedi, fırladı.

Annesi arkasından bağırdı:

«Sağına, soluna dikkat et kızım! Recep ağabeyin gibi araba altında kalmayasın...»

«Dikkat ederim anne...»

Kaldırımlar üzerinden kuş gibi uçarak vardı Asiye hanımlara... Kapının tokmağını sabırsızlıkla birkaç kez döğdü.

Safinaz'ın sesi:

«Kim o?» diye ünledi.

Bedia, anahtar deliğine ağzını yaklaştırarak:

«Benim Safinaz abla! Önlük kumaşını getirdim.» yanıtını verdi.

Genç kız, kapıyı açıp Bedia'yı içeri aldı:

«Ver bakalım, iyi saten almış mı bari annen?»

Bedia, coşkuyla:

«Hem de en iyisinden aldı Safinaz abla,» dedi.

Pencere önündeki mindere oturdular. Safinaz kumaşı paketten çıkardı, katlarını açtı, tersine yüzüne baktı, parmaklarıyla yokladı:

«Sahi de, en iyisinden almış annen... Yüz tarafı parlak olan saten en iyisidir. Markası da Deniz Feneri... Eh, emeğim boşa gitmeyecek. İnas okulunda en güzel önlüğü sen giyeceksin Bedoş...» dedi, sevecenlikle, küçük kızın yüzünü mıncıkladı: «Şimdi kalk ta, ölçünü alayım!»

Küçük kız, minderden yere kaydı, dikildi. Safinaz, kumaşın bir ucundan tutarak Bedia'nın omuzuyla dizkapağı altını şavulladı, göğsünden aldığı toplu iğneyle işaretledi. Küçük kız, annesinin tenbihini hatırlayarak:

«Safinaz abla! Annem dedi ki, önlüğünün bedenini biraz bol, eteğini biraz uzun yapsın, dedi. Gelecek yıl önlük derdimiz olmasın bari, dedi...»

Safinaz iğnenin yerini değiştirdi, küçük kızın yüzünü mıncıkladı:

«Oldu mu uçuçböceğim? Dört parmak uzun tuttum işte...» Kalktı, dikiş kutusunu, iğnedenliği alıp getirdi. Sateni yerdeki temiz muşamba üzerine yaydı, kutudan aldığı sabunla kumaşa önlüğün arka ve ön parçalarını çizmeğe başladı. Bedia, sordu:

«O elindeki ince şey ne Safinaz abla? Kalem gibi çiziyor kumaşı...»

Safinaz:

«Ne de meraklıdır ablasının uçuçböceği? Sor-

madan da edemez,» diyerek birkez daha avuçladı küçük kızın yüzünü, sonra açıkladı:

«Terzinin kalemidir bu...» dedi, «Sabundan yapılmıştır. Yokla da bak!»

Bedia, Safinaz'ın uzattığı sabunu parmaklarıyla ovaladı:

«Sahiden de... Şabun gibi kayganmış terzi kalemi... Elimi yıkasam köpürür mü acaba Safinaz abla?»

«Bilmem, hiç denemedim, ama sabun değil mi, köpürür zahir.»

Safinaz, besmele çekerek kumaşı kesmeğe başlarken:

«Hadi, iyi günlerde böceğim... Yarın akşam önlüğünü giydiririm inşaallah sırtına...» dedi.

Bedia, sevinçle el çırptı:

«Yaşasın!.. Yarın akşama kadar dikilecek önlüğüm demek ha? Ne hamaratsın sen Safinaz abla. Anneme kalsa, üç günde dikemezdi.»

Safinaz:

«Öyleyimdir ben.» dedi yapma böbürlenmeyle... Kumaşı gırç gırç keserken makasla birlikte çenesini de oynatıyordu. Arka bedenin bir parçasını kesip çıkarınca birşey hatırlamış gibi sordu:

«Senin kafakağıdın var, değil mi Bedoş?»

Küçük kız, şaşkın gözlerle baktı Safinaz ablasına:

«Kafa kağıdım mı? Bilmem... ne biçim kâğıtmış o?»

«Basbayağı kağıt işte... Dünyaya geldiğinde her kişiye verirler o kağıttan... Yazılı bir hükümet kağıdıdır. Yukarı yanında tura gibi bir damgası vardır. Alt yanında kafa kağıd sahibinin, ana-babasının ve de doğduğu kentin adı ile doğduğu yıl yazılıdır.»

Bedia, omuzlarını kaldırdı:

«allah bilmem.» dedi, «Herkesin varsa, benim de vardır kafa kağıdım herhalde. Kafa kağıdı n'olucak, niye sordun Safinaz abla?»

«Okula yazılırken lazım olacak. Kafa kağıdı olmıyanı okula almazlar...»

Bedia, büyüklerin yaptığı gibi iki eliyle başını tuttu:

«Almazlar mı? Vay başıma gelenler... Ya kafa kağıdım yoksa... okula gidemeyecek miyim ben?»

Safinaz küçük kızı yatıştırmağa çalışarak:

«Yoksa da üzülme!» dedi, «Bir günde çıkarırız kafa kağıdını. Zati aşı kağıdı da alacağım sana...»

«Aşı kağıdı mı? O da neymiş?»

«Okula yazılacak her çocuk çiçek aşısı olmak zorunda... Aşıyı yapan Belediye hekimi verir aşı kağıdını...»

Bedia, dudaklarını şişirdi:

«Amma da güçmüş okula yazılmak... Daha başka ne kağıdı isterler Safinaz abla?»

Safinaz, yanağını okşadı küskün kızın:

«Hepsi o kadar işte... Hadi, şişinip durma! Noksan olan kağıtlarını ben tamamlarım sevabıma... Nüfus dairesine de giderim. Belediye hekimine götürüp aşı kağıdı da alırım sana... Üzülme sen uçuçböceğim!»

Safinaz'ın verdiği güvenceye karşın küçük kızın içi rahat değildi:

«Meraktan kurtulmak için gidip anneme sorayım, baaklım kafa kağıdım var mıymış Safinaz abla...»

Safinaz, bırakmadı:

«Telaşlanma böceğim! Hele önlüğünü teyelleyip provayı yapayım, sonra nereye istersen gidersin.» dedi.

Küçük kızın içi içine sığmıyordu. Prova edilesiye diken üzerinde oturdu âdeta...

Safinaz, provayı bitirince:

«Hadi, şimdi git, sor bakalım annene... kafa kağıdın var mıymış, yok muymuş. Ama olup olmadığını gelip bana da söylemeği unutma!» dedi.

Bedia: «Peki Safinaz abla!» deyip koşarak gitti, koşarak döndü:

«Kafa kağıdım yokmuş, ama nüfus tezkerem varmış Safinaz abla!» dedi soluk soluğa.

Genç kız bir kahkaha attı:

«Allah iyiliğini versin senin bücür... Madem nüfus tezkeren varmış, sorun yok... Onunla da yazdırınz seni okula...» dedi.

Safinaz, sözünü tuttu, ertesi günü önlüğü Bedia'nın sırtına giydirdi. Kendisi okula giderken dikilmiş, ama kullanılmamış kenarları dantelli, beyaz pikeden bir yaka da geçirdi boynuna. Önlük biraz bol dikilmişti. Ama aynı satenden yaptığı kemeri beline bağlayınca bolluk farkedilmez oldu. Safinaz, küçüz kızın saçlarını tarayıp başına kırmızı kurdela bağlayınca arkaya çekilip eserine baktı:

«Amanin, pek te şeker bir mektepli oldu benim uçuçböceğim!» diyerek sarıldı, öptü Bedia'yı... Küçük kız da, Safinaz ablasına öpücüklerle karşılık verdi:

«Eline sağlık, çok teşekkür ederim ablacığım!» dedi. Safinaz'ın yere indirdiği aynanın önüne giderek beğeniyle baktı kılığına:

«Giymeğe kıyamayacağım bu önlüğü Safinaz abla! Ne cici oldu. Onu temiz tutmak için okulda çocuklarla itişip kakışmamalıyım, öyle değil mi?»

Safinaz güldü:

«Yeni elek! Nereye asayım seni? hesabı bu... Bir iki gün giyince alışırsın... Keyfine bak! Çaput parçasına değmez, kendini oyundan mahrum etme sakın!» Kalktı:

«Hadi gel! İlkin Asiye teyzenin elini öp, hayır duasını al! Sonra da sırasıyla sizin eve, teyzengile gider, büyüklerinin ellerini öpersin!»

Birlikte odaya girdiler.

Asiye Hanım:

«Tüh tüh tüh maşallah! Mektep önlüğü ne de

yaraşmış Bedia kızıma!» diyerek elini öptürdü, masa üzerinde duran defterle kalemi verdi: «İnşallah tez günde okur yazarsın yavrum,» dedi.

Bedia, defteri açarak içine baktı:

«Aa... a... Çizgiler var defterimde...» diye bağırdı.

Elbette olacak!» dedi Safinaz, «yoksa eğri büğrü yazardın yazıları...»

Bedia, siyah kalemin üzerinde yaldızla basılmış küçük resmi gördü, ama bir şeye benzetemedi.

«Bu ne abla?»

«O mu? Timsah resmi... Kalemin markası bu... Kurşunu timsah gibi sağlam demeğe geliyor. En iyi cins kurşun kalemidir timsahlı kalemler...»

Bedia, merakla sordu:

«Timsah nedir abla?»

baktı uçuçböceğinin, sonra kapıyı örttü.
dev gibi bir yaratıktır, derisi de çok serttir. Kocaman ağzıyla insanı ikiye biçebilir.»

Küçük kız, parmağını ısırdı.

«Oov... Desene ki koca bir canavar bu timsahlar...» dedi, sonra aldıklarını bir an önce annesine gösterebilme coşkusuyla gitmeğe davranarak izin istedi, verdiği armağanlar için Asiye hanıma teşekkür etti. Safinaz, kapıya kadar götürdü Bedia'yı:

«Yarın erken gel! Aşı kağıdını almağa gidelim seninle, olmaz mı?» dedi.

«Olur abla!» dedi Bedia, koşarak evin yolunu tuttu. Safinaz, başını sallayarak, bir süre arkasından baktı uçuçböceğinin sonra kapıyı örtü.

Küçük kız, top gibi girdi odaya... Başo Hanım, minderde oturmuş, geçmiş-gelecek günler arasında mekik dokuyan düşüncelerin ağına gömülmüştü, yemeniye oya yapıyordu. Küçük kızı Leman, annesinin diktiği bezden kuklayla oynuyordu.

Oda kapısının gürültüyle açılması üzerine Başo Hanım, boş bulunup sıçradı:

«Amaan, deli kız, sen miydin? Korkuttun beni!»

dedi, azarlamağa niyetlenirken küçük kızın üzerindeki ütülü önlüğü, başındaki kırmızı kurdelayı gördü, yumuşadı:

«Oov!.. dedi, «Safinaz ablan bitirdi demek önlüğünü... Şöyle gel bakayım!... Aşkolsun Safinaz ablana... Tam da istediğim gibi dikmiş önlüğü... Hem bol, hem uzunca yapmış...»

Bedia, eteklerini uçurarak döndü:

«Okulda en güzel önlük seninki olacak! dedi Safinaz ablam... Beyaz yakam da ne güzel değil mi anne? Kenarları oyalı... Bu yaka Safinaz ablamınmış. Okula gittiği zamandan kalmış, ama hiç kullanılmamış...»

Başo Hanım, yakanın kumaşını yokladı, oyalarını inceledi:

«Pek güzel... Yaka masrafından da kurtardı bizi Safinaz ablan!» dedi, sonra kızının elindeki defteri, kalemi gördü:

«Kim verdi bunları sana?»

«Asiye Hanım teyzem verdi. Kalemin üstünde şey resmi var, şey resmi... Amaan, adını hatırlayamadım. Bu resim içindeki kurşunun sağlamlığını gösteriyormuş.»

Başo Hanım, kalemi alıp ilgiyle baktı resme, ama ne olduğunu bilemedi:

«Resim çok küçük, çıkaramadım hangi hayvan olduğunu.»

Bedia, birden anımsadı unuttuğu adı:

«Buldum anne, o hayvana timsah diyorlar. Çok kocamanmış, insanı yutabilirmiş yani...» Bunları söylerken Safinaz ablasının tembihi geldi aklına:

«Yeni önlüğüm için ver elini öpeyim, hayır duanı alayım anneciğim,» dedi.

Başo Hanım, elini öptürdü:

«Berhudar ol kızım! İnşaallah hocanım yeldirmesi giydiğini de gösterir bana Tanrım.» dedi, kalktı, sandıktan, üzerinde çocuk resimleri bulunan bir teneke kutu çıkardı:

«Al bakalım, bunlar da benim armağanım.»

Bedia, sevinçle kaptı kutuyu:

«Ne var bunun içinde anneciğim?»

«Aç ta, gör merak ettinse.»

Küçük kız, kutuyu açtı. Bir sıraya dizilmiş renkli kalemler vardı kutuda.

«A... a... Boya kalemleri bunlar... ne de çok...» saymağa başladı: «...onbir oniki... ay, on ikisi de başka renkte kalemlerin... Çok teşekkür ederim anneciğim...» Sarılıp öptü annesini. «Ne zaman aldın bu kalemleri? Hiç te söylemedın...»

«Geçen sefer Kapalıçarşı'ya gittiğimizde almıştım. Hani seni Hacı Nuri amcana bırakıp kuka ipliği almağa gitmiştim ya, işte o zaman. Sevinesin diye gizlemiştim senden...» Ablasının da kızına armağanlar aldığını anımsadı: «Teyzene de gideceksin, değil mi, elöpmeğe?»

«Gideceğim anne, ama bugün geç oldu...»

«Olsun... Bu gece orda kalırsın...»

«Voo, kalamam... Yarın sabah erkenden Safinaz ablam beni Belediye hekimine götürecek, aşı kağıdı almak için... Oradan döndükten sonra giderim teyzemlere...»

«Sen bilirsin...»

Ertesi günü Bedia, önlüğünü giyerek gitti Safinaz ablasına... Genç kız, Şehzadebaşı'ndaki Belediye hekimliğinde aşılattı küçük kızı. Aşılanan yeri, yanında götürdüğü sulfato güllacıyla örtüp bağladı. Hekim, Bedia'nın ağzına bakıp parmaklarıyla dışarıdan bademciklerini yokladıktan sonra masasına oturdu, dolduracağı kağıdı önüne çekti:

«Adın ne, bakayım küçük?»

Bedia, coşkuyla:

«Bedia, efendim!» dedi, «Dedem koymuş bana bu adı... Tirenle geçerken Toros dağlarının güzelliğine bakıp hayran olmuş ta: 'Bir doğa harikası bu, bir Bedia...' demiş. Sonra beni kucağına almış: 'Benim

torunum da doğa harikası... adını Bedia koyacağım!' demiş, üç kez kulağıma, Bedia, Bedia, Bedia! diyerek adımı koymuş.»

Hekim, sıcak gözlerle bakarak küçük kızın yanağını okşadı:

«Doğrusu çok güzel bir ad koymuş deden sana, Bedia kızım... Seviyor musun dedeni?»

Küçük kızın yüzü gölgelendi:

«Seviyorum, ama Allah Baba, onu cennetine çağırdı.»

Hekimin yüzü de gölgelendi:

«Çok üzüldüm buna Bedia kızım... Bağışla boşboğazlığımı...»

Bedia, iri iri açtı gözlerini:

«Ben de sizin gibi üzülmüştüm, ama Bey'bam üzülmememi söyledi. Dünyada nasibi tükenen herkes dedem gibi kanatlanıp uçarmış gökyüzüne... Zümrütanka kuşu gibi yeşil, sarı, mavi, kırmızı tüylerle kaplı kocaman kocaman kanatlarla... Hocanın teyzemle baba-annem de kanatlanıp uçtular Allah Baba'nın cennetine... Onun için hiç üzülmeyin doktor bey amca...»

«İyi...» dedi hekim, «Bundan böyle ben de artık üzülmem... Bey babanın adı neydi?»

Küçük kızın yüzü aydınlandı:

«Memduh, efendim,» dedi, «Subaydır benim babacığım. Düşmanla savaşmağa gitti. Şam'daymış. Oradan bana bu küpeleri gönderdi.» Kulağını uzatarak sordu: «Nasıl, güzel değil mi?»

Hekim eliyle yokladı, Bedia'nın gül yaprağı kulacığını:

«Güzel de söz mü? Harika!...»

Küçük kız, mutlulukla gülümsedi:

«Babacığım, anneme de ipekli bir elbiseyle bir gerdanlık gönderdi. Onlar da harika... Ama annem sandığa kilitledi armağanlarını. Bey'bam savaştan dönesiye süslenmeyecekmiş... Kendini bilen kadınlar böyle yaparlarmış...»

Hekim gene küçük kızın yanağını okşadı:

«Annenin de iyi bir kadın olduğu, senin şakımandan anlaşılıyor. Ne mutlu sana...» dedi. Mühür basıp imza attıktan sonra kurutma kâğıdını gezdirdi aşı belgesinin üzerinde: «İşte oldu, aşı kâğıdın hazır... Ne zaman gidip yazılacaksın okula?»

Bedia, omuzlarını kaldırdı:

«Bana kalsa, buradan çıkınca gider, yazılırım, ama bu iş anneme bağlı... Bilmiyorum ne zaman gideceğimizi...»

«Okula gitmeğe hevesli olduğun kılığından da belli oluyor. Bugünden giymişsin önlüğünü... Pek te cici önlüğün var.»

Bedia, coşkuyla Safinaz ablasının eteğine sarıldı:

«Bu Safinaz ablam dikti önlüğümü... Hem de bir günde... Çok hamarattır benim Safinaz ablam...»

Genç kızın yanakları alev alev yandı. Bereket peçeyle örtülüydü yüzü... Hekim göremeyecekti kızardığını. Ama gene de Bedia'yı, omuzundan sarsarak fısıldadı:

«Konuşma artık kuzum... Utandırıyorsun beni...»

Hekim, Safinaz'ın ne dediğini duymamıştı. Küçük kızın yorumunu doğrulayarak:

«Evet, hanımablan, zevk sahibi, usta terziymiş! Eline sağlık... Acaba benim yavruma da bir önlük diker misiniz hanım kızım?»

Safinaz, hem utangaç, hem kıvançlı:

«Canım başımla doktor bey... Madem beğendiniz...»

Hekim, gözleriyle küçük kızı şavullayarak:

«Benim kızım bu yaramazdan biraz boylucanadır,» dedi, «Ne kadar kumaş almam gerekiyor Safinaz Hanım?»

Genç kız, biran düşündükten sonra:

«Üç arşın yeter efendim,» dedi.

Bedia, atıldı:

«Ama damgasına bakmadan kumaşı almayın doktor bey amca... En iyi satenin markası Deniz Feneri'ymiş. Benim önlüğüm ondan... Bir yüzü parlak oluyor o kumaşın...»

Hekim, Bedia'nın başını okşadı:

«Teşekkür ederim yavrum! İyi ki uyardın beni... Ben de senin sateninden alırım kızıma...»

Küçük kız, hekimi, bildiği öteki şeylerden de yararlandırmak hevesiyle:

«Kızınıza kalem alırken de markasına dikkat edin doktor bey amca...» dedi, «Kurşun kalemin en iyisi Timsah markaymış... Safinaz ablam onlardan aldı bana... Düzgün yazmak için çizgili defter de aldı.»

«Bakıyorum, okula yazılmadan defterini, kalemini düzmüşsün... Hangisinin iyi olduğunu da öğrenmişsin. İnşallah bu hevesle okumayı yazmayı çabuk sökersin...»

«İnşallah doktor bey amca...» dedi küçük kız inançla... «Biliyor musunuz, ben büyüyünce öğretmen olacağım...»

Hekim, beğeniyle tabışladı küçük kızı:

«Öyle mi? Bak, buna pek sevindim. Çok iyi öğretmen olur senden. İnşaallah kızım da ister öğretmen olmayı...»

Bedia'nın durmadan ne zaman okula yazdırmağa götüreceksin beni? sorusuna, «Patlamadın ya, bu günlerde gideriz elbet.» diye geçiştiren annesi, Salı günü kesin kararını bildirdi:

«Yarın sabah götüreceğim seni Çelebi Sultan Mehmet İnas okuluna yazdırmağa...»

Bu müjdeyi el çırparak karşıladı Bedia, hemen hazırlığa girişti: Önce kendi kendine verdiği sözü tutmalıydı, okula gideceği ilk gün öğretmenlere çiçek götürmeliydi. Çiçeği nerden tedarik edeceğini de biliyordu. Eski makasla bir eski peçete alarak, kimseye duyurmadan evden çıktı. Koşar adımlarla sokakları geçti, Fatih Camii avlusuna vardı. Şa-

dırvanın yanında dikilerek türbedarı gözlemeğe başladı. Az sonra yaşlı adamın türbeden çıkarak camie doğru gittiğini gördü. Tam sırasıydı. Fırladı. Türbenin pencere demirlerine tırmandı. Pencereyi gölgeleyen yediveren gülünden beş altı gonca ile az açılmış yedi sekiz gül kesti, aşağıdaki yeşilliğe attı, sonra kendisi de hızla indi aşağıya... Çiçekleri peçete içine toplayıp bağladı, geldiği gibi koşarak evin yolunu tuttu.

Başo Hanım, odaya top gibi giren Bedia'yı azarladı:

«Yavaş olsana... Ödünü patlatıyorsun insanın... O elindeki çıkın da neyin nesi?»

Küçük kız, gözleri sevinçten çakmak çakmak:

«Gül topladım anneciğim...» dedi, «Yarın okula giderken hocanımlara götüreceğim.» Çıkının düğümünü çözerek annesinin önüne koydu:

«Ne güzel, hem de ne çok değil mi?»

Başo Hanımın kaşları çatılmıştı:

«Nerden buldun bu gülleri sen bakayım?» diye sordu:

Küçük kız, suçüstü yakalanmış gibi şaşaladı ilkin:

«Şşey!» diye kekeledi. «Gülleri bulmadım, Türbedar amca ver... verdi, öyleya... 'Okula gideceğim gün gel, sana burada istediğin kadar gül keseyim!' demişti. Ben de az önce gittim...» Annesinin, elindeki makasa baktığını görerek ona da bir kulp takmak gereğini duydu: «Adamcağızın eline dikenler batmasın diye bu eski makası da götürdüm... Hangisini gösterdimse kesip attı bana Türbedar, ben de aşağıdan topladım...»

Başo Hanım, kızının herkesle barışık olduğunu bildiğinden bu açıklamayı yadırgamadı:

«Ne iyi adammış o türbedar? En güzellerini seçmiş hep... Ama şu kurt yeniği yaprakları kesip temizle, sonra da güzel bir demet yapıp su dolu bar-

dağa koy... Yarına kadar taze kalsınlar. Hocanımlara bayat çiçek götürmek ayıptır.» Çocukluğunu anımsayıp iç geçirdi:

«Ben de çocukken, bahçemizdeki çiçeklerden demet yapıp götürürdüm hocanımlara... Hocanım kısmı, çiçek getirilmesinden çok mutlu olurlar.»

Bedia, okul çantasını akşamdan hazırladı. Çantayı Fato teyzesi aldırmıştı kocasına... Kalın deriden, kapaklı bir arka çantasıydı. Önünde kalem koymağa elverişli ayrı bir bölüm vardı. Eniştesi çantanın içini defter kalemle doldurmuştu. Bedia'ya kalsa, ne kadar defteri kalemi varsa tümünü sırt çantası içinde okula götürecekti, ama annesi uyardı:

«Sakın bir defterle bir kalemden fazlasını almayasın yanına. Arkadaşların içinde defter kalem alamayacak olanlar vardır, onların gözleri kalır seninkilerde... Kimse görmeden aşırmağa da kalkarlar. Sen hocanıma, defterlerimi kalemlerimi almış biri, diye şikayet edince, sınıftaki bütün öğrencilerin üstlerini başlarını, çantalarını, keselerini ararlar. Aşırmayan da hırsızlığın sanığı olur nahak yere, senin yüzünden. Kaybolan defterlerini kalemlerini çantalarında ya da keselerinde buldukları çocuklarıyla okuldan kovarlar. O arkadaşlarını istemeden cahil bıraktırmış olursun. Sakın kızım! Böylesine çok defterin kalemin olduğunu da kimseye bildirme!...»

Küçük kız:

«Peki anneciğim, anladım,» diyerek çantasını boşalttı, konsolun kendisine ait bölümüne yerleştirdi onları.

Başo Hanım, erkenden yatırdı kızını:

«İyi uyu ki yarın yanaklarını kırmızı kırmızı görsün hocanımlar da, kaydını hemen yapsınlar. Sağlıklı olmayanı geri çevirirlermiş duyduğuma göre...» dedi.

Bedia, hemen gözlerini yumdu, az sonra da uy-

kuya daldı. Düşünde hep okulla uğraştı. Safinaz ablasının dediği çıkmıştı, en güzel önlük onun sırtındaydı. Ama kızlar kıskançlıklarından makasla, çakıyla ötesini berisini kesiyorlardı. Annesi tepesine her çocuğunkinden büyük bir kurdela bağlamıştı. Kurdela çok parlaktı, ama kaygan olduğundan kolayca çözülüp dökülüyordu alnına Medrese mollası Recebin eski sarığı gibi... Recep ak bir kefene sarılmış olarak zıplıyordu önünde:

«Senin kurdelan da benim sarığım gibi durmadan çözülü çözülüveriyo' işte İstangul'lu gız! Harçlığımdan vireyim de gendine gaymayan bi gurdele satın al Bedestenden, olma' mı?» diyordu Bedia, yerden bir taş alıp kovalıyordu Recebi?? «Koca Kafa!.. Paran çoksa sen kendine sarık al!»

Ne ki Recep kefeni yelken gibi kullanıp gökyüzüne doğru uçuyordu. Bedia, ardından bağırıyordu: «Vaktim dolduğunda ben de kanatlanacağım. O zaman bakalım kaçıp kurtulabilecek misin elimden...»

Recep bulutlar arasında yitince pamuk yığınları dökülmeğe başlıyordu gökyüzünden... Bedia da yavaş yavaş bu pamuk bulutlara gömülüyor, hiçbir şey seçemez oluyordu.

Sabahleyin annesi uyandırdı Bedia'yı:

«Bu ne uykusu Bedoş? Hade kalk! Bugün okula yazılmayacak mıydın?»

Küçük kız, fırladı, kalktı; çabucak yıkandı, başı ucuna astığı cici göğüslüğünü giydi, kemerini bağladı, Safinaz ablasının verdiği pike yakalığı boynuna geçirdi.

«Saçımı taramıyacak mısın anne?»

«Tarayacağım, ama önce kardeşini giydireyim, kahvaltınızı edin, ondan sonra...» dedi Başo Hanım

Dediği gibi yaptılar.

Annesi saçlarını tararken küçük kız, su damlayıpki rlenmesin diye havluyu örtmüştü önlüğünün

üzerine... Başo Hanım, saçını ördükten sonra tepesine kocaman kırmızı bir burdela bağladı.

«Düğümünü iyice sık anneciğim, yürürken sarsılıp çözülmesin. Kızlar sonra alay eder benimle...»

Annesi güvence verdi:

«Merak etme!.. Düğümünü küçük bir çengelli iğneyle tutturdum, çözülmez.»

Başo Hanım, çarşaflanırken Bedia da arka çantasını sırtına yerleştirdi, kayışlarını sıkıladı.

«Aşı kağıdımla nüfus tezkeremi almayı unutma anneciğim!»

Başo Hanım, ayna önünde, düşmemesi için peçesini pelerininin iki yanından iğnelerken:

«Merak etme yavrum! Aldım, beze sarıp koynuma yerleştirdim bile... Sen de çiçekleri unutma!»

«Peki anne!»

Leman'ı gene Emine Hanıma bıraktılar.

Başo Hanım, besmeleyle açtı avlu kapısını:

«Sen de her sabah okula giderken besmele çekmelisin! Besmeleyle işe başlayanı Allah Baba kanadı altına alır, kazadan beladan korur, işi ras gider...»

Bedia, Allah Baba'nın da Zümrütanka kuşu gibi kanatları mı var? diye soracaktı, ama vaz geçti. Annesinin önerisine uyarak besmele çekti. Çıktılar.

Başo Hanım, kızını uyardı:

«Saraçhane'ye kadar geçeceğimiz yolları iyi belle!» dedi, «Çünkü okuluna her sabah yalnız başına gideceksin. Bizim Bevab'a verecek paramız yok. O kadar zengin değiliz.»

Bevab'ın ne olduğunu bilmeyen küçük kız, gene soracaktı, sormadı:

«Peki anneciğim!» dedi.

Önce Tetümmeler Medresesi'nin avlu duvarını izlediler, Atpazarına yaklaştıklarında koyun ağılı, keskin ahır kokusu değdi burunlarına. Duvar dip-

larında birbirlerine sokularak yatmış geviş getiren koyun kümeleri gördü küçük kız. At satın alan biri seçtiği hayvanı denemek için koşturarak geçti yanlarından:

«Bu cambazlar acımasız olur kızım. Hayvanı deli gibi koştururlar. Okula gidip gelirken çok dikkatli ol! Hayvanın ayakları altında kalmayasın.»

«Peki anneciğim...»

Atpazarından sonra nal yapan, çapa kazma ya da sabah demiri döven demirciler arasından geçtiler. Köşedeki demirci dükkanına dikkatle baktı Bedia. Eline yüzüne kara çalınmış, boynuna deriden önlük asılmış oniki onüç yaşlarında bir oğlan körük çekiyordu. Kafasında rengi belirsiz yağlı bir külah, elinde küçük çekiç bulunan yaşlı bir adamla uzun saplı ağır bir çekici sallayan, kolları çıplak, pazuları şişkin bir delikanlı, örs üzerinde kıskaçla tutulan kıpkızıl bir demiri belli bir düzenle döğüyorlardı:

Reng keng keng-reng keng... Reng keng keng-reng keng...

Büyük çekiç kızıl demire indikçe etrafa kıvılcımlar saçılıyordu. Giderek kızıl demir sönükleşip kararıyordu.

Demirciler çarşısından çıkıp sağdaki sokağa saptılar, sonra geniş, çiçeklerle süslü bir bahçenin içinden geçtiler:

«Burası Fatih parkıdır kızım!» dedi annesi, sonra az ilerideki mermerden, üstyanı kırık dikili taşı göstererek ekledi: «Şu gördüğün de uçak şehitlerimiz için dikilmiş anıttır.»

Bedia, merakla sordu:

«Kimmiş bu şehitler anneciğim?»

Masallar kadar ulusal yiğitlik öykülerine de meraklı olan Başo Hanım:

«Üç hava subayımız kızım!» dedi, «Adları da: Fethi Bey, Sadık Bey, Nuri Bey... Sen dört yaşında

vardın onlar şehit düştüklerinde... İki uçakla İstanbul'dan Kahire'ye uçacaklardı. Filistin'de Taberiye gölü üzerinden geçerlerken hava boşluklarına raslamışlar. Fethi Beyle Sadık Beyin bindikleri uçak düşüp parçalanmış. Teğmen Nuri Bey Hayfa'ya inebilmiş. On gün sonra havalanırken onun uçağı da denize düşmüş. Hükümetimiz, onların anısına yaptırdı bu anıtı...»

Çelebi Sultan Mehmet İnas okulu, Saraçhane'ye giden yolun başındaydı. Eski Paşalardan birinin konağıydı. Okulun bahçesinde kızlarını yazdırmağa gelen çarşaflı, feraceli kadınlar, fesli sarıklı erkekler bekleşiyorlardı. Okula yazdıracakları yavrularını elerinden tutmuşlardı. Bedia, bu çocukları merakla inceledi. Tümü de yeni önlükler giymişlerdi. Kimisinin kurdelası kendisininki gibi tepelerindeydi, kimisinin iki örgü yapılmış saç uçlarına bağlanmıştı. Kara göğüslükler içinde yüzleri daha ak görünüyordu. Küçük kızların kimisinin bir parmağı ağzındaydı, ürkek, şaşkın gözlerle bakıyordu çevresine. Kapıda sandalyeye oturan yaşlıca bir adam, bekleyenleri sırayla ikişeri kişer içeri alıyordu.

Başo Hanımla kızı da sıraya girdiler.

Bedia sordu:

«O kapıdaki amca kim anne?»

«Bilmiyorum, ama bevap olmalı kızım.»

Demin de bu sözcüğü annesinden işitmişti, ama soramamıştı. Bu kez sordu:

«Bevab nedir anne?»

Türkçe'yi pek iyi öğrenememiş olan Başo Hanım, sözcüğün anlamını kesin olarak bilemiyordu. Şavullayarak yanıtladı:

«Bildiğim kadarıyla okulların hademelerine, kapıcılarına, ayak hizmetine bakanlara b e v a b diyorlar, kızım!»

«Bu amca da zengin çocuklarını evlerine mi götürüyor anne?»

Başo Hanım, omuzlarını kaldırdı:

«Bilmem, belki de götürüyordur.»

Bedia, dudaklarını büzdü:

«Ne ayıp... Koskoca adamı yormağa utanmıyorlar mı?»

Annesi yanıt vermedi.

Bedia, bu kez yanlarında sıra bekleyen küçük kızla ilgilendi. Onun önlüğü de kendisininki gibi parlak satendendi, tepesinde büyücek, penbe bir kurdela vardı.

«Senin adın ne kardeş?»

Küçük kız, ürkek, sıkılgan sallanmağa başladı. Duyulmaz bir sesle:

«Mürvet!» dedi.

«Benim adım da Bedia... Okul arkadaşı olacağız seninle... Önlüğünü kim dikti? Çok güzel olmuş seninki de...»

Küçük kız yanıt vermedi. Onun yerine Bedia konuştu:

«Benimkini Safinaz ablam dikti. Aşı yapan doktor amcanın kızına da o dikti. Senin aşın tuttu mu? Güllaçla örttüğümüz halde benimki tutmadı.»

Bedia'nın lafazanlığı küçük Mürüvveti cesaretlendirmişti:

«Benimki tuttu.» dedi, rahat konuşarak, «Tutsun diye annem turşu yedirdi bana. Aşım öyle kaşınıyor ki..» Küçük kız, önlüğünün üzerinden aşısını kaşıdı.

Bedia, Mürüvvet'e sokuldu:

«Eviniz nerde sizin kardeş?»

«Hacı Salih Efendi sokağında...»

«Bu sokak adını hiç duymadım. Çok uzak mı buraya?»

«Yok canım, Kıztaşı'ndan aşağıya doğru indin mi hemen orada. Beş dakikalık yer.»

«Bizimki Tetümmeler Medresesi'nin ardında... Emine hanım teyzemin evinde kiracıyız biz. Hay-

riye Karakolu'nun orda güzel bir evimiz vardı, ama yandı..»

Mürüvvet, korkuyla açtı gözlerini:

«Yandı mı? İyi ki size bir şey olmamış. Eşyalarınız kurtuldu mu bari?»

«Birazı kurtuldu. Rahmetli Recep ağabi ile molla arkadaşları yardım etmişler anneme.. Babam savaştan çok parayla dönerse, belki gene bir ev satın alır bize..»

«Demek baban savaşa gitti. Benim amcamla dayım da savaşta. Her akşm topluca dua ediyoruz sağ salim dönmeleri için. Siz de dua ediyor musunuz?»

Bedi evde dua etmediklerini söylememek için:

«Çocukların duası daha çok kabul edildiğinden biz mahallede arkadaşlarla su kemerleri üzerine çıkıp oradan yakarıyoruz Tanrı'ya,» dedi, «Allah Bab oradan sesimizi daha kolay duyar, öyle değil mi?»

Mürüvvet, şaşkın gözlerle baktı:

«Bilmem, duyar zahir,» dedi.

İki küçük kız, giderek söyleşiyi koyulaştırdıklarından beklemenin usancını hiç duymadılar. Başo hanımın bevab dediği hademe Hasan ağa, ikisini birden çağırdı içeriye.

Çağrılanlar büyük kapıdan, beyaz mermer döşeli taşlığa girdiklerinde, karşıdaki kapının önünde duran soluk feraceli kadın kendilerine el etti. Oraya yürüdüler. Feraceli kadın, Mürüvvetin babasına:

«Siz buyurun!» dedi. «Sağdaki masada oturan Nadire Hocanıma yazdırın kızınızı.» Onlar girdiler.

Feraceli kadın, bu kez Başo hanıma:

«Siz de girin! Soldaki masaya gidin. Sizin kızınızı da Müdire hanım yazacak,» dedi.

Bedia, kendisini okula Müdire hanımın yazacağından kıvanarak girdi içeriye. Annesinin önü sıra çalımla yürüyerek Muhsine hocanımın masasına

yaklaştı. Hiç evlenmemiş, orta yaşlı bir hanım olan okulun müdiresi Muhsine hocanım, çocukları çok seven kadınların sevecen bakışlarıyla izliyordu Bedia'yı... Küçük kız, masasına yaklaştığında:

«Şöyle gel bakayım cici kız! Önlüğünü, çantanı yakından göreyim!» dedi. Bedia, çekinmeden sokuldu Muhsine hocanımın yanına, annesi söylemediği halde elini uzattı:

«Öpeyim hocanım!» dedi.

Muhsine hocanım, gülümseyerek verdi elini. Bedia, Muhsine hocanımın, üzerinde çiler bulunan yumuşak elini öpüp alnına koydu. Sonra çiçek demetini sundu.

Müdire hanım :

«Berhudar ol yavrum! Çiceklere de teşekkürler,» diyerek buketi aldı, sonra küçük kızın çenesini sevecenlikle öteki avucu içine alarak sordu:

«Adın ne senin bakayım küçük?»

«Benim adım: Bedia, efendim!»

«Yüzün gibi adın da güzelmiş. Allah bağışlasın annene, babana..»

Mutluluktan burnunun direği sızlayan Başo hanım :

«Amin hocanım, cümleninkini!» dediği sırada Bedia, gene coşkuyla açıklamağa başladı adının öyküsünü:

«Bu adı bana rahmetli dedem koymuş, efendim! Doğumdan sonra Adana'dan tirenle İstanbul'a geliyormuşuz. Adımı daha koymamışlarmış. Dedem, Toros dağlarının güzelliğine hayran olmuş: 'Bir doğa harikası bu, bir yaratılış Bediası..' demiş. Sonra beni kucağına almış: 'Benim torunum da bir doğa harikası, bir yaratılış bediası.. Öyleyse onu nadı Bedia olsun!' demiş, adımı üç kez kulağıma söylemiş.»

Küçük kızı ilgiyle dinleyen Muhsine hocanım:

«Rahmetli deden zevk sahibiymiş. Ben de olsam

öyle yapardım,» dedi çiçekleri vazoya koydu, sonra küçük kızın kılığıyla ilgilendi:

«Önlüğün de, çantan da çok güzel.. Kim aldı bunları sana, anneciğin mi?»

«Kumaşını annem aldı, önlüğümü Safinaz ablam dikti. Çantamı da Bayram eniştem armağan etti.»

Muhsine hocanım, gözlerini açarak:

«Ovv!» dedi. «Sevenlerin çokmuş, desene.. inşaallah burada da sevdirirsin kendini.. Biz hocanımlar, çalışkan, temiz öğrencileri severiz...»

Küçük kız, göze girmeğe çalışarak:

«Ben de tenbel değilimdir hocanım..» dedi, «Evde annemin her işine yardım ederim, küçük kardeşime de bakarım.. Ama bundan sonra önce derslerime çalışacağım, hem de çok çalışacağım.»

Muhsine hocanım, gene okşadı sevecenlikle küçük kızın yanaklarını:

«Aferin, okuma hevesin de hoşuma gitti Bedia kızım.. Demek ki okulda biz de çok seveceğiz seni,» dedi.

Başo hanımın koynundan çıkarıp masaya koyduğu kâğıtları alıp inceledi, sonra kayıt defterini önüne çekti, sıra numarasını yazdı:

«Numaran seksensekiz yavrum!» dedi, «Okulda her öğrencinin bir numarası vardır. Hocanımlar kimi zaman numarasıyla çağırırlar öğrencileri.. Belle bu numarayı. Kaçmış numaran bakayım?»

«Seksenseniz efendim!»

«Aferin sana! Hemen belledin.. Senin numaranın yazılması da çok kolay.. İşte böyle!» diyerek Müdire hanım, iki elinin orta ve şehadet parmaklarını açı gibi yaparak aşağıya doğru eğdi:

«Numaranı anımsayamazsan, böyle parmaklarınla gösterirsin. Sen de yap bakayım!»

Küçük kız, Muhsine hocanımın ellerine bakarak, parmaklarına aynı biçimi vermeğe çalıştı. Bunu yaparken ağzını, dilini de oynadıyordu.

Muhsine hocanım, onun çabasını sevecenlikle izleyerek:

«Tamam, işte oldu.» dedi, «Şimdi ellerini, aşağı doğru çevir! Evet.. Sen de parmaklarınla numaranı yazdın işte.. Böylece okulda ilk dersini de aldın benden.»

Küçük kızın yüreği kuş gibi çırpındı.. İlk dersi Müdire hanım vermişti kendisine.. Ders te ne kolaymış.

Muhsine kocanım, yazma işini bitirince nüfus kağıdını Başo hanıma geri verdi:

«Kızınız hem zeki, hem uyanık hemşireciğim! Ekmeğini yiyeceksiniz bu yavrunun,» dedi.

Başa Hanım, kıvanç dolu bir sesle:

«İnşaallah kocanım.. Sayenizde o da okur, adam olur inşaallah!»

Muhsine kocanım, merakını yenemeyerek küçük kıza sordu:

«Sen ilerde ne olmak istiyorsun bakayım Bedia kızım?»

Bedia, hayranlık ışıkları yanan gözlerle biran baktı Muhsine hocanıma:

«Sizin gibi öğretmen olmak istiyorum efendim!» dedi.

Müdire hanım, küçük kızı sevecenlikle kollarına aldı, gözlerinin içine bakarak:

«İstiyorsan olursun yavrum! Temiz gözlerin insan sevgisiyle dolu.. Çok iyi bir öğretmen olursun sen..» dedi.

ONYEDİNCİ BÖLÜM

Sarı Gözlü Koç

Başo hanım, pencere pervazındaki çiviye asılı beş numara petrol lambasının altında oturmuş, yemenilere oya yapıyordu. Ördek biçimi saç sobada me-

şe odunları çatırdayarak yanıyor, soba üzerindeki emaye çaydanlık, odayı ıhlamur kokusuna boğarak cızırdıyordu. Dışarıda fırtına vardı. Karakış tüm ağırlığıyla egemenliğini sürdürüyordu. Yarın her taraf bem beyaz karla örtülecek, saçaklardan buzlar sarkacaktı. Acaba Şam taraflarında da hava böyle miydi? Böyleyse çadırlar içinde soğuktan donmazlar mıydı askercikler? Yok ama oralarda hiç kar yağmadığını söylüyorlardı.. Sıcak çöller varmış gözün alabildiğine.. Orada soğuktan değil sıcaktan bunalırmış kişi..

Neye uzun zamandır kocasından bir haber çıkmıyordu? Son mektubunu alalı bir ay olmuştu. Oysa Memduh efendi hiç bu kadar uzun zaman mektupsuz bırakmamıştı kendisini.. Bir şey mi gelmişti yoksa sevgili erinin başına? Konu komşu Suriye'de savaşın kızıştığını, çöllerde çok kayıp verdiğimizi söylemiyorlar mıydı? İster misin bizimki de onlar arasında... Soluğu kesildi Başo hanımın, gözlerinde yaşlar belirdi:

'Ağzından yel alsın şom ağızlı karı!' diye payladı kendi kendini. Ama içinde kabaran korkuyu yenemedi. Kıymetin kocası da o cephede savaşırken şehit düşmemiş miydi? Muhtarla imam iki gün önce getirmemiş miydi künyesini? Zavallı Kıymet, kendini yerden yere atmış, başını duvarlara vurmuştu. Elbette vuracaktı. Kolay mıydı yetim büyümüş bir kadının genç yaşında dul kalması? Bir lokma ekmek için dayı evinde sığıntı durması?

'Bense iki küçük yavrumla bir yerlere sığamam!'

Böylesi dulluğun acısı ateş gibi sardı yüreğini. Gözyaşları şimdi yüzünü ıslatıyordu. Kirlenmesin diye oya yaptığı yemeniyi bir kenara bıraktı, mendiliyle gözlerini kuruladı, burnunu sildi. Ağlama yüreğini rahatlatmış, karamsarlığını dağıtmıştı.

'Efendinin başına bir hal gelseydi, künyesini getirirdi muhtarla imam. Demek ki sağ bizimki. Kızı-

şan savaş, mektup yaşmasına fırsat vermemiş herhalde.'

Kalkıp mutfağa gitti, yüzünü yıkadı. Soğuk su, ürperme geçirmesine neden oldu. Kurulanırken raftaki dizi dizi fincanlara, çay bardaklarına uzandı gözü. Cızırtı sıkulağına gelen çaydanlıktan sıcak bir ıhlamur koyup içerse içi ısınırdı. Çay bardağını, tabağını aldı. Teneke kutudaki sivri köşeli gülle şekeri kırıklarından bir parça alarak bardağa koyarken gülümsedi. Her şey savaşa ayak uydurmuştu işte. Şekerler eskiden küp biçimi iken şimdi kocaman birer gülle biçimini almıştı. Öyle sert idi ki, ancak pirinç havan eli vurmakla parçalanabiliyordu. Şekerler etrafa saçılıp ziyan olmasın diye, gülle biçimi şekeri, kaput bezinden torba içine koyup öyle tokmaklıyordu. Allah razı olsundu, iaşe anbarından her ay iki koca gülle şekeri veriyorlardı. Bunlardan biri kendilerine yetiyordu, birini satıyorlardı. Şeker öyle pahalılanmıştı ki, geçen sefer bir gülle şekerini bir sarı liraya satmıştı.

Başo hanım, mindere oturup kaynamaktan tavşan kanı gibi kırmızı bir renk almış olan ıhlamurunu yudumlamağa başladı. Sıcaklık midesinden vücuduna yayıldıkça kötü düşüncelerin ürpertisi, yerini güvence veren kanıtlara terk ediyordu. Hayır, kocası şehit düşenler arasında olamazdı. Olsa künyesi gelirdi. Gelmediğine göre demek ki sağdı. Zati sağ olduğunu Laleli'deki hoca da söylememiş miydi? Bedia'yı elinden tutup bir Cuma günü birlikte gittiği Laleli'deki bakıcı aksakallı, nur yüzlü hoca, hamam tası içindeki duru suya bakarak ne demişti? (Yüreğini ferah tut hemşire! Kocan sağ.. Rahat bir döşekte yatıyor. Üç vakte kadar yanınıza gelecek, bir daha da ayrılmayacaksınız birbirinizden) dememiş miydi? Daha ne. Yaşadığına bundan âlâ kanıt mı olurdu? Duru suya bakan Laleli'deki hoca böyle söyledikten sonra tasalanmağa gerek var mıydı?

Tüm gizlerin o mübarek **zat'a âyan** olduğunu cümle âlem söylemiyor muydu?

Başo Hanım, ferahlamış bir yürekle kalktı, çay bardağını yıkadı. Sonra gelip gecelik entarisini giyerek yatağa girdi. Ne ki, uzun zaman uyuyamadı. Korkular, sıtma nöbeti gibi, arada bir yokluyordu kendisini. Kadıncağız, bacakları ensesi ter içinde, durmadan sağa sola dönüyordu.

Aynı günlerde Zabit Vekili Memduh efendi de Şam'da, havası asit fenik kokusuyla ağırlaşmış bir askeri hastahane koğuşunda ecel terleri dökerek yatıyordu. Her sabah acımasız hademeler koğuştan sekiz on arkadaşlarını çarşafa sarıp karga tulumba götürüyorlardı. Bu zavallıları üst üste kireç kuyusuna attıkları söyleniyordu.

Bir, tam gün susuz kalıp rasladıkları kurumağa yüz tutmuş, yeşil yosun bağlamış, içinde kırmızı kurtçuklar dolaşan bir su kalıntısından, mendilini süzgeç yaparak, beygirler gibi su içmesinden birkaç saat sonra hastalanmıştı. Sahra hastanesi dizanteri teşhisiyle onu Şam'a göndermişti. Oradaki hekimlerse koleranın ordu içinde egemen olduğuna bakarak ishalli bu hastayı koleralılar koğuşuna yatırmışlardı. Ne ki Zabit Vekili Memduh efendinin talihi burada da yaver gitti: Tecrübeli Ermeni Sıhiye Çavuşu Dikran efendi, Bahri Paşa'nın haznedarı Boğos efendinin yeğeni idi, Memduh efendiyi görür görmez tanımıştı. Dikran efendi vücut ısısından ve dışkısının yapısından genç subayın kolera olmadığını anladığından, vakit geçirmeden sedyecileri çağırıp onu başka bir koğuşa taşıtmış, yeni çamaşırlar, yeni gecelikler giydirmişti. Alman hekimden aldığı dizanteri ilaçları, pirinç lapaları nane limon demleri sayesinde muhabere subayı Memduh efendiyi kısa zamanda Azrail'in pençesinden kurtarmıştı. Bir sabah yoklamaya geldiğinde hastasını yatağında oturmuş görüp keyiflendi:

«Ne görorum kumandarım! Gayrik oturablorsunuz...»

Memduh eefndi yüzü çökmüş, gözleri çukura batmış, rengi sap sarı olmasına karşın diri ve de şükran dolu bir sesle:

«Evet oturabiliyorum. Sayende kefeni yırttık galiba Dikran Çavuş!» dedi.

Sıhiye Çavuşu Dikran efendi, ağzı kulaklarında ve de Ermenilere özgü bir abartmayla:

«Ne deorsun Kumandarım? Yırtmamışsın, param parça etmişsindir Ezrail'in başına sardığı kefeni, açgıs yella (*). Bundan böyle kefine bak! Besiye yatıracağım sizi...» dedi. Bir gözünü kırparak ekledi: «Bir iyilik daha yapacağım size Kumandar! Hastahane giriş kağıdına göre taburcu ettireceğim sizi. Ağnarsınız ya, koleradan kurtulmuş bir hasta bildirip en azından üç ay tebdil hava verdireceğim size.. Şimdi kefiniz daha da gıcırdır kumandarım?»

Sıhiye Çavuşu Dikran efendi sözünü tuttu, Memduh efendiyi onbeş gün kuş südüyle besledikten sonra üç ay tebdilhavayla hastahaneden uğurladı.

Memduh efendi, kemeri altınla dolu olarak çıktı yola... Savaş ganimetlerini, birikmiş maaşlarını hep altına çevirmişti. Bunların bir bölümünü Halep'te harcayarak, canını bağışlayan Tanrıya kurban edilmek üzere bir koç, bir teneke Halep yağı, bir teneke bal, salkımıyla kurutulmuş birkaç tahta kutu razakı üzümü, birkaç tahta kutu hurma, birkaç gülle şekeri satın aldı. Güvenle yolculuk edebilmek için, bir subay arkadaşının öğüdüne uyarak eşyalarını ve kurbanlık koçu askeri tirene yükledi. Kendisi de bu tirenle İstanbul'a kadar rahat bir yolculuk yaptı. Ne ki, Haydarpaşa rıhtımında elele veren avantacı inzibatlarla gümrük kolcuları ummadığı biçimde karşısına dikildiler. İçlerinden

(*)Gözüm çıksın!

bıçkın görünüşlü gümrükçü, ağzının kenarıyla konuşarak:

«Bunların gümrük resmini verdin mi Zabit Vekili efendi? Kağıtlarını zula et, görelim hele!» dedi.

Memduh efendinin tepesi attı:

«Ne bok yere ağanın beygiri! Ulan Frengistandan mı geliyorum ki benden gümrük resmini ödeyip ödemediğimi soruyorsun? Halep'ten geliyorum Halep'ten, kendi vatanımdan..»

Ama gümrükçü,avanta yemeğe alışmış kişilerin pişkinliğiyle:

«Yağmur yağdı, böyle oldu ahpap!» dedi, «Bu rıhtımda gümrüğü ödenmemiş mallara elkoyuyoruz.. Böyle emir aldık zabit vekili efendi..» Sonra inzibatlara dönerek buyruğunu verdi:

«Bavulu bırakın, ötekileri kaldırın!»

Ama Memduh, cepheden gelen bir savaşçıydı. Hastalıktan kalkmış olmasına karşın şehir eşkiyasına mal kaptıracak kerte güçsüz değildi. Hemen tabancasını çekti:

«Eşyama el süreni tepelerim!» dedi ürkütücü bir sesle, «Sizin gibi karı koynunda göt şişirmedim ben, eşkiya bozuntusu itler! Cepheden geliyorum cepheden.. Topu tüfengiyle, dizanterisiyle kolerasıyla yüklenen Azrail'e pabuç bırakmamışım ben. Size mi kalmış tebdilhava günlerinde yiyip toparlanmak için Halepten altın harcayarak satın aldığım nevaleye elkoymak? Çekilin yolumdan, yoksa tümünüzün leşini sererim şu rıhtıma..»

Tabancayı gören öteki avantacılar, korkuyla gerilemişlerdi. Bıçkın gümrükçü, elinin tersiyle burnunu ovalayarak bir an duraladı, sonra y i ğ i t l i ğ i n ş a n ı kuralına uyarak o da direnmekten vaz geçti:

«Madem öyle has konuştun, peki, biz de görmemiş olalım bunları abicim!» dedi. «Nevaleni sandala yükleyip cızlamı çek! Afiyet bal olsun hepsi

sana!» Sonra rıhtımda müşteri bekleyen sandalcılardan birine seslendi:

«Hey, Lazoğlu!. Çabuk mayna et sandalını merdüvenlerin oraya..»

Gümrükçünün buyruğunda çalıştığı anlaşılan iri yarı sandalcı, telaşla küreklere asıldı, kayığı söylenen yere getirdi.

Memduh efendi, komut veren bir âmir keskinliğiyle:

«Vardım edin de şunları atalım sandala..» dedi inzibatlara. Erler toparlanıp selam çakarak:

«Başüstüne teğmenim!» deyip fırladılar. Bavulu, tenekeleri, tahta kutuları lahzada sandala indirdiler. Gümrük kolcuları da burma boynuzlu koçu sürüklediler sandala.. Bıçkın gümrükçü, yanından geçerken koçun sağrısını, karnını yokladı, yaltakçı bir gülümsemeyle:

«Semizmiş hayvan... İyi kavurması olur abicim! Afiyetle yersin kış boyu..» dedi.

Koçu da karga tulumba sandala indirdiler.

Gümrükçü, Memduh'un elini avucuna aldı:

«Kusurumuzu bağığla abicim! Biz de emir kuluyuz. Yapana değil yaptırana bak, demişler.»

Memduh efendi, bağışlayanların hoşgörü çalımıyla :

«Umarım kulağına küpe olur bu bozum!.» dedi, «Birdaha cepheden gelenlerin karşısına eşkıya gibi dikilmezsin!»

Bıçkın gümrükçü, köpekleşerek:

«Dikilmem abicim, tövbe dikilmem!» diyerek elini öptü, sonra Memduh'un sandala binmesine yardım etti. Genç subay sandalın kıç tarafına yerleşince «Lazoğlu, kulağını aç!» diye seslendi sandalcıya. «Abimizi dilediği yere götüreceksin, beş para da almıyacaksın!»

Memduh efendi, gene de Unkapanı iskelesinde eşyalarını arabacıyla birlikte faytona taşıyan san-

dalcıya iki çeyrek bağış verdi.

Ayaklarını tenekeler üzerine uzatmak zorunda kalan arabacı, dizginleri, kırbacı alarak sordu:

«Nereye götüreceğiz aslanım?»

«Atpazarına!» dedi Memduh efendi. Karısının şimdi nerede oturduğunu bilemediği için bacanağının adresini vermişti. Günlerden Cumaydı. Cumaları Başo hanımla kızları erkenden Bayram ağalara gelirlerdi. İki kız kardeş, Fato'yla Başo, gürül gürül yanan çini soba karşısında hem dertleşir, hem de çocukların söküklerini diker, çoraplarını yamarlardı. Bu Cuma da gene bir araya gelmişlerdi. Yalnız şehit kocasının ardından iki gözü iki çeşme ağlayıp döğünen Kıymet evde yoktu, avunsun, oyalansın diye onu birkaç günlüğüne Arnavutköy'ündeki akrabalardan birinin yanına göndermişlerdi. Bayram ağaysa üst katta hesaplarıyla meşgul oluyordu.

Memduh efendiyi getiren fayton kapıda durduğu sırada Bedia yere uzanmış, karalama ödevini yapıyordu. Leman, annelik taslayarak bezden bebeğini ayaklarında sallayıp uyutuyordu. Halit, kurmalı lokomotifi muşamba zemin üzerinde yürütüyordu.

Kapının dövüldüğü duyuldu.

Fato'yla Başo irkilerek bakıştılar:

«Hayırdır inşallah!» dedi Fato. Böyle karlı kış gününde kim konuk gelecekti? Başo hanımın yüreği korkuyla çarpıyordu: İster misin İmamla Muhtar.. Bedia, fırlayıp kalkmış, burnunu cama yapıştırmış, aşağısını görmeğe çalışıyordu. O sırada Haco'nun sesi derinden yankılandı:

«Kimdir o?»

Dışarıdan ne yanıt verildiğini duymadılar.

«Gelen kim acaba?» dedi Fato hanım.

Bedia, soru kendisine sorulmuş gibi yanıtladı:

«Bilmem, görünmüyor, ama bir fayton durmuş kapımızda. Arabacının yanında gaz tenekeleri var.

A... a... Faytonun içinden kocaman boynuzlu bir koyun da uzatmış başını, bakıyor.»

İki kadın, işlerini bırakarak, meraklı bir yüzle, Bedia'nın bakmakta olduğu pencereye geldiler. Fato hanım, gördüklerini kendine göre yorumladı:

«Bayram efendi erzak sipariş etmiş anlaşılan.» dedi, Arnavutça olarak. Türkçeyi rahat konuşamadığı için kardeşiyle birarada olduğu zamanlarda hep anadilini kullanırdı.

Başo hanım, bu yorumu kendi mantık ölçüsüne aykırı buldu:

«Bir kez erzak fayton arabasıyla taşınmaz. Sonra Bayram ağanın kurban bayramlarından başka zamanlarda eve kurbanlık koyun getirttiğini hiç anımsamıyorum. Adağı mı vardı yoksa Eniştemin?»

Fato hanım, omuzlarını kaldırdı:

«Bilmem, hiç söylemedi bana..» dedi.

Bu konuşmalar yüzünden kapıyı açan Haco'nun çıkardığı sevinç ünlemi gürültüye gitmişti, ama ahretliğin hantal ayaklarla, acelesi olduğu zamanlarda yaptığı gibi, tökezlene tökezlene merdivenleri çıktığını duymakta gecikmediler. Başo hanımla ablası, kapıya doğru dönerek Haco'nun getireceği haberi beklemeğe başladılar.

Kapı hızla açıldı. Haco, kızarmış bir yüzle ve ışıyan gözlerle daldı içeriye:

«Müjde Başo hanım, müjde.. Efendi zabiti gelmiştir, aşağıda bekler sizi..»

Abla kızkardeş, söyleneni kavrayamamış gibi şaşkın duraksadılar, gene birbirlerine bakıştılar. Oysa Bedia, yaygarayı basmıştı:

«Babacığım gelmiş, babacığım gelmiş!» ve de kendini dışarıya atmıştı. Küçük Lemanla Halit te Bedia'nın ardından gitmişlerdi.

Başo hanım, Bedia'nın haykırışından sonra kimin geldiğini kavrayabilmişti. Sevinç gözyaşları dökerek:

«Bu günleri gösteren Tanrıma bin şükür!» diye mırıldandı. Başını örten Fato hanım, sevinçli bir coşkuyla kızkardeşini iteleyerek:

«Korbu!..» dedi böyle zamanlardaki cırlak sesiyle, «Ne durursun? Gidip karşılasana kocanı!..»

Başo hanım, böyle bir itici güç beklermiş gibi fırladı, merdivenleri korka korka inen küçük kızı Leman'ı kavrayıp kucağına alarak telaşla saldırdı basamaklara. Bedia, babasının göğsüne tırmanmıştı bile.

Başo hanım, kocasının kollarına atılmak, öpmek öpülmek istekleriyle yandığı halde, geleneklerin ve utancın tutsağı olarak merdivenin son basamağında durdu, salt:

«Hoş gelmişsin efendi!» diyebildi. Ama ölümden dönen Memduh efendinin duyguları sınır tanır cinsten değildi. Kızını kucağından indirdiği gibi koşup karısına sarıldı, yüzünün her yanını öptü, sonra geri açılarak, karısının utançtan kızarmış yanaklarına, coşkuyla yanan gözlerine baktı:

«Maşaallah! Fıstık gibisin.. Her zamandan da güzelsin! Hasretlik yaramış sana.. Oysa bak ben ne hale döndüm.»

Karı-kocanın kavuşma anında rahatsız edilmemeleri için Halit'i kucağına alan, Haco'yu aşağıya bırakmayan Fato, olağanüstü gürültüyü, çocukların sevinç çığlıklarını duyarak aşağıya inen kocasına

«Şükür Allaha! Mendusefendi sağ salim geldi, Bayram ağa!» dedi. Her olay karşısında dinginliğini yitirmeyen Bayram ağa, büyük bir coşkuyla kımıldadı:

«Sahi mi söylersin more Fato? Aşağıda mıdır bizim aslan bacanak?» dedi, yanıt beklemeden, gecelik entarisinin eteklerini uçurarak merdivenlerden indi:

«Ov more bacanak, hoj gelmişsin!» diyerek, bu kez küçük kızını kucağına almış olan Memduh'un

eline sarıldı. Okmeydanı'nda mal satın aldığı zamanlarda yaptığı gibi, uzun uzun el sallayarak:

«Nasılsın, iyi misin? Seni sağ salim gördüğüme çok sevindim. Dünyalar verilse bu ka sevinmezdim vellahi..» diye memnunluğunu belirtti.

Şimdi evin tüm insanları taşlıkta toplanmışlardı. Her kafadan bir ses çıkıyordu. Sevincin, kavuşmanın coşkusuyla herkes aklına geleni soruyordu Memduh efendiye.. Bu curcuna belki daha sürecekti, ama yokuş çıkıp vücutları terlemiş olan hayvanlarının ayazda bekleme yüzünden sancılanacaklarını düşünen arabacı sabırsızlıkla kapıyı dövdü:

«Zabit efendi!» diye seslendi dışarıdan, «Eğer burada kalacaksanız eşyayı indirelim arabadan, yoksa hayvanlar sancılanacak soğukta beklemekten.»

Genç subay, elini alnına vurdu:

«Tüh buluşma sevinciyle arabanın dışarda beklemekte olduğunu unuttuk,» diyerek seğirtti, kapıyı araladı:

«Şimdi geliyoruz arabacı!» dedi, sonra karısına döndü: «Çabuk hazırlan da gidelim Başo!» dedi.

Bayram ağa'yla karısı itiraz ettiler:

«Hiç olur mu öyle şey more bacanak? Nasıl çiğner, geçersin bizi? Nice zamandır hasretlikle beklemişiz bugünü.. Bir selamün aleyküm'le bırakar mıyız seni?» dedi Bayram ağa.

«Olmaz. Bu akşam kalacak siz burda.. Eviniz soğuktur.. Yanmamıştır bütün gün soba orda.. Olmuştur ev buzhane Kısmet ise yarın gidecek siz kendi evde.» dedi Fato hanım bozuk Türkçesiyle..

Memduh efendi, eşyalarını, kurbanlık koçunu bahane ederek eve gitme isteğinde direnmeğe çalıştıysa da bacanağına söz geçiremedi. Bayram ağa, bir oldu bittiyle kapıyı açıp arabacıya:

«İndir more kardaş eşyaları.. Burada kalacak bu akşam Zabit efendi,» deyince Memduh ta ses çıkaramadı. Tenekeleri, kutuları kilere taşıdılar. Ko-

çu da kapı demirinin halkasına bağladılar.

«İyi ama ortalığı batıracak bu hayvan.» dedi Memduh efendi üzüntüyle.

«Onca kadın var evde bacanak.. İşleri ne? Temizlesinler. Yürü çıkalım biz yukarıya.» dedi Bayram ağa.

Memduh efendi, bavulu alarak Bayram ağanın ardı sıra merdivenlere yöneldiğinde Haco, koşup kaptı bavulu konuğun elinden:

«Ben variken buni taşımak sana düşmez mendus efendi!» dedi.

Erkekler önden, kadınlar ve çocuklar arkadan merdivenleri tırmandılar. Birinci katta Bayram ağa, çini sobanın gürül gürül yandığı odanın kapısını açarak buyur etti savaşçı konuğunu. Ama Memduh efendi içeri girmedi:

«Sen buyur bacanak. Soyunup temizleneyim, öyle gelirim ben.» dedi. Sonra baldıızna döndü: «Bize hangi odayı vereceksin Fato hanım?»

«Nerde kalıyor her zaman, o odayı..» dedi Fato hanım bozuk Türkçesiyle.. Seğirdip avluya bakan odanın kapısını açtı:

«Buyur!»

Başo hanım, kocasını uyardı:

«Haco hamamlığı yaksın, önce yıkan, paklan, sonra giyersin geceliklerini..» dedi.

Memduh efendi.

«Peki, yıkanmcdan soyunup dökünmem, ama izin ver de bavuldan alacaklarımı alayım.» dedi.

Haco, bavulu Memduh efendiye verip seğirderek kendisinden isteneni yapmağa giderken genç subay, bavulla odaya girdi, becerikli ellerle bavulun kayışlarını çözdü, açtı, içinden Şam'dayken aldığı armağanlıkları çıkardı, sonra hep birlikte Bayram ağanın oturmakta olduğu odaya girdiler.

Başo Hanım, defterini kaleminl yerde bırakmış olduğunu görerek:

«Kaldır onları yerden!» dedi kızına. Bedia, koştu aldı defterini, kalemini. Yazısını babasına göstermeğe hazırlanırken Memduh efendi, 'Çoban armağanı çam sakızı diyerek getirdiği armağanları dağıtmağa başladı: Bayram ağa'ya bir kıravat, bir kehribar tesbih, ağıza giren bölümü mercandan bir çubuk verdi. Karısıyla baldızına birer şal başörtü, Halep ipeklisinden birer entarilik kumaş, kızlarına sıklıp bırakıldıkça içli sesler çıkaran kauçuktan yapılmış birer bebek, Fato'nun oğluna bir oyuncak borazan, Aliye için çıngır çıngır ses veren bir diş kaşıyacağı dağıttı. Iki yemeniyi Fato hanıma uzadarak :

«Bunlardan birini Haco'ya, birini Kıymet hanıma verirsiniz.» dedi. Hepsi de utangaç gülücüklerle bakıyorlardı armağanlarına. Bediayla Leman, bebeklerini incelerken hava dolu karınlarına basılınca ses çıkardığını fark etmişler, kahkahalar atarak oyuncaklarını sıkıştırıyorlardı. Halit'se borazanını durmadan öttürüyordu.

Bayram ağa, hepsi adına konuşarak:

«Hiç zahmet etmeyecektin more bacanak!» dedi, «Sen oraya gezmeğe değil savaşmağa gitmiş idin. Sağ salim dönmen bizim için en değerli armağandır vellahi..»

Memduh efendi, yürekten söylenmiş bu sözlere teşekkür ettikten sonra, Bayram ağa'ya bir yeşil kadifa kutuyu uzadarak:

«Bu da Nado hanımın düğün hediyesi..» dedi. Kutunun içinde Şam işi altun bir kolye vardı. «Başo' nun mektubundan Nado hemşiremin iyi bir aileye gelin gittiğini öğrendiğim zaman çok sevindim bacanacak. Tanrı kısmetinden güldürür inşallah kızımızı..»

Fato hanım, yürekten onaylayarak:

«İnşaallah!» dedi. Bayram ağa salt baş sallamakla yetindi.

Kadınlar armağanlıklarını koltukları altına kıstırarak akşam hazırlığı görmek üzere izin istediler. Babalarını rahat bırakmayacaklarını bildiğinden Başo hanım, kızlarını dışarı çağırdı. Halit, onları kuyruk gibi izledi.

Odada yalnız kaldıklarında Bayram ağa, bir ayağını altına alarak mindere otururken:

«Nado'yu Akif Bey'e vermekle çok yanlış bir iş yaptık bacanak.. Kızın başını yaktık kardaş!» dedi ağlamaklı bir sesle.

Memduh efendi, beklemediği bu açıklamayla tedirgin:

«Neden be bacanak?» dedi, «Mektuplardan öğrendiğime göre Akif Bey hem zengin ve soylu bir ailenin oğlu, hem de yakışıklı genç bir adammış. Yoksa başka bir kadınla iiişkisi mi var?»

Bayram ağa, omuzlarını silkti:

«Keşki bir kadınla ilişkisi olsaydı da böyle olmasaydı more bacanak.. Bütün kabahat bende.. Ben yaktım kızımın başını, ben yaktım.. Zenginliğine, soyiuluğuna tamah ederek gözümü kör, kulağımı sağır ettim. Âkif Bey için söylenenleri kıskançlığa, arabozuculuğa verdim.. Meğerkim doğruyu söylermiş söyleyenler.. Damadım tez verem bacanak, tez verem. Kışı çıkarmaz! dedi doktoru. İki kız kardeşi geçen yıl ölmüşler o ince hastalıktan. Soylarında varmış bu menhus hastalık..»

Memduh efendi, çok üzülmüştü:

«Talihsiz kız!» diye mırıldandı. Sonra kederli bir yüzle sordu:

«Nado biliyor mu kocasının hastalığını?»

Bayram ağa, bezginlikle:

«Biliyor bacanak!» dedi, «Kocasını da çok seviyor. Etrafında pervane olmuş kızcağızım. Çocuk besler gibi besliyormuş kocasını, ölümden kurtarmak için.»

Sustular. Odaya çini sobada yanan meşelerin

çıtırdayan horıltısı egemen oldu.

Haco, hamamlığın hazır olduğunu duyurmağa geldiğinde, ilkin konuğa, getirdiği Şam yemenisi için teşekkür etti:

«Sağ olasın Mendus efendi.. Beni de hatırdan çıkarmadı sen..»

Memduh efendi:

«Sen unutulur musun Haco hanım! Bu evin direğisin sen.. İyi günlerde kullanırsın inşaallah yemenini, beni de hatırlarsın!» karşılığını verdi.

Haco, önemsenmenin verdiği mutluluktan titreyen bir sesle:

«Ocağı yaktı ben.. su ısıttı. Hade kalk Mendus efendi.. yıkan!» dedi. Memduh efendi kalktı:

«Sağ ol! Haco hanım, ellerin dert görmesin!» dedi, sonra bir şey hatırlamış gibi ekledi: «Senden bir zahmet daha isteyeceğim Haco hanım! Aşağıdaki hayvana su içirir misin? Karıncığı da açtır zavallının. Yiyecek birşey verebilir misin ona acaba?

Bayram ağa, bu konuda en yetkili kişi olarak sözü aldı:

«Biraz kuru ekmek ıslat Haco! Kepek varsa kepek, yoksa iki avuç ta bulgur karıştır, papara yap. Yarın başka yiyecek tederik ederiz koyuna..» Haco hanım, buyuruğu yerine getirmek üzere çekildi.

Memduh efendi, bacanağının iznini isteyerek yıkanmağa gitti. Zemini çinko döşenmiş sıcak hamamlığın kurnası başında kirinden pasından arındı. Baldızının sandıktan çıkardığı hiç kullanılmamış Selanik fanilasını, pazen geceliği giyip bacanağının yanına döndü. Haco'nun sunduğu ıhlamurları içip Bayram ağanın sardığı dolma gibi sigaraları tüttürerek c e p h e a h v a l i hakkında bir söyleşiye daldılar.

Fato hanımla kız kardeşi mutfakla meşguldüler. Küçük çocuklarsa hayvanı sulayıp besleme telaşında olan Haco'nun peşindeydiler. Haco, ilkin su

dolu kovadan Koç'a kana kana su içirdi. Sonra kuru ekmekleri ıslayıp kepekle yoğurarak papara hazırladı. Hayvanın önüne koydu. Uzun zaman aç kalmış olan koç, büyük bir iştihayla paparayı atıştırmağa başladı. Hayvanın dudaklarıyla kopardığı hamuru çabuk çene devinimleriyle çiğneyip yutması iki küçük kızın sevinç çığlıkları atmasına neden oluyordu. Sinideki paparayı bitiren koç, boğuk bir sesle meleyip doymadığını anlatmağa çalıştı. Kurban bayramlarında efendisinin getirdiği kurbanlık koyunları beslediğinden bu işde eni konu becerisi olan ahretlik, hayvanın doymadığını anladı. Gidip kilerden iki avuç kuru üzüm getirdi. Hayvana üzümleri avucundan yedirmeğe başladı.

Böylesi beslemeyi oyun sanan Bedia:

«Ben de yedireceğim avucumdan üzüm!» dedi, ama Haco:

«Mos lafos!» diye tersledi küçük kızı. Ne ki, Bedos isteğinde direndi, Haco'nun zayıf yanını biliyordu:

«Vermezsen hepimizin ölüsünü öp!» dedi. Ahretlik ana diliyle: «Tanrım yazdıysa bozsun!» diyerek başörtüsünün uçlarına tükürdükten sonra: «Aman, al!» diyerek Bedia'nın avucuna bir kaç kuruüzüm bıraktı. Küçük kız cesaret edip hayvanın yanına sokulamadığından avucundaki üzümleri uzaktan göstererek:

«Al güzelim, al!» dedi, ama ipi kısa geldiği için burma boynuzlu koç, başını Bedia'nın avucuna dek uzadamadı, meee! diye sesler çıkararak yakılmakla yetindi. Haco, küçük kızın bunu mahsus yaptığını sanarak kızdı:

«Hayvana eziyet etme!» diye payladı onu. Sonra elini yakalayıp hayvana yaklaştırdı. Bedia, önce ürktüğünü gösterir bir çığlık attıysa da, hayvanın nemli dudakları avucunda dolaşmağa başlayınca korkunun yerini bir iş başarmanın sevinci aldı, gıdıklan-

mış gibi devinimlerle gülüyordu. Avucunda üzüm bitince:

«Biraz daha ver Haco teyze! Ne hoş oluyor koyunun avuçtan üzüm yemesi..» dedi.

Haco, bu kez küçük kızın isteğini ikiletmedi, kalanların yarısını Bedia'ya verdi. Bedia, üzümleri yedirdikten sonra ellerini yıkamak üzere yukarı çıktı. Babasının tertemiz yıkanıp lavanta kokulu giysiler giymiş olduğunu görünce, annesinin de giyinmesi gerektiğini düşündü. Babasının Şam'dan gönderdiği entariyi anımsadı:

'Baban geldiği zaman giyeceğim onları.' dememiş miydi annesi? İşte babacığı da gelmişti. onları giymesinin tam zamanıydı. Aşağıya inip bunu annesine hatırlatmak istedi. Ama yarı yolda caydı. Yemek hazırlığını bahane ederek gidip almıyacaktı annesi entariyi, kolyeyi.. İyisi mi, ben gidip alayım onları evden! diye geçirdi. Evin anahtarını annesi, yattıkları odanın duvarına asmıştı.

Küçük kız, gidip anahtarı aldı, hırkasını giydi. Entariyi kolyeyi getirirken yolda düşürmek korkusuyla sırt çantasını da yüklenmeyi unutmadı. Usulca aşağıya indi, kapıyı açıp sokağa çıktı. Koşarak evin yolunu tuttu.

Küçük kızın telaşla geldiğini gören Emine hanım:

«Hayır ola Bedoş! Neye yalnızsın? Annenle kardeşin neredeler?» diye sordu.

Küçük kız, sevinç dolu bir sesle:

«Annemle kardeşim Eniştemdeler, Emine hanım teyzeciğim. Bu gece onlarda kalacağız. Biliyor musunuz. Üç ay tebdilhavayla babacığım geldi. Bize neler neler getirdi.» diye kıvanarak tenekeleri, kurbanlık koçu, armağanlıkları saydı bir bir..

«Annemin cici entarisini almağa geldim ben.. İyi kadınlar kocası geldiği zaman giyinir, süslenirlermiş. Bu akşam annem de giyinip süslenecek..» dedi.

Emine hanım:

«Öyle mi? Demek baban geldi.» dedi, küçük kızın sevincini paylaşmadığını gösteren soğuk bir sesle. AAma Bedia, bunu fark etmedi. İçeri girdi, sandıktan paket içinde duran entariyi, kolye kutusunu çıkarıp arka çantasına yerleştirdi. Oda kapısını kilitleyip çıktığında Emine hanım:

«Annene selam söyle Bedoş! Madem baban üçay tebdilhavalıymış, daha ferah bir ev arasınlar kendilerine.. O kadar insan bir odaya sığışamazsınız. Laf ta işidirim komşulardan..» dedi. Bedia, şaşırmakla birlikte, bu istekte bir kötülük sezmedi:

«Olur Emine hanım teyze, söylerim!» yanıtını verdi.

Emine hanımın evini boşaltmalarını istemesi yüzünden Memduh efendi gil yeni bir barınak bulasıya Bayram ağa'lardan ayrılmadılar. - Büyük Fatih yangını ortalığı silip süpürdüğünden çevrede müstakil ev bulamıyorlardı. Bir odalarını kiraya veren ev sahipleri de çocuklu ve kocalı kadınları evlerine sokmağa yanaşmıyorlardı. Ev bulma problemi yanında koçu kurban etme işi de başlı başına bir problem halini almıştı. Adını Sarı Gözlü koydukları koçun kurban edilmesine ne Bedia, ne Leman, ne de Halit razı olmuyorlardı. Böyle bir söz duyduklarında kendilerini yerden yere atarak ağlıyorlardı. Ne tehdit, ne yakarı para etmiyordu. Memduh efendi:

«Ama onu kurban edersek öbür dünyada rahat ederiz. O koç sırtına bindirip Sırat Köprüsü'nden kolayca giçirir bizi. Allah babanın cennetine götürür.» diyerek kutsal bir gerekçe öne sürecek olsa Bedia, olumsuz biçimde baş sallıyor, dudak büküyordu:

«Öbür dünyaya giderken kanatlarımız olacak madem, neden zavallıcığın sırtına binelim onca insan?. Uçarak gideriz cennete..» diyerek bu gerekçeyi çürütüyordu.

Başo hanım, eğitimde otoriteden yana olduğun-

dan :

«Neye bunca dildöküyorsun parmak kadar çocuklara o efendi? Vur ağızlarına birer tokat, al götür hayvanı kestir,» diyorsa da Memduh efendi bunu yapamıyordu. Kızlarını yola yatırmadan hayvanı boğazlatacak olursa, sevgi dolu yüreklerinin kendisine kapanacağını, üzüntüden belki hasta da olacaklarını hesaplıyordu. Ama işin içinden nasıl çıkacağını da, bilemiyordu.

Bereket Fatih parkına yakın otelin üst katında bir oda buldular da, bu iki problemin çözümünü sağladılar :

Hayvanı yularından çekerek otele geldiklerinde, otel sahibi, sözleştikleri biçimde sert bir yüzle dikildi karşılarına:

«Otele evcil hayvan sokamayız, yasaktır. Belediyenin emri böyle..» dedi.

Memduh efendi yapma bir üzüntüyle:

«N'apıcaz şimdi?» dedi, «Bu hayvanı sokağa mı atalım? Bir kolayı yok mu efendi? Müstakil bir ev buluncaya kadar onu barındıracak bir yer bulamaz mıyız?»

Otel sahibi :

«Buiuruz!» dedi, «Hayvanı bizim köye göndeririz, çobana veririz. Orada bakılır. Ev bulunca gider, alırsınız koçunuzu.»

Memduh efendi, ana-kıza baktı:

«Ne dersiniz? Bana iyi bir teklif gibi geliyor. Zaten hayvancık burada iyi beslenemediğinden günden güne zayıflıyor,» dedi.

Otelci, zayıflama sözcüğünü güçlendirmek için atıldı:

«Baksanıza a, sümükleri akmağa başlamış. Temiz havada bakılmazsa yakında veremden ölür bu hayvan.»

Bedia, hayvanın burnundaki sümüklere acıyan gözlerle bakarak:

«Köye gönderelim onu babacığım!» dedi. «Sarı Gözlü burada hastalanıp ölmesin. N'apalım, bir zaman hasretliğine katlanırız onun iyiliği için.»

Böylece burma boynuzlu koçu otelciye teslim ettiler. Götürülürken melemesi üzerine Bedia, koşup hayvanın boynuna sarıldı:

«Ağlama Sarıgözlü! Babacığım yakında bize bahçeli bir ev kiralıyacak. Seni arabayla almağa geleceğiz. Bu amcayla arada sırada üzüm de gönderirim sana merak etme!» dedi.

Otelci, Sarıgözlü'yü, otel hademesiyle Bayram ağa'nın kardeşi, ayyaş bir adam olan kasap Caca Cipe'ye gönderdi, o da su içirdikten sonra hayvanı dükkânın arkasındaki avluya götürüp kurban etti. Ne ki, Bedia'yı kuşkulandırmamak için, hayvanın etlerini Bayram ağa'nın evine yolladı. Orada etler Hoca tarafından kavurma yapılarak tenekelere basıldı. Memduh efendi, onları çarşıdan satın almış gibi bir hammalın sırtında getirdi otele...

Bedia, özlediği Sarıgözlü'yü görebilmek için her Cuma, köye gitmelerini öneriyordu. Ne ki babası ve annesi birer bahaneyle bu ziyareti erteliyorlardı. Sait bir külah üzüm gönderiyorlardı ona, otelciyle..

Kızının Sarıgözlü'ye olan tutkusunu başka yöne çevirebilme amacıyla Memduh efendi, parlak tüylü kara bir fino köpeği satın alıp armağan etti çocuklarına. Topaç gibi semiz bir hayvandı fino köpeği, çok ta yalabuktu. Küçük kızların kucaklarından inmiyor, ıslak diliyle yüzlerini yalıyor, onları gıdıklayıp kahkahalarla güldürüyordu. Adını Karaböcek koydukları küçük köpek, geceleri Bedia'nın ayakucunda yatıyordu. Gün ışıyınca kalkıp yüzünü yalayarak küçük kızı uyandırıyordu. Bedia, gözlerini açar açmaz onu kollarına alıyor, okşuyor, öpüyordu. Ama yataktan kalkmağa davranınca Karaböcek fırlayıp kapının yanında duran ayakkabılarını ağzıyla teker teker taşıyordu karyolanın yanına. İs-

karpinlerde sivri dişlerinin izleri kalıyordu. Bedia, okuldayken Karaböcek, sobanın arkasındaki şiltede uyuyordu. Ama küçük kızın geldiğini duyar duymaz fırlıyor, kapı açık değilse, ön ayaklarıyla tahtaları tırmalayıp havlayarak sevincini belli etmeğe çalışıyordu. Bedia, koşarak çıkıyordu merdivenleri, kapıyı açar açmaz da Karaböcek'i kollarında buluyordu. ki dost mindere oturduklarında küçük kız, okul dönüşü Acem tütüncüden aldığı karameladan birini Karaböcek'e veriyor, birini de kendi ağzına atıyordu. E-mişli bir sesle günün hesabını soruyordu Bedia Karaböcek'ten :

«Ben yokken ne yaptın bakayım? Şilteciğinin üzerinde yatıp uyudun mu? Ablacığını hiç alkına getirdin mi? Ben okuldayken hep seni özledim, Karaböcek... Hiç aklımdan çıkmadın!»

Memduh efendi, Bedia'nın Karaböcek'e sardırdığı sevgiyle yavaş yavaş Sarıgözlü'yü unutacağını umuyordu. Ama küçük kız, Cumaları gene köye gidip gitmiyecelerini sormayyı unutmuyordu:

«Karaböcek'i de birlikte götürürüz, Sarıgözlü'yle tanıştırırız. Götüreceksiniz babacığım, birbirlerini ne kadar sevecekler, »diyordu. Ama annesi babası bir bahane öne sürdüklerinde eskisi gibi direnmiyordu.

Bir Cuma günü Bedia, gene aynı soruyu sorduğunda, Başo hanım beklenmedik bir yanıt verdi :
çen hafta köyü kurtlar basmış. Birçok koyunla bir-
«Artık oraya gitmemize gerek kalmadı Bedoş. Gelikte bizim Sarıgözlü'yü de kapıp götürmüşler.»

Bedişa, şaşkın şaşkın bakarak :

«Nereye götürmüşler?» diye bağırdı.

«Nereye götürecekler, inlerindeki yavrularına.»

Küçük kız, inanmazlıkla kekeledi :

«Yo... yo... yoksa... yediler mi bizim güzel koçumuzu?»

Annesi, omuzlarını kaldırarak, başıyla evet! işa-

reti yaptı. Küçük kız, ağlamağa başladı:

«Zavallı Sarıgözlü'cüğüm! Biz seni iyi edelim diye göndermemişiz, kurtlara yem olasın diye yollamışız meğer ki köye... Kim bilir canın ne kadar yanmıştır, mee! diye nasıl ağlamışsındır...»

Başo hanım, tevekküle sığınarak:

«Boşuna ağlayıp sızlama kızım!» dedi. «Onun kaderi böyleymiş, elimizden ne gelir?»

Annesinin bu sözlerinden çok, üzgün bakışlarla mızıldanarak yüzünü yalayan Karaböcek avuttu küçük kızı. Çok geçmeden de Sarıgözlü'nün üzüntüsünü tüm unuttu Bedia. Karaböcekle alt alta, üst üste yuvarlanarak neşeli kahkahalar atmağa başladı. Gene de derste yada oyunda kurt-kuzu sözcükleri geçtiğinde onu anımsıyordu, ama üzüntülü değil, tatlı bir anı gibi...

ONSEKİZİNCİ BÖLÜM

Nado'nun İkinci Evlenmesi

Memduh efendinin üç aylık havadeğişimi izni çabuk geçti. Gülhane sağlık kurulunda Bahri Paşa yetiştirmelerinden askerihekim Şahabettin bey kendisini tanımasaydı belki Memduh efendi gene kıtasına dönecekti. Onun sayesinde çürüğe çıkarıldı, terhis oldu. Bayram ağa'nın hemşehrisi Arnavut polis müdürünün iltimasıyla da İstanbul polis örgütünde görev aldı, Şehzadebaşı karakoluna mukayyit oldu.

Yaşamlarının tutarlı bir düzene girmesi üzerine

Memduh efendi gil, bir ev satın alarak otel odasındaki eğreti yerleşimlerine son vermek istedilerse de, bunu yapamadılar. Savaş ev kiralarını olduğu kadar satılık ev fiatlarını da çok yükseltmişti. Başlarını sokacak küçük bir ev satın alabilmek için bile bir süre daha para biriktirmek zorundaydılar.

Böylece bacanaklarına ve de iş yerine yakın otel odasında iki yıl daha kaldılar. Bu süre içinde Nado Akif beyden dul kalarak baba evine döndü. Zavallı kız, kocasının o korkunç hastalıktan kurtulamayacağını anladığı zaman, geçinemediği, bundan sonra da geçinemeyeceği üvğey anasıyla bir çatı altında yaşamak zorunda kalmamak için, hastalığı kendisine bulaştırmağa çalışmış, kocasının kaşığıyla yemek yemiş, onun bardağıyla su içmişti. Ne ki, hastalık kendisine bulaşmamıştı. Çok sevdiği Âkif'i, ağzından kan gelerek, kolları arasında can vermişti. Kaynanası öz babası tarafından alınmayan dul gelinini, yedinci yas günü mevlut töreninden sonra, eşyalarıyla birlikte baba evine yollamıştı.

Bayram ağa'nın evinde dul tazeler ikileşmişti. tı, artık gülüp söyleyebiliyordu. Oysa Nado, iki gözü iki çeşme, sabahtan akşama ağlıyordu. Koca evinden getirdiği giysiler, takılar kapanın elinde kalıyordu. Bileziklerinden, yüzüklerinden bir bölümünü Kıymet ele geçirmişti. Dul taze bunları zor günler için odunluğun koğuklarında saklıyordu. Eee... Evin asıl kızı geri döndükten sonra bu çatı altında uzun süre daha barınamayacağı besbelliydi.

Kıymet, tahmininde yanılmamıştı. Başının etiin yiyen karısı Fato'nun ısrarına dayanamayarak dayısı onu. Nado'nun eve dönüşünden iik ay sonra çocuklu dul bir Arnavut bahçıvanla evlenirdi.

Başa hanım, Nado ablasını teselli edip oyalar umuduyla Bedia'yı, bir süre için Eniştelerine gönderdi.

«Ama ablamı oyalayacağım, diye sakın derslerini ihmal etmeyesin!» diye sıkı tenbih geçti.

Bedia, karaböcek'ten ayrılamadığı için onu da birlikte götürdü eniştesinin evine. Ne ki, küçük kız, okuldayken, kapıyı açık bulan küçük köpek, sokağa çıkıp kayıplaar karışmıştı. Ya birisi aşırmıştı onu, ya da hanımına bulmak için ayak izlerini koklayarak sokakta dolaşırken bir arabanın altında kalıp canvermişti. Ne biçimde olursa olsun Karaböcek'i yitirmek, Bedia'nın da uzun süre gözyaşı dökmesine neden oldu. Okuldan dönüşlerinde ablasıyla odaya kapanıp biri kocası, öbürü Karaböcek'i için ağlaşıyorlardı. Bu da Fato hanımı çileden çıkarıyordu. İçerden sürmeli kapıyı yumrukluyor, Arnavutça olarak:

«Hadi artık ağlamayı bırakın da çıkın dışarıya!» diye bağırıyordu. «Akşam oluyor, nerdeyse Bayram ağa gelecek... Ev işlerine bir yardımınız dokunmuyor, bari kardeşciklerinizi oyalayın sevabınıza... Bu kadar ağlayıp ulumak bir iyliğe değil... Babanın başını da mı yiyeceksin Nado?» İçerden yanıt gelmeyince Fato hanım söylene söylene uzlaklaşıyordu.

Bedia, teyzesinin ne dediğini anlamadığından, alçak sesle soruyordu ablasına:

«Ne istiyor teyzem?»

Nado, gözyaşlarını avuçlarını silerek:

«Ne isteyecek?» diyordu hınçlı bir sesle, «Burdan gitmemi...»

Bedia, şaşkın:

«Öyle mi söyledi teyzem?»

«Öyle söylemedi, ama onu demek istedi. Kocam için döktüğüm gözyaşlarıyla eve uğursuzluk getirecekmişim. Akif'in başını yediğim bir babamın başını da yiyecekmişim. Ne demektir bu? Çekil git evimden, demek değil midir? Kıymet buradayken her akşam, yorgun argın eve dönen babamın başu-

na mı yiyordu başının etini? Sığamıyoruz artık bu eve! diyordu. Beni bu evde fazla gördüğü için. Ben de bir dakika durmak istemiyorum, ama ne yapayım, nereye gideyim?»

Başo hanım, kızını yoklamağa geldiği bir gün Nado onu odasına aldı:

«Teyzeciğim! Bu evde rahmetli Akif'çiğim için yürek rahatlığıyla gözyaşı bile dökemiyorum. Kız evlat dul kaldıktan sonra gerçekten sığamazmış baba evine. N'olur, aracı ol, babama söyle! Kıymeti evlendirdiği gibi beni de versin birine... Kocam olacak herif bir lokma ekmek getirsin de, isterse kör, isterse topal olsun, razıyım. Akif'in kalbimdeki yerini alamaz kimse nasıl olsa,» diye yakıldı.

Başo, ağlamaktan gözleri kan çanağına dönmüş, avurtları çökmüş Nado'ya acıdı. Arnavutluktan göçmüş, Avaz köyde yerleşmiş bir memleketlisi geldi hatırına. Tata hanım, koca kaaflı oğlunu evermek için tanıdığı iyi bir kızı salık vermesini istemişti kendisinden.

Başo hanım, sırtını okşadı Nado'nun:

«Biraz daha sabret! Bir çaresine bakacağım, merak etme!» dedi.

Fatih'teki Arnavut sütçüyle haber gönderdi Tata hanıma. Haftada iki kez arabayla Meyvahoş'a sebze indiren oğlu Kadri efendi otele uğrayıp onları alsın, götürsündü köye.

Kadri efendi, cuma günü geldiğinden Bediayla Leman da anneleriyle birlikte gittiler. Avaz köye.

Tata hanım, tavuklar haşlamış, böbrekler pişirmişti konukları için. Kadri efendi de mevsim meyvalarıyla doldurmuştu sepeti. Küçük kızlar ceplerine erik koyan, kulaklarına kirazdan küpeler takan Kadri ağabeye pek ısınmışlardı. Bedia, bıcır bıcır birşeyler anlattıkça Kadri efendi, camları sarsan kahkahalar atıyordu. Kadri ağabeyleri, yemekten sonra Bedia'yla Lemanı, ata bindirip köyün içinde do-

laştırdı. Sevip okşamaları için kümesteki sarı tüylü civcivlerden tutup birer tane verdi kucaklarına. Küçük kızlar neşeli kahkahalar atarak eğlenirlerken, içerde Başo hanımla Tata hanım da evlenme işini görüşüyorlardı. Kadri efendinin anası:

«Nado hanımı görmüşüm.» diyordu, «Güzel kadın, soylu bir celep tüccarının da kızı... Dul imiş... Değil büyük kusur. Kaç gün evli kalmış zati zavallı? İsterim onu oğluma almak Başo hanım, ama bilmem ki Şamet'ler, bizim gibi bir köylü parçasına kız verirler mi?»

Başo hanım, kahve fincanını çalkalayarak dibini yudumladı:

«Sen hiç evlenmemiş oğluna dul karıyı gelin kabul ettikten sonra neye vermesinler? Orasını bana bırak sen Tata'cığım!» dedi.

Tata hanım, soylu aileden kız almanın kıvancıyla:

«Madem o kadar güvenirsin, pek âlâ Başo hanım! Ne zaman haber gönderirsen Nado hanımı babasından istemeğe geliriz bizimkiyle.»

Başo hanım, kısa zamanda ablasıyla eniştesini durumdan haberdar etti. Bayram ağa:

«Kızımın yarası tazedir, sırası değil onu evlendirmenin...» diye karşı çıkmak istediyse de iki kız kardes ısrar ettiler: Nado'nun başı bağlanmalıydı, yoksa zaavllı, gece gündüz ağlamaktan Akif bey gibi vereme karacaktı. Evlenirse gönül yarası tez günde savardı, nikahta keramet vardı.

Bayram ağa direnmedi:

«Öyleyse Nado'nun fikrini soralım! Bakalım ne diyecek.»

Sordular:

«Seni Avaz köyünden Bahçıvan Maksut ağa'nın oğluna isterler Nado... Hiç evlenmemiş bir adamdır Kadri efendi. Ne dersin?»

Nado, evin ağır karabasanı üzerinden kalkmışca-

sına derin bir soluk verdi :

«Siz münasip görmüşseniz, ben de hayır demem efendi baba.» yanıtını verdi.

Böylece Nado'yla Kadri efendinin evlenmeleri yolu açıldı.

Başo hanım, Arnavut sütçüyle haber uçurdu Tata hanıma. Üç gün sonra Avaz köyden Nado'yu resmen istemeğe geldiler. Kadri efendi, Hacı Bekir'den büyük bir kutu şeker yaptırıp yollamıştı Bayram ağa'lara. Hemen söz kesildi, nikah gfünü saptandı. Nado'nun istememesine karşın Tata hanım, ilk müruveti olduğunu ileri sürerek, oğlu için büyük bir köy düğünü yaptıracağını bildirdi.

Bayram ağanın evinde gene terziler günlerce çalışarak Nado'yu donattılar. Bedia, gelinliği prova edilirken birinci evliliiğni anımsayarak gözyaşı döken Nado'ya :

«Neye ağlıyorsun ablacığım? Bak sana ne güzel elbiseler, gelinlikler diktiriyorlar Kadri ağabim. Daha kim bilir neler alıp Avaz köye götürmüştür senin için. Onunla evlenmek istemiyorsan, söyle anneme beni versinler Kadri ağabime... Kadri ağabim kahkahayla güldüğü zaman camlar sarsılıyor. Dişleri de inci gibi beyaz.»

Nado, gözyaşiarına karşın Bedia'nın bu sözlerine güldü, kucalkayıp öptü küçük kızı :

«Sen bakma bana Bedoş'çuğum. Hem ağlar, hem giderim ben...» dedi.

Perşembe günü, üzerine kilimler örtülmüş, öküzlerinin boyunduruklarına çevreler yazmalar bağlanmış köy arabalarıyla geldiler gelin almağa. Kimseye görünmeden Bedia da bindi gelin arabasına.

Düğün alayı köyde tabancalar çifteler atılarak karşılandı. Nado'yu arabadan indirip iki yana duvar gibi uzatılmış kilimler arasından geçirerek eve soktular. Bedia da abiasının eteğine yapışarak girdi içeriye. Gelini büyük bir odaya aldılar. Nado, elpen-

ce divan duruyordu. Bedia da yanındaydı. Az sonra elinde büyük bir kama olduğu halde Kadri efendi girdi içeriye... Şayaktan yapılmış Arnavut işi bir cepken ve potur vardı sırtında. Boynuna bir çevre bağlamıştı, başına bir keçe külah geçirmişti.

Bedia, korkuyla aralarına girdi :

«Ablamı öldürecek misin Kadri ağabi? Bırak o bıçağı elinden,» dedi. Ama heyecandan kulakları uğuldayan delikanlı, geleneğe uyarak, kamanın sivri ucuyla Nado'nun yüzünü örten duvağı ortasından ayırmıştı bile... Nado'nun melekler kadar güzel, solgun yüzü meydana çıkmıştı, Kadri efendi, yüreği sevinçle çarparak kamasını kılıfına soktu:

«Korkma Bedoş!» dedi, Güzel abiani sultanlar gibi yaşatacağım Avaz köyde.»

ONDOKUZUNCU BÖLÜM

Bedoş'un Kısa Süren Yeni Tutkusu

Bedia, o yaz üçüncü sınıfa geçti.

Muhsine hocanım, karnesini verirken küçük kızın birinci sınıfa geldiği ilk günlerdekl çocuksu saflığını anımsayıp gülümsedi: Kışa hazırlık konusunu işlerken hocası Bedia'yı kaldırıp : 'Söyle bakayım! Sobanın nasıl kurulduğunu biliyor musun sen?' deyince, küçük kız, öğretmenin kendisinden birşey öğrenmek istediğini sanmış : 'Ben bilmiyorum teyzeciğim, ama izin verirseniz gidip enişteme sorayım. Hasta olduğu için işe gitmedi bugün. Sobanın nasıl

kurulduğunu o çok iyi bilir,' demişti. Sınıf öğretmeni bunu öğretmenler odasında anlattığı zaman hepsi kahkahalarla gülmüşlerdi.

Muhsine Hocanım

«Aferin Bedia! İyi dereceyle geçmişsin sınıfını!» dedi, yanağını okşadı

«Şimdi artık derse kalktığın zaman bilmediklerini eniştene sormak için izin istemiyorsundur öğretmeninden, öyle değil mi?» diye takıldı.

Bedia, iri açılmış gözlerle bakarak:

«İstemiyorum elbet Müdire hanım. O zaman çok küçüktüm, şimdi büyüdüm. Okulun kurallarını biliyorum artık,» yanıtını verdi.

İyi karne getirdiği için akşam yemeğinde babası da sevip okşadı Bedia'yı:

«Başarını kutlamak için seni bu gece tiyatroya götiüreceğim,» dedi.

Bedia, ilk kez tiyatroya gideceği için sevinçle ellerinin çırptı, zıpladı. Coşku iştahını kestiğinden yarı tok kalktı sofradan.

Başo hanım, Bedia'nın tiyatroya götürülmesine, oyuncu kızları görmesine karşıydı. Bu tür gösterilerden kız kısmı çabuk etkilenirdi. Maazallah kendi kızları da ileride oyuncu olmağa kalkarsa ne yaparlardı? Ama Bedia'nın sevincini kursağında bırakmak ta istemiyordu. O akşam için ses çıkarmamağa karar verdi. Ne ki kızının bayramlık entarisini giymesine de izin vermedi. Öğrenciye her yerde okul önlüğü daha çok yaraşırdı.

Baba-kız erkenden çıktılar yola. Şehzadebaşı'na varasıya Bedia tiyatro hakkında binbir soru sordu babasına. O da kızının bilgisini arttırmağa çalışarak yanıt verdi bu sorulara. Oyuncuların erkeğine a k t ö r, dişisine a k t r i s, oyunların acıklısına d r a m, güldürenine k o m e d i dendiğini söyledi. Perde açılınca sahneye ilkin süslü giysiler içinde k a n t o c u'ların çıkaracağını, bunların şarkı

söyleyip dans edeceklerini, ardından bir kadınla bir erkeğin d u e t t o yapacaklarını anlattı. Bundan sonra da üç perdeli dram, ya da komediler temsil edilecekti.

Şehzadebaşı kaldırımlarında bir aşağı bir yukarı kol kola yürüyen sıkma başlrı tazelere beyaz pantalon giymiş bastonlu delikanlılar birden ilgisini çekti küçük kızın. Bir süre parmağı ağzında izledi onları :

«Bu ablalarla bu ağabeyler de tiyatroya mı gidiyorlar babacığım?»

«Bilmem, belki tiyatroya gidenleri de olacaktır ama şimdilik piyasa ediyorlar.»

«Piyasa, ne demek babacığım?»

«Şey... gezinmek, dolaşmak yani...»

Bedia, biran duraksayıp yeniden sordu:

«Neye bu ağabeylerin ellerinde birer baston var babacığım? Bastonu ihtiyarlarla sakatlar kullanmazlar mı?»

Memduh efendi gülümsedi :

«Haklısın yavrum... Belki bunların da bir sakatlıkları vardır. Monşer diyorlar böylelerine. Başları sıkılı, yüzleri açık olan hanımlara da t a n g o...»

Küçük kız, daha dikkatle baktı, monşerlere, tangolara... Bu sözcükleri unutmamak için, tiyatro kapısına değin, içinden yineledi.

Tiyatro önünde çığırtkanlık yapan bando, kıyametleri koparıyordu. Küçük kız, borazan çalan adamın üflemekten gözlerinin kızarmış olduğuna, yanaklarının bir şişip bir indiğine dikkat etti. Tiyatro kapısının iki yanına iki ilan tahtası konmuştu. Bedia, tahtaya yapıştırılan ilanın üst yanındaki sözcükleri heceledi : Bu Akşam Tiyatromuzda... Ama alttaki sözcüğü sökemedi. Baş tarafı ş e h i r idi, ama sonrası, şimdiye değin hiç görmediği, bilmediği bir yazıydı. T e ş a r mı, yoksa t i ş a r mı okumalıydı? herhalde ş e h i r t e ş a r okunacaktı bu sözcük?. Ne demekti acaba? Ş e h i r t e ş a r

k a n t o c u l a r ı m ı z v e r l i n h e r... h e r-m i n e...

Küçük kız yazılanları anlamamakla birlikte okumadaki becerisini gösterme isteğiyle, bilgiç bir yüz takınarak yüksek sesle ilanı okumağa başladı:

«Bu Akşam Tiyatromuzda... şehirteşar kantocularımız...»

Babası bir kahkaha attı. Kızının bozulduğunu görerek gülüşünü sürdürmedi:

«Yazıyı öyle okumakta haklısın Bedoş,» dedi. «O iki sözcüğü bitişik yazmasalardı bu yanlışı yapmazdın. Doğrusu: Şöhret şair o sözcüklerin. Yani ünlü, dünyayı tutmuş demek. Anlayacağın kantocuları övmek istemişler. Kantocuların adları da Blanş, Verlin Hermine... Bu sonuncusu halk arasında Kör Hermine diye bilinir.»

Bedia, yanlış okuduğu sözcüğü birkaç kez içinden yinelediğinden babasına yanıt veremedi.

Tiyatro kapısında bilet kontrolunu yapan kişi, baba-kızı saygı gösterisiyle karşıladı:

«Buyurun abicim! Hoş geldiniz!» dedi, tanış gösterisiyle, «Bu mektepli hanım kerimeniz mi?»

Memduh efendi kıvanarak:

«Evet Mahmut efendi,» dedi. «Büyük kızım... Sınıfını geçmesi onuruna bu gece tiyatroya getirdim onu.»

Bilet denetçisi:

«Allah bağışlasın abicim, iyi etmişsin!» dedi, «Nerede oturmak istersiniz abicim? Ön sırada mı, yoksa locada mı?»

«Localardan iyi göremez, kızım, ön sıraya gönder bizi Mahmut efendi!»

«Başüstüne abicim!» İçeri seslendi: «Hasan! Abimizi ön sıradaki koltuklara oturtacaksın!... Buyurun abicim.»

Memduh efendi:

«Sağ ol!» diyerek içeri yöneldiği sırada Mahmut

efendi küçük kıza eğildi:

«Bu gece Leblebici Horhor ağayı oynayacağız. Eğleneceğini umarım küçük hanım!» dedi.

Bedia, yolda babasından öğrendiklerini satmak isteğiyle:

«Leblebici Horhor ağa, daram mı, yoksa komedi mi efendim?» diye sordu.

Mahmut efendi, olağanüstü bir yaratıkla karşılaşmış gibi gözlerini açarak baktı polis Memduh efendiye:

«Maşaallah! Neler de biliyormuş sizin yavru!» dedikten sonra küçük kızın sorusunu yanıtladı: «Tabi komedi... Naşit amcan altlarına işetecek gene bu akşam seyircileri.»

Babası kolundan çekip götürdüğü için Bedia, denetçiye soramadı Naşit amcanın kim olduğunu. Tiyatro salonunun büyüklüğü, kalabalığı ürkütmüştü küçük kızı. Parmağı ağzında, babasına iyice sokularak hızlı hızlı yürüdü. Oğlanın ön sırasıda gösterdiği koltuklara oturduklarında babası avucuna bahşiş koyarak oğlanı savdı. Bedia, önlerinde yukarıdan aşağıya kıvrım kıvrım uzanan kadife perdeyi meraklı gözlerle inceleyerek babasına sordu:

«Bu kırmızı kadifeden örtü nedir babacığım?»

«Tiyatro perdesi kızım!» dedi babası, «Oyuna başlarken o perdeyi açacaklar. Demin kapıda gördüğün Mahmut efendi varya, işte o açar perdeyi... Tiyotronun perdecisidir o.»

Babasının bu açıklaması üzerine Bedia, perdecinin: Seyirciyi bu akşam gene altlarına işedecek, dediği Naşit amcayı anımsadı:

«Naşit amca kim baabcığım?»

«Burada temsiller veren tiyatronun sahibi yavrum hem de baş oyuncusu. Kel Hasan'dan sonra en büyük komiğimizdir o...»

«Komik, ne demek babacığım?»

«Güldüren oyuncu, demek kızım.»

O sırada külahlar sıralanmış bir tepsiyi avucunda beceriyle dolaştıran beyaz ceketli bir oğlan çocuğu :

«Eğlencelik fıstık, çekirdek var!» diyerek önlerinden geçiyordu. Memduh efendi oğlanı çağırdı, bir külah fıstık, bir külah çekirdek aldı kızına. Bedia, kabak çekirdeğini dişleri arasında çıtır çıtır yedikçe yerine ısınıyordu. Çevresine daha rahat bakabiliyordu. Sıralarda oturan, eğlencelik yiyen ya da kahkahalar atarak konuşan seyirciler hep erkekti. Locaların kimi boştu kimisinde piyasa ettiklerini gördüğü tangolarla monşerler, üniformalı subaylar, yakaları parlak kumaştan siyah elbiseler giymiş şişman adamlar oturuyorlardı.

Çok geçmeden sahnelerin sağ yanındaki küçük kapıdan, ellerinde çalgı araçları olduğu halde orkestra takımı salona girdiler. Bunların perde önündeki boş sandalyelere yerleştiğini gören seyirciler el çıpıp ayak vurarak sevinçlerini gösterdiler. Memduh efendi, şaşkın şaşkın ne olduğunu anlamağa çalışarak etrafına bakınan Bedia'nın kulağına :

«Orkestra takımı yerini aldı. Oyuna başlayacaklar. Şu kır saçlı çalgıcı : Kemani Yorgi'dir. Orkestranın yöneticisidir. Maestro derler ona.»

Küçük kız, Kemani Yorgi, maestro, orkestra sözcüklerini birkaç kez yineleyerek baktı çalgıcılara... Kemani Yorgi'yi şakakları kırlaşmış saçlarıyle çok yakışıklı bulmuştu.

O sırada perdenin arkasındaki bir yerden zil sesi duyuldu.

«Birinci zil bu... Daha iki kez çalacaklar, sonra perde açılacak,» diye açıkladı Memduh efendi.

Üçüncü zille birlikte orkestra gümbürtülü açılış marşını çalmaya başladı. Büyük perde ortasından yarılarak ağır ağır iki yana doğru açılırken orkestra havayı değiştirdi.

Kolları çıplak, üzerinde pırıl pırıl elbiseler bulu-

non bir kantocu, zilli davulun vuruşlarına uyumlu devinimlerle zıplayarak sahneye girdi. Babası Bedia'ya kantocunun adını fısıldadı. Kör hermine'ydi bu kantocu.

Kör Hermine bir tur attıktan sonra sahnen ortasında durarak kantosunu okumağa başladı:

Bir taş attım arsaya
Vardı da gitti Bursa'ya
Zamanenin kızları
Bir okka pırasaya.

Salondan kahkahalar, Yaşa Hermine! ünlemleri, alkışlar yükseldi. Hermine şarkıdan sonra oyununu gösterdi. Omuzlarını titredip bir ayağı önde, iik eli bir birine geçmiş olarak yukarda şak şak parmak şaklatmaları, göbek atışları clkış topladı.

İkinci olarak sahneye Verjin çıktı. Onun kolları da çıplaktı, ama sarı tülle örtülmüştü. Onun kantosu daha ağırbaşlıydı:

Ufacıksın, tefeciksin tombul meleksin
Gözlerine meftun oldum, acep beni sever misin

Şarkıdan sonra o da oyununu gösterdi. Bacaklarını iki yana açıp göğdesini arkaya bükerek saçlarını yere değdirmesi çılgınca alkışlandı.

Üçüncü kez perde açıldığında kantocu hemen görünmedi sahnede. Bir süre yanlız orkestra çaldı. Neolarak, parlak siyah dekolte elbise içinde aklığı daha da belirgin düzgün çıplak kollarıyla, tülden kaden sonra kulis aralığından seyircilere sırtı dönük natlar açarak Blanş girdi sahneye. Onun görünme-

siyle çılgın bir alkış doldurdu salonu. En sevilen kantocu olduğunun bilincindeydi Blanş. Bir bantla sıkılmış, alnının üstünde kuş biçimi bir tokayla tutturulmuş sırma saçlı başını, Kleopatra gibi dik tutarak kantosuna başladı :

Dünyaya geldim gülmek İçin
Ben ağlıyorum bilmem ne için
Yetmez mi artık çektiklerim
Ah o vefasız yar için.

Bu dörtlükten sonra Blanş, kollarını yana açıp başını gözyüzüne kaldırarak: (Al canımı allah kurtulayım!) sözcükleriyle başlayan nekarata geçince, tutkun seyirciler bir yandan: 'Sen ölme anam, biz ölelim senin uğruna!' diye haykırıyorlar, bir yandan da sahneye çiçek yağdırıyorlardı. Babasıyla birlikte Bedia da alkışlıyordu Blanşı... Küçük kız büyülenmiş gibiydi. Blanşa karşı hem hayranlık duyuyor, hem kıskanıyordu onu. Böylesine büyük bir kalabalık tarafından beğenilip alkışlanmak, çiçek yağmuruna tutulmak kim bilir ne tatlı şeydi. Sınıfta manzume okuduğu zaman öğretmeniyle birlikte arkadaşların alkışlanması kendisine o kadar tatlı geliyordu ki kanatlanıp uçmak istiyordu sevincinden, içi içine sığmıyordu. Oysa bu kantocu alkışa, haykırışa aldırmadan şarkısını söylemeyi sürdürüyordu. Şarkıyı bitirip oyuna başlayınca salondaki coşku daha da arttı Kollarının devimleri, omuz ve göğüs titretmeleri öteki kantocularınkinden çok daha alımlıydı. Dans bitip perde kapandığında alkış durmadı. Babası da hem el çırpıyor, hem salondakiler gibi tepiniyordu. Perde yeniden açıldı. Blanş, elleriyle öpücükler göndererek gülücüklerle selamladı seyircileri. Bedia, onun her devinimini dikkatle izliyordu.

Kantocu, atılan güllerden birini alıp kokladıktan sonra subayların oturduğu locaya atmıştı, onlar da kendisini selamlamışlardı.

Seyirciler perdeyi iki kez daha açtırıp Blanş'ı alkışladılar. Perde son kez kapanırken orkestra, alkışları susturmak istercesine coşkulu biçimde yeni bir kanto vurmağa başladı. Perde ağır ağır iki yana açıldı. Sahne bom boştu. Seyirciler, soluklarını keserek merakla, kimin çıkacağını bekliyorlardı. Derken kulis aralığından gülünç kılıkta, göğüslerini daire biçimi sütyenle örtmüş, tülden kanatlı takma saçlı bir kantocunun sahneye fırladığını gördü küçük kız. Kantocu, davulun vuruşlarına uygun biçimde uzun adımlar atarak sahneyi dolaştı. Yürümüyor, adeta koşuyordu. Bedia, seyircilerin birden kahkahalar atarak kantocuyu alkışladıklarını: 'Naşit bu, Naşit!' dediklerini duydu. Ne biçim amcaydı bu? Neyse kadınlar gibi giyinip süslenmişti? Babasına sordu bu çelişkiyi.

«Güldürsün diye öyle yapıyor,» dedi babası.

Naşit, bed bir sesle başlamıştı kantosunu okumağa:

Çıtır pıtır mini mini
Misk kokuyor hanımeli
Gel bir parça koklaşalım
Çiçeğim soldurmam seni

Naşit'in kanto söyleyişi kadar sevinimleri de güldürücüydü.

Yangın var yangın var ben yanıyorum
Yetişin a dostlar tutuşuyorum.

dizelerini söylerken etekleriyle apışlarını yelpazeliyordu. Bu sırada Amerikan bezinden uzun paçaları bağlı donları görünüyordu. Onun bu hallerine küçük kız da tatlı tatlı gülüyordu.

Leblebici Horhor ağa oyununu izlerken de Bedia, Naşit amcanın sözlerine ve devinimlerine o kadar çok güldü ki gözleri gibi donu da ıslandı. Demek Perdeci Mahmut efendi doğru söylemişti: Naşit kadın, kızında beliren hevesleri kırmak isteğiyle:

Bedia, o haftaki oyunlarında hep tiyatroda gördüklerini tekrarladı. Kantocuların, özellikle Blanş' ın oyunu gözlerinin önünden hiç gitmiyordu. Onun gibi kanto söylemek, onun gibi oynamak isteğiyle yanıyordu. Ne ki annesi kanto söylemesine de, kontocular giib oynamasına da izin vermiyordu. Genç kadın, kıızında beliren hevesleri kırmak isteğiyle

«Bulamadı mı başka özenecek şey?» diye bağırıyordu kınayan bir sesle, «Oynayacaksan bebeğinle oyna, şarkı söyleyeceksen bebeğine ninni söyle! Kendini bilen müslüman kadın, kanto söylemez. Şanoda gördüğün o süslü püslü gavur oyuncuların hepsinde mundar bir hastalık olduğunu biliyor musun?»

Ne var ki, annesinin kötülemeleri, yüreğindeki hevesleri söndürmeğe yetmiyordu. Küçük kız, fırsat buldukça, deneylerini gizli gizli sürdürüyordu. Teyzesine gittiklerinde daha çok oynama fırsatı geçiyordu eline. Büyükler, kulaklarını dinlesinler diye, küçükleri alıp yukarıdaki kata götürmesini buyurduklarında eskisi gibi mızıldanıp yakınarak gitmemekte direnmiyordu. Hemen Halit'i, Leman'ı, kimi zaman da kocası tarfian İstanbul'a gelen Firdevs halasının oğullarını, anaç bir kuluçka telaşıyla ardına katıp yukarıki odaya götürüyordu:

«Uslu durursanız size kanto söyler, göbek atarım,» diyerek hazırlıklara başlıyordu. İskemleleri sıraya diziyor, çocukları tiyatro seyircisi gibi üzerle-

rine oturtuyordu. Sonra kendisi de kılık değiştiriyordu, entarisini çıkarıp kolsuz geceliğin üzerinden belini kalın bezden bir kuşakla bağlıyor, düğümünü ön tarafta bacakları arasına sarkıtıyordu. Teyzesinin pullu başörtüsünü omuzlarına sarıp kurdelasını bant gibi başına bağladığında kantoculara benzediği güvencesiyle çocuklara sesleniyordu :

«Şimdi oyun başlıyor.»

Küçük kız, ağzıyla üç kez zil sesini yansılayıp gene ağzıyla açılış marşını yineledikten sonra

«Şimdi perdeyi açıyorum.» diyordu. Küçükler masal dinleyen çocuksu bakışlarla izliyorlardı Bedia'nın pandomimle perde açısını. Bedia, ağzıyla yansıladığı orkestranın kanto havasına ayak uydurarak, sahne adını verdiği yerde bir tur attıktan sonra, gelip ortada duruyor, el kol hareketleriyle kantosunu söylüyor, şarkıyı bitirince de dansa başlıyordu. Ne ki, titremeleri, göbek atmaları kantocularınkine benzettiği halde boyun kırmayı ve parmak şaklatmayı bir türlü beceremiyordu. Küçük kız, bu noksanlarını sonraki tiyatroya gidişlerinde de tamamlayamadı. Kantocuların hareketlerini dikkatle izlemesine, parmaklarına o biçimi vermeğe çalışmasına karşın beceremiyordu. ünkü kantocular durmadan bir figürden ötekine geçiyorlardı.

Başo hanım, her ne kadar tiyatroyu kızının eğitimi açısından sakıncalı görüyorsa da, ağırlığını koyup Bedia'nın oraya götürmesini yasaklayamamıştı. Büyük görümcesi Firdevs hanım, kendisini uyarmıştı: Bedia'nın babasıyla tiyatroya gitmesini engellememeliydi. Küçük kız, orada babasına yak bağı olurdu. Bu sayede ağabeyi de kantocularla kırıştırmaya fırsat bulamazdı. Kendisi de büyük oğlunu, kocası olacak azgının yanına katıyordu. Çocuklar böyle zamanlarda yuvaların sigortası idiler.

Bedia'ya boyun kırma ve parmak şaklatma becerisini de Safinaz ablası kazandırdı. Teyzesinin M o-

r u m a l e è (*) adını taktığı, kendisine kuyruklu yavşaklar geçirdiği için annesinin birlikte oynamalarına izin vermediği kız arkadaşı Fethiye'yle boş arsada gizlice buluşup dertleşirken küçük kız, yeni tutkusundan söz açtı arkadaşına :

«Herşeyi yapabiliyorum da göbek atarken boyun kırarak parmak şaklatmasını bir türlü beceremiyorum, kardeş... Ne yapsam bilmem ki.» deyince, Fethiye bir an düşündükten sonra :

«Safinaz abiaya git!» dedi, «Mahallemizin gelinlik kızları arasında göbek atmada onun gibisi yokmuş. Yengeme sorarsan senin kantocular bile onun eline su dökemezlermiş.»

Bedia, bit geçebileceğini umursamadan, büyük sevinç gösterisiyle sarıldı arkadaşına:

«Yaşa Fethiye'ciğim! Hemen gideceğim Safinaz ablama... Bildiğini çok kolay öğretir o...» dedi, koşarak Asiye hanımiara gitti.

Kapıyı açan Safinaz, Bedia'yı görünce :

«Ooy... gel bakalım Uçişböceğim! Nerlerdeydin ayol?» diyerek içeri aldı küçük kızı. Mindere oturtup okulu, Avaz köydeki abiası üzerine sorular sordu. Bedia'nın sorularına kısa yanıtlar vermesini yadırgadı Safinaz. Oysa bu konular açıldığında dili düdük kesilirdi küçük kız.

«Senin bir derdin var galiba Uçuçböceğim! Keyfin pek yerinde görünmüyor,» dedi kuşkuyla.

Bedia, gözleri ışıyarak Safinaz abiasının ellerine sarıldı :

«lyi bildin ablacığım! Derdim büyük...» dedi büyük insan pozlarıyla, «Babamın sınıfımı geçmem onuruna tiyatroya götürdüğü günden beri uğraşıyorum, ama bir türlü beceremiyorum.»

«Beceremiyor musun, neyi?» diye sordu genç kız ne olduğunu kestiremiyerek.

(*) Kocabitli.

«Kantocular gibi göbek atarken boyun kırmasını, parmak şaklatmasını ablacığım. Tiyatroya her gidişimde gözlerimi dört açarak izliyorum Verjin'in, Kör Hermine'nin, Blanş'ın oyunlarını, ama bir türlü olmuyor, boynumu böyle iki yana kaydıramıyorum. Parmaklarım da onlarınki gibi şaklamıyor.»

Safinaz, gülerek avuçladı küçük kızın çenesini:

«Vah vah vah! Demek tasan derdin buydu senin. Ne büyük dert ya...»

«Fethiye dedi ki, Safinaz ablaya git! dedi. O sana öğretir, dedi. Sen öyle oyuncuymuşsun ki, kantocular eline su dökemezlermiş senin. Öyle mi Safinaz abla?»

Genç kız, yapma bir kıvanmayla:

«Öyleyimdir zahir!» dedi, sonra minderden yere indi, kollarını havaya kaldırıp bir ayağını öne uzatarak göbek attı, boyun kırdı, parmak şaklattı:

«Beceremediğin bu muydu?» dedi.

Bedoş, sevinçle el çırptı:

«Yaşa Safinaz ablacığım! İşte bunu beceremiyorum ben. Öğretsene bana da!»

Safinaz, bir saat içinde öğretti küçük kıza gerdan kırıp parmak şaklatarak göbek atmasını. Oyunun daha başka incelilerini de gösterdi. Sonra eski tülgreklerden, yemenilerden, ipekli kumaş parçalarından yararlanarak Bedia'ya bir kantocu elbisesi dikti. Küçük bir teneke sigara tablasını kumaşla sararak kantocu kemeri biçimine soktu. Parlak taşlı kırık bir klips ile pullardan yararlanarak bir de taç yaptı. Bedia'yı kantocu gibi süslerken Safinaz, bebek oynayan küçük bir kız gibi coşku duyuyordu. Genç kız, Bedia'yı giydirip süsleyince kahve tepsisini aldı:

«Hadi bakalım, şimdi artık sen de Blanş gibi oynayabilirsin,» dedi, Küçük kız, büyük bir tutkuyla Safinaz'ın kahve tepsisine vuruşlarına ayak uydurarak çıktı ortaya. Blanşın kantosunu, benzer devi-

nimlere okudu. 'Al canımı allan kurtulayım!' derken dua eder gibi kollarını yana açıp başını gökyüzüne kaldırışı kusursuzdu. Sonra dansa geçti. Tüm becerisini göstermeğe özenerek oynuyordu. Sonunda Safinaz, dayanamayıp küçük kızı kucakladı

«Nasıl, becerebildim mi abla?»

«Becerebildin de söz mü? Naşit tiyatrosunda sahneye çıkıp oynasan lokmanı bırakmaz vallahi seyirciler senin.»

«Beni de Blanş gibi alkışlarlar mı?»

«Yüreklerin içine bile sokarlar.»

O hafta sonu teyzesinde toplandıklarında büyükler, Rusya'daki devrim yüzünden kaçıp İstanbul'a gelen Beyaz Ruslar'ın Beyoğlu'nda ne tür ağlaksızlıklara neden oldukları ve barış söylentileri üzerinde rahatça konuşabilmek için gene Bedia'dan kardeşlerini yukarı götürüp oyalamasını istediler. Küçük kız bu kez Safinaz ablasının kendisine armağan ettiği kantocu kılığıyla çıkacaktı ufak seyircilerinin karşısına... Giyinmek üzere yüklüğe girmeden önce, ortaya çıktığında kendisine nasıl alkış tutacaklarını, nasıl tepineceklerini, ne zaman: 'Senin yerine bizim canımızı alsın Allah!' diye bağıracaklarını bir oyun coşkusu içinde belletti kardeşlerine.

Yüklükten giyinmiş olarak çıktıığnda sandalyelere kurulmuş olan küçük seyirciler Bedoş'u alkışlamağa başladılar:

«Yaşa kantocu Bedoş!»

«Nur ol kantocu Bedoş!»

Küçük kız, kantoyu okumağa başlayınca bağrışmalar kesildi. Ne ki, 'Al canımı Allah kurtulayım!' dizesini söylerken, teyzesinin oğulları sandalyeden indiler:

«Senin yerine bizim canımızı alsın Allah!» diye bağrıştılar. Küçük kız dans ederken de tepinerek, ıslık çalarak alkışları sürdürdüler. Çocuklar oyuna öylesine dalmışlardı ki, gürültünün sebebini merak

ederek yukarı kata çıkan büyüklerin, kapı önünde birikerek küçük kantacuyu izlediklerini farketmediler.

Bedia, oyunun sonunda yerlere kadar eğilerek seyircilerini selamlayıp yüklüğe yöneldiğinde kapı ağzında toplanmış büyükleri gördü. Firdevs halasının:

«Aferin kız! Ne güzel oynuyorsun sen...» diye kendisini kutlaması üzerine:

«A... a...» diye bir utanç çığlığı atıp kollarıyla boyalı yüzünü gizlemeğe çalışarak kaçtı, yüklüğe saklandı. Dışarıda Komiser Sadık efendinin babasına:

«Hey bacanak! Senin kız Blanşı bastıracak biraz daha büyürse, vallahi...» dediğini duydu. Ardından babasının sesi:

«Evet oyunu basbayağı da beceriyor haspam!» yanıtını verdi. Bayram ağa'nın ters ters söylendiği değdi kulağına:

«More bacanak! Bu kızı bir daha tiyatroya sakın götürmeyesin! İyi kızını kötü edersin more vallahi...»

Annesinin yanıtı da kınayıcıydı, zehir zenberekti

«Siz götürün, götürün daha bakalım bu kızı tiyatroya... Bu yaşta bozun ahlakını. Şimdi hoşunuza gider ama, ileride kantocu olursa vurursunuz kafanızı taşa, boynuzlarınız ağır geldiği için.»

Bedia, o gece yatağa girdiğinde kantoculuk bir tutkuydu yüreğinde. Sahiden o da ileride alkışlanarak çiçek yağmuruna tutulan Blanş gibi bir kantocu olabilecek miydi? Küçük kız, kendisini tiyatro sahnesinde, Kemani Yorgi'nin orkestrası önünde kanto söylerken hayal etti. Localardan, salonun dört bir köşesinden çiçekler yağıyordu. Mutlu bir yüzle gerinip yorganı boğazına doğru çektiği sırada içindeki başka Bedia:

«Hani sen öğretmen olacaktın?» diye diklendi. «Bunu herkese duyurduğunu unuttun mu? Müdire hanıma da söyledin, 'Sizin giib öğretmen olmak istiyorum efendim!' dedin. Şimdi kantocu olmak iste-

diğini duyarsa, seni gene sever mi Muhsine hocanım? 'Temiz gözlerin insan sevgisiyle dolu... Senden çok iyi kantocu olur,' der mi?»

Bedia, içinde kendi sesiyle bağıran bu küçük kız karşısında şaşaladı:

«Öğretmen olmak istemiyorum, demedim ki ben... Öğretmen olacağım elbet. Ama kanto söylemek, sahnede oynamak ta hoşuma gidiyor işte. N'apayım... Alkışlanmak öyle tatlı ki... Ben...»

Bedia, sözünün altını getiremedi, uyuya kaldı.

O yaz tiyatroya son gittiği gece Bedia'nın içinde filizlenen kantoculuk tutkusu ansızın kökleniverdi: Perde arasında babası ile Sadık eniştesi, bir yere ayrılmamasını tenbih ederek dışarıya sigara içmeğe gittiklerinde küçük kız, Kemani Yorgi ile diğer çalgıcıların girdikleri küçük kapıdan içeri süzülüp kantocularla Naşit amacayı, oyunda rol alan öteki oyuncuları yakından görme hevesine kapıldı. Az sonra kendisini kulis arasındaki bölmede buldu. Yerler çör çöple kaplı, duvarların sıvaları döküktü. Sol yandaki pis heladan gelen keskin sidik kokusu burnunu yakıyordu. Aynı kokuların, sigara dumanı ile karıştığı oda gibi yerde toplanmıştı. Naşit amca ile oyuncular ve de kantocular. Çoğu eski püskü sandalyelere oturmuşlardı. Naşit amcayla Blanş, meşinleri yırtık, içinden sarı otlar taşmış koltuklara yerleşmişlerdi Blanş elinde tuttuğu karanfilli fırıl fırıl döndürerek:

«Astas vıga (*) canımdan usanmışım Naşit ağabey... Vertnum (**) sonu yok bu işin,» diyordu bezginlikle, «Ka, seyircilerim daha kaç yıl bu sevgisini sürdürecek? Suratım züğürtlemeğe başlamışsa yuhalayıp beni şanodan kaçırtmcaccklar mı?»

Naşit amcanın tevekkülle omuzsilktiğini gördü kü-

(*) Tanrı şahittir.

(**) Yemin ederim.

çük kız, Hoşgörülü bir umursamazlıkla:

«Gülünü seven dikenine katlanır. Kimse bizi oyuncu olalım diye zorlamadı ki... Oyuncuların kaderi böyle gelmiş, böyle gider Blanş'cığım... Yakılmağa hakkımız yok,» dediğini duydu. Bedia, gördüklerinden, duyduklarından şaşkındı. Az önce çiçeğ yağmuruna tutulan kantocu Blanş bu kadın mıydı? Gözyaşlarıyla ıslanan sürmeler yanaklarına yayılmıştı. Mendiliyle yüzünü silmeğe çalışırken birden Bedia yı gördü kantocu:

«Gel bakayım küçük!... Bizi yakından görmek istedin? İşte halimiz böyle perişandır. Hiç şanodakine benzemeoruz değil mi?»

Bedia'nın parmağı ağzındaydı, yanıt vermedi. Öteki eliyle Blanş'ın boncuklarla işlenmiş elbisesini yokluyordu. Kumaşı, Safinaz ablasının yaptığı kantocu elbisesinin kumaşından iyi değildi.

Blanş sordu:

«Sen de kantocu mu olmak isteorsun?»

Kantoculuk tutkusu balon gibi sönmüş olan küçük kız:

«Hayır eefndim, ben öğretmen olacağım!» dedi.

Blanş, Bedia'nın yanağını okşadı:

«Akıllı kız olduğun cevabından bellidir ka... Senin yaşında iken bana da okuyup öğretmen olmamı söylemiş idi amıcalarım, ama ben kantoculuğu seçtim... Şimdi y e r t n u m çok pişmanım...»

Ertesi gün Bedia, Safinaz ablasının diktiği kantocu giysilerini bozup bebeklerine elbise yaptı.

YİRMİNCİ BÖLÜM

Yeni ev, Yeni semt, Yeni okullar

Silah bırakışması sonucunda İstanbul İngiliz, Fransız, İtalyan askerleri tarafından işgal edilmişti. Savaş sırasında adları ağızlardan düşmeyen, gazetelerde, dergilerde resimleri övgülerle yayınlaann Enver, Cemal ve Talat Paşalar yurt dışına savuşmuşlardı. Şimdiyse evlerde, kahvelerde, çarşı pazarda lanetle anılıyorlardı. Cephelerde evlatlarını yitirmiş analar. kocalarını yitirmiş dullar onların da rahat döşeklerinde ölmemelerini, düşman kurşunuyla yokolmalarını diliyorlardı Tanrıdan. Pek çok esnaf, dükkanlarını kapayıp evlerini satarak Anadolu kentlerine göçüyorlardı. Bu yüzden ev fiatları düşmüştü. Bayram ağa Çapa'da aşı boyalı büyük bir konak satın aldı. Döşedi, dayadı. Oraya yerleşti. Birkaç hafta sonra Şehremini'nde bacanağı Memduh efendiye de çinko kaplı güzel bir ev buldu. Paraları yetişmezse üstünü tamamlayacağını söyledi. Bunun üzerine Memduh efendi ile Başo hanım gidip evi gezdiler, çok beğendiler. Fiatı da uygundu, sahibi yüzyirmi lira istiyordu, onlar da doksanbeş lira vardı. Üst yanını Bayram ağadan ödünç alıp tamamlayacaklardı.

Evi gezdiren mahalle bekçisi :

«Beğendinizse kapora verin, başını bağlıyalım,»

dedi. Başo hanım: 'Verelim!' dediyse de Memduh efendi kesesine davranmadı:

«Dur bakalım hanım! Yarın perşembe, öğleden sonra okul yok. Bedia'yı getirelim, o da görsün... Bilirsin, sancıdır büyük kızın. Hiçbir şeyi kolay beğenmez. Eğer ev onun da hoşuna giderse o zaman söz keseriz,» dedi.

Ertesi gün söylediği saatte geldiler. Bedia, kendisinin beğenisine önem verilmesinden kıvanarak eleştirici gözlerle gezdi, dolaştı evi. Alt odanın, iki kardeşin oturabileceği büyüklükteki cumbası, mutfağın maşarabayla kolayca su alabileceği toprağa gömülü su küpü, yukarı odanın uzanınca üzüm derleyebileceği asma dallarıyla yarı örtülü pencereleri Bedia'nın evi beğenmesine neden oldu. Kapara verip bağlandılar.

Memduh efendinin becerisiyle Tapu dairesinde ferağ işi iki günde sonuçlandı. Başo hanımla Haço bir günde temizlediler evi. Memduh efendi, oteldeki eşyaları yeni evlerine taşıttı. Ne ki bunlar odaları doldurmadığından, Bedestende yok bahasına giden mezat malı eşyalardan satın aldı. Bunlarla evi döşedi, dayadı. Pencerelere, perdeleri ve de eşyayı güneşten koruyacak kara muşambadan storlar bile asmıştı.

Yeni evlerine Perşembe günü ikindi vakti göçtüler. Memduh efendi besmeleyle kapıyı açtı. Başo hanım, **ağızları süt kokan melekler kadar temiz** kuzularını öne sürdü. Kadınların değer verdiği geleneğe uygun olarak Bedia, bir elinde dolu küçük bir testi öteki elinde ayyna: Leman'sa kocaman bir somun ekmeği kucaklamış olarak girdiler eve. Memduh efendi somunu parçalayarak hepsine birer lokma ekmek verdi. Başo hanım da birer tutam tuzla, Bedia'nın getirdiği testiden bir bardak su dağıttı. Aynayı sokak kapısının yanındaki şemsiyeliğe astılar, sonra hep birlikte mutfağı, odaları dolaştılar. Bedia

her bölüme girdiğinde:

«Aman ne güzel!» diye el çırpıyor, yeni gördüğü eşyaları, perdeleri okşuyordu. Pencereleri asma dallarıyla örtülü odaya girdiklerinde Memduh efendi

«Burası sizin odanız,» dedi. Bedia'ya...

Küçük kız, üzerleri ak pikelerle örtülmüş iki yeni karyolayı görmüş, soluğu kesilmişti. Neden sonra

«Bizim odamız mı? Bu karyolalarda biz mi yatacağız?» diye bağırdı.

«Elbette siz yatacaksınız. Sağdaki büyük karyola senin, öteki de kardeşinin.»

Bedia, koşarak gitti karyolasına, pikesini okşadı, sonra bir ucundan tutup kaldırdı. Uçuşan kelebekler işlenmiş yastık başını görünce koştu, babasına sarıldı:

«Çok teşekkür ederim babacığım. Böyle bir karyolam olmasını düşlerdim her zaman.» dedi.

O sırada kapı çalındı.

Başo hanım:

«Kim acaba?» diyerek aşağıya indi, kapıyı açmadan seslendi:

«Kim o?»

«Benim, komşu hanım!» dedi dışardan bir kadın sesi.

Başo hanım, kapıyı açtı.

Başına aceleyle yeldirme atmış, elinde sini tutan, gözlerinden Tatar olduğu anlaşılan bir kadındı:

«Ben karşıki evde oturuyorum. Adım Seher... Mahallemize hoş geldiniz. Bu siniyi alın! Mahallemizde âdettir, ilk akşam yemeğini biz komşular hazırlarız,» dedi.

Başo hanım utanarak aldı siniyi:

«Çok teşekkür ederim komşum. Tanrı bu iyiliğinizi karşılıksız bırakmasın,» dedi, sonra kendisi de adını söyledi:

«Beni adım da Başo Hatice... Hangisi kolayınıza

gelirse onu kullanırsınız.»

«Hatice hanım, daha kolayıma gelecek komşum.» dedi Seher hanım, «Evi sizin satın almış olmanıza çok sevindim. Hatice hanımcığım. Güle güle oturursunuz inşallah. Beyiniz Polismiş. Demek ki bundan böyle itten uğursuzdan korkumuz olmayacak beyinizin sayesinde.»

Gitmeğe davrandı:

«Ayokta bıraktım sizi komşum. Eve yerleştiğinizde gelirim ziyaretinize. Hadi, afiyetle yiyin soğutmadan.»

Aşağıya inmiş olan Memduh efendi ve çocuklar ilgiyle toplandılar Başo hanımın siniyi koyduğu masanın çevresinde. Genç kadın açıkladı:

«Karşı komşumuz akşam yemeğinde yiyelim diye getirmiş bunları. Adı Seher hanımmış. İyi komşular edindik galiba... Ne demişler: Ev alma, komşu al!»

Memduh efendi:

«Karnımız acıkmıştı zaten, ne iyi... Bakalım neler yapmışlar.» dedi, kalaylı sahanların kapaklarını birer birer açtı. Birinde dört parça kızarmış palamut balığı, birinde düğün çorbası, birinde şehriyeli pilav, kasede ise üzümle karışık kayısı hoşafı, vardı.

«Oh, sağ olsun komşularımız. Sayelerinde yeni evimizin ilk akşamında tatlısı tuzlusuyla iyi bir şölene konduk.»

Memduh efendi:

«İznin olursa balıkları gâvur etmeyeyim hanım,» diyerek getirdiği küçük rakı şişesini de açtı.

Gülüp söyleyerek yediler yemeklerini. Rakının etkisiyle dili çözülen Memduh efendi, savaş öyküleri anlattı bir biir ardı sıra. Bedia, at canbazı olan emir erinin, Arap şıhlarından biriinn en sevdiği atını, kuyruğunu kesip, dilini bağlıyarak nasıl gözleri önünde kaçırdığını ilgiyle dinlediyse de ikinci öyküde gözleri kapanmağa başladı, masaya yumuldu. Leman'ı çoktan yatırmışlardı. Bedia'yı da kucağında götür-

dü babası yatağına. Entarisini soyup yatırdı:

«Yeni yatağında iyi uykular!» dedi. Küçük kız babasına gülümsedi: «Size de.» dedi, sonra sağına dönüp elini yanağı altına koyarak uyumağa hazırlandı. Babası usulca kapıyı örttü.

Memduh efendi, kızını Saraçhane'deki Çelebi Sultan Mehmet İnas okulundan alıp evlerine yakın bir okula yazdırmak istediyse de Bedia şiddetle karşı çıktı buna:

«Ben okulumdan da, Muhsine hocamdan da ayrılmam!» dedi.

«Ama ayrılman lazım yavrum! Saraçhane çok uzak buraya. Kışta kıyamette tek başına nasıl gider gelirsin o okula? Çoğu günler karakolda nöbetçi kaldığım için sana nasıl göz kulak olurum?»

«Ben yalnız gidip gelmiyorum ki okula... Muhsine hocanımla birlikte gidip geliyorum. Onların evleri de şuracıkta, Denizaptal camisinin yanında.»

Bedia'nın bu açıklaması üzerine babası direnemedi

«Hele bir süre eski okuluna git bakalım... Bu işi sonra gene düşünürüz.» dedi. Böylece küçük kız Saraçhane'deki okulundan ayrılmadı. Sabahları erkenden, bir elinde sefer tası, arkasında çanta, evden çıkar, Denizaptal camii önüne gidip Muhsine hocanın gelmesini beklerdi. Muhsine hocanım, avlu duvarını döner dönmez:

«Günaydın Bedoş!» diye selamlardı küçük kızı. Bedia da

«Günaydın hocanım!» der, koşarak yaklaşır, taşımak için, derisi eskimiş çantasını Muhsine hocanımın elinden alırdı. Okul arkadaşları içinde bu çantayı taşıma imtiyazının salt kendisine ait olduğunu bilmek son derece mutlu ederdi küçük kızı.

Yola koyulduklarında Muhsine hocanım, gece iyi uyuyup uyumadığını sorardı Bedia'dan. Bu soru üzerine küçük kızın gördüğü düşleri anlatacağını bilir-

di. Bedia'nın coşkuyla ve de hayal gücünün tüm yeteneklerini kullanarak olmayacak düşler uydurması çok hoşuna giderdi Muhsine hocanımın.

Küçük kız, kimi zaman evde babasıyla Bayram ağanın ya da Sadık efendinin konuşmalarından anlayamadığı yerleri sorardı:

«Sadrazam Talat Paşa çok namuslu, çok doğru bir adammış madem, neye onu indirmişler de çanak yalayıcı paşalardan birini sadrazam yapmışlar?»

Muhsine hocanım, o günkü parti kavgalarını küçük kıza anlatmanın bir yararı olmayacağını düşünerek:

«Herhalde padişahlar doğru sözlü, doğru özlü paşalardan hoşlanmıyor olmalı Bedoş. Tevekkeli doğru söyleyeni dokuz köyden kovmamışlar,» yanıtını verirdi.

«Ya Mondros mütarekesi nedir hocanım? Bir çeşit boyunduruk mu? Yoksa tasma mı?»

«Nerden çıkardın bunu Bedoş?»

«Sadık eniştem dedi ki hocanım, 'Mondros mütarekesiyle bağladılar boynumuzu' dedi, 'Şimdi rahatça her istedikleri yeri işgal ediyor düşmanlarımız. dedi.

Muhsine hocanım içini çekti:

«Doğru söylemiş enişten... O mütareke, yani silah bırakışması, boyunduruktan da beter yavrum. Elimizi kolumuzu bağlıyan bir esirlik zinciri. Limni adasının Mondros limanında imzalattılar o silah bırakışmasını bize. Aslında silahı yenilen tarafa bıraktırırlar, yenen tarafın istediklerini kabul etmek koşuluyla tabii.»

Dönüşlerinde yangın yerlerinden kestirme bir yol izleyerek Muhsine hocanımın bahçeler arasındaki tek katlı ahşap evine gelirlerdi. Hocanım bu evde ihtiyar annesiyle birlikte otururdu. Yaşlı kadın; 'Yorulmuşsunuzdur!' diyerek kızıyla öğrencisine kuyu ba-

şındaki asma çardağı altında yer gösterir, o gün yaptığı kurabiyelerden, gözlemelerden ikram ederdi. Makedonya göçmenlerinden olan yaşlı kadının m e k i k dediği çör'otu serpili bu gözlemeleri Bedia büyük bir iştiha ile yerdi. Yaşlı kadın, bahçede yetiştirdiği marullardan, soğanlardan toplar, kuyudan çektiği soğuk suyla yıkar temizler, sonra sicimle bağlıyarak Bedia'ya verirdi:

«Anneciğin bunlarla salata yapsın, akşam yemeğinde yersiniz,» derdi.

Bir gün okuldan dönerlerken Bedia, Muhsine hocanımın yol değiştirdiğini fark etti:

«Neye bu yola saptık hocanım?» diye sordu.

Muhsine hocanım açıkladı:

«Ben Çapa'da bir toplantıya katılacağım Bedoş. Yangın yerlerinden yalnız başına gitmeni istemediğim için Çapa'ya kadar seni de birlikte götüreceğim.»

Bedia, toplantıyı eğlence sanıp hocanımın kendisini de götüreceğini umarak sordu:

«Nişan mı, düğün mü var orda hocanım?»

Muhsine hocanım bir kahkaha attıktan sonra:

«Hiç güleceğim yoktu, güldürdün beni gene böcek!» dedi. «Oysa yüreğimiz kan ağlıyor bu günler... İzmir'e Yunanlılar asker çıkaracakmış. Bu toplantıya tüm kadın öğretmenler gelecek. İzmir'in işgaline karşı nasıl direneceğimizi görüşeceğiz.»

Tramvay caddesine inmişlerdi. Muhsine hocanım ilerideki büyük binayı göstererek:

«İşte şu binada toplanacağız,» dedi.

Küçük kız, ilk kez gördüğü bu büyük binanın ne olduğunu merak etmişti:

«Burası nedir hocanım, hastane mi?»

«Hayır yavrum! Darülmualimat (*) okulu.»

Bedia okulu anlamıştı ama, darülmualimat söz-

(*) Kız öğretmen okulu.

cüğünü hiç duymamıştı. Sordu :

«Darülmualiimat ne demek hocanım?»

«Kız öğretmen yetiştiren okul demek. Ben burada okuyup öğretmen olmuştum. Birkaç yıl sonra sen de inşaallah oraya girer okursun, öğretmen olup muradına erersin!»

Bedia, şimdi tutkuyla inceliyordu okulu. Acaba kendisi de bu okulda gerçekten okuyabilecek miydi? Ne mutluydu kim bilir şimdi orada okuyan ablalar? Böyle bir okulun öğrencisi olsa, insanın herhalde başı gökyüzüne değerdi. Ne kadar büyük bir binaydı Çapa kız öğretmen okulu. Kendi okulları altı derslikiiydi. Kim bilir bu koca okulda kaç derslik vardı...

«Bu okulun ne çok penceresi var hocanım. Derslikleri bizimkinden hem çok, hem büyük olmalı.»

Muhsine hocanım :

«Evet, öyledir, ama bütün odalar derslik değil. Derslikler alt kattadır. Okulun üst katları okula, Öğretmen olmak isteyenleri ders yılı başında sınava sokarlar. Kim başarırsa sınavı, o girer okula... Onun için derslerde gözünü dört açmalısın. O sınavı kazanmak istiyorsan.»

Okulun önünde durdu Muhsine hocanım!

«Hadi sana uğurlar olsun Bedoş,» dedi, «Ama tramvaylara, arabalara dikkat et. Hadi, gözümün önünde bir koşu yolun karşı tarafına geç! Sonra da kaldırımdan ayrılma, olmaz mı? Cumartesi (*) gününe kadar hoşça kal Bedoş!»

Küçük kız :

«Siz de hoşça kalın hocanım!» dedi, koşarak yolun karşı kaldırımına geçti. Muhsine hocanım, öğrencisi yolu aşıncaya değin arkasından bakmıştı. Küçük kızın güvenli yere ulaştığını görerek el salladı, sonra okulun büyük kapısından içeri girdi.

(*) O yıllarda hafta başı Cumartesi idi.

Cumartesi sabahı buluşup okula giderlerken Muhsine hocanım coşkuyla anlattı Cuma günü Sultan Ahmet Meydanında yaptıkları protesto toplantısını. Halide Edip hanımın ateşli konuşmasından aklında kalan etkin tümceleri de, küçük kızın anlayacağı biçime sokarak dile getirdi. Ne ki, Saraçhane'ye yaklaştıklarında Hademe Hasan ağa, kireç gibi sararmış bir yüzle karşıladı kendilerini:

«Ben de size geliyordum Müdire hanım. Sabaha karşı okulumuzda yangın çıktı. İtfaiyeye haber verdik, ama onlar gelinceye dek ateş her yanı sardı. Koca İnas okulu cayır cayır yanıyor Müdire hanım.»

Okulun çevresi kordon altına alınmış olduğundan daha fazla ilerleyemediler. Binadan kızıl yalımlar savrulan duman karışımı sıcaklık yüzlerini yalıyor-yükseliyordu. Gökyüzü duman içindeydi. Rüzgârla du. Yangın kısa zamanda okulla birlikte çevresindeki birkaç evi de silip süpürdü.

Milli Eğitim Müdürlüğü, Nümune-i Irfan okulu karşısındaki konağı döşetip kapısına Çelebi Sultan Mehmet İnas Okulu levhası astırıncaya değin öğrenciler evlerinde kaldılar. Memduh efendi bu durumdan yararlanarak kızını yakın bir okula yazdırmayı istediyse de Bedia gene direndi. Hocalarını seviyordu, onlardan ayrılmayacaktı.

Oysa Bedia, öğretmenin çantasını yeniden taşıma mutluluğuna kavuştuğu gün Muhsine hocanım

«Bedoş!» dedi, «Yeni okulumuz derme çatma... Tatile kadar çaresiz orada öğretimi sürdüreceğiz, ama gelecek yıl başka okul aramalıyız kendimize. Beni Kocamustafapaşa'daki inas okuluna verecеklerini sanıyorum. Sen de babacığına söyle! Dersyılı başında tastiknameni alsın, seni Çapa tatbikat okuluna yazdırsın. Darülmuallimatın hemen arkasında, çok güzel bir okuldur. Çapa'daki öğretmen adayı ablalar oraya gelip ders vermenin usullerinin öğrenirler.»

Küçük kız, akşam eve geldiğinde babasına üz-
gibi bir acı duydu yüreğinde:

«Çok uzak mı Kocamustafapaşa Şehremini'ne hocanım? Ben de oraya yazılsam, olmaz mı?»

Muhsine hocanım, gözleri ıslanarak:

«Ben de senden ayrılmak istemem Bedoş'cuğum, ama olmaz. Ömrün yollarda geçer. alışmağa vakit bulamazsın. Senin için en iyisi, Çapa Tatbikat okuluna yazılmaktır. Orada okursan, darülmuallimat'a girme şansın da artar. Çünkü Çapa'ya giriş sınavlarını yapanlar, çoğunlukla Tatbikat okulu öğretmenleridir,» dedi.

Küçük kız, sanki o anda hocanımdan ayrılacakmış gün bir yüzle Muhsine hocanmın önerisini anlattı

«İstediğiniz oldu işte babacığım. Gelecek yıl Tatbikat okuluna yazdırırsınız beni.» dedi.

İkinci kardeşe gebe olan annesinin ağırlaşması, babasının bir süre geçici olarak Nişantaşı karakolunda çalışması yüzünden Bedia, Çapa Tatbikat okuluna yırmibeş gün geç yazıldı. Yeni sınıf arkadaşları içinde hiç tanışı yoktu. Kendisine yakınlık gösteren kızlardan biri:

«Okula geç gelmekle hiç iyi etmedin kardeş.» Derslerde epi ilerledik. Türkçe öğretmenimiz Sıdıka hocanım, Allahın gazabıdır. K a r a B e l a adını tahtaya vurur. Kimi zaman sınıfı sıra dayağına cevap veremedin mi yandın. Saçından tutup kafanı takmışlar bizden önceki ablalar ona. Sorusuna çeker.» dediğinden Türkçe dersine girdiklerine yüreği küt küt atıyordu küçük kızın.

Sıdıka hocanım, ince uzun yapılı, iri gözlü, gözlerinin akı bile kara görünen kara derili bir kadındı. Duvarı boydan boya kaplıyan karatahta'nın yanındaki kürsüye oturur oturmaz:

«Yeni konumuzu geçmeden önce, geçen derste öğrendiğimiz Terkib-i tavsifi (*) konusunu birkez da-

---

(*) Sıfat tamlaması.

ha hatırlayalım. Kim söyleyecek Arapça terkib-i tavsifiye bir örnek?» diye sordu.

Sınıfta bir tek parmak kalkmamıştı. Bedia, Muhsine hocanımın geçen dersyılı sonunda bu konuyu işlediğini anımsadı. Örnek te biliyordu, ama sınıfa yeni gelmişti. Sıdıka hocanımdan da korkuyordu.

Kimsenin parmak kaldırmayışına sinirlenmişti Sıdıka hocanım :

«İçinizde bir bileniniz de mi yok?» diye bağırdı ıslıklı bir sesle... Bedia, hocanımın, kimse yanıt veremiyor, diye kızdığını anlamıştı. Ya şimdi sınıfı sıra dayağına yatırırsa?

Küçük kz, bu korkuyla parmağını kaldırdı.

Sıdıka hocanım, arka sıradaki parmağı gördü. Aynı kızgın sesle :

«Evet, kalk ta söyle bakayım,» dedi.

«Arapça terkib-i tavsifi'ye iki örnek biliyorum efendim : Haticetül kübra... bir de Medinetüz Zehra...»

Sıdıka öğretmen yumuşamış bir sesle :

«Aferin küçük!» dedi. «Bir sen çalışmışsın demek.» Gözleri uzaktan iyi seçemediği için. «Şöyle gel yanıma da yüzünü iyice göreyim,» dedi.

Bedia, sıradan çıkıp öğretmen kürsüsüne doğru yürüdü. Yüreği gene çarpıyordu, ama sevinçliydi.

Sıdıka öğretmen, küçük kızı daha önce hiç görmediğini fark etti:

«Sen yeni mi geldin sınıfa yavrum?»

Bedia, başını salladı

«Evet efendim!»

«Daha önce hangi okulda okuyordun?»

«Çelebi Sultan Mehmet inas okulu'nda efendim.»

Sıdıka hocanım, not defterinin sayfalarını karıştırarak :

«Belli,» dedi. «Mutlaka Muhsine hocanım okutuyordu sizi, öyle değil mi?»

«Evet efendim, Muhsine hocanım okutuyordu.»

«Adını, numaranı söyle bakayım kızım!»

«İkiyüzoniki Bedia Memduh efendim.»

Sıdıka hocanım deftere yazdı:

«Teşekkür ederim yavrum. Geç, otur yerine!»

Böylece daha ilk geldiği gün sınıf arkadaşları da, Sıdıka hocanım aracılığıyla öğretmenler de Bedia'yı tanıdılar. Küçük kız, ödevlerini günü gününe hazırlayarak bıraktığı bu iyi izlenimi sürdürmeyi becerdi.

YİRMİBİRİNCİ BÖLÜM

Küçük Kızlara Bir Oğlan Kardeş

Öğretmenlerin müzik derslerinde:

Neşeden nişan yok hiç gönüllerde
Hepsinin üstünde bir siyah perde
Anne çocukların artık uyandı
Söyle İzmir nerde, Edirne nerde

gibi ulusal duyguları dile getiren marşlar öğrettikleri günlerde bir akşamüstü Memduh efendi, ağzı burnu kan içinde eve geldi. Ayağı odadaki cumbada oturup gelen geçenleri sehrederken öğrendiği yeni marşı söyleyen Bedia, babasının geldiğini görünce fırladı. Kapıyı açmağa giderken, mutfakta yemek pişiren annesine seslendi:

«Babam geldi anneciğim!»

Küçük kız, kapıyı açtı. Burnundan akan kanı mendiliyle silmeğe çalışan babasına

«N'oldu size? Düştünüz mü yoksa babacığım?» dedi.

Memduh efendi:

«Bir şeyim yok yavrum! Yorgunlukta olacak, burnum kanadı.» dedi. Oysa yukarı kata çıkıp soyunurken işin aslını karısına anlattı:

«İngilizler bugün İstanbul'u resmen işgal ettiler, hanım. Söylendiğine bakılırsa Mebusan meclisini dağıtmışlar. Birçok karakolları, kışlaları basmışlar.

Elerimizi acımasızca süngülemişler. Bizim karakola da bir manga İngiliz askeri geldi. Ben, Yunan asıllı bir İngiliz erinin saldırısına uğradım. Bereket başlarındaki çavuş fan fin edip saldırganı durdurdu, yoksa niyeti bozuktu herifin.»

Birkaç gün işe gitmedi Memduh efendi. Komiser bekçiyi gönderip çağırtmasa daha da gitmeyecekti. Karakolda masasına oturduğunda kendisini eskisi gibi rahat hissetmiyordu. Sık sık İngiliz, Fransız, İtalyan inzibat subayları, denetleme göreviyle uğruyorlardı karakola. Gözaltında tutulmak huzurunu kaçırıyordu. Nöbetçi kaldığı geceler sarhoş erlerin baskın yapabilecekleri varsayımıyla, tabancasını yastığı altına koyarak yatıyordu. Saldırganlarla vurulmadan ölmeği haysiyetsizce bir davranış sayıyordu. Karakolda nöbetçi kaldığı bir gece, sabaha karşı yattığı odanın kapısı hızlı hızlı dövüldü. Memduh efendi, tabancasını yastığın altından alarak doğruldu, kapı sürmeliydi.

«Kim o?» diye seslendi.

Bekçi Ahmet efendinin sesi

«Benim Memduh abi...» dedi, «Hanım yengem sancılanmış.»

«Anladım, giyineyim, geliyorum.» yanıtını verdi Memduh efendi.

Genç adam, tabancayı yastık üzerine bırakarak kalktı, çabucak giyindi, palaskasını bağladı, tabancasını alıp kılıfına soktu. Kapının sürmesini çekti.

Bekçi Ahmet efendi, oturmakta olduğu kapı önündeki iskemleden saygıyla doğruldu.

«Ebe hanımı çağırmamışlar mı?» dedi Memduh efendi.

«Ben gittim çağırmağa, ama ebe hanım evinde yoktu, başka bir doğuma gitmiş, öğleden önce gelemeyecekmiş.»

Memduh efendi, başını kaşıdı:

«Şimdi ne yapacağız Ahmet Efendi? Başka bir

ebe biliyor musun?»

«iBliyorum Memduh abi... Bizim mahallede Hafize teyze var. İyi ebedir.»

Memduh efendi bir an ne yapacağını tasarladı:

«Sen git, Hafize hanıım al, bizim eve götür. Ben de Polis Şevki efendinin evine uğrayıp onu nöbete çağırayım, hemen gelirim.»

Başo hanım, öğleye doğru, Bedia'yla Leman'a oğlan kardeş dünyaya getirdi. Gürbüz, kıpırdak, kara saçları ışıl ışıl bir oğlandı evin yeni bireyi... Babalarıyla birlikte Bedia da, Leman da beşiğin başından ayrılmıyorlardı. Annelerinin itirazına aldırmadan ak yaşmağı kaldırıp kaldırıp yüzüne bakıyorlardı. Bedia:

«Ne de tatlı uyuyor, değil mi babacığım?» dedi.

«Elbet uyuyacak,» dedi babası, «Kaç saatlik yoldanu geldi yavrucak. Çok yorulmuştur.»

«Onu leylek getirdi, değil mi babacığım?»

Memduh efendi gülümseyerek:

«Ben görmedim, ama ebe nine öyle söyledi. Koca bir torba içinde getirmiş onu iki koca hacı leylek. Çünkü çok ağırmış kardeşiniz.»

Komşularının dişi kedisini avluda doğururken gören Bedia, doğum üzerinde gerçek bilgisi olmasına karşın, babasının açıklamasına katıldı:

«Torbanın iki ucundan gagalarıyla tutup salıncakta salar gibi sallamışlardır onu getirirken, Gökyüzünde böyle sallanmak kim bilir ne hoştur. Ama leyleklerin beni nasıl getirdiklerini hiç anımsamıyorum.»

Babası, başını okşadı Bedia'nın:

«O zaman oğlan kardeşin kadar ufaktın, nasıl anımsarsın?»

Küçük kız, birden aklına gelmiş gibi sordu:

«Ha, sahi, kardeşimizin adını ne koyacaksınız babacığım?»

Memduh efendi, omuzlarını kaldırdı:

«Bilmem? Gene kızımız olacak diye erkek adı hiç düşünmedim. Annene soralım bakalım. Hu! Sen ne ad konulmasını istiyorsun oğlumuza?»

Başo hanım, en sonu kocasına erkek çocuk doğurmanın mutluluğu içinde yüzdüğünden ad seçme hakkını erkeğine bağışladı:

«Babamızın beğeneceği adı.» yanıtını verdi.

Memduh efendi düşündü:

«Oğlumuzun ileride yiğit biri olmasını isterim, adı da kendisine yakışmalı... Onun için aceleye getirmeyelim, ona yaraşacak bir ad arayıp bulalım.» dedi.

Memduh efendi, iki gün düşündükten sonra oğluna, Fatih beyin adını vermeyi uygun buldu.

Leman'ın küçük Fethi'yi kıskanmasını önlemek için Başo hanım, yavrusunun her kundağını açışında, göstermeden avucuna bir karamela koyuyor:

«Gel ablası, gel bak! Sana kardeşçiğin gene şeker getirmiş» diyordu. Leman kağıdını soyup şekeri ağzına atınca kardeşinin yanaklarını okşuyordu:

«O cici kardeş, o tatlı kardeş! Bana sonra gene şeker getirecek misin?» diyordu.

Bir hafta süreyle Fethi'nin her gün sabah akşam birer karamela getirmesi küçük Leman'da, kardeşinin bir şekerci dükkanı olabileceği sınısını uyandırdı. Bir gün Fethi'nin avucundan karemalayı alırken sordu:

«Cici kaydeş! Senin dükkanın neyde? Söyle de ben gidip alayım şekeyleyi. Sen boşuna oyaya kaday gidip yoyulma!» dedi.

YIRMİİKİNCİ BÖLÜM

En Azından Kaymakam Olmak Varken

İstanbul'un resmen işgali üzerine Kemal Paşa Ankara'da yeni bir meclis toplamış, yeni bir hükümet kurmuştu. Yeni yönetim Anadolu illerinde görev yapacak pek çok insana gereksinme duyduğundan ajanlar aracılığıyla İstanbul'dan adam ayartıp Ankara'ya kaçırtıyordu.

Kasımpaşa'daki Taka reislerinden biri, sarhoşluk yüzünden karakol bodrumuna hapsedilen Tavilzada vapurunda kamarotluk yapan yeğenini kurtarmak için Kasımpaşa karakoluna geldiğinde kendisine itibar, yeğenine anlayış gösteren Komiser Sadık Efendiye:

«Ha sen çok iyi bir adamsın da, komiser bey.» dedi. «Neden burada itin uğursuzun arasında çürüyesun?... Ha niçin savaşmaysın Anadoli'ya da?»

Sadık efendi, içtiği sigaranın dumanı gözlerini yaktığından, gözkapaklarını kırıştırarak:

«Oraya savaşırsam, ne geçecek elime? Polis müdürü mü yapacaklar beni?» dedi alayla.

Sürmeneli kaptan, aynı ciddi konuşma biçimiyle:

«Polis mudirinin lafi mi olur da? En azindan Nahiye mudirliği, kaymakamlik bekley seni orda. Bu işler için senin gibi adamları mumla arıyorlar da... dedi, el sıkıp ayrılırken de ekledi: «Duşun buni komiser bey... Eğerçe bir gün citmeğe karar verirsen ha bu yeğenimin de, benim da yardımımız do-

kanır, bizi ara!»

Sadık efendi, izin günü Galatasaray Balıkpazarı'ndan kıvırcık salata, turp, iki okka uskumru, yarım okka helva alarak karısı ve çocuklarıyla kayınbiraderi Memduh Efendiyi ziyarete gitti. Başo hanımla görümcesi, çocukları üst kat odaya kapayarak mutfağa girdiler. Başo hanım çabucak yapılabilecek mezeleri, taratorlu salataları, omleti hazırlarken, Firdevs hanım da mangal ızgarasında balıkları pişirdi. Yarım saat içinde taşlıktaki masayı, Çiçekpazarı meyhanecilerini kıskandıracak biçimde donattılar. Kocalarına afiyet bal olsun! dileğinde bulanarak küçük odada çocuklarına doyurmağa gittiler.

İki erkek, birbirlerinin onuruna kadeh kaldırarak içmeğe başladılar. Kapalı yerde içtiklerinden çabuk keyif oldular. Sadık efendi, gizemli bir yüzle kadehini eline alarak:

«Şimdi de Bünyan Kaymakamı Sadık bey onuruna içelim!» dedi.

Memduh efendi kadehini kaldırdı

«İçelim içmesine, ama kim bu B ü n y a n K a y m a k a m ı S a d ı k B e y?» diye sordu.

Sadık bey, yerinden kalkıp selam vererek

«Bendeniz cennet kuşu!» dedi, kayın biraderinin şaşkınlığıyla eğlenerek ekledi: «Neye öyle donup kaldın yağu? Eğer istiyorsan seni de Develi'ye Kaymaakm yaparız. Kayseri'nin en zengin ilçesidir orası.»

Bu şakadan sonra Komiser Sadık efendi, taka reisinin söylediklerini, duyduğu başka söylentilerle zenginleştirerek kayın biraderine aktardı ve Anadolu'ya geçmelerini önerdi. Polis Memduh efendi, İngiliz inzibat subaylarının taşkınlıklarından yıldığı için eniştesinin önerisini yürekten benimsedi. Şansına, becerisine de güveniyordu. İki genç adam kalkıp el sıkışarak Tavillerin İnebolu'ya uğrıyacak ilk

vapuruyla Anadolu'ya geçmeğe karar verdiler. Kaçış planını taka reisinin de yardımıyla Komiser Sadık efendi düzenleyecekti.

Memduh efendi, ancak hareket günü açtı kararlarını karısına. Onun direnmesini önlemek için de:

«Ya Bucak Müdürü, ya kaymakam olacağız Anadolu'ya geçersek,» dedi. Oysa Başo hanım, bu kaçış kararını müjde haberi gibi karşıladı. Şehzadebaşı karakoluna yapılan baskından beri yüreği hiç rahat değildi. Her gün kocasının başına bir hal geleceğinden ya da adalara sürgün gönderileceğinden korkuyordu.

«Hakkımızda hayırlı olsun!» diyerek burnunu çeke çeke kocasının çamaşırlarını hazırlamağa girişti.

Memduh efendi çantasını alıp yola çıkarken karısıyla vedalaştı, sonra en küçüğünden başlayarak çocuklarını öptü. Bedia'ya :

«Benim yokluğumda anneni üzme, kardeşlerine iyi bak!» dedi.

«Merak etme babacığım!» yanıtını verdi Bedia, «Öğretmen olacağımı biliyorsunuz. Kardeşlerime iyi bakacağımdan kuşkunuz olmasın!»

Komiser Sadık efendi ile kayın biraderi Memduh, kendilerini kaçak silah ve m i l l i c i arama görevlisi göstererek bindiler Tavilzade vapuruna. Aynı amaçla gelmiş olan İngiliz deniz piyadesi İnz. çavuşları bile kuşkulanmadılar onlardan. Hatta pis kokan, ufunetli anbarlarda arama yapmayı onlara bırakarak selam verip ayrıldılar vapurdan. Taka reisinin kamarot yeğeni, gemi demir alırken onları, tüccar eşyası arasında önceden hazırladığı bölmeye gizledi. Karadeniz Boğazı'ndan çıkıncaya kadar orada kalacaklardı. Büyükdere'de ya da Rumeli Kavağı önünde son kez İngiliz kontrolünden geçerdi çünkü gemi. Ne ki, iki kaçak, Karadeniz'e açıldıktan sonra da anbardaki yerlerinden ayrılmadılar. İngiliz destroyerlerinin Karadeniz'de de vızır vızır

dolaşıp vapurları, takaları durdurup arama yaptıklarını biliyorlardı.

Üç gün sonra Tavilzade vapuru Inebolu limanında demirledi. İki kaçak, kendilerini bekleyen ikbale doğru kanatlanma sevinciyle karaya ayak bastıklarında askeri inzibatlarla sivil polisler yollarını kestiler:

«Elinizi kolunuzu sallayarak nereye böyle, kanlı avcının tazıları?» dedi sivillerden komiser olanı. Böyle karşılanacaklarını ummadıklarından iki bacanak bir an bakıştılar birbirlerine, sonra Sadık efendi:

«Biz silahımızla Mustafa Kemal Paşa'nın hizmetine girmeğe geldik,» dedi kekeleyerek.

Sivil komişer, kaşlarını çatarak sordu:

«Elinizde m ı l l i c i olduğunuza dair kâğıt var mı?»

Sadık efendi de, Memduh efendi de salt bakışlarını geri atarak olmadığını belirttiler.

Sivil komiser:

«Yok ha?» diye sarıldı Sadık efendinin yakasına. «Öyleyse sizi kimin yolladığını söyleyin Padişah itleri! Damat Ferut deyyusu mu? Suikast mı yapmağa geldiniz Mustafa Kemal Paşa'mıza?..»

Sadık efendi ancak o zaman anladı Anadolu'ya elini kolunu sallayarak gelinemeyeceğini. Sürmeneli reisin ağzına bakıp yola çıkmakla başlarını nara yakmışlardı.

Sivil memur Sadık efendinin başından geçenlerin doğruluğunu kanıtlar gibi:

«Götürün bunları merkeze!» dedi. İki sivil memur, bileklerine kelepçe vurarak onları aralarına aldılar. Emniyet Müdürlüğüne götürdüler. Önünden geçtikleri kişiler, kendi haklarında varsayımlar ileri sürüyorlardı :

«Bunlar kim ki, böyle kelepçe vurmuşlar bileklerine?»

«Kim olacak? Padişahın cesusları. Ortalığı karıştırmağa gelmişlerdir.»

«Ne yaparlar bunlara?»

«Sorusuz sualsiz asarlar.»

Birkaç gün, ecel terleri dökerek asılmalarını bekledi iki kaçak. Kendilerine ekmekle su getiren gardiyan kılıklı adam da, sadist bir zevkle, aynı şeyi söylemişti çünkü:

«Buraya tıktıklarını hep asarlar.»

Ne ki, tevkifhanenin kırık penceresinden mucize bekler gibi dışarıyı izleyen Memduh efendi, öğle sıcağının titreşimleri arasından, küçük kızkardeşinin kayınbiraderi Binbaşı Ferit Beyin yokuştan aşağı doğru indiğini gördü. Sakalı bir karış uzamış, avurtları çökmüş olan Memduh efendinin yüzüne kan çıktı, gözlerinde umut ışıkları parladı, ağzını kırık cama yaklaştırıp bağırmağa başladı:

«Ferit bey... Binbaşı Ferit Beeyyy!» Öyle bağırıyordu ki, yokuşun üst yanındakiler bile durup baktılar arkalarına. Binbaşı Ferit bey de, adının ünlendiğini duymuştu. Elini güneşe siper ederek sesin geldiği pencereye doğru baktı. İyice görebilmek için yaklaştı. Gene de saçı sakalına karışmış kişiyi çıkaramadı:

«Kimsin sen? Neye çağırıyorsun beni?»

Sadık efendi de yattığı kerevetten coşkuyla kalkmış, kayınbiraderinin arkasına gelmişti. O da tanıyordu Ferit beyi.

Memduh efendi, kendini tanıtamayacağı telaşıyla:

«Benim Ferit bey abicim, ben... Gelininiz Tevhide'nin ağabeyisi... Memduh Halit...» Sonra tanısın diye pencereye yüzünü yapıştırmış olan eniştesini gösterdi «Bu da Firdevs'in kocası Komiser Sadık.»

Binbaşı Ferit bey, söylenen adları anımsamıştı. Komutan edasıyla:

«Ne işiniz var sizin orada?» diye bağırdı. Memduh efendi, yaltaklanan bir sesle:

«Sonra başımıza gelenleri, Ferit bey ağabeyciğim. Böyleyken böyle!» diyerek ne umutla geldiklerini, nasıl karşılandıklarını özetlemeğe çalıştı. Sonunda:

«Aman elini ayağını öpeyim ağabeyciğim, bizi kurtar buradan. Yoksa darağacını boylayacağız.» diye yakıldı.

Binbaşı Ferit Bey:

«Olmaz öyle şey!» diyerek yapının taş merdivenlerine yöneldi, emniyet yetkilisinin odasına, kapıyı vurmadan girdi. Kendisini büyük saygı g österisiyle karşılayan Emniyet Müdürünün yer göstermesini beklemeden eski maroken koltuğa yerleşti. İkram edilen sigarayı parmaklarının ucuyla aldı.

Emniyet Müdürü, Ferit beyin sigarasını yakıp yerine geçti, oturdu:

«Eminiz binbaşım?»

Ferit bey, kısaca anlattı durumu:

«Bizim çocukları içeri tıkmışsınız, darağacıyla da gözlerini yıldırmışsınız. Ankara'ya gitmelerine izin verip onları sevindiremez misiniz?» dedi.

Emniyet Müdürü özür diledi:

«Kusura bakmayın Binbaşım! Yapamam! Ankara'dan kesin emir aldım» dedi, «Örgütümüzün göndermediği kişiler, meslektaşım bile olsalar, sokamam onları Anadolu'ya... aMrem bu arkadaşlar akrabanızmış, hatırınız için, ilk vapurla onların geri dönmelerine gözyumarım.»

Ferit bey, direnmedi.

Binbaşının kefaletiyle ikisini de salıverdiler. Hücreden çıkarlarken Memduh efendi gardiyana:

«Doğruyu söylememişsin arkadaş! Buraya girenlerden bazılarını da işte böyle salıverirlermiş,» dedi.

İki kaymakam gönüllüsü, gene aynı vapurla İstanbul'a döndüler. Kamarot Recep onları gece çıkardı Tophane'ye. İki kaçak iyi şanslar dileyerek ayrıldılar birbirlerinden.

Memduh efendi, Unkapanı köprüsünü geçtikten sonra Zeyrek yokuşundan karanlık, dolambaçlı yollara saparak, kimseye rastladığında başını öne eğerek Şehremini'ye vardı. Yatsı ezanı çoktan okunmuş olmasına karşın, Başo hanım aşağı odada oturuyordu. Lamba ışığında küçük Fethi'ye kışlık hırka örüyordu. Yüreği topan topandı. Gideli on beş gün olduğu halde kocasından bir haber alamamıştı. Acaba salimen varmışlar mıydı İnebolu'ya? Yoknin kızı, Şehzadebaşı Karakolu'nda Mukayyit Polis sa İngiliz devriyelerince yakalanıp adalara mı sürülmüşlerdi?

Başo hanım, bu kuşkulu düşüncelerdeyken, gecenin sessizliği içinde cumbanın üst üste birkaç kez tıklatıldığını duydu. Gece vakti pencereyi tıklatan kimdi acaba? Kocasının evde bulunmadığını öğrenen kötü niyetli erkeklerden biri miydi? Başo hanım, bir zamanlar memleketteyken gece karanlığında evlerini basan Yunan eşkıyalarına tüfek sıkmış dağlı bir kadın olduğundan hemen kalktı yerinden, cumbalı pencerenin camını açtı, sert bir sesle:

«Kim o?» diye bağırdı.

Memduh efendi telaşlı bir fısıltıyla:

«Bağırma hanım! Mahalleyi ayağa mı kaldıracaksın? Ben geldim işte.» dedi.

«Hoş geldin!» yanıtını vererek pencereyi örttü, lambayı alarak taşlığa çıktı. Işığı masa üzerine koyaark kapıyı açtı. Birbirlerine sarıldılar, öpüşüp koklaşarak oturma odasına girdiler. Karısı endişeyle sordu:

«Gelirken, seni tanıyan birine raslamadın ya inşallah!»

«Raslamadım. Neye sordun?»

«Neye olacak? Anadolu'ya kaçtığınızı öğrenmişler. Ama orada kabul edilmeyeceğinizl, gerl çevri-

«Bak paralarıma!»

leceğinizi biliyorlarmış. Her yerde sizi arıyorlarmış.»

Bu yüzden Memduh efendi, ele geçmemek için evden çıkmamağa karar verdi.

Sabahleyin babalarını görüp sevinen çocuklara sıkı sıkı tenbih geçildi: Kim sorarsa babalarının geri dönmediğini söyleyeceklerdi.

Gece gündüz evden dışarı çıkmadığı, İstanbul'daki olayları, Anadolud'aki kurtuluş hareketini merak ettiği için Memduh efendi tüm İstanbul gazetelerini okuyordu. Bedia babasına acem tütüncüden habire gazete taşıyordu. Memduh efendi, gazetenin birini bitirince kızına bir kuruş vererek, onu yenisiyle değiştirmeğe yolluyordu. Bir seferinde Acem tütüncü merakla sordu:

«Kime alıyorsun sen bu gazeteleri kızım?»

Bedia, tenbihliydi:

«Hâmit ağabeyim için alıyorum amca,» dedi, «Hani şu şarkıcı Hâmit ağabey var ya, işte ona... Bir haftadır hasta yatıyor da...»

«Bildim!» dedi, «Severim Hâmit efendiyi... Benden selam söyle, geçmiş olsun! dedi, de!»

«Söylerim amca...»

Acem tütüncü, bir karamela vererek küçük kızı sevindirdi:

«Hadi güle güle!» dedi.

Bedia, koltuğu altında gazete, karamelasını emerek tozlu yoldan seke seke eve dönerken, çeşme yalağından dökülen ve yolun bir yanından ömür yanına akarken küçük bir derecik meydana getiren kirli sular içinde bir tomar para gördü. Dürülü kağıt paarlar, suyun akışına uyarak, orada bir taşlara takılıp duraksayarak ilerliyordu. Küçük kız, soluğu kesilerek durdu. Kim düşürmüştü caba bu paraları? Çevresine bakındı. Görünürse hiç kimse yoktu. Kim bilir kim düşürmüştü? Madem sahibi yoktu, öyleyse paarları alabilirdi.

Küçük kız, eğilip, kimi yeri ıslanmış çamurlanmış

paraları aldı, cebine soktu. Ama düşürmek korkusuyla elini cebinden çıkarmadı. Eve geldiğinde gazeteyi babasına verdi, sonra minderde örgüsünü ören Başo hanımın yanına gitti, avcunda tuttuğu paraları çıkarıp gösterdi :

«Bak paralarıma!»

Başo hanım, örtüyü elinden atarak bağırdı :

«Nerden oluyormuş senin o paralar? Kim verdi sana onları?»

«Hiç kimse vermedi. Çeşmenin önündeki sularda buldum. Birisi düşürmüş olmalı,» dedi Bedia.

Memduh efendi, açmakta olduğu gazeteyi bırakarak:

«Getir bakayım o paraları Bedoş!» dedi. Küçük kız getirdi. Babası alıp saydı: Yirmibir lira yirmibeş kuruştu. Küçük bir servet!... Memduh efendi kendini tutamadı:

«Hey kurban olduğum Allah! Hiç de sıkıntıda bırakmazsın sevdiğin kulunu! Hemen imdadına yetişirsin!» dedi, sonra bu yardıma aracı ettiği melek kızını sevip okşadı.

Oysa Başo hanım, kızının yalan söyleyhip söylemediğini anlamak için, akşama değin parayı nerde ve nasıl bulduğunu beş kez anlattırdı küçük kıza, ancak o zaman parayı bulduğuna inandı.

YİRMİÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Ana-Babanın Gurbete Gidişi

Başo hanım, kocasının Anadolu'dan geri dönüşünü uzun süre saklayamayacaklarını düşünerek akıl danışmak üzere bir akşam, Bedia'yı da alıp eniştesi Bayram ağa'ya gitti.

«Bizimkiyi de, Sadık efendiyi de Anadolu'ya sokmamışlar enişte. Yakalayıp hapse atmışlar. Tevhide'nin kayınbiraderi Binbaşı Ferit bey olmasaymış asacaklarmış zavallıları. O şefaat etmiş te salıvermişler. Onlar da gittikleri gibi kimseye görünmeden İstanbul'a dönmüşler. Ama Memduh efendi, evden cıkamıyar yakalayacaklar korkusuyla.. Ne yapacağımızı şaşırdık...»

Bayram ağa, çubuğunu tüttürerek bir süre düşündü :

İstanbul Polis Müdürü bizim memleketlidir. Ben yarın görüşürüm onunla? Öbür gün sen, iki kızını da yanına alarak gidersın, böyle böyle olmuş diyerek anladırsın Polis Müdürüne kocanın isteyerek gitmediğini. Bağışlanması icin dilin döndüğüncek yalvarırsın. Inşaallah bir çare bulunur,» dedi.

Başo hanım, söylenen günde küçük Fethi'yi karşı komşu Seher hanıma emanet ederek kızlarıyla Emniyet Müdürlüğüne gitti. Bedia'yla Leman, ilk kez tramvayla böyle uzun bir yolculuk yaptıkların-

dan coşku içindeydiler. Tramvayın kadınlar bölümünde olmalarına karşın Başo hanım, cıvıldaşıp, gördükleri şeyler hakkında sorular sormalarını kaş göz işaretiyle yasakladığından salt birbirleriyle fısıldaşıyorlardı.

Eniştesinin tarifine uyarak Sirkeci'de tramvaydan indiler. Sora sora Emniyet Müdürlüğü'nü buldular. Kapı önündeki polis, uzun süre beklettikten sonra duyulan zil sesi üzerine içeri girmelerini söyledi. Emniyet Müdürü, kırsaçlı, burun deliklerinin altına rastlayan yeri tütünden kızıllaşmış kırbıyıklı sert bakışlı biriydi. Eşkiyadan bile korkmayan Başo hanım, şimdi ellerinin ayaklarının titrediğini hissediyordu. Kanı çekilmişti. İyi ki yüzünde peçe vardı, Emniyet Müdürü heyecanını fark etmeyecekti.

Sert bakışlı adam:

«Kimsin, ne istiyorsun hanım?» dedi dik bir sesle:

Başo hanım, Arnavutça konuşmayı yeğledi, sesinin titremesine olanak vermemeğe çalışarak:

«Ben Ergirili kadı Nimetulah Metin Roşit efendi-Memduh efendinin de haremiyim. Yavrularıma sizden merhamet dilemeğe geldim.» dedi.

Emniyet Müdürü, mukayyit polis Memduh sözcüklerini duyar duymaz yumruğunu masaya vurdu, kendisi de Arnavutça konuşarak:

«Sen, Padişahımız efendimizin sadık bendeliğinden çıkıp, kim biilr nasıl olmayacak bir ikbal umuduyla Gökyüzü asi Paşa'nın hizmetine girmek isteyen o akılsız polis memurunun haremisin ha? Yazıklar olsun! Babcn Nimetullah Metin Roşi gibi muhterem bir kadı efendinin damadına yakışır mı Padişah efendimizin duşmanlarıyla iş birliğine kalkışmak? Kocan olacak o hain herif nerde şimdi? Biliyor musun ki, yakalanırsa asacaklar onu?» dedi.

Başo hanım, kocası asılmış gibi oğulu gözyaşları döküp burnunu çekerek eniştesinin bellettiği bi-

çimde kocasını savunmağa başladı: Kocası da Sadık efendi de, Anadolu'daki millicilere katılmayı hiçbir zaman akıllarından geçirmemişlerdi. Eniştesi Adil Kaptan'ı uğurlamak için gitmişlerdi o uğursuz gemiye... Ne ki, salonunda muhabbete daldıklarından vapurun kalktığını fark edememişlerdi. Gemiciler de onların kaptanla birlikte İnebolu'ya gideceklerini sandıklarından uyarmamışlardı. İnebolu'da gemiden inip ilk vapurla geri dönmek istemişlerse de, oradaki inzibatlarla sivil polisler onları casus sanıp hapse atmışlardı. Neyse ki polislerden biri çoluk çocuklarına acıyarak onların kaçmalarına yardımcı olmuştu.

Emniyet Müdürü, gene yumruğunu indirdi masaya:

«Onların uydurduğu kuyruklu bir yalan bu. Sen inanırsın belki hanım, ama ben inanmam bu masala.. Şüphelenip geri çevirmeselerdi kocan da, eniştesi de geri gelmezlerdi.»

Başo hanım, Emniyet Müdürünnü önünde kızlarıyla birlikte diz çökerek merhamet dilemek zorunu duydu:

«Allah seni inandırsın ki söylediklerimde hilaf yoktur Müdür bey. Ellerinde olmadan suçlu durumuna düşmüşler. N'olur bağışlayın! Genç yaşta beni dul, yavrularımı boynu bükük yetim bıraktırmayın!»

Emniyet Müdürü, estağfirullah estafirullah! Özürleriyle Başo hanımı yerden kaldırdı. İki küçük kızın başlarını okşayıp Türkçe olarak:

«Bu masum yavruların babası olduğu için yatıp kalksın da Tanrıya şükretsin o akılsız kocan. Bunların yüzüsuyu hürmetine ve de Kadı efendiyle Bayram ağanın hatrına bu seferlik bağışlayalım suçlarını. Ama saklandıkları yerden sakın dışarı çıkmasınlar. İngiliz polisine yakalanırlarsa onları ben de kurtaramam,» dedi.

Başo hanım:

«Allah sizden razı olsun! Allah ne muradınız varsa versin!» dedi.

Emniyet Müdürü yerine geçti, oturdu:

«Haftaya Pazartesi gününe kadar yeni tayinlerini yaptırırım inşaallah. O gün sen, kocanın beyliklerini Şehzadebaşı karakoluna götürüp teslim edersin. Oradan aldığın kağıtla gelirsin bana. Tayin emirlerini alırsın. Gözden irak bir yere gitmeleri hakkınızda hayırlı olur.»

«Allah razı olsun, Allah ömrünüzü arttırsın!»

Bedia, koşup Emniyet Müdürünün önünde dikildi:

«Babacığımızı bize bağışladığınız için verin elinizi öpeyim amca,» dedi.

Emniyet Müdürü elini öptürdü:

«Berhudar ol yavrum! Adın ne senin?»

Küçük kız, coşkuyla:

«Benim adım Bedia efendim. Kardeşiminki de Leman,» dedi. «Benim adımı dedem koymuş. Adanadan gelirken yüksek dağlara bakmış, bakmış ta...»

Küçük kızın adı vesilesiyle şakıyarak anlattıkları Emniyet Müdürünün zabıta olaylarıyla kanıksayıp katılaşmış yüreğine tatlı, rahatlatıcı bir yumuşama duygusu doldurdu. Bir büyükbaba sevecenliğiyle okşadı küçük kızları, avuçlarına birer çil ikilik koydu.

Arnavut Emniyet Müdürü, Memduh efendiyi Lapseki'ye, Sadık Efendiyi de Şile'ye jandarma komutanı tayin ettirdi. Böylece kaçakları birbirinden ayırarak İstanbul'dan uzaklaştırmış oluyordu.

Memduh efendi tayin emrini koynuna koyup İstanbul jandarma komutanlığına gitti. Oradan harcırah'ıyla birlikte aldığı yeni elbiseleri askeri bir terzide vücuduna uydurduktan sonra çakı gibi bir jandarma subayı olarak Karaköy'e indi, iki gün sonra kalkacak Loid vapuru için Çanakkale'ye iki bilet satın aldı. Sonra Köprü dubalarına yanışıp çığırtkan

naralarla balık yada meyva satan manavlardan yağlığını balık ve meyvayla doldurarak evin yolunu tuttu.

Cumbada oturan iki küçük kızkardeş, yeni kılığı içinde kapıyı çalan babalarını tanımadılar. Bedia, mutfakta çalışan Başo hanıma:

«Anne! Bir subay amca kapıyı çalıyor.» diye bağırdı.

Memduh efendi, büyük kızının konuşmasını duyduğu halde, kendini tanıtmadı. Küçük kız merakla sordu:

«Kimi istediniz subay amca?»

Memduh efendi, başını cumbaya doğru döndürerek, keyifli olduğu zamanlardaki şakacılığıyla:

«Burada yaramaz iki kız varmış, annelerini üzüyorlarmış, onları jandarma karakoluna götürmeğe geldim.» dedi.

Bedoş, babasını tanıyarak birden çığlığı bastı:

«A... a!... Siz miydiniz babacığım? Yeni elbiseler içinde tanıyamadım sizi...» dedi.

Boğazına düşkün olan Leman, babalarının elindeki içi dolu mendile bakarak el çırptı:

«Babacığımız delmiş, bize mama detirmiş.»

Bedia, babasını karşılamak üzere cumbadan mindere, oradan yere atladı. Ne ki, kocasının geldiğini öğrenen Başa hanım, daha önce davranmış, önlüğünü çıkararak koşup kapıyı açmıştı bile. Kocasının elinden yiyecek dolu yağlığı alarak:

«Yeni giysilerin kutlu olsun efendi!» dedi. «Subay oniforması, polis oniformasından daha çok yakışıyor sana.»

Bedoş ta el çırparak annesine katıldı:

«Ne giyse babacığıma yakışıyoır anne. Bizim babamız İstanbul'un en yakışıklı erkeği,» dedi.

Küçük kızlar, babalarının boyunlarına atıldılar. Hem yanaklarını öpüyorlar, hem babalarını öpüyorlardı.

Memduh efendi, çocuklarını kucağında taşıyarak girdi oturma odasına, mindere kuruldu. Ceketinin cebinden navlun kağıtlarını çıkarıp göstererek:

«Biletleri aldım hanım. Öbürgün Avusturya vapuruyla yola çıkıyoruz.» dedi.

«Öbür gün mü? Vay başıma gelenler. Nasıl toparlanırız iki günde?» dedi Başo hanım, elleriyle dizlerini döverek.

Memduh efendiyi, karısının telaşından çok, büyük kızının ağlamaklı bir yüzle pencere kenarına oturuşu ilgilendirdi.

«Neye öyle somurtup çekildin bir kenara Bedoş? Güzel bir vapurla yolculuk yapacağımızı duymak sevindirecek sanmıştım seni.»

Bedia, ağlamağa başladı:

«Nasıl sevinirim babacığım? Bu yolculuğun beni okulumdan ayıracağını bilirsem? Bakalım orda okul var mı, yok mu?»

Memduh efendi, elini alnına vurdu. Sahi Lapseki'ye gitme olasılığı belireli beri, bu okul işinin ne olacağını hiç düşünmemişti.

«Sahi hu!... Biz Lapseki'ye tayinimiz çıkınca sevindik, ama Bedoş'un okuması n'olucak diye hiç düşünmedik.»

Başo hanım, omuzlarını kaldırdı:

«Ne düşüneceğiz? Orada oturanların çocukları nerde okuyorsa, Bedia da orda okur elbet.» dedi.

Küçük kız, gözyaşlarıyla ıslanmış yüzünden ellerini hızla çekti, ülküsünü savunan bir militan direnciyle bağırdı:

«Orada oturanların çocukları niçin okuyorlar bilmem, ama ben öğretmen olmak için okuyorum. Tatbikat okuluna da onun için girdim. Bu okuldan yetişenlerin çoğu Darülmuallimat okuluna giriş sınavını kazanıyormuş. Oradan ayrılır da Lapsekiye gidersem, bu fırsatı kaçırmış olurum. O küçük yerde Zahide Cemal, Zahide Şevki ve de Sıdıka hocanım-

lar gibisi bulunur mu?»

Memduh efendi kafasını kaşıdı:

«Doğru söylüyor Bedoş, Oradaki okulun öğretmenleri şurdan burdan derlenmiştir. Tatbikat hocanımlarına benzerler mi? Peki n'apacağız bu çocuğun okul işini?»

Başo hanımın pratik zekası, hemen çözüm yolunu gösterdi:

«Ne yapacağız? Bedoş'u Lapseki'ye götürmeyeceğiz, ablama bırakacağız. Evleri Şehremini tramvay durağında. Okula da yakın. Böylece kızımız, sevgili okulundan ayrılmamış olur.» Bu son tümceyi sesine sitem katarak söylemişti Başo hanım' Kızlarının okulu kendilerine yeğ tutması analık yüreğini derinden sızlatmıştı.

Memduh efendi, Bedoş'a sokuldu, avuçlarıyla gözyaşlarını kurulamağa çalışarak:

«Ağlama artık yavrum!» dedi, «işte annen çaresini buldu. Bu yıl teyzende kalırsın! Gelecek yıla Allah kerim. Belki bir yolunu bulur, gene buraya atarız kapağı.»

YİRMİDÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Ayrılık Acıları

Memduh efendigil, iki gün içinde hazırlıklarını tamamladılar. En gerekli olan eşyalarını bir denk yaparak Bayram ağa'lara götürdüler. Yeni oda takımlarını marifetli yemek masalarını, karyolaları bahçeden bitişik komşuları Sadberk hanımların bir odasına istiflediler. Evlerine kiracı bile buldular.

Fato hanım, kendisine canyoldaşı olacağı için Bedoş'un İstanbul'da kalışına çok sevindi. Üst kattaki odalardan birini ona ayırdı. Döşedi, dayadı. Karyolası, aynalı gardrobu, kadife örtülü masası, halısı, uzanarak kitap okuyacağı şezlonguyla tam bir genç kız odası biçimine soktu.

Memduh efendigil son geceyi Bayram ağa'larda konuk olarak geçirdiler.

Fato hanım, eniştesine ve ablasına güven vermek isteğiyle Bedoş'un kalacağı odayı gösterdi:

«Gözünüz arkada kalmasın!» dedi bozuk Türkçesiyle, «Ben anayarısıyım Bedoş'un. Kendi kızımmış gibi bakacağım ona. Akşamları okuldan geldi mi, doğru odasına çıkar. Soyunur dökünür, oturur derslerine çalışır. Ne Halit'in ne de Ziya'nın onu rahatsız etmesine izin vermem.»

Ertesi gün annesi-babası, dengi yüklediler Tatar arabasıyla ayrıldılar evden. Yukarı pencereden, Bedia, güleç bir yüzle el salladı onlara. Ama araba gözden kaybolunca, dudağındaki gülümseme sönüverdi küçük kızın. Derse çalışma bahanesiyle oda-

sına kapandı. Okulundan ayrılmak istemediği için annesinin babasının kendisini İstanbul'da bırakmağa razı olduklarını bildiği halde, karyola üzerine yüzükoyun yatarak uzun süre ağladı.

Sonraki günlerde Bedia'nın annesinden babasından, kardeşlerinden ayrılma üzüntüsünü unutturmak için Fato hanım, elinden geleni esirgemedi: Birkez ahretlik Haco'nun Bedoş üzerinde m o s l a f o s'larla baskı kurmasını kesinlikle yasakladı. Tatlı bir Rum şivesiyle konuşan hizmetçi Eftikiya'nın boş kaldığı zamanlarda küçük yeğeni ile meşgul olmasını sağladı. Kimi günler kendisi de bıkıp usanmadan Bedoş'un bebeğine entariler dikiyor, kutulardan, tahta parçalarından bebek oda takımları yapıyordu. Bu oyalama işini, kimi zaman çocuklarını erkenden yatırarak geceleri de sürdürüyordu. Kocası kendi odasında Namık Kemal'in şiirlerini okuduğu ya da ney çaldığı sırada, Bedia'yla başbaşa oturarak dertleşiyordu. Küçük kız, teyzesinin geçmiş yıllara ait anılarını masaldan daha çekici buluyor, gözlerini iri iri açarak anlatılanları cankulağıyla dinliyordu. Fato hanım, bir gece özellikle ayrılık acısı üzerinde durdu: Hiç kimse ayrılık acısının ne olduğunu onun kadar bilemezdi. Çok sevdiği ilk kocasından nasıl ayrıldığını bir kendisi, bir Tanrısı bilirdi. Çocuğu olmuyor diye kayınvalidesi oğlu Zeko'yu yeniden evlendirmek istemişti. Oysa Zeko, kendisini seviyordu. Gül gibi taze karısının üstüne gül koklamak niyetinde değildi. Ama Arnavutlarda söz hakkı ananındı. Anası Raziye hanımsa, torunlarını sevip okşama özlemiyle yanıyordu, başının etini yiyerek oğlunu ikinci evlenmeye, gelinine ortak getirmeğe zorluyordu.

«Bir gece Zeko'nun yüzüme damlayan gözyaşlarıyla uyanınca herşeyi anladım: karar verilmişti. Zeko üstüme kuma getirecekti. Ben de ağlamağa başladım: 'Zeko!' dedim, 'Birbirimizi çok sevdik, ama

Tanrı bu sevginin meyvasını esirgedi bizden. Anan haklı. Töremiz böyle kurulmuş. Birkez daha evlenmek zorundasın. Ama ben seni başka bir kadınla paylaşamam, kahrımdan ölürüm. N'olur, yarın beni boşa da, anamın memleketine götür!' dedim. Sabaha dek ağlaştık. Gün doğarken arabayı koştu, beni anamın evine götürüp bıraktı. Onu bir daha hiç görmedim. O ayrılık acısı hâlâ kanar yüreğimde.»

Fato hanım, gözyaşlarını tutamamış, ağlıyordu. Küçük yeğeninin de ağladığını görerek onu kollarıyla sardı. Burnunu çekerek:

«Ya... İşte asıl ayrılık acısı budur, Bedoş,» dedi, «Sen annenden babandan, kardeşlerinden ayrıldım diye boşuna gözyaşı döküyorsun. Yarın öbür gün gene buluşacaksınız. Onun için söz ver bana. Bundan böyle geceleri odanda gizli gizli ağlamayacağına.»

Bedoş, teyzesinin, gözyaşlarıyla ıslanmış yanaklarını öptü:

«Söz veriyorum teyzeciğim. Bundan böyle şımarıklık yapmayacağım,» dedi. Ve de sözünü tuttu. Ne zaman annesine, babasına, kardeşlerine acılı bir özlem duysa, hemen yeniden birlikte yaşayacakları günleri düşünerek neşeli bir türkü tutturuyordu:

Kadifeden kesesi Kahveden gelir sesi...

Oysa Lapseki'deki ana, büyük kızının özlemiyle gizli gizli ağlamasına karşın bir türlü avutamıyordu kendini. Her gün biraz daha dayanılmaz oluyordu ayrılık acısı. Lapseki'ye geldiklerinin dördüncü ayında bir gece Bedia'yı ölmüş gördü düşünde, avaz avaz ağlıyarak uyandı. İki gün geceli gündüzlü eşkıya izlemekten yorgun düşmüş, erkenden derin uykuya dalmış olan kocasını sarsarak kaldırdı:

«Hu... efendi... uyan! Mutlaka kızımın başına bir hal geldi. Ana yüreğine malum olur. Yarından tezi yok beni İstanbul'a yollayacaksın,» diye tutturdu.

Gözlerinden uyku akan Memduh efendi, homur-

dandı:

«Bırak ta uyuyayım. Çok yorgunum. Sabaha düşünürüz bunu,» dedi, öbür yanına dönüp uyumak istedi. Ama Başo hanım onu rahat bırakmadı:

«Düşünecek bir şey yok. İlk vapurla yollayacaksın beni... Kızımın kokusu tütüyor burnumda. Yavrumun hasretine dayanamayacağım artık. Oraya varınca her kapıyı çalacağım. Ya biz oraya gideceğiz, ya Bedoş buraya gelecek. Başka çare yok... Her gün kafamın içini kemiren kurtlar beni deli edecek zira... 'Ya Bedoş okula giderken bir araba altında kaldıysa?' 'Ya pencereden bakarken sokağa düşüp kafacığı parçalandıysa?' ya şöyle olduysa, ya böyle olduysa! demekten perişanım. Allah rızası için beni yolla gideyim İstanbul'a.»

Memduh efendi direnmedi:

«Madem bu kadar istiyorsun, pekâlâ... Cumartesi günü kalkacak vapurla gönderirim seni.» dedi, yorgana sarılarak yattı, hemen horlamağa başladı.

Başo hanım, bırakacak kimsesi olmdığı için Leman'la Fethi'yi de birlikte götürdü İstanbul'a... Biri kucağında, biri elinde Şehremini durağında tramvaydan indiğinde yüreği güm güm çarpıyordu. Acaba Bedia'yı ne halde bulacaktı. Caddenin karşı yanına geçecekleri sıra, sırtında çantasıyla okuldan dönen Bedia çıkıverdi yan sokaktan. Bedia'yı ilk gören küçük Leman oldu:

«A... a!... Bak Bedoş ablam geliyor anne!» diye bağırdı sevinçle.

Başo hanım da görmüştü kızını:

«Bedoş!» diye haykırarak koştu ona doğru. Anakız birbirleriyle sarıldılar. Başo hanım gözyaşları içinde öpüp koklayarak bağrına bastı kızını. Şükür Allaha, birşeyciği yoktu Bedia'nın.

Küçük kız, şaşkındı, sevinçliydi, ne diyeceğini bilemiyordu:

«Nerden çıktınız böyle ansızın? Babacığım da

geldi mi?»

«O gelemedi yavrum. Onun işi başından aşkın, Her gün eşkıya takibine çıkıyor,» yanıtını verdi Başo hanım.

O gün penbe konakta buluşma sevinci okşamlara değin sürdü. Her zamanki gibi Beyoğlu'ndan alınmış baklavalar, böreklerle işinden dönen Bayram ağa, Fato'yla birlikte kendisini baldızı Başo hanımın da karşıladığını görünce:

«Hoj gelmişsin more Başo hanım!» dedi, sonra. Arnavutlarda gelecek olduğu biçimde törenli sorularını sıraladı:

«Sen nasılsın? Mendus efendi nasıldır? Çocuklarınız nasıldır? Yeriniz rahat mıdır? Lapseki'den hoşnut musunuz?»

Başo hanım, eniştesinin elinden paketleri alarak:

«Hepimiz iyiyiz.» dedi, «Lapseki de şirin bir kasaba, ama ayrılık acısı büküyor belimizi Bayram ağa... Kızımızın hasretine dayanamıyoruz.»

Oturma odasına girdiler. Çocukların yukarı kattan cıvıltıları duyuluyordu. Bayram ağa, köşedeki yerine geçti. Ailenin büyüğü olma sorumluluğunu kuşanarak:

«Madem öyledir, düşünelim bir çare more baldız hanım.» dedi, «Yarın bir kez daha bizim Arnavut Polis Müdürüne uğrayayım. Bakayım Mendus efendiyi burda başka bir işe koydutturabilir mi, sorup öğreneyim.»

Bayram ağa, ertesi akşam iyi haberle döndü. Arnavut Emniyet Müdürü : 'Biraz sabretsinler.' demişti, yılbaşında yeni tayinler yapılırken Memduh efendiyi İstanbul'a aldırmanın bir çaresine bakacaktı.

Bu vaat nedeniyle Başo hanım, Bedia'yı Lapseki'ye götürme niyetinden vaz geçti. Kocasının bekar bir adam gibi bakımsız kalmasını istemediğinden ablasındaki konukluğunu uzatmadı, üç gün sonra kalkacak vapur için bilet aldırdı.

Annesiyle kardeşlerini Bayram ağa götürecekti vapura. O gün Bedoş, vedalaşma anında gözyaşlarını tutamamamak korkusuyla bir okul arkadaşının evinde ödev yapacaklarını bahane ederek erkenden ayrıldı Penbe konaktan, sonra da bahçe kapısından gizlice eve girip kimseye görünmeden odasına kapandı. Bir süre sonra aşağıda annesiyle teyzesinin öpüşerek vedalaştıklarını duydu, pencereye koştu bekledi. Az sonra Leman'ın elinden tutan Bayram ağa önden, kucağında Fethi olduğu halde annesi arkadan, tramvay durağına doğru ilerlediler. Küçük kız, bir an kardeşi Fethi'nin yerinde olmak, annesinin kucağında, teninden yükselen o tatlı ana kokusunu duyarak uyumak isteğiyle yandı ve ilk kez kıskançlığa benzer bir duyguyla irkildi:

«Annem, kardeşlerimi benden çok seviyor olmalı. Öyle olmasa; 'Hadi seni de götüreyim Lapseki'ye' derdi, demedi. İçinde beliren başka bir Bedia, kınayan bir sesle, oraya girdi:

«Deseydi okulu bırakır da gider miydin sanki?»

«Giderdim elbet.»

«Gitmezdin. Gidecek olsan geçen sefer giderdin. Oysa gitmedin. Çünkü... okulunu, öğretmenlerini annenden babandan, kardeşlerinden daha çok seviyorsun sen.»

Küçük kız, gene yatağa attı kendini. caresizlik içinde uzun süre ağladı.

Memduh gil, Emniyet Müdürünün söz vermesine karşın, Lapseki'den ancak sonbaharda ayrılabildiler. Bugün yarın derken aylar geçmişti. İstanbul, Sakarya Savaşında Türk ordularının Yunan sürülerini bozguna uğratması yüzünden sevinçle çalkanırken Arnavut Emniyet Müdürü verdiği sözü tutma olanağını buldu. Böylece Memduh efendi Lapseki'den alınıp Rumelikavağı'ndaki jandarma karakoluna atandı.

Birkez daha denkleri sıktılar, birkez daha Çanak-

kale limanından bindikleri yabancı bandralı vapurla yolculuk yaparak İstnbul'a döndüler.

Kiracıları ev bulup çıkıncaya değin gene bacanağında konuk kaldılar. Ama bu seferki konukluk çok neşeli geçiyordu. Bayram ağa, şimdi Gazi Paşa diye çağrılan Mustafa Kemal'in düşmanı Anadolu'dan sürüp çıkaracağı inancıyla gülüp söylüyordu. O günlerde konağın sağ yanındaki arsada yerleşen bir tuluat kumpanyası da neşelerini arttırıyordu. Akşamları avluda yakılan meşalelerin aydınlığında toplanan seyirciler, Çingene Bade adındaki çengi'nin Türk bayrağına sarılarak söylediği (Hürmet Sana Ey Şan Dolu Sancağım) marşının: (Ey mert asker durma yürü ileri! Vatanımda bir tek düşman kalmasın!) dizelerini hep bir ağızdan söylüyorlar, içlerinden biri : (Yakındır,) diye haykırıyor, alkışlar arasında aynı sözü yineliyorlardı. Anadolu'daki kurtuluş savaşımızın bu yankısını ne polisler, ne bekçiler engellemeğe kalkışmıyorlardı. Tersine onlar da coşku içinde onlara katılıyorlardı.

Mahallenin ceketini omuzunda taşıyan, fesini eğri giyen, pantolon paçaları bol, basık ayakkabısı topuklu külhan beyleri, oyun arasında mahalenin zengini Bayram ağa'dan bağış olarak aldıkları bir bakır mangalı, bir Isparta seccadesini arttırmaya koyuyorlardı. En çok pek süren gene, tiyatronun onur yerinde oturtulan Bayram ağa oluyordu.

Külhan beyler, toplanan paralarla tütün, sigara kağıdı, çorap, don, gömlek, asker postalı gibi armağanlar alıyorlar, bunları güvenilir ellerle Anadolu gazilerine ulaştırıyorlardı. Arttırmayı yönetenler bir akşam önce ne kadar para toplandığını, bu paralarla neler alındığını bir sonraki akşam seyircilere duyuruyorlardı.

Kiracılar evlerini, geldiklerinin ancak onuncu günü boşalttılar. Masura sokaktaki çinko kaplı ev badana edilip temizlendikten sonra Sadberk hanım-

lara bırakılan eşyalar eve taşındı. Ne var ki, bir odaya istifledikleri eşyayı, Sadberk hanım oradan çıkarıp öz malı gibi kullanmıştı. Özür olarak ta odayı, üniversitede okumağa gelen yeğeni için boşaltmak zorunda kaldığını ileri sürmüştü. Yepyeni koltukların yüzleri güneşten ağarmış, kullanılmaktan kirlenip aşınmıştı. Çok titiz ve de sözünü sakınmaz bir kadın olduğu halde Başo hanım, ağzını açıp bir tek kelime söylemedi. Olan mala olsundu. İşte Tanrının inayetiyle tüm yavrularını gene kanadı altına toplamıştı ya, o yeterdi.

YİRMİBEŞİNCİ BÖLÜM

Bedoş Azdaha Otobüsü Kaçıracaktı

Bedoş, son sınıfa geçtiği yıl, uzunca süren bir bağırsak hastalığı geçirdi. Küçük kızı tedavi eden Bayram ağa'nın aile doktoru Nasır Bey, zayıf düşen yavrunun toparlanıp canlanması için hava değişimi önerdi. O günlerde sebze getirmek için Bayram ağa'ya uğrayan Nado'nun kocası Kadri efendi, Bedia'nın bu gereksinimini öğrenince, arabasıyla çinko kaplı evin kapısına dayandı.

Kapıyı Başo hanım açtı. Bedoş, taşlıktaki kanapede oturuyordu.

«Başo teyze! Bedoş'u köye götürmeğe geldim. Nado ablası da, Tato teyzesi de çok özlemişler maskarayı. 'Almadan gelme!' dediler. Nerededir o küçük şeytan?»

Küçük kız el çırpıp sevincini belirterek:

«Buradayım Kadri Ağabey!» dedi.

Kadri efendi gelip iki parmağıyla Bedoş'un yanağını kıstırdı:

«Hade, tenbel tenbel oturma! Kalk hazırlan! Bu akşam anam, sevdiğin Tata çorbası'ndan pişirecek. N e n ı l ı (*) börek te yapacak.» dedi. Bedia, koşarak bohçasını hazırlamağa gittiğinde Kadri efendi sesini alçaltarak Başo hanıma:

(*) Mayhoş tadı olan yabanıl bir bitki.

«Bizim viyehır (*) a uğramıştım Bedoş'un hastalıktan sonra zayıf düştüğünü, Nasır beyin hava değişimini saalık verdiğini söyleyince, hemen koştum, geldim. Götüreyim onu köye, dedim kendi kendime, bütün yaz bizde kalsın. Avazköy'ümüzün havası, suyu bir yerde yoktur. Tez günde toparlar kendini kızcağız. Okul zamanı onu getirdiğimde tanıyamıyacoksınız. Elma gibi kızaracak yanakları.» dedi.

Gerçekten de Bedia, Avazköy'de çabucak toparladı kendini. Memlekette kalan kızı Mino'nun yerine koyduğu için Bedia'yı çok seven Tata, sabahları ona taze yumurta içiriyor, kızarmış ekmeklere yayıktan yeni çıkardığı tereyağlar sürüyor, reçele, bala bandırarak yediriyordu. Kadri efendi, Topkayı'daki kasaplardan ciğer, pirzola, Hal'den meyva kavun karpuz taşıyordu. Akşamları tüm akrabalar bir araya toplanıp eğleniyorlardı. Tata, Bedoş'a gündüzden açık saçık dizeleri olan Arnavutça şarkılar öğretiyordu. Küçük kız, Arnavutça bilmediğinden erkeklerin meclisinde bu şarkıları rahatça söylüyor, ama kadınların neden utanarak yaşmaklarıyla yüzlerini örttüklerini, erkeklerin neden çılgın kahkahalar attıklarını bir türlü anlamıyor, şaşkın gözlerle çevresine bakınıyordu. Onun bu hali daha da hoşa gidiyordu. Nado, işaretler yaparak Bedia'yı susturmak istedikçe Tata'nın kocası Caca Maksut ağa:

«Söyle Bedoş, bir daha söyle şarkıyı.. Aferim, şenlendirdin evimizi!» diye onu kışkırtıyordu.

Başbaşa kaldıklarında Tata hanım, çok anlayışlı bir dilenci olan Bedoş'a içini de döküyordu Nado, umdukları gibi çıkmamıştı. Ne hanımlığı vardı, ne kadınlığı. Şamet ailesinden böyle hizmetçi yaradılışlı bir kız nasıl yetişirdi? Onun ne pişirdiği yenilir, ne diktiği giyilirdi. Tek bildiği şey, tencere

---

(*) Kaynana.

diplerini kumla ovmaktı. Bir de sakardı ki..

«Gel göresin!» diyerek Bedoş'u elinden tutup arka bahçeye götürdü. Mutfak penceresinin altında yağmurla çamurla birbirine yapışmış kırık fincanlardan, bardaklardan, tabaklardan bir koni meydana gelmişti.

«Bunu görür müsün Mino?»

«Görüyorum Tata teyze.» dedi Bedoş, «Nedir bu?»

«N'olucak? Nado ablanın sakarlık anıtı..» dedi Tata hanım, «Bu eve geldiği günden beri kırdığı bardakları, fincanları, tabakları atmıştır buraya.»

Bedoş, hıh! diye parmağını ısırdı. Tevekkeli Nado ablusı, baba evini her ziyarete gelişinde fincan ve de bardak takımları sipariş etmezdi babasına..

O günden sonra Bedia, köyde kaldığı sürece, Nado ablasının saçlarını taratttı, temiz entariler giymesini sağladı, ama mutfağa kapanıp tencere dibi ovmasına bir türlü engel olamadı.

Memleketin barışa kavuşması, Bedoş'un köyde konuk kaldığı zamana rastladı. O gün Davutpaşa kışlasından toplar atılırken döndü, Kadri efendi Meyvahaş'tan, kahkahalar atarak duyurdu Lozan Barışı'nın imzalandığını:

«İstanbul'da yer yerinden oynayacak bu gece, camilere mahyalar asılacak. havai fişekler atılacak. fener alayları düzenlenecek. Bir şenlik ki bugünecek hiç görülmemiş. Hade, ben hayvanları suvarıp yemlerken siz de sofrayı hazırlayın. Yemeği erken yiyip yola çıkalım. Kanbersiz düğün, bizsiz şenlik tamam olmaz.»

Bedia, el çırparak karşıladı bu öneriyi, sonra birşey hatırlayarak sordu:

«Çapa'dan mı geçeceğiz, Kadri ağabey, yoksa Edirnekapı'dan mı?»

«Niçin sordun Bedoş? Nerden istersen ordan geçeriz.»

«Çapa'dan geçelim öyleyse.. Bizim Acem tütün-

cüden yıldız saçan maytaptan alalım. Şenlikte yakarız.»

Kadri efendi, arabanın içinden kocaman bir paket alıp gösterdi:

«Kadri abinin hazırlığı tamamdır küçük şeytan. Bunun içi maytap, havai fişek, çatır patır dolu..»

Bedia, koşup sarıldı Kadri ağabeyinin boynuna, öptü:

«Yaşa Kadri ağabeyciğim. Şenlik kutlama böyle olur işte..»

Güneş batmadan sofraya oturuldu, yemekler çabucak yenildi. Kadri efendinin, ablasının duvağını parçaladığı kamayla karpuzu elma gibi soyması, kızıl bir top gibi ortaya çıkan karpuzun etli bölümünü tekerlek dilimlere ayırarak dağıtması, herkesin bu dilimleri ağız şapırtılarıyla, sularını çenesinden akıtarak güle eğlene yimesi, küçük kızın çok hoşuna gidiyordu.

Yemekten sonra herkes bayramlık giysilerini giydi. Ne olur, ne olmaz, gece serin olur, diye Tata hanım Bedoş için bir hırka almayı unutmadı. Kadri efendi, bayram arabası gibi süslemişti arabasını. Dört bir yanına fenerler asmış, havai fişenk atmaya yarar demir oluklar bağlamıştı. Hayvanlarını da çıngıraklı koşumlarla onurlandırmıştı.

Arabaya doldular. Kadri efendi: «Hade yavrum, deeeh!» diyerek sürdü arabayı. Atlar, çıngırakların şarkısına ayak uydurup yelelerini uçurarak, büyük şenliğe gittiklerini bilirmişcesine bir canlılıkla yol alıyorlardı.

Topkapı'dan itibaren şenliğin havasına girdiler. Herkes ellerinde fenerlerle dökülmüştü yollara. Direkler ucunda meşaleler ya da fenerler taşıyarak dolaşan alaylar hep aynı marşı söylüyorlardı:

Ankara'nın taşına bak
Gözlerimin yaşına bak
Biz Yunan'ı esir aldık
Şu feleğin işine bak
Pek şanlıyız.

Kadri ağabeyle Bedoş ta katılıyorlardı marş söyleyenlere. Çapa Kız öğretmen okulunun önünden geçerlerken küçük kız binanın renkli elektrik ampulleriyle donatılmış olduğunu gördü:

«Aman ne güzeeel!» diye elçırptı. Gazi Paşa'nın Kocatepe'de çekilmiş resmi, ampullerle canlandırılmıştı. Gene ampullerle boydan boya L o z a n b a r ı ş ı k u t l u o l s u n yazısı yazılmıştı. Avluda meşaleler yanıyordu.

Sultan Selim, Fatih, Şehzadebaşı, Bayazit, Süleymaniye, Sultan Ahmet, Ayasofya camilerinde mahyalar asılmıştı. Kimsinde: Yaşasın Büyük Kurtarıcımız Gazi Paşa! Kimisinde: Yaşasın Barış! Kimisinde: Muzaffer Ordumuza Selam! tümceleri okunuyordu. Bayazit ve de Sultanahmet meydanlarında davul zurnalarla halk horon tepiyor, zeybek oynayordu. Kadri efendi bu alanlarda arabasını kaldırıma çekip havai fişenkler atarak, Bedoş'la Nado, yıldız saçılan meytaplar yakarak şenliğe katılıyorlardı.

Kadri efendi ailesi, geceyarısından sonra döndü Avazköy'e. Bedia, yolda ablasının dizine yatarak uyudu. Tata hanım, yanında getirdiği hırkayla üzerini örttü.

Avazköy'e tatil süresince kalmak üzere geldiği halde Bedoş, bir ay sonra evlerinin özlemini duymağa başladı. Ama herkes kendisine o denli sevgi gösteriyordu ki, bunu açığa vuramıyordu küçük kız. Annesinin kendisini özleyerek köye konuk gelmesini fırsat bildi. Yalnız kaldıkları bir sıra:

«Giderken beni de götür anneciğim,» dedi yaka-

rıyla. «Sıkıldım artık burda. Daha fazla kalırsam aldığım kiloları da veririm sonra.»

Başo hanım, kızını sevecenlikle okşadı:

«Peki!» dedi.

Dönüş günü, Kadri efendi arabasını koşmağa gittiğinde Başo hanım:

«Bedoş'u da götüreceğim!» dedi Tata hanıma özür dileyen bir sesle, «Babası özlemiş kızını. Buraya da gelemiyor işi yüzünden. Sağ olun iyi bakmışsınız Bedoş'a. Eni konu toplamış. Babası yanaklarını kırmızı kırmızı görünce çok sevinecek.»

Tata hanım birşey diyemedi. Küçük dostunu öperek uğurlarken:

«Birkaç gün kal, baban görsün seni.. Sonra gene gel buraya, olmaz mı?» dedi.

«Hiç merak etme Tata teyze'ciğim, gelirim,» dedi Bedia. Ama sözünde duramadı:

Eve döndüklerinin ikinci günü, sokakta kaydırak oynayan sınıf arkadaşlarından Tevhide kapıyı çaldı. Hem sıkışmıştı, hem de susamıştı. Ayakyolunda işini gördükten sonra, Bedoş'un küpten doldurduğu buz gibi suyu içip yeniyle ağzını kurularken:

«Biliyor musun Bedoş?» dedi, «Biz Darülmuallimat'a yazıldık. Haftaya sınava gireceğiz.»

Bedia, inanmazlıkla dudağını büktü:

«Nasıl olur? Sen de benim sınıfımdansın. Altı'yı okumadık ki biz?»

Tevhide, hayretle açtı gözlerini:

«A... a... Sen duymadın mı? Tüm gazeteler yazdı ayol... Bu yıl ilkokullar beş sınıfa indiriliyor. Beşi okuduğumuz için bizi de mezun sayıyorlar. Diplomalarımız hazırlanıyor bile.»

Bedia'nın sırtını birden ateş kapladı. Yıllardan beri Tanrıya, Fatih babaya yakarmaları boşuna mı gitmişti? Öğretmen olma şansını yitirmiş miydi?

Sınıf arkadaşı Tevhide, Bedia'nın üzüldüğünü gördü:

«Hadi canım, asma suratını,» dedi, «Kayıtlar kapanmadı daha. Perşembeye kadar sen de yazılırsın nasıl olsa.»

Bedia, ferahlamış olmakla birlikte gene tedirgindi:

«Neler lazım kaydolmak için?»

«Altı fotoğraf, aşı kağıdı bir de nüfuscüzdanı lazım. Sen nüfus cüzdanınla bir lira al annenden yeter. Yarın ben seni götürürüm yazdırmağa.»

Bedia, ne annesine, ne babasına duyurmadan yaptı hazırlığını. Ertiesi gün Tevhide erkenden geldi. Küçük kız Muhsine hocanımlara gideceklerini söyleyerek annesinden izin aldı. İki arkadaş tramvayla Aksaray'a inip fotoğraf çektirdiler, aşı kağıdı aldılar. Sonra Tatbikat okuluna gidip beşinci sınıfı bitirdiğini gösterir bir belge çıkardılar. Tümünü bir zarfa koyup Çapa Kız öğretmen okuluna giderek Bedia'nın da kaydını yaptırdılar. Katip hanım Bedia'dan hem hoşlanmış, hem de coşkusundan küçük kızın okula girmeği ne denli istediğini sezmişti

«Sözlü sınava girdiğinde karatahtaya giriş numaranla birlikte Tatbikat beşinci sınıftan geldiğini yazmayı unutma küçüğüm. Sonra mümeyyizler Bilmezler, sana altıncı sınıfın derslerinden de sorarlar nahak yere sınavı başaramamış olursun.»

Tevhide'nin önerisiyle sınav gününe değin matematik ve Türkçeyi onlarda çalıştılar. Geceleri kitap okuma bahanesiyle odasına çekilip Tarih Coğrafyayı gözden geçirdi küçük kız.

Sınavın ilk günü, kırk kadar öğrenci, matematikle türkçeden yazılıya girdiler. Okulun kimya anfisinde basamaklara oturarak yazdılar yanıtlarını. Yazılıyı kazananlar bir gün sonra sözlü sınavlara alınacaklardı. Soruların çoğuna doğru yanıt vermiş olmasına karşın Bedia, altıncı sınıftan gelenlerin kendilerinden daha başarılı olacaklarını varsa-

yarak pek umutlanmıyordu. Oysa Tevhide, sabahleyin erkenden cumbayı tıklattı. Müjde getirmişti. Bedia pencereye çıkınca:

«İkimiz de yazılı sınavı kazanmışız,» dedi giz verir gibi alçak sesle konuşarak, «Yarın sözlülere gireceğiz. Bize gidelim de tarih coğrafya çalışalım.»

Bedia, koşarak çıktı odadan. Mutfakta yemek pişiren annesine:

«Ben Tevhide'lere gidiyorum anne. Bu gün arkadaşlarla onlarda toplanacakmışız,» diye bağırdı. Başo hanımın kınayan sesi ardından yetişti:

«Bugünlerde hiç evde oturduğun yok. Şu tatil zamanı olsun anneme yardım edeyim, demiyorsun.»

Ama küçük kız, sokak kapısını örtmüştü bile.

O gün tarih coğrafiya kitaplarını karıştırarak önemli gördükleri konuları bir kez daha gözden geçirdiler.

Sınav günü, tarih coğrafıya sözlüsüne giren öğrencilerden altıncı sınıf mezunları bile ağlıyarak çıkıyorlardı. Sınavda Zeki bey adında kabak kafalı, suratsız, hemen parlayıp bağıran ayırtmanın cesaret kırıcı davranışları buna neden oluyordu. Bedia, onları gördükçe güvenini yitiriyor, heyecandan tüm bildiklerini unuttuğunu sanıyordu.

Sırası geldiğinde besmele çekip: 'Tanrım sen bana yardım et!' duasıyla içeri girdi Bedoş. Yüzü sapsarıydı, yüreği çarpıyordu, ama kaydını yapan katip ablanın öğüdünü hatırlamıştı. Karatahtaya varınca tebeşiri alıp üste numarasını, adını, altına da Tatbikat beşten, diye yazdı. Kadın öğretmenlerden biri Bedia'nın tahtaya yazdıklarını okudu:

«Demek sen beşinci sınıftan mezunsun, öyle mi kızım?» diye sordu.

«Evet efendim,» dedi Bedia.

«Öyleyse sana altıncı sınıfın konularından sormayalım.»

Küçük kızın yüreği biraz rahatladığı sırada o ka-

bak kafalı öğretmen, asık suratını kendisine dönmüştü:

«Söyle bakalım: Haçlı seferleri ne zaman başlamış, ne zaman sona ermiştir? Kaç haçlı seferi yapılmıştır? Bu seferleri sebep ve sonuçlarıyla birlikte anlatınız?»

Bedoş, sevincinden nerdeyse zıplayıp el çırpacaktı her zamanki alışkanlığıyla, en sevdiği konuydu bu. İşte Tanrı kendisine yardım ediyordu. Bedoş, öyle düzenli, öyle eksiksiz yanıtladı ki soruyu, kabak kafalı, suratsız öğretmen bile: «Aferin!» dedi. Onun bu değerlendirmesini duyan kadın öğretmen

«Evet, çok güzel anlattı. Çıksın, izin verirseniz.» dedi, ve yanıt beklemeden küçük kıza döndü: «Teşekkür ederiz kızım, çıkabilirsin.» dedi.

Sözlüsü çok iyi gittiği halde sınav sonuçlarının ilan edileceği gün Bedoş, okula gidemedi. 'Ya listede adım yoksa, arkadaşlarımın yüzüne nasıl bakarım sonra?' Aksi gibi Tevhide de Kuzguncuğa, teyzesine gitmişti, öğleden sonra dönecekti. O zamana değin nasıl beklemeliydi? Bir süre tereddüt geçirdikten sonra taşlıktaki masada tıraş olan babasından yardım istemeğe karar verdi:

«Babacığım!» dedi. «Sizden bir recam var.»

Memduh efendi, usturayı masa üzerine bırakarak hayretle döndü kızına:

«Ne recasıymış o?»

«Önce size haber vermeden Çapa Kız Öğretmen okulu kabul sınavlarına girdiğim için beni bağışlamanızı reca edeceğim.»

«Çapa Kız öğretmen okulu kabul sınavına mı? Gelecek yıl değil miydi o sınav?»

«Öyleydi, ama ilk okullar beş sınıfa indirilmiş. Beşi bitirenler de mezun sayılmış. Altıdan çıkan abları bu sınavda daha şanslı gördüğüm için size duyurmağa cesaret edemedim.»

Memduh efendi, usturayı kayışa sürterek sordu:

«Nasıl geçti sınavlar?»

«Yazılıları kazandım. Sözlü de fena geçmedi. Bu gün okula kabul edilenlerin listesini asacaklar. Bir zahmet okula giderek kazananlar listesine bakmanızı rica edlyorum.»

Memduh efendi, fırçayla yüzündeki sabun köpüğünü tazeleyerek:

«Sen niye gitmiyorsun bakmaya?» diye sordu.

Küçük kız, utançla başını eğdi:

«Korkuyorum babacığım! Ya kazanmamışsam, ya listede adım yoksa, arkadaşlarımın yüzüne nasıl bakarım?»

O günlerde, Büyük Millet Meclisi hükümetinin çağrısıyla muvazzaf kadroya geçebilmek için sınava girmiş ve Yıldız'daki muhabere birliğine subay olarak verilmiş olan Memduh efendi, tıraş fırçasını masaya bıraktı, yanında dikilmekte olan kızını kolları arasına aldı:

«Bak kızım!» dedi, «Izin almadan da olsa Çapa Kız öğretmen okulu kabul sınavlarına girmiş olmana çok sevindim. Bu yıl size de sınav hakkı tanındığını duyduğun halde gidip yazılmasaydın işte o zaman darılırdım sana. Bir karıştan beri öğretmen olacağım diye tutturmuştun çünkü. Yazılıyı kazanmışsın madem, sözlüyü haydi haydi kazanmışsındır. Bildiğini senden iyi kimse anlatamaz.»

«Sahi kazanmış mıyımdır baabcığım?»

«Hiç kuşkun olmasın. Bu yaşta baban bile subaylık sınavını kazandıktan sonra, sen kazanmaz olur musun?»

Bedoş, sarıldı babasına:

«Siz subay değil miydiniz zaten babacığım?»

«Ama jandarma subayıydım. Şimdi orduda muhabere subaylığı yapacağım.»

«Neye duyurmadınız peki bize bunu?»

Memduh efendi, parmağını dudağına götürdü:

«Sus, annen duymasın. Bu akşam yeni üniformamla ona sürpriz yapacağım.»

Bedoş, bir oyun coşkusuyla el çırptı:

«Çok güzel olur babacığım. İnşaallah ben de geçmişimdir de, birlikte kutlarız bu akşam başarımızı.»

Memduh efendi, tıraşını bitirince giyindi, fotinlerini gıcırdatarak gitti kız öğretmen okuluna. İlan tahtasına güvenle sokuldu. Birkaç kız öğrenci de parmakları ağızlarında, bakıyorlardı listeye. Memduh efendi, yukarıdan aşağıya sırayla okudu adları. Yirmiyedinci sırada Bedia Memduh adını görünce gözleri yaşardı kıvancından. Küçük kızlar da adlarını listede bulmuşlar:

«Yaşasın, kazanmışız!» diye el çırpıp zıplamağa başlamışlardı.

Memduh efendi:

«Benim kızım da kazanmış sınavı, yüzdört kişi içinde yirmiyedinci olmuş,» dedi, kızları sevecenlikle okşadı.

Eve uçarak döndü adeta, ama tokmağı vurmadan kapıyı açtı Bedia.

«Hadi, gel öp babanı! Sen de kazanmışsın sınavı. Ben yetmişikinci olmuştum, sen yirmiyedinci olmuşsun. Benim sıra numaram da 2 ile 7, senin sıra numaran da. Ama sen benden çok önde başarmışsın sınavı.»

«Sahi kazanmış mıyım babacığım, gerçekten o koca okulda okuyup öğretmen olacak mıyım?»

Memduh eefndi, kızını kollarına aldı:

«Elbette okuyacaksın, hem de yatılı olarak. Okula giderken çarşaf, gecelik, terlik, dişfırçası götürmenizi istemişler.»

Başo hanım, baba-kızın konuşmalarını duyunca mutfaktan dışarı fırladı. Heyecanından ağzını açıp bir şey soramıyordu.

Bedia :

«Yatılı olunca yıl boyu okulda mı yatıp kalkacağız? Hiç evimize gidemeyecek miyiz?» diye sordu.

«Yoo,» dedi babası, «Tatil günleri evcl çıkacaksınız elbet. Biz de o gün düğün bayram edeceğiz anneciğinle.»

Başo hanım, artık herşeyi kavramıştı, gelip kızına sarıldı:

«Demek o her günkü savuşmalar bunun içindi. En sonu öğretmen okuluna girdin öyle mi?»

«Evet anneciğim.»

Başo hanım, gözlerini yukarı kaldırarak:

«Şükür bana bu günleri gösteren tannma!» dedi, Bedia'nın yanaklarını öptü, ama kııznı gurbete yollayormuş gibi sızılı bir duygu vardı içinde.

SONUÇ

Arnavutköy'de, vapur iskelesinden dağa çıkan yolun içerlek kesimindeki kasap dükkanında, boş çengellere bakarak oturan yaşlı kasabın yüzünden bezginlik, yaşamaktan usanmışlık akıyordu. Tanrı sevmediği kulunu ihtiyarlığında sefillikle süründürürdü. Eee... düşmez kalkmaz bir Allah! demişlerdi, bir koyun alıp okka okka satacak parası bile kalmamıştı. Son yirmi lirasını da hayırsız oğlu çekmeceden alıp savuşmuştu. Beş yıl önce İstanbul'un en zengin celeplerinden biri olduğunu söylese kim inanırdı? Talih bu... Göz açıp kapayıncaya değin beş parasız kalıveriyordu insan işte.. Krediyle mal verdiği Rum kasapların Mavri Mira gizli demeğinin üyeleri olduklarını nerden bilirdi? İngilizler İstanbul'dan ayrılırken onlar da bir gece içinde kaçıp savuşmuşlardı. Onlara kaptırdığı paralar iflasına yetmişti. Ne Şehremini'ndeki konak, ne o Acem halıları, ne karısının zinet eşyaları.. hiçbiri kalmamıştı.

İhtiyar adam, sigara dumanından kızıllaşmış bıyıklarını sıvazladı. Tanrı evlattan da güldürmemişti. Eski karısından olan büyük oğlu Romanya'ya kaçmıştı. Kasadan para çalıp barlarda yiyen ortanca oğlunu dün kendisi kovmuştu. Neyse ki küçük oğlu, balıkçı reislerinden birine tayfa yazılarak boğazını kurtarmıştı. Yukarıdaki odada karısı, küçük kı-

zıyla barınabilirlerdi, ama bir koyun asıp satacak parası bile kalmamıştı. Bir zamanlar krediyle mal vermesi için elini, eteğini öpenler, şimdi on lira borç vermeğe bile yanaşmıyorlardı. 'Vermezler elbet. Müflis adama kim borç verir?' İşin kötüsü iki aylık dükkan kirasını da ödeyememişti. Bereket mal sahibi iyi adamdı. 'Üzülme Bayram efendi, paran olduğu zaman verirsin.' demişti.

İhtiyar adam gözlerini sildi:

«Param olunca.. Ne zaman param olacak benim? Bir koyun bile asamazsam çengele..»

Böylesi düşüncelerle karamsarlığa kapıldığında söylediğini yineledi: «Ne beklersin bu cenabet dünyadan bre ihtiyar.. Git, Arnavutköy burnundan at kendini denize, kurtul!»

Öğleye doğru Bayram ağa, sandalyesinde uyuyup kaldığında:

«Postaaa!» diye gürledi kapıdan müvezzi Osman efendinin sesi. Bayram ağa, birkaç zıpladı:

«More korkuttun beni Osman efendi! Mektup mu getirdin gene bir hangi alacaklıdan,» dedi alayla.

Müvezzi Osman efendi, içeri girip boş sandalyeye çöktü:

«Mektup değil havale getirdim sana Bayram efendi. Hem de yüklü bir para.»

Bayram efendi gözlerini açtı.

«Yüklü para mı? Güldürme more Allahını seversen. Bir yanlışlık olmasın sakın?»

«Yanlışlık manlışlık yok.. Adres bu adres, ad senin adın! Tam altmışiki lira yollamışlar sana Bayram efendi.»

«İyi söylersin bre kardaş, ama nerden gelir bu para? Kim yollamıştır?»

Osman efendi, çantasını açtı:

«Havale kâğıdına bakayım da söyleyeyim sana!» diyerek çantadaki kâğıtları karıştırdı, aradı, bulduğu kâğıdı çıkardı, okudu:

«Diyarbakır'dan geliyor para Bayram efendi. Gönderen de Ziya Gökalp İlkokulu öğretmenlerinden Bedia Memduh.. İki satırda yazı yazmış: (İlk maaşımı size gönderiyorum enişteciğim. Güle güle harcayın! Ellerinizi öperim.)

Bayram ağa, beyaz ceketinin cebinden çıkardığı mendile fersiz gözlerinden boşanan yaşları silerek:

«Demek ilk maaşını bana göndermiş Başo'nun uğurlu kızı, en karanlık günümde imdadıma koşmuş. Sanki bilirmiş dükkan kirasını veremediğimi, satmak için bir koyun bile alamadığımı. Hey Tanrım. Bense onu kız öğretmen okuluna yazdırdıklarını duyduğumda kıyametleri koparmış, ağzıkaralara uyup: 'Helaları düşüklerle doluymuş o mektebin. Gül gibi temiz kııznı oraya verip kötü mü edeceksin bacanak? Günderme kızını o mektebe, o ka söylerim sana,' diye bağırmıştım. Zamanı gelince işte Tanrı böyle utandırır adamı. Kendi evlatlarımdan gürmediğimi Başo'nun kızından görürüm,» diye dövündü, sonra ellerini kaldırıp dua etti:

«Bedoş öğretmeni düşünde olduğu gibi işinde de başarılı kıl! Ne muradı varsa ver Allahım!»

S O N

9.7.1979 - Etiler

B[illegible]OŞ

KEMAL BİLBAŞAR

roman

Muhsine hocahanım yazım işini bitirince nüfus kâğıdını Başo hanıma geri verdi: «Kızınız hem zeki, hem uyanık hemşireciğim. Ekmeğini yiyeceksiniz bu yavrunun.» dedi. Başo hanım kıvanç dolu bir sesle: «İnşallah hocanım, sayenizde o da okur, adam olur inşallah.» Muhsine hocahanım merakını yenemiyerek küçük kıza sordu: «Sen ilerde ne olmak istiyorsun bakıyım Bedia kızım.» Bedia, hayranlık yanan gözlerle baktı bir an Muhsine hocahanıma: «Sizin gibi öğretmen olmak istiyorum efendim.» Müdire hanım küçük kızı sevecenlikle kollarına aldı: «İstiyorsan olursun yavrum. Temiz gözlerin, insan sevgisiyle dolu. Çok iyi bir öğretmen olursun sen.» dedi.

ÖNEMLİ NOT:

Bu kitap basılı fiyatının üzerinde satılamaz.